

మానవహక్కులు - 2008

బులెటిన్ - 9

మానవహక్కుల వేదిక ప్రచురణ

Humanrights Forum Publication

ప్రచురణ సంఖ్య: 17

ప్రచురణ కాలం: డిసెంబర్ 2008

కాపీలు: 2000, వెల: 15 రూపాయలు

కవర్: మోహన్

డిటిపి: ఎన్.రఘురామయ్య

ముద్రణ: నవ్య ప్రింటర్స్

ప్రతులకు:

ఎన్.జీవన్ కుమార్

3-12-117/ఎ-2/1, పి.ఎన్.కాలనీ

గంచోష్ణగర్, రామంతాపూర్

హైదరాబాద్-13, ఫోన్: 27039519

ప్రజాశక్తి, నవోదయ, దిశ బుక్ హాస్టలు

సంపాదకీయం

ప్రమాణాలే సంక్లిషంలో పడ్డాయి

ఈ మధ్య కాలంలో దేశంలో అన్ని రంగాలలోనూ కల్లోలం చాలా పెరిగిందన్న భావన సాధారణ పొరులకు కలుగుతుండవచ్చు. ఇది నిజమూ లేక మీడియా విస్తృతి పెరగడం వల్ల కలుగుతున్న బ్రహ్మ అన్న సందేహం కూడా వస్తుందవచ్చు.

మీడియా చేస్తున్న హర్షచర్ల చాలా ఉన్నప్పటికీ అన్ని రంగాలలోనూ అస్థిరత, సందిగ్గం, సంక్లిషం పెరిగిన మాట చాలావరకు వాస్తవమే. ఒక సంక్లిషాన్ని ఆకశింపు చేసుకునే లోపల ఇంకోకటి మన ముందుంటున్నది. ఈ స్థితి రావడానికి గల కారణాలను ఎంతసేపైనా తర్వించుకో వచ్చును గానీ ఇటువంటి కల్పోలానికిప్పుడూ అనహోయులూ బలహీనులూ అయిన వారి బతుకలే బలవుతాయని గుర్తించడం అంతకంటే ముఖ్యం.

దేశ పాలనకు సంబంధించిన ప్రాథమిక ప్రమాణాలే సంక్లిషంలో పడ్డాయి. చాలా కాలం పాటు ఆచరణ ఎట్లాగున్నా ప్రమాణాలు స్థిరంగా ఉన్నాయన్న అభిప్రాయం బలంగా ఉండింది. స్వితంత్రత, లౌకికవాదం, ప్రజాస్వామ్యం, సామాజిక న్యాయం మొదలైనవి ఈ ప్రమాణాలలో ముఖ్యమైనవి. వాటిని ఎన్నోసార్లు అతిక్రమించినప్పటికీ ఆ ప్రమాణాలకు వక్తభాష్యం చెప్పడం ద్వారా సమర్థించుకున్నారే తప్ప ప్రమాణాలను కాదని అతిక్రమించలేదు. లేదా ఆపద్ధర్యం చాటున దాక్కున్నారు.

జప్పుడా ప్రమాణాలను వెక్కిరించే వనులు బాహోటంగా చేస్తున్నారు. 60 సంవత్సరాల స్వాతంత్ర్యం తరువాత భారత్ బాహోటంగానే ఒక అగ్రరాజ్యానికి ఏజంటగా వ్యవహరించే పాత్రను స్వీకరించింది. ప్రపంచంలో, ప్రత్యేకించి ఆసియాలో, అమెరికాతో వ్యాహోత్స్వకంగా ‘కలిసి నడవ డానికి’ ఒప్పుకుంది. అమెరికా వ్యాహోత్స్వక ప్రణాళికలకు లోటిడి తన విధానాలు రూపొందించు కోవడం అనే దీనికి అర్థం. ఈ మహర్షశకు ముఖ్యసూచిక భారత అమెరికా అణు ఒప్పందం. అది

ఇప్పుడిప్పుడే ఆమోదం పొందింది. అది అమలయ్య క్రమంలో మన పాలకులు మనమైన రుద్దిన గులామీ ఏమిటో పూర్తిగా అనుభవంలోకి వస్తుంది. అందుకే ఆ ఒప్పందం స్వరూపాన్ని పూర్వా పరాలనూ వివరించే వ్యాసం ఒకబి ఇందులో ప్రచరిస్తున్నాం.

ప్యాపోత్తుక సహజయ్యానికి సమాంతరం ఆర్థిక సహవాసం. అదెప్పుడో మొదలయింది. ఇప్పుడది ఎంతదూరం పోయిందంటే మన పాలకత్తయం అయిన మనోహన్ - మాంటెక్సింగ్ - చిదంబరంల ఇస్టేషన్‌కే వదిలేసి ఉంటో పైనాన్న, బ్యాంకింగ్ రంగాలలోనూ భారత ఆర్థిక వ్యవస్థను ఇప్పటికే అమెరికాతో పూర్తిగా మమెకం చేసేసి ఉందురు, ప్రస్తుతం అమెరికాను కుదిపేస్తున్న సంక్లోభాన్ని పూర్తిగా దిగుమతి చేసే ఉందురు. అప్పుడు వశాత్తు రాజకీయ ఆస్థిరతవల్ల వారు అనేక ఒత్తిడులకు లొంగవలసి రావడం, ఆచిత్తాచి అడుగువేయవలసి రావడం, దేశాన్ని ఆ మేరకు కాపాడింది.

సంక్లోభాలన్నీ దిగుమతి కాకపోయినా అనేక విధానాలూ, విధాన నిర్దయాలూ దిగుమతి అయ్యాయి. వాటి గురించి విశ్లేషణాత్మకమైన, విమర్శనాత్మకమైన వ్యాసాలు మానవహక్కులు బులెటిన్లో మొదల్ నుండి ప్రచరిస్తున్నాము. చిన్న వ్యాపారాల ప్రైవేటీకరణకూ, వ్యవసాయానికి సంబంధించిన మరి రెండు వ్యాసాలు ఈ సంచికలో ఇస్తున్నాం.

ఆర్థిక సరళీకరణకు అవతలి ముఖం సామాజిక బాధ్యతల విస్తరణ. దేశంలోని ముస్లింలు అన్ని రంగాలలోనూ వెనుకబడి ఉన్నప్పుటికీ ఇతర వెనుకబడిన వర్గాలమైన చూపిన శర్ధ వారిపైన చూపడం లేదనీ, వెనుకబాటుతనం నుండి బయటకు తేవడానికి ప్రత్యేక చర్యలేవీ చేపట్టడం లేదనీ ఫిర్యాదు వచ్చిన కారణంగా కేంద్ర ప్రభుత్వమే సచార్ కమిటీని నియమించింది. ముస్లింల సామాజిక ఆర్థిక స్థితిగతులమైన రిపోర్టు ఇష్టుని కోరింది. కమిటీ చైర్మన్గా నియమించిన రాజిందర్ సచార్ ఆ కర్తవ్యానికి యోగ్యుడు. లౌకిక ప్రజాతంత్ర భావాలు గలవాడు. గతంలో పియుసివెల్ జాతీయ అధ్యక్షుడిగా ఉండిన కారణంగా దేశంలో హక్కుల స్థితి గురించి అవగాహన ఉన్నవాడు. అయిన రిపోర్టు కేంద్ర ప్రభుత్వానికి సమర్పించి రెండేళ్ళయింది. ముస్లిం సంస్థలు, ప్రజాతంత్ర కార్బూరంగంగల సంస్థలు, సచార్ కమిటీ నివేదికను అమలుచేయాలి' అన్న నినాదంతో సెమినార్లు మీటింగ్లు నిర్వహిస్తూనే ఉన్నారు. కానీ దాన్ని అమలుచేయడం మొదలుపెడితే ఓటు బ్యాంకు రాజకీయాలు అంటూ బిజపి అల్లరి చేస్తుందన్న భయంతో కాబోలు మనోహన్సింగ్ ప్రభుత్వం ఆ దిశగా ఒక్కడుగు కూడా వేయలేదు. ఆ రిపోర్టులో ఏముండో వివరంగా తెలియజ్ఞేప్పు ప్రచరణ తీసుకు రావాలని మేమనుకుని చాలాకాలం అయింది. ఈ సంచికలోని అతి పెద్ద వ్యాసం అదే.

వెదైనా అన్యాయానికి స్పష్టమైన కారకులొకరు ఉన్నప్పుడు వారి నడవడికను ఖండించడం, వారిపైన చర్యతీసుకోవాలని డిమాండ్ చేయడం సులభమే. నిజనికి స్పష్టంగా ఒక ఒక్కరు కారకులైన అన్యాయం ఎదీ ఉండడుగానీ ఆవరణాత్మక విశ్లేషణార్థం కొంచెం కుదించి పరిశీలించడం చాలా సందర్భాలలో విషయానికి స్పష్టమేమీ చేయడు. కానీ కొన్ని అటువంటివి కావు. అనేక ప్రభావాలకూ ఒత్తిళ్ళకూ లోనయ్యే వయసులో ఉన్న యువకులు తమను ప్రేమించడానికి నిరాకరించిన యువతిపైన హింసక పాల్పడిన ఉదంతాలు ఈ మధ్య అనేకం జరిగాయి. తన తప్పేమీ లేకుండా ప్రాణాన్ని లేక అరోగ్యాన్ని లేక శారీరక ఆక్షతిని లేక నిష్టితిగా నడుచుకనే అమాయకత్వాన్ని కోల్పేయే ఆ యువతి పట్ల సానుభూతి కలగడం చాలా సహజం. ఇటువంటి

వికారమైన చర్యలు ఆగాలి అని కాంక్షించడం సహజం. కానీ దీనికి కారణం ఏమిటీ అన్న ప్రశ్నలు వేసుకొన్నప్పుడు విశ్లేషణ సరళ రేఖలో సాగదు. ఆలోచనా ధార అనేక కోణాలలో సాగుతుంది. దీనిని ప్రతిఫలించే ‘ఆలోకనం’ ఈ సంచికలో ప్రచురిస్తున్నాం.

విద్యుత్తు వ్యవసాయానికి ఉచితంగా ఇవ్వడం, ఇవ్వకపోవడం గురించి సంవాదం చాలా జరిగింది గానీ విద్యుత్ సరఫరా వ్యవస్థ నిర్వహణ గురించి చర్చ పెఢగా జరగలేదు. విద్యుత్తు రైతాంగానికి ఉచితంగా ఇచ్చినప్పుడైనా ఇవ్వనప్పుడైనా, ఎలెక్ట్రిసిటీ బోర్డు ఉన్నప్పుడైనా ట్రాన్స్కోడిస్ న్యూంలు వచ్చిన తరువాతైనా విద్యుత్తరంగ నిర్వహణ గ్రామీణ జీవులను వినియోగదారులుగా చూదలేదు. వెరిబాగుల వాళ్ళగా చూసింది. ఉత్తర్తిదారులుగా గౌరవించలేదు. దొంగలైనట్టు ఈసండించుకుంది. దీని ప్రత్యుత్ పరోక్ష పర్యవసాయానైన్నే: వాటిలో అత్యంత బాధాకరమైనది రైతుల కరెంటు పొకు మరణాలు. మెడక్ జిల్లాలో నిరుదు జరిగిన కరెంటు పొకు మరణాలమైన నివేదిక ఈ సంచికలో ప్రచురిస్తున్నాం.

ప్రైదరాబాద్ నగరంలోని మక్కామసీయులో బాంబు పేలుడు జరిగి సంవత్సరంనుర గడిచింది. లుంబిని పార్కు, గోకుల్ చాట్ల వద్ద బాంబు పేలుళ్ళు జరిగి సంవత్సరం మూడు నెలలు గడిచాయి. మక్కామసీదు పేలుడు పాతబస్తీ వెలుపల ఆగ్రహం కలిగించలేదు. ముస్లింలు పేల్ళారు, ముస్లింలు చచ్చారు అనుకుంది నగరం. తరువాతి పేలుళ్ళు మాత్రం చాలా ఆగ్రహం రగిలించాయి. సాయంత్రం వేళ సరదాగా బయటకుపోయిన అమాయక ప్రాణాలను బలిగొన్న ఆ దుర్భాగ్యం పట్ల ప్రజలలో కోపం ఇంకా చల్లారకముందే పోలీసులు వరుసబెట్టి అరెస్టులు ప్రారంభించారు. ప్రతీ అదెష్టా ‘బాంబు పేలుళ్ళ పరిశోధనా క్రమంలో’ జరిగినట్టే ప్రకటించారు. దుర్భాగ్యాలను పోలీసులు పట్టేసుకుంటున్నారు అని దినవప్రతికల పారకులు అనుకొన్నారు. ఇది అవాస్తవం అని ప్రైదరాబాద్ ప్రజలు ఇప్పటికేనా గ్రహించాలి. మా ఆఖిప్రాయం ప్రకారమే కాదు, పోలీసుల పరిశోధన ప్రకారమే అవాస్తవం. తాము పట్టుకున్న వాళ్ళపరికి బాంబు పేలుళ్ళతో సంబంధం ఉండని పోలీసులే అనడం లేదు. దాదాపు 100 మందిని పట్టుకున్నారు. తీవ్రంగా హింసించారు. మూడు బాంబు పేలుళ్ళతోనూ సంబంధంలేని కుటు కేసులలో కొండరిని, నకిలీ పాసెపోర్ట్ కేసులలో కొండరిని రిమాండ్ చేయించారు. ఈ మధ్య ముంబాయి పోలీసులునూ, ప్రైదరాబాద్ పోలీసుల పరిశోధన రూబీ తప్పనీ అసలు సూత్రధారులు తమకు దొరికారనీ వారు కర్మాటక, కేరళ రాష్ట్రాలకు చెందిన వారనీ ప్రకటించారు. బాధాకరమైన ఈ ప్రహసనం మైన ఒక రిపోర్టు ఈ సంచికలో ప్రచురిస్తున్నాం.

‘అమర్యాధ్ భూవివాదం’ సందర్భంగా కొంతకాలం క్రితం కాశీరీలు కనబరచిన పట్లుదల చాలామండికి అహాతుకంగా కనిపించగా, వారి మనోభావాలపట్ల సాసుభూతి గల వారికి సైతం ఆశ్చర్యం కలిగించింది. నిరంతర అణచివేత ఘలితంగా పూర్తిగా మెత్తబిపోయారనుకున్న కాశీరీలు అంత గట్టిగా ప్రతిఘటిస్తారని ఎవరూ ఊహించలేదు. అణచివేతను తిరుగులేని వజ్రాయుధంగా భావించే భారత పాలకులు అందరి కంటే ఎక్కువ ఆశ్చర్యపోయినట్టున్నారు. సంవత్సరస్తుర క్రితం కాశీరీకు వెళ్ళిన హక్కుల బృందం కాశీరీలలో ఉద్ఘాగ్రత చల్లారలేదని పరిస్థితులు కలిసాచ్చినప్పుడు పట్టుదలగా కొట్టడే నైజం చావేదనీ గమనించింది. చాలా ఏళ్ళు వారిని నిరాటంకంగా హింసించిన సర్యారీ మిలిటెంటు పాపాకిష్టహారీ మైన అతని ఊరి జనం తిరగబడ్డ మైనం ఒక ఊదాహరణ. ఆ పర్యాటన రిపోర్టు ఈ సంచికలో ఇస్తున్నాం. ఇక ‘అమర్యాధ్ భూవివాదం’ విషయానికొస్తే, అది

వంద ఎకరాల భూమిని గురించిన వివాదం అన్న తప్పుడు అభిప్రాయంతో మొదలుపెడితే, సంకుచితమైన మతతప్పమే దానికి కారణం అన్న తప్పుడు అభిప్రాయానికి వస్తాం. కాళీరీలలో తమ జాతీయతకూ దాని గుర్తింపుకూ చిహ్నాలకూ సంబంధించిన తీవ్రమైన భావేద్వగం ఉంది. ఆ తీవ్రత ఇతరులకు అహేతుకంగానూ, అర్థరహితంగానూ తోచవచ్చును గాని, హారికి సంబంధించి నంత వరకు అదొక ప్రాథమిక వాస్తవికత. ఆ విషయాన్ని గుర్తించడానికి ఇండియా నిరాకరించి నంతకాలం మనం ‘కాళీరీ సమస్య’ అని పిలుచుకునేది పరిష్కరం కాదు.

8వ బులెటిన్ ప్రచురించిన తరువాత అచ్చువేసిన కరపత్రాలన్నీ మా అలవాటు ప్రకారం 9వ బులెటిన్లో చేర్చాలి గానీ భూసేకరణ, విస్థాపనలకు సంబంధించిన వాటిని మినహాయించి మిగిలినవి మాత్రం ఈ బులెటిన్లో చేరుస్తున్నాం. మానవహక్కుల వేదిక ఏర్పడి 10 సంవత్సరాలు గడిచిన సందర్భంగా తీసుకొస్తున్న 10వ బులెటిన్ ‘విస్థాపన’కు సంబంధించిన స్పెషల్గా వస్తోంది కాబట్టి ఆ విషయం పైన వేసిన కరపత్రాలు అందులో అచ్చువేస్తాము.

చివరగా, ఒరిస్సా, కర్నాటక రాష్ట్రాలలో క్రస్పవులపైన సంఘ్య పరివార్ సంస్థల క్రూరమైన దాడుల గురించిన నివేదిక ఈ బులెటిన్లో లేకపోవడం ఆశ్చర్యం కలిగించవచ్చు. ఆ దాడుల గురించి, వాటి పూర్వాపరాల గురించి వివరమైన ప్రచురణ విడిగా తీసుకొస్తున్నాము కాబట్టి ఈ సంచికలో రిపోర్టు వేయడం లేదు. అయితే భారతదేశంలో ప్రజాస్యామ్యానికి అవరోధాలూ శత్రువులూ చాలా ఉన్నప్పటికీ ఒక వ్యవస్థిత కార్యాచరణ రూపంలో ఉన్న ప్రధాన శత్రువు ఆర్థికవ్యవస్థను, దాని పరివారం అని మేము గతంలో ఒకటికి రెండుసార్లు వ్యక్తం చేసిన అభిప్రాయాన్ని ఈ సందర్భంగా పునరుద్ధరించకుండా ఉండలేం.

-మానవహక్కుల వేదిక

1. 12. 2008

ఇందులో ...

సంపాదకీయం

ప్రమాణాలే సంక్లోభంలో పడ్డాయి 3

వ్యాపాలు

సచార్ కమిటీ: ముస్లింలు దళితులకే దగ్గర -కె.బాలగోపాల్ 9

మెగా రీటైల్ వ్యాపారం-జీవించే హక్కు -ఎన్.జీవన్ కుమార్ 35

మహిళా బీడీ కార్బూకుల స్థితిగతులు -పి.మాధవి 43

'అభివృద్ధి'లో వ్యవసాయానికి చోటులేదా? -అనురాధ 50

అణాజప్పండం: మనోహన్ అబద్ధాల వెసుక... -కె.బాలగోపాల్ 60

అలోకనం

ప్రేమాన్మాద దాడులు -కె.సుధ 76

రిపోర్టులు

ప్రైందరాబాద్ పేలుళ్ళ: అరెస్టులు 84

వాకపల్లి డైరీ 92

కరెంట్ షాక్ మరణాలు 98

ఇతర రాష్ట్రాల రిపోర్టు

కాశీర్: మరో రెండు దుర్మార్గాల కథ 107

అర్జీలు

భూసమన్స్యులు 116

సమాచార సమన్స్య 118

కరపత్రాలు 119-148

ముస్లింలు దళితులకే దగ్గర

సచార్ కమిటీ చెప్పిన సత్యం

కె.బాలగోపాల్

చాలాకాలం పాటు చర్చలో
ఉండ బోయే నివేదిక
ముస్లింల సామాజిక ఆర్థిక
స్థితిగతులపైన రాజిందర్
సచార్ అధ్యక్షతన ఏర్పడిన
కమిటీ సమర్పించిన వివర
షైన రిపోర్టు, ముస్లింల స్థితి
గతుల గురించే కాక మన
సామాజిక జీవితంలో విభిన్న
సామాజిక వర్గాల సాపేక్ష స్థితి
గురించి కూడా ఈ నివేదికలో చాలా సమాచారం ఉంది.

భారతదేశంలో ముస్లింల స్థితి సప్పు హిందూ కులాలకూ ఎన్ని, ఎన్టిలకూ మధ్యస్థంగా ఉందనీ, కొన్ని విషయాలలో ముస్లింలు ఎన్ని, ఎన్టిలతో సమానంగా ఎనుకబడి ఉన్నారనీ ఈ నివేదిక సారాంశం. ఎన్ని, ఎన్టిలను కలిపేయకుండా వేరువేరుగా లెక్కించి ఉంటే చాలా విషయాలలో ముస్లింల స్థితిగతులు ఎన్నిల స్థితిగతులకు సమానం అని తేలేది. అట్లాగే 'ఇతర హిందువులు' అనే శీర్షికన అగ్ర కులాలనూ బిసిలనూ కలిపేయకుండా వేరుగా చూపించి ఉంటే సామాజిక విషయాలలో హిందూ అగ్రకులాల ఆధివర్యం ఎంతగా ఉందో స్పష్టం అయి ఉండేది.

★ మానవ హక్కుల కార్యకర్త, ఆంధ్రప్రదేశ్ హైకోర్టులో న్యాయహాది

రిజర్వేషన్లు ఉండడం వల్ల ఎన్సి, ఎన్సిలు ఎక్కడ లాభపడ్డారో రిజర్వేషన్లు లేక ముస్లింలు ఎక్కడ నష్టపోయారో ఈ నివేదిక స్పష్టంగా చూపిస్తుంది. ‘సచార్ కమిటీ సిఫారసులను అమలు చేయాలి’ అన్న నినాదం వింటున్నాంగానే, సిఫారసులే ఈ నివేదికలోని అత్యంత బలహీనమైన అంశం. నివేదికలో స్పష్టంగా చూపించిన పరిస్థితిని సవరించాలంటే కమిటీ చేసిన వాటికంటే ఇంకా బలమైన సిఫారసులు కావాలి.

‘భారతదేశంలోని ముస్లింల సామాజిక, ఆర్థిక, విద్యాసంబంధమైన స్థితిగతుల గురించి నిర్వహిస్తుం సమాచారం లేకపోవడం వల్ల ఆ వర్గం యొక్క సామాజిక ఆర్థిక వెనుకబాటుతనాన్ని తొలగించ దానికి అవసరమైన విధానాలు, పథకాలు రూపొందించడం కష్టంగా ఉంది’ అని కేంద్ర ప్రభుత్వం గుర్తించి, ఒక ఉన్నతస్థాయి కమిటీని ఆ సమాచారం సేకరించి సమగ్రమైన నివేదిక ఇచ్చే నిమిత్తం 2005 మార్చి 9వ తేదీన నియమించింది. ఆ కమిటీ అధ్యక్షులు రిష్ట్రిక్ట్ ప్లౌకోర్స్ ప్రధాన న్యాయ మూర్తి, పియుసివెల్ మాజీ జాతీయ అధ్యక్షుడు అయిన రాజిందర్ సచార్ కాగా సభ్యులు శ్రీ సయ్యద్ హమీద్, డా. టి.కె.డి.మెన్, శ్రీ ఎం.వి.బాసిత్, డా. రాకేస్ బసంత్, డా. అఖ్రోర్ మజీద్, డా. అబుసలే పరీష్. వీరిలో ఒక ఎం.వి.బాసిత్ తప్ప అందరూ విద్యారంగంలో ఉన్నత పదవులు నిర్వహిస్తున్న వారే. బాసిత్ కర్ణాటక రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ప్రణాళికా విభాగం డైరెక్టర్.

రిజర్వేషన్లు ఉండడం వల్ల ఎన్సి, ఎన్సిలు ఎక్కడ లాభపడ్డారో రిజర్వేషన్లు లేక ముస్లింలు ఎక్కడ నష్టపోయారో ఈ నివేదిక స్పష్టంగా చూపిస్తుంది. సచార్ కమిటీ సిఫారసులను అమలు చేయాలి’ అన్న నినాదం వింటున్నాంగానే, సిఫారసులే ఈ నివేదికలోని అత్యంత బలహీనమైన అంశం.

పొందూ వెనుకబడిన కులాలను వేరు చేసి ఒక వర్గంగా చూపించారు. కొన్ని విషయాలలో ‘ఇతర మైనారీటీలు’ను (అంటే సిక్కు బోధ్య, క్రిస్తవ, యూదు, పార్శ్వులను) వేరు చేసి ఒక వర్గంగా చూపించారు. అన్ని విషయాలలోనూ ఈ అయిదు వర్గాలనూ విడివిడిగా లెక్కించి ఉంటే బాగుండేది. అట్లా చేయకపోవడానికి సమాచార లభ్యతలోని అసమగ్రత ముఖ్యకారణం అనిపిస్తుంది. మంచికైనా చెడుకైనా దేశ రాజకీయ సామాజిక సంపాదం నిర్మిగమాటంగా కులాలు, మతాల ప్రాతిపదికన జరుగుతున్నప్పటికీ, పది సంవత్సరాలకొకసారి జరిగే జనాభా లెక్కలలో కులాలలో ఎన్సి, ఎన్సిలను మాత్రమే గుర్తించడం జరుగుతున్నది. అయితే నేషనల్ సాంపిల్ నర్వే సంస్థ (ఎన్వెన్వెన్సిప్) కులాన్ని ఒక సామాజిక వాస్తవికతగా గుర్తించడం వల్ల పొందూ కులాల స్థితిగతుల గురించి సమాచారం ఇప్పుడు కొంత లభ్యమవుతున్నది. సచార్ కమిటీ నివేదిక 2001 జనాభా లెక్కలమైన కాక, ఎన్వెన్వెన్సిప్ 61వ రౌండు (2004-2005) గణాంకాలమైన ప్రధానంగా అధారపడింది. ఇవికా పోలిక కోసం 55వ రౌండు (1999-2000) గణాంకాలమైన ప్రధానంగా అధారపడింది.

అవసరాన్ని బట్టి వివిధ రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల నుంచి, కేంద్ర ప్రభుత్వ శాఖల నుంచి సమాచారం సేకరించి ఉపయోగించుకున్నారు.

ముస్లింల పట్ల వ్యతిరేక భావాన్ని రెచ్చగొట్టడానికి వాడుకునే అనేక విషయాలను గణాంకాల ఆధారంగా విశ్లేషించి జవాబు చెప్పడం సచార్ కమిటీ నివేదిక చేసిన సేవలలో ఒకటి.

జనాభా

పీటిలో మొదటిది జనాభా. ముస్లింలు కుటుంబ నియంత్రణ పాటించరనీ ఒకొక్క మగవాడూ నలుగురు స్త్రీలను పెళ్ళి చేసుకుంటాడనీ, అందువల్ల వారి జనాభా వేగంగా పెరిగి చివరికి భారత దేశంలో హిందువులు మైనారిటీ అయిపోయే ప్రమాదం ఉండనీ ఒక ప్రచారం సంఘ్ పరివార్ చాలాకాలంగా చేస్తూ ఉంది. ముస్లింల పట్ల ద్వేషం అత్యధికంగా రెచ్చగొట్టబడ్డ గుజరాత్లో ‘మేము అయిదుగురం, మా వాళ్ళు ఇరవై నాలుగు’ అన్న అనహ్యకరమైన నినాదం ముస్లింల గురించి నరేంద్రమోడి, ప్రవీణ్ తొగాడియూ వంటి వారు ప్రచారం చేయడం జరిగింది. (ప్రతీ ముస్లిం పురుషుడూ నలుగురు భార్యలను చేసుకుంటాడనీ, ఒకొక్క భార్య ఆరుగురిని కంటుందనీ దీని భావం. అన్ని సామాజిక వర్గాలలాగా ముస్లింలలో కూడా పురుషుల కంటే స్త్రీల సంఖ్య కొంచెం తక్కువనీ కాబట్టి ఒకొక్కుడూ నలుగురిని చేసుకోవడం సాధ్యం కాదనీ గుర్తించగల సాధారణ లోకజ్ఞానానికి సహాతం ఈ ప్రచారం అతితం.)

సచార్ కమిటీ జనాభా లెక్కలన్నిటినీ పరిశీలించింది. ప్రాంతాల వారీగా, మత వర్గాల వారీగా విశ్లేషించింది. భారతదేశ జనాభా పెరుగుదల రేటు క్రమంగా తగ్గుతున్నదనీ అన్ని ప్రాంతాలలో అన్ని మతవర్గాలలో ఈ పోకడ కనిపిస్తుందనీ అయితే ముస్లింలలో ఈ మార్పు కొంచెం ఆలస్యంగా మొదలయిందనీ నిర్ధారించింది. 1961లో దేశ జనాభాలో ముస్లింలు 10.7 శాతం ఉన్నారనీ, 2001లో ముస్లిం జనాభా 13.4 శాతం చేరుకుందనీ, అయితే అన్ని వర్గాలలాగే ముస్లింలలో కూడా పెరుగుదల రేటు తగ్గుతూ ఉందనీ, ప్రస్తుత పోకడలు ఇట్లుగే కొనసాగితే ముస్లింల జనాభా దేశ జనాభాలో 18 లేక 19 శాతం దగ్గర స్థిరపడుతుందనీ సవివరంగా చూపించింది. ఇక్కెన్నా ముస్లింలు దేశంలో మెజారిటీ అయిపోబోతున్నారన్న ప్రచారం సంఘ్ పరివార్ ఆపుతుందేమో చూద్దాం.

మెజారిటీ అయిపోతారన్న ప్రచారం అవాస్తవమే అయినా, ముస్లింల నిష్పత్తి పెరుగుతున్న విషయంలో వాస్తవమే కదా అని సంఘపరివార్ అనవచ్చి. కానీ దీనికి కారణం వారు ప్రచారం చేసే మత సంబంధమైన విషయాలు కావు.

దేశ జనాభా పెరుగుదల రేటులో ప్రాంతాల వారీగా చాలా తేడాలున్నాయి. దక్కిణ భారత దేశంలోని నాలుగు రాష్ట్రాలలో అది వేగంగా పడిపోతున్నది. ముస్లింల జనాభా పెరుగుదల రేటు కూడా ఈ రాష్ట్రాలలోనే బాగా తగ్గిపోయింది. దక్కిణ భారతదేశంలోని ముస్లిం జనాభా పెరుగుదల రేటు ఉత్తర భారతదేశంలోని మొత్తం జనాభా పెరుగుదల రేటు కంటే తక్కువ. ఏ సామాజిక ఆర్థిక ప్రత్యేకతలైతే దక్కిణ భారతదేశంలో జనాభా నియంత్రణను వేగవంతం చేశాయో అవి దక్కిణ భారతదేశంలోని ముస్లింల మీదా పని చేశాయి. అదే విధంగా ఏ కారణాలైతే ఉత్తర భారతదేశంలో జనాభా నియంత్రణ మండకొడిగా ఉండడానికి దోహదం చేశాయో ఆ కారణాలే అక్కడి

శ్రీల నిష్పత్తి ముస్లింలలో ఎక్కువ

2001 జనాభా లెక్కల ప్రకారం భారత జనాభాలో 1000 మంది మగవాళ్ళకు గాను 933 మంది మాత్రమే శ్రీలు ఉన్నారన్న సమాచారం చాలా ఆందోళన కలిగించింది. 1961లో ఆ నిష్పత్తి 960 ఉండింది. ప్రకృతి సిద్ధంగా మగవాళ్ళు కొంచెం విరివిగా పుడతారు (105 మంది మగపిల్లలకు గాను 100 మంది ఆడపిల్లలు) గానీ మగవాళ్ళ ఆయుష్మ సగటున కొంచెం తక్కువ కాబట్టి ఎక్కువ సమాజాలలో ట్రైలే మగవాళ్ళ కంటే ఎక్కువ ఉంటారు. దక్కిణ, తూర్పు ఆసియా దేశాలు దీనికి మినహాయింపు. ఆడపిల్లల పట్ల గర్భంలో ఉన్నప్పుడు మొదలుపెట్టి అమలయ్యే వివక్షే దీనికి కారణం.

అయితే ఈ విషయంలో ముస్లింల ఫ్రీతి చాలా మొరుగు. ముఖ్యంగా పిల్లలలో అమ్మాయిల సంభ్య ముస్లింలలో బాగా ఎక్కువ. 2001 లెక్కల ప్రకారం 5 సంవత్సరాలలోపు వయసున్న పిల్లలలో ప్రతి 1000 మంది మగపిల్లలకు గాను అమ్మాయిలు 928 కాగా ముస్లింలలో ఆ నిష్పత్తి 985. అంతేకాక శిశుమరణాల విషయంలో సాపేక్షంగా బాగా పేదలైన ముస్లింల స్తితే చాలా మొరుగైనది. దేశంలో పుట్టిన పిల్లలలో 1000కి 68 మంది 1 సంవత్సరం లోపల చనిపోతుండగా ముస్లింలలో ఆ సంభ్య 55. 1000లో 95 మంది పిల్లలు 5 సంవత్సరాల లోపల చనిపోతుండగా ముస్లింలలో ఆ సంభ్య 80. ఎంత పేదరికంలో ఉన్న ముస్లింలే పిల్లలను, అందులో అమ్మాయిలను బాగా కాపాడుకుంటారని దీని భావం.

ముస్లింలపైనా పని చేశాయి. మన దేశ జనాభాలోని ముస్లింలలో 22 శాతం ఉత్తర ప్రదేశ్లోనే నివసిస్తున్నారని దృష్టిలో ఉంచుకుంటే ముస్లిం జనాభా పెరుగుదల రేటు సగటు జనాభా పెరుగుదల రేటు కంటే ఆలస్యంగా, మందకొడిగా తగ్గడానికి మామూలుగా ప్రచారమయ్యే కారణాల కంటే ఉత్తరప్రదేశ్ వెనుకబాటుతనం ముఖ్యకారణమని చెప్పుకోవచ్చునేమో! ముస్లింలు పెద్ద సంభ్యలో నివసించే జమ్మాకాశీర్ జనాభా పెరుగుదల రేటు కంటే ఉత్తరప్రదేశ్, మధ్యప్రదేశ్, బీహార్, రాజస్థాన్ల జనాభా పెరుగుదల రేటు ఎక్కువ. ముస్లింల జనాభా పెరుగుదల గురించి పనిగట్టుకుని దుష్ప్రచారం చేసే సంఘు పరివార్కు సామాజికంగా, రాజకీయంగా బలం ఉండేది ఈ రాష్ట్రాలలోనే కావడం వల్ల ఎవరు ఎవరిని నిందించాలో తెలియని పరిస్థితి ఉందనుకోవాలి.

కారణాలు ఏకైతేనేం, దేశం మొత్తం మీద తీసుకున్నప్పుడు జనాభా పెరుగుదల రేటు 1970 తరువాత తగ్గమించి పట్టగా, ముస్లిం ప్రజానీకంలో ఈ తగ్గుదల దశాబ్దం ఆలస్యంగా మొదలైంది. దేశంలోని కొన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఆలస్యంగా మొదలైంది. కానీ తగ్గుదల మొదలైన తరువాత వేగంగా జరుగుతున్నది. 1991-2001ల మధ్య హిందువుల జనాభా పెరుగుదల రేటు 2.8 పాయింట్లు పడిపోగా, ముస్లింల జనాభా పెరుగుదల రేటు 3.4 పాయింట్లు పడిపోయింది. వానెష్టమీ లేక టూర్చిష్టమీ ఆపరేషన్ చేయంచుకునే విషయంలో సంసిద్ధత ముస్లింలలో తక్కువే అయినప్పటికీ మిగతా గర్భనిరోధక చర్యలపట్ల అనుకూలత ఇతర ప్రజా సమూహాల కంటే ముస్లింలలో తక్కువ లేదని పరిశోధనలు తెలుపుతున్నాయి. ఈ శతాబ్దం చివరి నాటికి అన్ని సామాజిక పర్మాల జనాభా పెరుగుదల రేటు ఒకటపుతుందనీ, అప్పటికి ముస్లింల జనాభా దేశ జనాభాలో 18 లేక 19 శాతం చేరి అక్కడితో ఆగిపోతుందనీ సచార్ కమిటీ అంచనా వేసింది. ఏ

రాష్ట్రాలలోనైతే దేశ ముస్లిం జనాభా సాపేక్షంగా ఎక్కువ ఉన్నారో ఆ రాష్ట్రాలలో వైద్య, ఆరోగ్య సేవలు, స్ట్రీలలో విద్యాభివృద్ధి, పేదరికం తగ్గడల మొదలైన లక్ష్యాలపైన ఇతర రాష్ట్రాలతో సమానంగా దృష్టిపెట్టి ఉంటే ఇంతటి తేడా కూడా బహుశా ఉండేది కాదని సచార్ కమిటీ అంటుంది. ఎంయుకంటే స్వప్ందంగా జనాభాను అయిపు చేసుకోవడానికి స్ట్రీలలో మెరుగైన విద్యావ్యాప్తి, పిల్లల ఆరోగ్యానికి భరోసా, కనీస జీవన ప్రమాణాల భద్రత ఎక్కువగా దోహదం చేస్తాయని అన్ని పరిశోధనలూ తెలుపుతున్నాయి.

విద్యా: స్వాళు దశ

విద్యా అంటే అక్షరాస్యత మాత్రమే కాదుగానీ అక్షరాస్యత సులభంగా అర్థమయ్యే ప్రమాణం. 2001 జనాభా లెక్కల ప్రకారం ఎన్సి, ఎన్సటిలలో అక్షరాస్యత 52.2 శాతం, ముస్లింలలో 59.1 శాతం, ఇతరులలో 70.8 శాతం. మొదట్లో చెప్పినట్లు ఎన్సి, ఎన్సటిల గణాంకాలు కలిపేయకుండా వేరుగా చూపించి ఉంటే ముస్లింలలో అక్షరాస్యత ఎన్సిలలో అక్షరాస్యతకు బాగా దగ్గర అన్న విషయం స్వప్షమయ్యేది.

అక్షరాస్యత తరువాత లెక్కించవలసింది స్వాళుకు పోతున్న పిల్లల నిప్పుత్తి. దీనికి 1999-2000కు సంబంధించిన గణాంకాలనూ 2004-2005కు సంబంధించిన గణాంకాలనూ సచార్ కమిటీ పరిశీలించింది. 1999-2000లో ముస్లిం పిల్లలలో స్వాళుకు పోయేవారి నిప్పుత్తి హిందూ అగ్రకులాల కంటే, బిసిల కంటే, బాగా తక్కువ ఉండింది గానీ ఎన్సి, ఎన్సటిల కంటే మెరుగుగా ఉండింది. 2004-2005 నాటికి ఎన్సి, ఎన్సటిలలో బడికిపోయే పిల్లల నిప్పుత్తి ముస్లింలను దాటి పోయింది. ముస్లింలలో 6 నుంచి 14 సంవత్సరాల వయసున్న పిల్లలలో 25 శాతం అసలు బడి ముఖిమే చూడనివారు - ఎన్సి ఎన్సటిలతో సహా వేరే ఏ సామాజిక వర్గం స్థితి ఇంత అధ్యాన్యంగా లేదు. ఇతర వెసుకబడిన వర్గాల చదువు పట్ల ప్రభుత్వం పెడుతున్న శ్రద్ధతో పోలిస్తే ముస్లింల చదువు పట్ల పెడుతున్న శ్రద్ధ చాలా తక్కువ కావడం దీనికి ఒక ముఖ్య కారణం. ఒక వేళ ఏమైనా చేయాలని ప్రభుత్వానికి తోచినా ‘ఓటు బ్యాంకు రాజకీయాలు’ అంటూ గగ్గోలు పెట్టే వారు చాలా మంది ఉండనే ఉన్నారు.

బడికి ఎందరు పోతున్నారన్న ప్రత్యు తరువాత, బడికిపోయిన వారు సగటున ఎన్ని సంవత్సరాలు చదువుతున్నారన్న ప్రత్యు వేసుకోవాలి. అన్ని వర్గాల సగటు 4 సంవత్సరాలు కాగా (అంటే బడికిపోయే పిల్లలు సగటున 4వ తరగతితో చదువు ఆపేస్తారని అర్థం) ముస్లింలలో 3 సంవత్సరాల 4 నెలలే. ఇది ఎన్సి, ఎన్సటిలతో సహా అన్ని సామాజిక వర్గాల కంటే తక్కువ.

అయితే జనాభా పెరుగుదలలాగే బడికిపోయే పిల్లల నిప్పుత్తి, సగటు విద్యా కాలాల విషయంలో కూడా ప్రాంతాలవారి తేడాలున్నాయి. దక్షిణ భారత రాష్ట్రాలు, గుజరాత్, మహారాష్ట్రలలో ముస్లింల స్థితి ఈ విషయంలో మెరుగుగానే ఉంది. మళ్ళీ ప్రధాన లోపం హింది రాష్ట్రాలలోనే.

నవ తరగతి పూర్తి చేసిన వారెంత మంది, 7వ తరగతి పూర్తి చేసిన వారెంత మంది, 10వ తరగతి పూర్తి చేసిన వారెంత మంది, ఇంటర్ పూర్తి చేసిన వారెంత మంది అన్న లెక్కలు తీసే, గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ముస్లింల స్థితి సరిగ్గా ఎన్సి, ఎన్సటిలతో సమానంగా ఉంది. ఎన్సటిల కంటే ఎన్సిల స్థితి కొంత మెరుగ్గా ఉంటుంది. కాబట్టి ఎన్సి, ఎన్సటిలను కలిపేయకుండా వేరువేరుగా

ముస్లింలతో పోల్చినట్టయితే గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ముస్లింల విద్యాప్రమాణాలు ఎన్సిల కంటే అధ్యాన్యంగా ఉన్నాయని కనిపించి ఉండేది. పట్టణ ప్రాంతాలలో మాత్రం ముస్లింలలో విద్యాప్రమాణాలు పైస్థాయికి పోయే కొఢీ దేశ సగటులో సగానికంటే ఎక్కువ లేకపోయినప్పటికీ ఎన్సి, ఎన్సిల కంటే మెరుగే.

గ్రామీణ ప్రాంతాల పిల్లలను పట్టణ ప్రాంతాల పిల్లలతో సమానం చేయగల ఉన్నత ప్రమాణాలు గల విద్యను అందించే లక్ష్యంతో జవహర్ నవోదయ విద్యాలయాలు ఏర్పడ్డాయి. దేశంలో అవి 551 ఉన్నాయి. వాటిలో ఒకటిన్నర లక్ష్య మంది పిల్లలు చదువుకుంటున్నారు. అయితే ఈ సూక్ష్మలో ముస్లిం విద్యార్థుల నిప్పుత్తి 4 శాతం మాత్రమే. దేశ జనాభాలో ముస్లింలు 13.4 శాతం అని (పోనే గ్రామీణ జనాభానే తీసుకుంటే గ్రామీణ భారతంలో ముస్లింలు 12 శాతం అని) దృష్టిలో పెట్టుకుంటే ఇది వారి జనాభా వాటాతో పోలిస్తే చాలా తక్కువ.

సూక్ష్మలో చేరడమేకాదు, చదువు పూర్తి చేయడమూ ముఖ్యమే అని చెప్పుకున్నాం. సూక్ష్మలో చేరిన ముస్లిం పిల్లలలో 44 శాతం రు తరగతి పూర్తి చేస్తున్నారు. ఎన్సిలలో ఇది 39 శాతం, ఎన్సిలిలో (ఇక్కడ ఈ రెండు గణాంకాలు వేరు వేరుగా చూపారు) 32 శాతం. అయితే 5వ తరగతి పాసైన వారిలో ఎంత మంది 7వ తరగతి పూర్తి చేస్తారు, 7వ తరగతి పాసైన వారిలో ఎంత మంది హైస్కూలు పూర్తిచేస్తారు అన్న లెక్కలలో ముస్లింలు ఎన్సి, ఎన్సిలతో సమానం. (మొదటిది 65 శాతం, రెండవది 50 శాతం). హైస్కూలు పాసైన వారిలో ఎంతమంది కాలేజీ చదువు పూర్తి చేస్తారన్న లెక్క తీసుకుంటే, ముస్లింలలో అది 26 శాతం, ఎన్సి ఎన్సిలలో 23 శాతం. ఈ అన్ని విషయాలలోనూ ‘ఇతరులు’, అంటే హిందూ సవర్ధకులాలు, సాఫ్ట్వర్గా బాగా మెర్గిన స్థితిలో ఉన్నారని వేరే చెప్పునపసరం లేదు. సూక్ష్మలో చేరే వారిలో 5వ తరగతి పాసయ్యే వారిలో 7 పూర్తి చేసేవారు 75 శాతం, 7 పాసయ్యే వారు 62 శాతం, 5వ తరగతి పాసయ్యే వారిలో హైస్కూలు పూర్తి చేసేవారు మళ్ళీ 62 శాతం, హైస్కూలు పూర్తి చేసే వారిలో కాలేజీ పూర్తి చేసే వారు 34 శాతం. ఇందులో అగ్ర కులాలను, బిసిలను వేరు చేస్తే హిందూ అగ్ర కులాలతో పోల్చినప్పుడు ముస్లింల స్థితి ఎంత అధాన్యంగా ఉందో ఇంకా స్పష్టం అవుతుంది.

విద్య: కాలేజీ దశ

ఉడ్యోగాలకు కాలేజీ డిగ్రీ, అందులోనూ ఏదైనా సాంకేతిక విద్యకు సంబంధించిన డిగ్రీ లేక డిప్లోమా చాలా ముఖ్యం. ఈ విషయంలో ముస్లిం ప్రజానీకం చాలా వెనుకబడి ఉన్నారని సచార కమిటీ నివేదిక తెలుపుతుంది. దేశ జనాభాలో 20 సంవత్సరాల వయసు పైబడిన వారిలో 3.8 కోట్ల మందికి ఏదైనా డిగ్రీ లేక డిప్లోమా ఉంది. ఇది ఆ వయసుగల జనాభాలో 6 శాతం. అందులో సాంకేతిక విద్యలో క్వాలిఫికేషన్ పొందిన వారు వెయ్యిలో 70 మంది. ముస్లింలలో 20 సంవత్సరాల వయసు పైబడిన వారిలో డిగ్రీ లేక డిప్లోమా గల వారు వెయ్యిలో 10 మంది మాత్రమే. వారి స్థితి ఎన్సి ఎన్సిల కంటే కొంచెం మెరుగే అయినా ‘ఇతరులతో పోలిస్తే సగం కంటే తక్కువ.

ఉన్నత విద్య విషయంలో సచార కమిటీ బిసిల గణాంకాలు విడిగా సేకరించింది కాబట్టి బిసిల స్థితినీ ముస్లింల స్థితినీ పోల్చివచ్చు. ఒక సామాజిక వర్గానికి ఉన్నంతలో న్యాయం

జరుగుతున్నదని చెప్పాలంటే దేశ జనాభాలో వారి నిష్పత్తి ఎంత ఉండో డిగ్రీ లేక డిప్లోమా పొందిన విద్యావంతులలో వారి నిష్పత్తి అంత ఉండాలి. బిసిల విషయంలో డిగ్రీ లేక డిప్లోమా పొందిన వారి నిష్పత్తి దేశ జనాభాలో బిసిల నిష్పత్తిలో 2/3వ వంతు ఉండగా, ముస్లింలలో ఇది 1/2 మాత్రమే. (ముస్లింలకు విద్యుత్ ఉద్యోగ రంగాలలో రిజర్వేషన్లు ఇవ్వడాన్ని కొన్ని బిసిల సంఘరూలు కూడా వ్యతిరేకిస్తున్నాయి కాబట్టి వారి స్థితి వీరి కంటే అన్యాయం అని గుర్తించడం అవసరం) హిందూ అగ్రకుల విషయానికిన్నే, జనాభాలో వారి వాటా కంటే డిగ్రీ లేక డిప్లోమా గల వారిలో వారి వాటా రెండుస్తుర రెట్లను మించి ఉంది. కాగా ముస్లింల మేలుకోసం ప్రభుత్వం ఏం చేయజాసినా ‘ఓటు బ్యాంకు రాజకీయాలు’ అంటూ రోడ్డిక్కి అరిచేది ఎక్కువగా వీళ్ళే.

ఉద్యోగ అర్థతలలో సాంకేతిక విద్యకుండే ప్రామణించి తెలిసిందే. 2001 సెప్టెంబర్ 20 సంవత్సరాలు పైబడిన దేశ జనాభాలో 1000లో 70 మందికి సాంకేతిక విద్యలో డిగ్రీ లేక డిప్లోమా ఉండగా, ముస్లింలలో 1000లో 10 మందికే ఉన్నాయన్న సమాచారాన్ని పైన ప్రస్తావించాము. 2004-2005 ఎన్వెస్ రౌండ్ సేకరించిన సమాచారాన్ని అధారం చేసుకుని ఈ విషయాన్ని సచార్ కమిటీ మరింత వివరంగా విశ్లేషించింది. వెనుకబడిన వర్గాల వారు డిగ్రీల విషయంలో పోటీవడలేకపోయినా డిప్లోమాల విషయంలో పడగలరన్న అభిప్రాయం ఉంటుంది. కాబట్టి సచార్ కమిటీ రెండిచి గణాంకాలనూ వేరువేరుగా విశ్లేషించింది. డిగ్రీల విషయం చూస్తే, అగ్రకులాలలో 20 సంవత్సరాలు పైబడిన వారిలో వెయ్యిలో 80 మందికి పైగా సాంకేతిక విద్యలో డిగ్రీలు కలిగి ఉండగా బిసిలలో 20 మంది, ఎన్సి ఎన్సిలలో 10 మంది, ముస్లింలలో 17 మంది కలిగి ఉన్నారు. డిప్లోమాల విషయమే చూసినా హిందూ అగ్రకులాలలో 20 సంవత్సరాల వయసు పైబడిన జనాభాలో వెయ్యిలో 40 మంది డిప్లోమాలు కలిగి ఉన్నారు. బిసిలలో 20 మంది, ఎన్సి ఎన్సిలలో 10 మంది, ముస్లింలలో 15 మంది డిప్లోమా పాసైన వారు ఉన్నారు.

రిజర్వేషన్ రూపంలో గానీ, ఇతర రూపాలలో గానీ ప్రభుత్వం ప్రత్యేక శర్ధ పెట్టడం వల్ల పైంద సమాజానికి చెందిన బిసిలు, ఎన్సి ఎన్సిలు కాలక్రమంలో ఉన్నత విద్య విషయంలో తమ స్థితిని కొళ్ళిగా మెరుగు పరచుకోగలుగుతుండగా ప్రభుత్వం ఏ ప్రత్యేక చర్యలు చేపట్టని ముస్లింలలో ఇది సాపేక్షంగా స్వల్పంగా ఉంది. పాత గణాంకాలు దొరకడం కష్టం కాబట్టి కాలానుగతమైన మార్పును అంచనా వేయడానికి సచార్ కమిటీ ఇప్పుడున్న జనాభాలోనే తరాల మధ్య నున్న తేడాను విశ్లేషించే మార్గం ఎంచుకుంది. 51 సంవత్సరాలు పైబడిన వారిలో వివిధ సామాజిక వర్గాలలో కాలేజీ చదువు పూర్తి చేసిన వారి నిష్పత్తిని తీసుకొని, 40-50 సంవత్సరాలు, 30-40 సంవత్సరాలు, 20-30 సంవత్సరాలు మధ్యనున్న వారిలో అదే నిష్పత్తితో పోల్చారు. మొదటి వర్గం స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత విద్యావంతులైన తొలితరం

రిజర్వేషన్ రూపంలో గానీ, ఇతర రూపాలలో గానీ ప్రభుత్వం ప్రత్యేక శర్ధ పెట్టడం వల్ల సమాజానికి చెంబిన బిసిలు, ఎన్సి ఎన్సిలు కాలక్రమంలో ఉన్నత విద్య విషయంలో తమ స్థితిని కొళ్ళిగా మెరుగు పరచుకోగలుగుతుండగా ప్రభుత్వం ఏ ప్రత్యేక చర్యలు చేపట్టని ముస్లింలలో ఇది సాపేక్షంగా ఉంది.

స్థితిని సూచిస్తుందని భావించినట్లయితే, అప్పట్లో డిగ్రీ చదువుకున్న వారి నిష్పత్తితో పోలిస్తే ముస్లింలలో ఆ నిష్పత్తి అయిదవపంతే ఉన్నప్పటికీ, బిసిలు, ఎన్సి ఎన్సటిల కంటే ముస్లింలే మెరుగు. కానీ, ఆ తరువాత బిసి, ఎన్సి, ఎన్సటిల సాహేక్కంగా కొంత వేగంగానే తమ స్థితిని మెరుగుపరుచుకోగా ముస్లింలు వెనుకబడ్డారు. అప్పటికీ ఇప్పటికీ అగ్రకులాలలో మూడున్నర రెట్లయింది. ముస్లింలలో రెండుంబావు రెట్లయింది. ఇప్పుడు బిసి జనాభాలో డిగ్రీ చదువుకున్న వారి నిష్పత్తి ముస్లింలలో అదే నిష్పత్తి కంటే 50 శాతం ఎక్కువ. ఎన్సి ఎన్సటిలలో ఆ నిష్పత్తి ఇప్పటికింకా ముస్లింల కంటే తక్కువే ఉన్నప్పటికీ ఇవే పాలనా విధానాలు కొనసాగితే ఇంకొక్క తరంలో ఎన్సి ఎన్సటిలు ఈ విషయంలో ముస్లింలనే దాటిపోగలరు. (అయితే ఇక్కడ ఎన్సి, ఎన్సటిలను కలిపేసిన విషయం గుర్తుంచుకోవాలి. విడిసినట్లయితే ఎన్సిలలో డిగ్రీ ఉన్న వారి నిష్పత్తి ఇప్పటికే ముస్లింలలో అదే నిష్పత్తికి చేరువై ఉండవచ్చ). ఎన్సటిలలో ఇంకొక రెండు తరాలకు కూడా కాకపోవచ్చ.) పట్టణ ప్రాంతాలను విడిగా తీసుకుంటే చాలా రాప్టాలలో ఇప్పటికే ముస్లింలు ఎన్సి ఎన్సటిల కంటే ఈ విషయంలో వెనుకబడి ఉన్నారని సచార్ కమిటీ అంటుంది. ముస్లింలకు కూడా విద్యార్థంగంలో రిజర్వేషన్లు, స్కూలర్ పిప్పులు, ఆశ్రమ పారశాలలు వగైరా నెలకొల్పవలసిన అవసరానికి ఇంత కంటే బలమైన వాదన అక్కరలేదు.

విధ్యః ఉన్నత స్థాయి

పేరుగాంచిన ఉన్నత విద్యా సంస్థలలో ముస్లింల స్థానం ఏమిటి అన్న ప్రశ్నకు జవాబు ఇంకా నిరాశాజనకంగా ఉండబోతుందని ఊహించడం కష్టం కాదు. బిసిలకు రిజర్వేషన్ ఇస్తామం టేనే అగ్రకులాల వారు నానా రచ్చ చేసి సుట్రింకోర్చుకు పోయి స్టే తెచ్చుకున్న ఐఱఎం, ఐఱటిల గురించి సచార్ కమిటీ సమాచారం సేకరించింది. ఐఱఎంలలోని 4,743 మంది విద్యార్థులలో కేవలం 63 మంది ముస్లింలు (1.3 శాతం) ఐఱటిలలోని 27,161 మంది విద్యార్థులలో 894 మంది ముస్లింలు (3.3 శాతం). దేశ జనాభాలో ముస్లింలు (2001 జనాభా లెక్కల ప్రకారం) 13.4 శాతం అన్న విషయం దృష్టిలో ఉంచుకోవాలి. ప్రతిష్టాతుకమైన వైద్య విద్యాసంస్థలలో కూడా ఇదే పరిస్థితి. ముస్లిం విద్యార్థులు కేవలం 4 శాతం ఉన్నారు.

2004-2005 సంవత్సరానికి సంబంధించి 129 విశ్వవిద్యాలయాల సమాచారం సేక రించిన సచార్ కమిటీ పోస్ట్‌గ్రాడ్యూయేట్ కోర్సులలో ముస్లింలు అతి తక్కువగా ఉన్న విషయాన్ని చూపించింది. మొత్తం పిచి విద్యార్థులలో 50 శాతం కంటే కొంచెం ఎక్కువ హిందూ అగ్రకులాలు, 24 శాతం బిసిలు, 14 శాతం దాకా ఎన్సి ఎన్సటిలు ఉండగా 5 శాతం మాత్రమే ముస్లింలు ఉన్నారు. (మిగిలిన వారు సిక్కులు, బిసి జాబితాలో లేని ట్రస్టువలు వగైరా) విద్యా వ్యవస్థలో రిజర్వేషన్లు లేకపోవడం వల్ల ముస్లింలు ఎంతగా వెనుకబడి పోయారో ఈ గణాంకాలు స్పష్టంగా చూపిస్తాయి.

మదరసాలు, మాధ్యమం

ముస్లింలు పిల్లలను బడికి పంపే బదులు మదరసాలకు పంపుతారు కాబట్టి వారిలో విద్యా ప్రమాణాలు తక్కువగా ఉండవచ్చుననీ, అది వారి తప్పే కనుక ప్రభుత్వాన్ని గానీ హిందూ సమాజాన్ని గానీ నిందించడంలో అర్థం లేదని వాదించేవారు ఉంటారు. దీనిని దృష్టిలో ఉంచుకుని

సచార్ కమిటీ ఎంతమంది ముస్లిం పిల్లలు మదరసాలకు పోతున్నారన్న సమాచారం సేకరించింది. ఆ సమాచారం సారాంశం ఏమిటంబే బడికిపోయే ముస్లిం పిల్లలలో 66 శాతం ప్రభుత్వ పార శాలలకు పోతారు. 30 శాతం ప్రైవేట్ పారశాలలకు పోతారు. 4 శాతం మాత్రమే మదరసాలలో చదువుకుంటారు. ఉత్తర భారతదేశంలో ఈ నిష్పత్తి 7 శాతం దాకా ఉండగా దక్కిణ భారత దేశంలో 1.7 శాతం మాత్రమే. ఏదైనా, విద్యా విషయంలో ముస్లింలు వెనుకబడి ఉండడానికి మదరసాలకు పోవడం కారణం ఎంతమాత్రం కాదు.

జక్కడ అవగాహనా లోపంవల్ల తల్లెత్తే గందరగోళం కొంత ఉందని సచార్ కమిటీ గుర్తించి దానిని కూడా వ్యాఖ్యానించింది. మదరసా అనేది పారశాల. అది లౌకిక పారశాలకు ప్రత్యామ్నాయం. మదరసాకు పోయే పిల్లలు లౌకిక పారశాలలకు పోరు. కానీ కేవలం మత బోధ చేయడానికి మనీదులకు అనుబంధంగా మక్కాబ్ అనే ధార్మిక విద్యాసంస్థ ఉంటుంది. అందులో అరబీ నేరిస్తారు, ఖురాన్ చదివిస్తారు. ఇది లౌకిక పారశాలకు ప్రత్యామ్నాయం కాదు. లౌకిక పారశాలకు పోయే పిల్లలు అదనంగా మక్కాబ్లకు కూడా మతబోధ కోసం పోతారు. ఈ రెండింటికి తేడా తెలియక అన్నిటినీ మదరసాలుగా భావించడం వల్ల మదరసాలలో చదువుకునే ముస్లిం పిల్లల సంఖ్య చాలా ఎక్కువ అనే అభిప్రాయం ప్రచారం అయిందని సచార్ కమిటీ వ్యాఖ్యానించింది. అయితే రెండింటినీ కూడినా కూడా వచ్చే సంఖ్య తక్కుపే. ఎందుకంటే స్వాలుకు పోయే పిల్లలలో మతబోధకోసం ఊరి మనీదులకు అనుబంధంగా ఉండే మక్కాబ్కు పోయే పిల్లలు 4 శాతమే. అంటే మదరసాలు, మక్కాబ్లు కలిపినా వాటికి హజరయ్య పిల్లలు 8 శాతమే కాబట్టి ధార్మిక పార శాలలకు పిల్లలను పంపడంలో ముస్లిం పెద్దలకున్న మోజువల్ల వారిలో అవియ్ ప్రమిలిందన్న నిందకు ఆధారం లేదు.

మరైతే కారణాలేమిటి అన్న ప్రశ్న వేసుకున్నప్పుడు పేదరికం అధికంగా ఉండే అన్ని సామాజిక వర్గాలకు సామాన్యంగా ఉండే కారణాలతో భాటు కొన్ని ప్రత్యేకమైన కారణాలు కూడా కనిపిస్తాయి. నిజానికి పేదరికం ఒక్కబోయి వెనుకబాటుతనానికి కారణం కాదని రుజువు చేసే గణాంకాలు కూడా సచార్ కమిటీ ఇచ్చింది. ముస్లింలలో పేదలను, ఇతరులను వేరుచేసి ఈ రెండు ఉపవర్గాలూ సమాజంలోని విద్యాపంతులలో ఏ నిష్పత్తిలో ఉన్నారో తెలిపే గణాంకాలు ఇచ్చింది (పేదలు అనే మాటను ఏ విధంగా నిర్వచించారనేది ప్రస్తుతానికి అనవసరం - నిర్వచనం ఇటూ మార్పినా గణాంకాలలో తేడా ఏమీ రాబోదు). దేశ జనాభాలో ముస్లింలు 2001 జనాభా లెక్కల ప్రకారం 13.4 శాతం అని చెప్పుకున్నాం. 2004-2005 ఎన్వెన్వెన్ లెక్కల ప్రకారం పేద వర్గాలకు చెందిన గ్రామ్యయేట్లలో ముస్లింలు 10.5 శాతం, ఇతర వర్గాలలోని పోస్ట్ గ్రామ్యయేట్లలో 6.8 శాతం. పేద వర్గాలలోని పోస్ట్ గ్రామ్యయేట్లలో ముస్లింలు 7 శాతం, ఇతర వర్గాలలోని పోస్ట్ గ్రామ్యయేట్లలో 6.4 శాతం. గ్రామ్యయేట్లలో పేదవర్గాలలోనే ముస్లింల నిష్పత్తి ఎక్కువ ఉండడం ఆశ్చర్యం కలిగించవచ్చును గానీ, అందులో ఆశ్చర్యపడడానికేమీ లేదు. అన్ని అవకాశాలలోనూ సింహాశం తీసుకునేది హిందూ అగ్రకర్తలు. పేదలలో వారి సంఖ్య తక్కువ కాబట్టి వారి తాకిడి తక్కువ. కాబట్టి పేద వర్గాలలో ఎన్సి ఎన్సటి బిసిలు ముస్లింలు వాటా కోసం ఎక్కువ పోటీపడతారు. అయితే జక్కడ ప్రస్తుతం ఏమిటంటే పేదలు కాని ముస్లింలు సహితం గ్రామ్యయేట్లు, పోస్ట్ గ్రామ్యయేట్లలో తమ జనాభా దామాషాలో సగం కూడా లేరు.

ప్రత్యేక కారణాలలో మాధ్యమాన్ని సచార్ కమిటీ వివరంగా ప్రస్తావించింది. ముస్లింలందరి మాతృభాష ఉర్రూ కాకపోయినప్పటికీ ఉర్రూ మాతృభాష అయిన వారికి తమ మాతృభాషలో చదువుకునే అవకాశం సరిగ్గా లభ్యం కావడం లేదని గణాంకాలతో సహా చూపించింది. ఒక్క మహారాష్ట్రలో మాత్రమే ముస్లింలలో ఎంత నిష్పత్తి ఉర్రూను తమ మాతృభాషగా భావిస్తారో ముస్లిం పిల్లలలో అంత నిష్పత్తి ఉర్రూ మాధ్యమంలో చదువుకుంటున్నారు. కర్నాటకలో ముస్లింలలో దాదాపు 70 శాతం ఉర్రూను మాతృభాషగా భావిస్తుండగా ముస్లిం పిల్లలలో 45 శాతం మంది మాత్రమే ఉర్రూ మాధ్యమంలో చదువుతున్నారు. ఆంధ్రప్రదేశ్లో ముస్లింలలో 80 శాతం ఉర్రూ తమ మాతృ భాషగా భావిస్తుండగా (ఈ నిష్పత్తి దేశంలోని అన్ని రాష్ట్రాల కంటే ఆంధ్రప్రదేశ్లోనే ఎక్కువ) 20 శాతం మంది మాత్రమే ఉర్రూ మాధ్యమంలో చదువుకుంటున్నారు. బీహార్లో 60 శాతం ముస్లింలు ఉర్రూ మాతృభాష కలవారు కాగా వారి పిల్లలలో 30 శాతం మాత్రమే ఉర్రూ మాధ్యమంలో చదువుకుంటున్నారు. అయితే అన్నిబింబికంటే అధ్యాన్యమైన స్థితి ఉర్రూకు పుట్టినిల్లయిన ఉత్తరప్రదేశ్‌ది. అక్కడ ముస్లింలలో 45 శాతానికి మాతృభాష ఉర్రూ కాగా ఉర్రూ మాధ్యమంలో చదువుకుంటున్న ముస్లిం పిల్లలు 2 శాతం మాత్రమే! దేశంలోని ముస్లింలలో 22 శాతం ఉత్తరప్రదేశ్ వాసులేనని గుర్తుంచుకుంటే మాతృ భాషలో విద్యాబోధన ముస్లిం పిల్లలకు ఎంతగా నిరాక రించబడుతున్నదో అర్థం అవుతుంది. ఉన్నంతలో ఉర్రూ మాధ్యమానికి మహారాష్ట్ర, కర్నాటక, ఆంధ్ర ప్రదేశ్లలోనే ప్రోత్సహం లభిస్తున్నదని ఉత్తర భారత దేశంలోని ప్రభుత్వాలు తమకు సమాచారం ఇచ్చే విషయంలో సహాతం నిర్లక్ష్య వైఫలి ప్రదర్శించాయనీ సచార్ కమిటీ అనింది. ముస్లింల వెనుకబాటు తనంలో ‘పొంది రాష్ట్రాల’ పాపం చాలా ఉండని మొదట్లోనే చెప్పా కున్నాం కదా.

అన్నిబింబి అధ్యాన్యమైన స్థితి ఉర్రూకు పుట్టినిల్లయిన ఉత్తరప్రదేశ్‌ది. అక్కడ ముస్లింలలో 45 శాతానికి మాతృభాష ఉర్రూ కాగా ఉర్రూ మాధ్యమంలో చదువుకుంటున్న ముస్లిం పిల్లలు 2 శాతం మాత్రమే! ఎందుకంటే అక్కడ ప్రభుత్వం ఉర్రూ మాధ్యమంలో విద్యాబోధన చేస్తున్న సూళ్ళకును అంత తక్కువగా ఏర్పాటు చేసింది.

ఉపాధి

సచార్ కమిటీ ఉపాధి అవకాశాలను మూడుగా వర్గీకరించి ముస్లింల ఉపాధి పరిస్థితిని విశేషించింది. స్వయం ఉపాధి, దిన కూలీ (క్యాజువల్), స్థిరమైన ఉద్యోగాలు (రెగ్యులర్) అనే మూడు విభాగాలను సచార్ కమిటీ గుర్తించింది. ముస్లింలలో అధికభాగం స్వయం ఉపాధిమైన, ఆ తరువాత దినకూలిమైన, ఆ తరువాత స్థిరమైన ఉద్యోగాల మైన ఆధారపడతారని సమాచారాన్ని విశేషించి తెలిపింది. పొందూ అగ్గకులాలకు స్వయం ఉపాధి ప్రథమం (ఇందులో వ్యవసాయం కూడా ఉండని గుర్తుంచుకోవాలి), స్థిరమైన ఉద్యోగాల ద్వితీయం, దినకూలి తృతీయం. ఎన్సి ఎన్బిలికు దినకూలి ప్రథమం, స్వయం ఉపాధి ద్వితీయం, స్థిరమైన ఉద్యోగాల తృతీయం. పొందూ బిసి కులాలకు కూడా స్వయం ఉపాధి ప్రథమం, కానీ మిగిలిన రెండూ దాదాపు ఒకే మోతాదులో జీవనాధారం కల్పిస్తాయి.

స్థిరమైన ఉద్యోగాల విషయంలో ముస్లింలది అన్ని ఇతర సామాజిక వర్గాల కంటే దయనీయమైన స్థితి. స్థిరమైన ఉద్యోగాలు ఎక్కువగా లభించేది పట్టణ ప్రాంతాలలోనే కాబట్టి ఈ

విషయం చూడడానికి పట్టణ ప్రాంత జనాభాను విడిగా తీసుకోవచ్చు. పట్టణ ప్రాంత అగ్ర కులాలలోని ఉద్యోగులు, కార్బూకులలో 49 శాతానికి స్థిరమైన ఉద్యోగాలుండగా, ఎన్సి ఎన్సటిలలో ఈ నిప్పత్తి 40 శాతం, బిసిలలో 36 శాతం, ముస్లింలలో కేవలం 27 శాతం. అదే పట్టణ ప్రాంతాలలో ముస్లింలలో 64 శాతం మంది స్వయం ఉపాధిపైన ఆధారపడుతుండగా, బిసిలలో ఆ నిప్పత్తి 51 శాతం, హిందూ అగ్రకులాలలో 55 శాతం, ఎన్సి ఎన్సటిలలో 43 శాతం. అయితే స్వయం ఉపాధి అనే దాంట్లో కడుపు నిండా కూడు పెట్టిని నిక్షిష్టమైన పనుల నుంచి మంచి ఆదాయమిచ్చే వాణి దాకా చాలా ఉంటాయి. కాబట్టి ప్రధానంగా స్వయం ఉపాధి పైన ఆధారపడే ముస్లింలు ఏ రకమైన వృత్తులలో లేక వ్యాపకాలలో ఎక్కువగా ఉన్నారో తెలుసుకుంటే తప్ప చిత్రం ఫూర్తికాదు. ముస్లింలు అధికంగా పని చేసే రంగాలు పొగాకు ఉత్పత్తులు (ఈ రంగంలో పని చేసే కార్బూకులలో మగవాళ్లో 41 శాతం, ఆడవాళ్లో 35 శాతం ముస్లింలు), దుస్తుల తయారి (మగవాళ్లో 30 శాతం, ఆడవాళ్లో 17 శాతం ముస్లింలు), మోటార్ వాహనాల అమ్మకం, రిపేరు (26 శాతం ముస్లింలు) ఎలిక్ట్రికల్ ఉత్పత్తులు (23 శాతం ముస్లింలు), వర్తక రంగంలో పనిచేసే ఉద్యోగులు (27 శాతం ముస్లింలు).

స్వయం ఉపాధిపైన ఆధారపడే వారిలో వీధివీధి తిరుగుతూ వస్తువులు అమ్మే వారు 8 శాతం కాగా ముస్లింలలో ఆ నిప్పత్తి 12 శాతం. స్వయం ఉపాధి పైన ఆధారపడే స్ట్రీలలో స్వంత ఇంట్లోనే పనిచేసేవారు 51 శాతం కాగా, ముస్లింలలో అది 70 శాతం. ముస్లిం స్ట్రీలు బయల్కి పోయి పని చేయడం సాంప్రదాయక కట్టడి కారణంగా కష్టం కావడం వల్ల చిన్నాచితక ఉత్పత్తి కేంద్రాలు, పొపులు ఇంట్లో నుండే నడుపుతారు. స్వంత త్రమతో ఇంట్లోనే ఉండి ఉపాధి పొందే మహిళల నిప్పత్తి ముస్లింలలో ఇతర సామాజిక వర్గాలలో కంటే ఎక్కువ. క్రామికులుగా నమోదైన ముస్లిం మహిళలలో దాదాపు 80 శాతం ఈ కోపకు చెందిన వారు. వేరే ఏ సామాజిక వర్గంలోనూ ఈ నిప్పత్తి 65 దాటదు. ఈ రకమైన పని ఎక్కువగా సబ్ కాంప్రాట్ రూపంలో ఉంటుందని అరోగ్యమూ, ఆదాయమూ రెండూ కూడా హీనంగా ఉంటాయనీ సచార్ కమిటీ వ్యాఖ్యానించింది.

స్వయం ఉపాధి అనేది అనంఘుటిత రంగంలో భాగం. ఇంగ్లీషులో ఇన్ఫోర్మేర్స్ సెక్టర్ అంటారు. అయితే అనంఘుటిత రంగంలో వేరే ఉపాధి ప్రతీక్యలు కూడా ఉన్నాయి. సంఘుటిత రంగంతో పోలీస్ ఇక్కడ ఆదాయాలు తక్కువ, అభిదృత ఎక్కువ. ముస్లింలలో వేరే అన్ని సామాజిక వర్గాల కంటే ఎక్కువ మంది అనంఘుటిత రంగంలో ఉన్నారు. పట్టణ ప్రాంత కార్బూకులలో సంఘుటిత రంగంలో ఉండేవారి నిప్పత్తి బిసిలలో 22 శాతం, ఎన్సి ఎన్సటిలలో 18 శాతం ఉండగా ముస్లింలలో 8 శాతం మాత్రమే.

పోలీసులలోనూ, సైన్యంలోనూ ముస్లింలు ఎందరున్నారన్న సమాచారం సచార్ కమిటీ సంబంధిత ప్రభుత్వ శాఖల నుంచి కోరినప్పుడు భారతీయ జనతాపార్టీ నేతలు చాలా రచ్చచేసిన విషయం పత్రికలలో చదివాము. అయినప్పటికీ సచార్ కమిటీ ఆ సమాచారం సేకరించగలిగింది. రక్షణ రంగంలోని వివిధ హోదాలలో హిందూ అగ్రకులాలు 52 శాతం, బిసిలు 23 శాతం, ఎన్సి ఎన్సటిలు 12 శాతం ఉండగా ముస్లింలు కేవలం 4 శాతం ఉన్నారు. కేంద్ర పోలీసు సంస్థలలో హిందూ అగ్రకులాలు 42 శాతం, బిసిలు, ఎన్సి ఎన్సటిలు చెరి 23 శాతం ఉండగా ముస్లింలు 6 శాతం ఉన్నారు. రాష్ట్ర పోలీసు సంస్థలలో అగ్రకులాలు 37 శాతం, బిసిలు 21 శాతం, ఎన్సి

ఎన్సటిలు 26 శాతం ఉండగా ముస్లింలు 7 శాతం ఉన్నారు. ఇవి 2004-2005 గజాంకాలు కాగా, 2001 జనాభా లెక్కల ప్రకారమే దేశ జనాభాలో ముస్లింలు 13.4 శాతం అని పైన చూశాము. ‘మత ఘర్షణలు’లో పోలీసులు ఇతర భద్రతా సిబ్బంది హిందువుల పట్ల పక్షపాతంతో వ్యవహరిస్తున్నారని తరచుగా వినపచ్చే ఆరోపణల వెనుక ఈ వాస్తవం కూడా ఉండని గుర్తుంచు కోవాలి.

కార్బూకులలో ఏ రోజు కారోజు పని వెతుక్కునే వారిని క్యాజువర్ అనీ కొంత స్థిరత్వం ఉండే ఉద్యోగులను రెగ్యులర్ అనీ అనడం రివాజు. క్యాజువర్ కార్బూకులెవరికీ పని భద్రత ఉండదు. రెగ్యులర్ అని పిలవబడే వారందిరికి కూడా ఒకే రకమైన భద్రత ఉండదు. లిఫిత పూర్వుకమైన అపాయింటమెంట్ ఆర్డర్ ఉండటం కొంత ఎక్కువ భద్రత ఇస్తుంది. సామాజిక వర్గాల వారీగా రెగ్యులర్ కార్బూకులలో ఎంత మందికి ఈ మేరకు భద్రత ఉండని లెక్కలు వేస్తే ముస్లింలది అందరి కంటే అధ్యాధ్యాయైన స్థితి. రెగ్యులర్ ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు అనుకునే ముస్లింలలో 72 శాతానికి అపాయింటమెంట్ లెటర్ లేదు. హిందు అగ్రకులాలలో ఈ నిష్పత్తి 50 శాతం కాగా, బిసిలలో, ఎన్సి ఎన్సటిలలో 62 శాతం. లిఫిత పూర్వుకమైన ఉద్యోగ ఒప్పందం ఉన్న వారిలో మూడేళ్ళు మించిన ఉద్యోగకాలం (బ్రెన్యార్) ఉన్నవారు అగ్రకులాలలో 42 శాతం కాగా, బిసిలలో 32 శాతం, ఎన్సి ఎన్సటిలలో 34 శాతం, ముస్లింలలో 23 శాతం. ప్రావిడెంట్ ఫండ్ వంటి హక్కులు కలిగి ఉండేవారు హిందు అగ్రకులాలకు చెందిన ఉద్యోగులలో 55 శాతం మంది ఉండగా అది, బిసిలలో 42 శాతం, ఎన్సి ఎన్సటిలలో 43 శాతం, ముస్లింలలో 29 శాతం. నికరమైన నెల జీతం ఉండేవారు అగ్రకులాలకు చెందిన రెగ్యులర్ ఉద్యోగులలో 95 శాతం, బిసిలలోనూ ఎన్సి ఎన్సటిలలోనూ 89 శాతం, ముస్లింలలో 82 శాతం మంది ఉన్నారు.

ఒక పద్ధతి ప్రకారం కనిపించే పై వ్యత్యాసాలకు వివర్జీ కారణం కాకపోవచ్చు. ముస్లింలు ఎక్కువగా పనిచేసే ఆర్థిక రంగాల స్వేచ్ఛావమే అది కావచ్చు. అయితే ఆ ఆర్థిక రంగాలకు ఆ స్వేచ్ఛావం ఉండడానికి కారణం వాటిలో ఎక్కువగా ముస్లింలు పని చేయడమేనేమో అని కూడా చూడవలసి ఉంటుంది.

బ్యాంకు రుణాలు

ఒక సామాజిక వర్గం బ్యాంకు రుణాలు ఏ మేరకు పొందగలుగుతున్నదనేది ఆర్థిక అభివృద్ధిలో వారు ఏ మేరకు పాల్గొంటున్నారనే దానికి ఒక సూచిక. ఈ విషయంలో కులాల వారీ గజాంకాలు దొరకనట్టున్నాయి. అయితే మైనారిటీలకు బ్యాంకు రుణాలు అందించడం అనే లక్ష్యం ప్రభుత్వ విధానాలలో భాగంగా బ్యాంకులపైన ఉంది కాబట్టి ముస్లింలకు సంబంధించిన గజాంకాలను రిజర్వ్ బ్యాంకు సచార్ కమిటీకి ఇవ్వగలిగింది.

ప్రభుత్వ బ్యాంకులలోనూ, ప్రైవేట్ బ్యాంకులలోనూ కూడా ముస్లింల అకోంట్ల నిష్పత్తి వారి జనాభా నిష్పత్తి కంటే కొంచెం మాత్రమే తక్కువ. ప్రభుత్వ బ్యాంకులలో ముస్లింల సేవింగ్స్ తదితర భాతాలు 12.2 శాతం, ప్రైవేట్ బ్యాంకులలో 11.3 శాతం ఉన్నాయి. అయితే రుణాల మొత్తంలో ముస్లింల వాటా (సచార్ కమిటీ వేసిన అంచనా ప్రకారం) ప్రభుత్వ బ్యాంకులలో 4.6 శాతం మాత్రమే కాగా ప్రైవేట్ బ్యాంకులలోనూ 6.6 శాతం మాత్రమే. తలనరి రుణం హిందువులతో

పోల్చే ముస్లింలు పొందుతున్నది ప్రభుత్వ బ్యాంకులలో మూడవ వంతు మాత్రమే (33 శాతం) కాగా ప్రైవేట్ బ్యాంకులలో 40 శాతం మాత్రమే. ఉద్దేశ్యాల కంటే స్వయం ఉపాధి, వర్తక రంగాలలో ముస్లింలు అధికంగా ఉన్న కారణంగా బ్యాంకు రుణాల లభ్యత ఎంత ఉన్నది వారి ఆర్థిక స్థితిగతులకొక ముఖ్య సూచిక. ఆదేమంత ఆశాజనకంగా లేదని ఈ గణాంకాలు తెలుపుతాయి.

రాష్ట్రాల వారీ గణాంకాలు తీసుకున్న కూడా దాదాపు అన్ని రాష్ట్రాలలోనూ బ్యాంకు రుణాల మొత్తంలో ముస్లింల వాటా జనాభాలో వారి వాటాకు సమానంగా లేకపోగా అందులో సగం, మూడవ వంతు, నాలుగవ వంతు, అయిదవ వంతు, దేశ రాజధాని అయిన డిల్లీలోనైతే 24వ వంతు (జనాభాలో ముస్లింలు 100కి 12 మంది కాగా బ్యాంకు రుణాలలో 100 రూపాయలకు 50 పైనలే వారికిచ్చినవి) ఉంది. ఇందుకు రెండే మినహాయింపులు. ఒరిస్సాలో జనాభాలో ముస్లింల నిష్పత్తి ఎంతో బ్యాంకు రుణాలలో వారి వాటా కూడా అంతే. తమిళనాడులో జనాభాలో ముస్లింలు 5.6 శాతం కాగా బ్యాంకు రుణాలలో వారి వాటా అంత కంటే 20 శాతం ఎక్కువ - 6.6 శాతం.

చివరికి జనాభాలో ముస్లింలు 67 శాతం ఉన్న జమ్ము కాశ్మీర్లోనూ బ్యాంకు రుణాలలో ముస్లింల వాటా 54.4 శాతం. జనాభాలో 24 శాతం అయిన హిందువుల వాటా బ్యాంకు రుణాలలో 40 శాతం.

ముస్లింలు ఎక్కువ సంఖ్యలో నివసిస్తున్న జిల్లాలను తీసుకుని చూస్తే ఈ స్థితి మరింత కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. దేశంలో ముస్లింల జనాభా 40 శాతం మించిన జిల్లాలు 11 ఉన్నాయి. ఈ జిల్లాల సగటు ముస్లిం జనాభా 51.4 శాతం. కానీ అక్కడున్న బ్యాంకుల (ప్రభుత్వ, ప్రైవేటు కలుపుకుని) రుణాలలో ముస్లింల వాటా 11.6 శాతం మాత్రమే. ఈ జిల్లాలలో ఒకటైన మన శైరూరాబాద్లో ముస్లింలు జనాభాలో 41.2 శాతం కాగా బ్యాంకు రుణాలలో వారి వాటా 3.2 శాతం. జనాభాలో 26 నుంచి 40 శాతం దాకా ముస్లింలు ఉన్న 12 జిల్లాలలో ముస్లిం జనాభా వాటా 34.2 శాతం కాగా బ్యాంకు రుణాలలో వారి వాటా 19.3 శాతం. జనాభాలో ముస్లింల నిష్పత్తి 22 నుంచి 26 శాతం దాకా ఉన్న 10 జిల్లాలలో ముస్లిం జనాభా వాటా 24.1 శాతం కాగా బ్యాంకు రుణాలలో వారి వాటా 6.3 శాతం.

ఘైనారిటీలు అధికంగా నివసించే జిల్లాలలో వారికి బ్యాంకు రుణాలు విరివిగా అందేటట్టు చూడమని బ్యాంకులకు రిజర్వ్ బ్యాంకు ఆదేశాలు ఉన్నప్పటికీ ఇది పరిస్థితి!

లఘు పరిత్రమల రుణాలు, నాబార్డ్ రుణాలు

ముస్లింలు ఉద్దేశ్యాల కంటే స్వయం ఉపాధి రంగంలోనూ చిన్న వర్తక రంగంలోనూ అధికంగా ఉన్నారు కాబట్టి వారు తమ అభివృద్ధికి చిన్నతరపో పరిత్రమలలోకి ప్రవేశించడం ఒక మార్గం. దీనికి ప్రత్యేకంగా రుణాలు ఇచ్చే సంస్థ భారత లఘుపరిత్రమల అభివృద్ధి బ్యాంకు (సిట్టి సిద్బి). సిట్టి 2000-2006 మధ్య ఇచ్చిన రుణాలలో కేవలం 1.5 శాతం ముస్లింలకు అందింది. అందిన మేరకు కూడా తక్కువ మొత్తాలు అందాయి. సిట్టి ఇచ్చిన సగటు రుణం 1.66 కోట్ల రూపాయలు కాగా, ముస్లిం వ్యక్తులకిచ్చిన సగటు రుణం 63 లక్షల రూపాయలు మాత్రమే.

నాబార్డ్ గ్రామీణ అభివృద్ధి కోసం రుణాలు ఇవ్వడం ఒక ముఖ్య లక్ష్యంగా గల సంస్థ. 2004-05, 2005-06 సంవత్సరాలలో నాబార్డ్ ఇచ్చిన ఉత్సత్త్తి రుణాలలో 3.2 శాతం ముస్లింలకు అందింది. పెట్టుబడి రుణాలలో 3.9 శాతం ముస్లింలకు అందింది. అన్ని వసతులలగా ఈ విషయంలోనూ ముస్లింలకు అందుతున్న వాటా వారి జనాభా దామాపా కంటే బాగా తక్కువ.

సామాజిక, భౌతిక వసతులు

ఈ శీర్షిక కింద సచార్ కమిటీ ముస్లింలకు స్వాళ్ళు, ఆస్యాత్మలు తదితర సామాజిక వసతులు, రోడ్లు, కరంటు, తాగునీరు, రవాణా సదుపాయాలు వగైరా భౌతిక వసతులు ఇతరులతో సమానంగా అందుతున్నాయా లేదా అన్న చర్చ చేసింది. గణాంకాల లభ్యతలోని సమస్యల కారణంగా పల్లెల గురించి మాత్రమే ఒక నిర్ధారణకు రాగలిగింది. ముస్లింలు అధికంగా నివసించే గ్రామీణ ప్రాంతాలలో సామాజిక భౌతిక వసతుల స్థితి సగటు కంటే హీనంగా ఉండని నిర్ధారించింది. పెద్ద గ్రామాలలో సాధారణంగా వసతులు చిన్న గ్రామాల కంటే మెరుగ్గా ఉంటాయి కాబట్టి సచార్ కమిటీ సైజుల వారీగా గ్రామాలను తీసుకుని పరిశీలించింది. 1000 మంది కంటే తక్కువ జనాభా ఉన్న గ్రామాన్ని చిన్న గ్రామం అని, 1000-2000 లోపు జనాభా ఉన్న గ్రామాలని ఒక మొస్తరు పరిమాణం గల గ్రామం (మోడర్స్) అని, 2000 పైబడిన జనాభా గల గ్రామాన్ని పెద్ద గ్రామం అని మూడు వర్గాలుగా విభజించింది. గ్రామ జనాభాలో ముస్లింల నిష్పత్తిని బట్టి మళ్ళీ మూడుగా విభజించింది - ముస్లింలు 10 శాతంలోపు ఉన్న గ్రామాలు, 10 నుంచి 40 శాతం దాకా ఉన్న గ్రామాలు, 40 శాతం మించి ఉన్న గ్రామాలు.

ఈ విశ్లేషణ ఘలితాలు ఆశ్వర్యం కలిగిస్తాయి. గ్రామంలో స్వాలు ఉండడం, వైద్య సదు పాయం అందుబాట్లో ఉండడం, పోస్టాఫీసు అందుబాట్లో ఉండడం, బస్సోవ్ ఉండడం, పక్కా రోడ్లు ఉండడం అనే అయిదు వసతులూ ముస్లింలు తక్కువగా ఉన్న గ్రామాలలో మెరుగుగాను, ముస్లింలు ఎక్కువగా ఉన్న గ్రామాలలో హీనంగానూ ఉన్నాయి. బడి విషయంలో పెద్ద గ్రామాలలో ఈ తేదా అంతగా కనబడదు గానీ చిన్న గ్రామాలలో కొట్టొచ్చినట్టు కనిపిస్తుంది. 1000 లోపు జనాభా ఉన్న గ్రామాలను తీసుకుంటే వాటిలో ముస్లింలు 10 శాతంలోపు ఉన్న గ్రామాలలో 80 శాతం బడి కలిగి ఉన్నాయి. ముస్లింలు 40 శాతం మించి ఉన్న గ్రామాలలో 69 శాతం మాత్రమే బడి కలిగి ఉన్నాయి. బన్ వసతి సగటున దాదాపు 40 శాతం గ్రామాలకు ఉండగా, ముస్లింలు 40 శాతం మించి ఉన్న గ్రామాలలో 32 శాతానికి మాత్రమే ఉంది. పెద్ద గ్రామాలలో 67 శాతానికి బన్ వసతి ఉండగా ముస్లింలు 40 శాతం మించి ఉండే గ్రామాలలో 45 శాతానికి మాత్రమే ఉంది. పక్కా రోడ్లు పెద్ద గ్రామాలలో సగటున 82 శాతానికి ఉండగా, ముస్లింలు 40 శాతం మించి ఉండే గ్రామాలలో 72 శాతానికి మాత్రమే ఉంది. వైద్య వసతి పెద్ద గ్రామాలలో 10 శాతంలోపు ముస్లింలు ఉన్న వాటిలో 75 శాతానికి ఉండగా, ముస్లింలు 40 శాతం మించి ఉన్న గ్రామాలలో 64 శాతానికి మాత్రమే ఉంది. పోస్టు, టెలిగ్రాఫ్ సేవలు పెద్ద గ్రామాలలో ముస్లింల సంఖ్య 10 శాతంలోపు ఉన్న వాటిలో 84 శాతానికి అందుబాట్లో ఉండగా, ముస్లింలు 40 శాతం మించి ఉన్న ఊర్లలో 63 శాతానికి మాత్రమే అందుబాట్లో ఉన్నాయి. పెద్ద గ్రామాల విషయంలో కనిపించిన ఈ తేదాలన్నీ ఒక మొస్తరు గ్రామాలలోనూ కనిపిస్తాయి. చిన్న ఊర్లలో ఎట్లాగూ ఈ వసతులు ఎక్కువ ఉండవు కాబట్టి ఈ తేదా అంతగా కనిపించదు.

రాష్ట్రాల వారీగా తీసుకుంటే ముస్లింలు అధికంగా నివసించే గ్రామీణ ప్రాంతాలలో విద్యుత్ వ్యవస్థ హసనగా ఉన్న ఘనత పశ్చిమబెంగాల్, బీహార్లకు దక్కుతుంది. వైద్య వ్యవస్థ విషయంలో ఈ ఘనత అన్నాం, జమ్ముకాశ్మీర్, పశ్చిమ బెంగాల్, బీహార్, ఉత్తరప్రదేశ్లకు దక్కుతుంది. పోస్ట్, టెలిగ్రాఫ్ సదుపాయాల విషయంలో ఇవే రాష్ట్రాలలో ముస్లింల జనాభా అధికంగా ఉన్న ప్రాంతాలలో వసతులు కడ్పొనంగా ఉన్నాయి. పక్కా రోడ్ల విషయంలోనూ ఈ రాష్ట్రాలే ప్రధాన దోషులుగా నిలబడతాయి - జార్ఫండ్తోబాటు. అన్ని విషయాలలోనూ దక్కించి భారత రాష్ట్రాలు, మహారాష్ట్రాల పరిస్థితి సాపేక్షంగా నయం.

కరెంటు వాడకం విషయమూ అంతే. కరెంటు వాడకాన్ని బట్టి గ్రామాలను సచార్ కమిటీ ఆరు వర్గాలుగా విభజించింది. అసలే కరెంటు లేని గ్రామాలు ఒక చివర, 90 శాతం పైగా నివాసాలకు కరెంటు ఉన్న గ్రామాలు ఆ చివర పెట్టి మధ్యలో నాలుగు వర్గాలు చేశారు. అసలే కరెంటు లేని గ్రామాలలో ముస్లింల జనాభా గ్రామ జనాభాలో దాదాపు 10 శాతం ఉంది. 90 శాతం పైగా నివాసాలకు కరెంటు ఉన్న గ్రామాలలో ముస్లింల జనాభా 5 శాతం ఉంది. ముస్లిం జనాభా నిప్పుత్తి తగ్గే కొద్దీ అదే వరసలో విధ్యుదీకరణ పెరగడం కనిపిస్తుంది. ఇదే విషయాన్ని ఇంకోక రకంగా చూడవచ్చు. దేశంలో చిన్న గ్రామాలలో (1000 లోపు జనాభా కలిగినవి) అసలే కరెంటు లేనివి 29 శాతం దాకా ఉండగా, ముస్లిం జనాభా 40 శాతం మించి ఉన్న చిన్న గ్రామాలలో దాదాపు 40 శాతం కరెంటు లేనివి. ఒక మౌస్తరు (1000 నుంచి 2000 వేల జనాభా కలిగినవి) గ్రామాలలో కరెంటు లేనివి 14 శాతం కాగా, ముస్లింల జనాభా 40 శాతం మించి ఉన్న ఒక మౌస్తరు గ్రామాలలో కరెంటు లేనివి 23 శాతం. పెద్ద గ్రామాలలో (2000 పైబడిన జనాభా కలిగినవి) అసలే కరెంటు లేనివి 5 శాతం కాగా, ముస్లిం జనాభా 40 శాతం మించి ఉన్న పెద్ద గ్రామాలలో అసలే కరెంటు లేనివి 10 శాతం.

రక్షిత మంచినీటి లభ్యతలో పట్టుణ ప్రాంతాలలో ముస్లింల సగటు కంటే కొంచెం మాత్రమే వెనుకబడి ఉన్నారు కానీ గ్రామీణ భారతంలో 25 శాతం జనాభాకు రక్షిత మంచినీరు అందుబాట్లో ఉండగా, ముస్లింలలో 15 శాతానికి మాత్రమే ఉంది.

జిత్యు, టాయిలెట్ల విషయంలో మాత్రమే ముస్లింల స్థితి అంత హసనగా లేదు. పక్కా జిత్యు కలిగి ఉండే విషయంలో ముస్లింల స్థితి సగటు కుటుంబం స్థితితో సమానం. ఒక్క హిందూ అగ్రకులాలు మాత్రమే వారి కంటే మెరుగైన స్థితిలో ఉన్నారు. టాయిలెట్లు కలిగి ఉండే విషయంలో హిందూ అగ్రకులాల కంటే కూడా ముస్లిం గృహశాలది మెరుగైన స్థితి. ప్రైవెక్సి, ముఖ్యంగా ప్రీల విషయంలో, ముస్లింలు సాంస్కృతికంగా ఇచ్చే విలువ దీనికి కారణం అయి ఉంటుందని సచార్ కమిటీ వ్యాఖ్యానించింది. అయితే పేదరికం అధికంగా ఉన్న సామాజిక వర్గం ఒకే వసతి మీద ఇంత ఖర్చు పెడితే వేరే ఎక్కడో చాలా కోల్పోతూ ఉంటుందనేది విదితమే.

జిత్యు, టాయిలెట్ల విషయంలో మాత్రమే ముస్లింల స్థితి అంత హిందూ అగ్రకులాల లేదు. ఒక్క హిందూ అగ్రకులాల వారు మాత్రమే వారి కంటే మెరుగైన స్థితిలో ఉన్నారు.
టాయిలెట్లు కలిగి ఉండే విషయంలో హిందూ అగ్రకులాల కంటే కూడా ముస్లిం గృహశాలది మెరుగైన స్థితి.

మొత్తానికి భారతదేశంలో ముస్లింలు సామాజిక భౌతిక వసతులు హీనంగా ఉన్న ఒక ఉపపదేశంలోకి నెట్టబడ్డారని వ్యాఖ్యానించడం అతిశయ్యాకీ కాబోదు.

పేదరికం

ఆర్థిక స్థోమతను ఆదాయంతో కొలవవచ్చు, ఖర్చుతోనూ కొలవవచ్చు. పేదల ఆదాయమూ తక్కువ ఉంటుంది, వారు చేసే ఖర్చు తక్కువ ఉంటుంది. సచార్ కమిటీ వివిధ సామాజిక వర్గాలలో పేదరికాన్ని పోల్చడానికి నెలవారి తలసరి సగటు ఖర్చును ప్రమాణంగా తీసుకుంది. 2004-2005 లెక్కల ప్రకారం హిందూ అగ్రకులాలలో తలసరి నెలరోజుల ఖర్చు 1023 రూపాయలు ఉండగా, బిసిలలో 646 రూపాయలు, ముస్లింలలో 635 రూపాయలు, ఎన్సి ఎన్సటిలలో 520 రూపాయలు. పట్టణ ప్రాంతాలను విడిగా తీసుకుంటే ముస్లింలు ఎన్సి ఎన్సటిలతో సమానం. ఇద్దరి తలసరి నెల రోజుల ఖర్చు 800 రూపాయలు. బిసిలలో అది 950 రూపాయలు, అగ్రకులాలలో 1470 రూపాయలు ఉంది. పట్టణం చిన్నదైన కొద్దీ ముస్లింల స్థితి మరింత దిగ జారడం కనిపిస్తుంది. జనాభా 50 వేలకు తక్కువ ఉన్న ఊర్లలో ముస్లింలలో నెలరోజుల తలసరి ఖర్చు ఎన్సి ఎన్సటిల కంటే తక్కువ.

పట్టణ ప్రాంతాలలో ముస్లింలలో అంతర్గత అసమానత కూడా ఎక్కువే. పట్టణ ప్రాంత పేదరికం ముస్లింలలో ఎన్సి ఎన్సటిలతో సమానంగా ఉండని చెప్పుకున్నాం. అయితే బాగా పేద వర్గాలలో ముస్లింల నిప్పుత్తి ఎక్కువ. నెలకు తలసరి 350 రూపాయల ఖర్చుతో బతికే ముస్లింలు పట్టణ ప్రాంత జనాభాలో 17 శాతం. అదే నిప్పుత్తి ఎన్సి ఎన్సటిలలో 15.7 శాతం. థనిక వర్గాలలో ఇద్దరి స్థానమూ ఒకటే. మధ్యస్తంగా ఉండేవారు ముస్లింలలో కొంచెం తక్కువ, ఎన్సి ఎన్సటిలలో కొంచెం ఎక్కువ.

రాష్ట్రంల వారీ గణాంకాలూ ఇదే వాస్తవాన్ని చూపిస్తాయి. అయితే పశ్చిమ బెంగాల్, బీహార్, ఆంధ్రప్రదేశ్, గుజరాత్, రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్లలో పట్టణ ప్రాంతాలలో ముస్లింలలో తలసరి ఆదాయం ఎన్సి ఎన్సటిల కంటే తక్కువ. అయితే అన్ని చోట్లా గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ముస్లింల స్థితి ఎన్సి ఎన్సటిల కంటే సాపేక్షంగా మెరుగైనదే.

దరిద్రోభకు దిగువన ఉన్న జనాభా నిప్పుత్తి కూడా ఇదే చిత్రాన్ని ఇస్తుంది. 2004 - 2005 లెక్కలలో భారతదేశంలో దరిద్రోభకు దిగువన ఉన్న జనాభా నిప్పుత్తి 22.7 శాతం. అగ్రకులాలలో ఇది 8.7 శాతం, బిసిలలో 21 శాతం, ముస్లింలలో 31 శాతం, ఎన్సి ఎన్సటిలలో 35 శాతం. మళ్ళీ పట్టణ ప్రాంతాలలో ఎన్సి ఎన్సటిల కంటే కూడా ముస్లింలలోనే నిరుపేదలు ఎక్కువ. దరిద్రోభకు దిగువన ఉండే పట్టణ ప్రాంత జనాభా నిప్పుత్తి ఎన్సి ఎన్సటిలలో 36.4 శాతం కాగా, ముస్లింలలో 38.4 శాతం. అయితే దరిద్రోభ అనేది పేదలెందరు అనే విషయం చెప్పుంది తప్ప వాళ్ళు ఎంత పేదగా ఉన్నారని చెప్పుదు. దరిద్రోభకు దిగువన ఉన్నవారు ఎంత దిగువన ఉన్నారో చూడడం కూడా సమగ్ర పరిశీలనకు అవసరం. దీనికాక మార్గం, దరిద్రోభకు దిగువన ఉన్నవారు, సగటున ఆ రేఖను సూచించే ఆదాయంలో ఎంత శాతం (సగం, ముప్పాపు వగైరా) ఆదాయం కలిగి ఉన్నారో లెక్కించడం. ఈ లెక్క తీస్తే, పట్టణ ప్రాంతాలలో దరిద్రోభకు దిగువన ఉన్న ముస్లింలు సగటున దరిద్రోభను సూచించే ఆదాయంలో 77 శాతం ఆదాయం కలిగి ఉండగా, ఎన్సి ఎన్సటిలలో ఆ నిప్పుత్తి 76 శాతం.

ఆన్ని సామాజిక వర్గాలలగా ముస్లింలలో కూడా కాలక్రమంలో దరిద్రోభకు దిగువన ఉన్నవారి సంఖ్య తగ్గుతున్నది. అయితే ముస్లింలలో ఈ తగ్గుదల గ్రామీణ ప్రాంతాలలో ఉన్నంత పట్టణాలలో లేకపోవడం వల్ల, ముస్లింలలో పేదరికం పట్టణాలలో కేంద్రీకృతమై ఉందని సచార్ కమిటీ విశ్లేషించింది.

ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలు

మంచి జీతాలు, భద్రత, హోదాల కారణంగా చాలామంది ఇప్పటికీ ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలను కాండిస్తారని చెప్పు ముస్లింలు ఈ రంగంలో ఎంతమేరకు ఉన్నారన్న విశ్లేషణ సచార్ కమిటీ చేపట్టింది. ఇక్కడ ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలు అంటే కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాల శాఖలలోని ఉద్యోగాలే కాక ప్రభుత్వరంగ సంస్థలలోని ఉద్యోగాలు కూడా. అన్నిచోట్ల ముస్లింలు తమ జనాభా నిష్పత్తి కంటే చాలా తక్కువ ఉన్న విషయం సచార్ కమిటీ బయటపెట్టింది.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలో ముస్లింలు 6.3 శాతం ఉన్నారు. రైల్వేలో 4.5 శాతం, బ్యాంకులలో 2.2 శాతం, పోస్టర్ డిపార్ట్మెంటలో 5 శాతం, భద్రతా సంస్థలలో 3.2 శాతం, విశ్వవిద్యాలయాలలో 4.7 శాతం ఉన్నారు. కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వ శాఖలలో మొత్తం 4.9 శాతం ఉన్నారు. కేంద్ర ప్రభుత్వ సంస్థలలో 3.3 శాతం, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సంస్థలలో 10.8 శాతం ఉన్నారు. ఇందులో ఈ చివరి సంఖ్య ఒక్కటే జనాభాలో ముస్లింల దామాషా అయిన 13.4 శాతానికి కొంచెమైనా దగ్గరకొస్తుంది.

ఐఎస్‌లో ముస్లింలు 3 శాతం, ఐపిఎస్‌లో 4 శాతం. అందులో అనివార్యమైన ప్రమోషన్ మీద ఐఎయస్, ఐపియస్ హోదా పొందిన వారిని మినహాయించి సివిల్ సర్వీసెస్ పరీక్ష రాసి ఐఎయస్ ఐపియస్ హోదా పొందిన వారిని మాత్రమే లెక్కిస్తే ముస్లింలలో వారు 2.4 శాతం, 2.3 శాతం మాత్రమే. ఒక్క ఐఎయస్ ఐపియస్లో కాక యూనియన్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ నిర్వహించే పరీక్షల ద్వారా ఎంపికచేసే అన్ని సర్వీసుల స్థితి ఇదే. 2003, 2004లలో ఈ పరీక్షలు రాసిన వారిలో 4.9 శాతం మాత్రమే ముస్లింలు. చెప్పుకోదగ్గ విషయం ఏమిటంటే పరీక్షలు రాసిన వారిలో 4.9 శాతం మాత్రమే ముస్లింలు. చెప్పుకోదగ్గ విషయం ఏమిటంటే పరీక్షలు రాసిన ఉన్నదే తక్కువంటే ఆ ఇంత కూడా కిందిస్థాయి ఉద్యోగాలలోనే తప్ప పైస్థాయి ఉద్యోగాలలో కాదు. 14 లక్ష మందికి ఉద్యోగాలు కల్పించే రైల్వేలో ముస్లింలు 4.5 శాతం మాత్రమే కాగా అందులో 98.7 శాతం గ్రూప్ సి, గ్రూప్ డి పోస్టులలో ఉన్నారు. 1.3 శాతం మాత్రమే గ్రూప్ ఏ, గ్రూప్ బి (అంటే ఆఫీసర్) పోస్టులలో ఉన్నారు.

ఈ విషయాన్ని ఇంకోక కోణం నుంచి కూడా చూడవచ్చు. రైల్వేలోని గ్రూప్ ఏ పోస్టులలో 72 శాతం సవర్ధ హిందువులు, 18 శాతం ఎన్సి ఎన్టిలు ఉండగా కేవలం 3 శాతం ముస్లింలున్నారు. కింది స్థాయి ఉద్యోగాల కొచ్చేసరికి వాటి సంఖ్య చాలా ఎక్కువ కాబట్టి ముస్లింల సంఖ్య ఎక్కువే ఉంది గానీ ఆ స్థాయిలోనూ ముస్లింల వాటా 5 శాతమే. అంటే ఏ స్థాయిలోనూ వారి

వాటా జనాభాలో వారి వాటాతో పోల్చుదగ్గది కాదు. ఆ ఉన్న కొద్దిమంది కూడా నూటికి 98.7 నిపుత్తిలో కింది స్థాయి పోస్టులలోనే ఉన్నారు.

అన్ని సర్వీసుల విషయమూ అంతే. కేంద్ర పొరామిలటరీ బలగాలైన బి.ఎస్.ఎఫ్, సి.ఆర్.పి.ఎఫ్, సి.బి.ఎస్.ఎఫ్, సశర్ప సీమాబలలో ముస్లింల వాటా పైస్థాయి ఉద్యోగాలలో 3.6 శాతం, కింది స్థాయి ఉద్యోగాలలో 4.6 శాతం. రెండు స్థాయిలలోనూ వారి వాటా వారి జనాభా నిపుత్తి కంటే బాగా తక్కువే. కానీ ఉన్న వారిలో 96 శాతం కిందిస్థాయి ఉద్యోగాలలోనే ఉన్నారు.

విశ్వవిద్యాలయాలలోని బోధన, బోధనేతర సిబ్బంది గజాంకాలను కూడా సచార కమిటీ సేకరించింది. బోధన సిబ్బందిలో అగ్రకులాలు 45 శాతం ఉండగా బోధనేతర సిబ్బందిలో 47 శాతం ఉన్నారు. బిసిలు బోధన సిబ్బందిలో 35 శాతం దాకా ఉండగా బోధనేతర సిబ్బందిలో 18 శాతం ఉన్నారు. ఎన్సి ఎన్సటిలలో బోధన సిబ్బందిలో 7.4 శాతం, బోధనేతర సిబ్బందిలో 16.9 శాతం ఉన్నారు. ముస్లింలు బోధన సిబ్బందిలో 3.7 శాతం, బోధనేతర సిబ్బందిలో 5.4 శాతం ఉన్నారు.

ప్రాణ్యంలోను (జమ్ము కాశ్మీర్తో సహ)
ముస్లింల భాగస్వామ్యం వారి జనాభా దామాపాతో సమానం కాదు. నాలుగు రాష్ట్రాలలో తప్ప (పశ్చిమ బెంగాల్, ఉత్తరప్రదేశ్, తమిళనాడు, అంధ్రప్రదేశ్) వేరే ఎక్కడా అందులో సగం కూడా లేదు. అన్ని రాష్ట్రాల కంటే మెరుగైన అంధ్రప్రదేశ్లో సైతం జనాభాలో ముస్లింలు 9.2 శాతం కాగా ప్రభుత్వ ఉద్యోగులలో వారి నిపుత్తి 5.6 శాతం! ఇది కొచ్చే కొద్ది బిసిల సంబ్య కొద్దిగాను, ఎన్సి ఎన్సటిల సంబ్య గణనీయంగానూ పెరగడం కనిపిస్తుందిగానీ అతి తక్కువ హోదాలో సహితం ముస్లింలు 5 శాతం మించి లేరు.

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగాలలోనూ ఇదే చిత్రం. ఏ రాష్ట్రాలలోను (జమ్ము కాశ్మీర్తో సహ) ముస్లింల భాగస్వామ్యం వారి జనాభా దామాపాతో సమానం కాదు. నాలుగు రాష్ట్రాలలో తప్ప (పశ్చిమ బెంగాల్, ఉత్తరప్రదేశ్, తమిళనాడు, అంధ్రప్రదేశ్) వేరే ఎక్కడా అందులో సగం కూడా లేదు. అన్ని రాష్ట్రాల కంటే మెరుగైన అంధ్రప్రదేశ్లో సైతం జనాభాలో ముస్లింలు 9.2 శాతం కాగా ప్రభుత్వ ఉద్యోగులలో వారి నిపుత్తి 5.6 శాతం! బహుశా అన్నిటి కంటే ఆశ్చర్యం కలిగించేది జమ్ము కాశ్మీర్ పరిస్థితి. ఆ రాష్ట్ర జనాభాలో ముస్లింలు 68 శాతం కాగా, రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ఉద్యోగులలో ముస్లింలు కేవలం 18.1 శాతం. (ఇవి కాశ్మీర్ లోయకు సంబంధించిన గజాంకాలు కావు, మొత్తం రాష్ట్రానికి సంబంధించినవి).

రాష్ట్ర ప్రభుత్వ శాఖలలో ఉద్యోగాలు కాక రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సంస్థలలో ఉద్యోగాలను తీసుకుంటే పరిస్థితి కొంచెం మెరుగుగా ఉంది. రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సంస్థలలో ముస్లిం సిబ్బంది 10.7 శాతం. ఇది సైతం జనాభాలో వారి వాటా కంటే తక్కువే అయినా ఇతర రంగాలకు సంబంధించిన గజాంకా లంత హీనంగా లేదు. గుజరాత్, అంధ్రప్రదేశ్లలో మాత్రం రాష్ట్ర ప్రభుత్వ సంస్థలలో ముస్లింల వాటా జనాభాలో వారి వాటా కంటే కొంచెం ఎక్కువ.

సంక్లేష పథకాలు

వివిధ సామాజిక వర్గాల అభ్యర్థున్నతికోసం ప్రభుత్వాలు సంక్లేష పథకాలు అమలుచేసే విషయం తెలిసిందే. పేదలు, చిన్న పిల్లలు, మహిళలు, రైతులు మొదలైన వర్గాల కోసం చేపట్టే ఈ పథకాలు ఆయా వర్గాలలోని ముస్లిం ప్రజానీకానికి ఎంతమేరకు అందుతున్నాయన్న సమాచారం సేకరించడానికి సచార్ కమిటీ ప్రయత్నించింది. అయితే లభీదారుల మతాన్ని నమోదు చేయని కారణంగా ఈ సమాచారం అన్ని రాష్ట్రాల నుంచి లభ్యం కాకపోవడం వల్ల పాక్షికమైన చిత్రం మాత్రమే ఇష్టగలిగారు.

కేరళలో దరిద్రోభకు దిగువన ఉన్న పేదలలో ముస్లింలు 30.7 శాతం. కానీ పేదలకోసం ఉద్దేశించిన ఏ పథకంలోనూ ముస్లిం లభీదారులు 30 శాతం కూడా లేరు. గ్రామీణ అభీవృద్ధి శాఖ చేపట్టే స్నీలలో 12 శాతం ముస్లింలకు లభీస్తున్నాయి. తక్కిన పథకాల లభీదారులలో ముస్లింలు 5 నుంచి 18 శాతం దాకా ఉన్నారు. సహకార సంస్థల రుణాల లభీదారులలో మాత్రం 25 శాతం ఉన్నారు.

ఉత్తరప్రదేశ్‌లో పేదలలో 23.6 శాతం ముస్లింలు కాగా పేదలకోసం ఉద్దేశించిన వివిధ పథకాలలో ముస్లిం లభీదారుల వాటా 3 నుంచి 14 శాతం దాకానే ఉంది. స్వర్ణ జయంతి ఉపాధి పథకంలో అత్యుదికంగా 16 శాతం ఉంది.

అంగన్‌వాడీల స్థాపన బడికిపోయే వయసు లేని పిల్లలకు అటపాటలు నేర్చడానికి ఉద్దేశించ బడింది. ఆ వయసు పిల్లలకు శౌష్ట్వికాపోరం అందించడం కూడా ఆ వ్యవస్థ లక్ష్యాలలో ఒకటి. ఇది సమగ్ర శిశు అభీవృద్ధి సేవ (బసిడిఎస్) అనే ప్రోగ్రాం ద్వారా అమలవుతుంది. పేదరికం అధికంగా ఉన్న సామాజిక వర్గాల పిల్లలకు ఇది చాలా ఉపయోగకరంగా ఉండగల పథకం. ఈ పథకం 11 శాతం మేరకే అమలవుతున్నదని (అంటే అందవలసిన పిల్లలలో 11 శాతానికి మాత్రమే అందుతున్నదని) సచార్ కమిటీ వ్యాఖ్యానిస్తూ, అందులలోనూ ముస్లింల వాటా ఇతర వెనుకబడిన సామాజిక వర్గాలతో పోలిస్తే హీనంగా ఉందని అనింది. బిసిలలో అర్పుతైన పిల్లలలో 13 శాతానికి బసిడిఎస్ సేవలు అందుతుండగా ఎన్సి ఎన్సటిలలో 10 శాతానికి, ముస్లింలలో 8 శాతానికి మాత్రమే అందుతున్నదని 2004-2005 గణాంకాలు తెలువుతున్నాయి. ఇక్కడ కూడా మళ్ళీ ‘హీందీ రాష్ట్రాల’ పరిస్థితి మరీ హీనం. ఆ రాష్ట్రాలలో అంగన్‌వాడి సేవలు అర్పుతైన పిల్లలలో 3 శాతానికి మాత్రమే అందుతున్నాయి.

శౌష్ట్వికాపోరానికి మరొక ఆధారమైన మధ్యాహ్న భోజన పథకం స్థితి ఇంతే. ఆ పథకం ప్రభుత్వ సూక్ష్మ తప్ప ప్రైవేటు విద్యాసంస్థలకు వర్తించదు. మొత్తం సూక్ష్మలకు పోగల వయసున్న పిల్లలలో (అంటే 6 నుంచి 16 సంవత్సరాలలోపు వయసున్న పిల్లలలో) 27 శాతం మధ్యాహ్న భోజన పథకం నుంచి ప్రయోజనం పొందుతున్నారు. అయితే ఎన్సి ఎన్సటిలలో ఈ నిష్పత్తి 35 శాతం ఉండగా, బిసిలలో 28 శాతం, ముస్లింలలో 23 శాతం ఉంది.

మైనారిటీల అభ్యర్థున్తి కోసం కేంద్ర రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు నెలకొల్పిన వివిధ సంస్లున్నాయి. వాటి గురించి సచార్ కమిషన్ కొంత చర్చ చేసింది. వాటి వలన కొంత ఉపయోగం ఉన్నప్పటికీ వాటికి కేటాయిస్తున్న నిధులు నామమాత్రం కావడం వల్ల అవి తమ లక్ష్యాన్ని సాధించలేకపోతున్నాయని సచార్ కమిషన్ నిర్ధారించింది.

రిజర్వేషన్లు, ఇతర ప్రత్యేక హక్కులు

భారతదేశంలో ముస్లింల సామాజిక ఆర్థిక స్థితిగతుల గురించి వివరమైన చిత్రాన్ని ఇచ్చిన పిదప, ఈ వెనుకబాటుతనాన్ని అధిగమించడానికి ప్రత్యేకమైన చర్యలేవైనా ప్రభుత్వాలు చేపట్టాయా అన్న ప్రశ్న సచార్ కమిటీ వేసుకుంది. అన్ని రంగాలలోనూ ముస్లిం ప్రజానీకం హిందూ అగ్రకులాల కంటే బాగా వెనుకబడి ఉన్నారనీ, బిసిలకు సంబంధించి విడిగా సమాచారం ఉన్న రంగాలలో బిసిల కంటే కూడా వెనుకబడి ఉన్నారనీ ఎన్సి ఎన్సటిలకు సన్నిహితంగా ఉన్నారనీ ఈ చిత్రం చెబుతుంది. మొదట్లో చెప్పినట్లు, ఎన్సి ఎన్సటిలను కలగలపకుండా వేరుచేసి పరిశీలించి ఉంటే, ఎన్సిలు చాలా విషయాలలో ఎన్సటిల కంటే సాపేక్షంగా మెరుగుగా ఉంటారు కాబట్టి ముస్లింల స్థితి ఎన్సిల స్థితికి మరింత సన్నిహితం అనే విషయం స్పష్టం అయి ఉండేది.

అయితే బిసిలకూ ఎన్సటిలకూ సమాన అవకాశాలు కల్పించే దిశగా రిజర్వేషన్లు, స్యాలర్ పిప్పులు, ప్రత్యేక హోస్పిట్లు, ఆశ్రమ పారశాలలు మొదలైన హక్కులూ వసతులూ కల్పించిన ప్రభుత్వాలు ముస్లింల విషయాలో అటుపంటి వౌరు తగ్గనీలో తీసుకోలేదు. అందుపల్ల తమ స్థితి నుంచి బయటపడడానికి స్వశక్తి తప్ప ముస్లింలకు వేరే ఆసరా లేకుండా ఉంది. వారి స్వంత శక్తి చాలని కారణంగా వారి స్థితి ఎక్కడ వేసిన గొంగడి అక్కడే అన్నట్టు ఉంది.

విద్యా ఉద్యోగ రిజర్వేషన్లు అనమాన అవకాశాలను అధిగమించడానికి ముఖ్యసౌధనం కాబట్టి ఈ ప్రయత్నం వివిధ రాష్ట్రాలలో ఏ మేరకు జరిగిందన్న విశ్లేషణ సచార్ కమిటీ చేపట్టింది. భారతదేశంలోని ముస్లింలలో నాలుగు చారిత్రక స్ఫవంతులకు చెందిన వారున్నారు. కొందరు విదేశాల నుంచి వచ్చిన ముస్లింల సంతతిగా తమను తాము భావిస్తారు. కొందరు మతం మార్పు కున్న హిందూ అగ్రకులాల వారి సంతతి. కొందరు వివిధ ఉత్సాహక వ్యత్తులకు చెందిన వారు. ఇందులో చాలావరకు హిందూ బిసి కులాల నుంచి మత మార్పిడి ద్వారా ముస్లింలైన వారే. చివరివర్గం అంటరాని కులాల నుంచి, ఆదివాసుల నుంచి ముస్లింలైనవారు. ఉత్తర భారత దేశంలో ఇందులో మొదటి రెండు వర్గాలకు చెందిన వారిని ఆషాఫ్ అనీ, మూడవ వర్గానికి చెందిన వారిని అజ్లాఫ్ అనీ, నాలుగు వర్గానికి చెందిన వారిని అర్జుల్ అనీ వ్యవహరిస్తున్నారని సచార్ కమిటీ తెలిపింది. దేశంలోని అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఈ రకమైన వర్గికరణ వ్యవహారంలో లేకపోవచ్చును గానీ సమకాలీన ముస్లిం ప్రజానీకం పై నాలుగు స్ఫవంతుల నుంచి రూపొందిన వారేని చెప్పుకోవచ్చు.

ఇందులో చివరి వారికి ఎన్సిలుగా గుర్తింపు ఇవ్వడం ఉచితంగా ఉంటుందనీ అట్లా జరగక పోవడం వారికి అన్యాయం చేసిందనీ సచార్ కమిటీ భావించింది. అయితే ఇవ్వాళ ఎన్సిగా ఉండి ముస్లింగా మతం మార్పిడి చేసుకున్న వ్యక్తి సహితం ఎన్సి గుర్తింపు కోల్పేతున్న పరిస్థితిలో, చారిత్రకంగా అంటరాని ప్రజానీకంలో భాగంగా ఉండి ఇస్లాం స్వీకరించిన వారిని ఎన్సిలుగా గుర్తించాలన్న కోరిక తీరడం రాజకీయంగా కష్టం కావచ్చు. ఆ కారణంగా, ముస్లింలలో సామాజిక ఆర్థిక వెనుకబాటుతనాన్ని గుర్తించటం అంటూ జరిగిన రాష్ట్రాలలో సైతం ఎన్సిలుగా ఉండవలసిన ముస్లిం వర్గాలు బిసి జాబితాలో ఉన్నారు. ఎన్సిలలో కావచోతే కనీసం ‘అత్యంత వెనుకబడిన వర్గాల’ (ఎంబిసి) జాబితాను సృష్టించి దానికోటూ విడిగా కల్పించి వీరిని అందులో చేర్చాలని సచార్ కమిటీ అభిప్రాయపడింది.

ఈక రిజర్వేషన్ విషయంలో ఉనికిలో ఉన్న పరిస్థితి ఏమిటో చూద్దాం. కేరళ కర్నాటక రాష్ట్రాలు ముస్లింలను మొత్తంగానే బిసిలుగా గుర్తించి ఇతర బిసి వర్గాలతో బాటు రిజర్వేషన్లు ఇస్తున్నాయి. తమిళనాడు ముస్లింలలో దాదాపు 95 శాతాన్ని బిసిలుగా గుర్తించింది. ఆంధ్రప్రదేశ్ కొంతకాలం ముస్లింలలో కొడ్దిమందిని మాత్రం బిసిలుగా గుర్తించింది. ఈ మధ్య ముస్లింలందరినీ బిసి జాబితాలో చేర్చాలని ప్రయత్నించి రెండుసార్లు కోర్టులో ఓడిపోయింది. ప్రస్తుతం ముస్లింలలో అందరినీకాక అధికభాగాన్ని బిసిలుగా గుర్తించే చట్టాన్ని జారీచేసింది. అది కూడా కోర్టు లిటి గేపన్లో నలుగుతూ ఉంది.

ఇతర రాష్ట్రాల విషయానికాన్నే ముస్లింలలో కొన్ని వర్గాలను బిసిలుగా గుర్తించి రాష్ట్ర బిసి జాబితాలో చేర్చిన రాష్ట్రాలు చాలా ఉన్నాయి. ఉత్తరాంధర్, ఒరిస్సా, వశిష్ఠ బెంగాల్, అన్ధారా, హిమాచల్ ప్రదేశ్ లలో అతి కొడ్ది ముస్లిం వర్గాలు మాత్రమే బిసిలుగా గుర్తింపు పొందారు. పంజాబ్లో, ఛత్తీస్గఢ్లో ముస్లింలెవ్వరూ బిసిలు కారు. బీహార్, మహారాష్ట్ర, గుజరాత్, రాజస్థాన్, మధ్యప్రదేశ్ లలో చెప్పుకోడగ్గ సంఖ్యలో ముస్లిం ఉపవర్గాలు బిసి జాబితాలో చేర్చబడ్డాయి. మొత్తంగా భారతదేశ ముస్లింలలో 40.7 శాతం బిసిలుగా గుర్తించబడ్డ వర్గాలలో ఉన్నారనీ, దేశంలోని బిసి జనాభాలో వారు 15.7 శాతం అనీ సచార్ కమిటీ తెలిపింది.

నిజానికి ముస్లింల స్థితిగతుల గురించి సచార్ కమిటీ వెలువరించిన వాస్తవాలను దృష్టిలో ఉండుకున్నట్టుయితే ముస్లింలు మొత్తంగానే - పిడికెడు నవాబీ కుటుంబాలను మినహాయించి - రిజర్వేషన్లకు అర్పులై ఉండాలి. అన్ని విషయాలలోనూ ముస్లింలు హిందు బిసిల కంటే వెనుకబడి ఉండగా, వీరిలో వంద శాతం రిజర్వేషన్లు పొందుతుండగా, వారిలో కేవలం 40.7 శాతం మాత్రమే అర్పుతెట్లా అవుతారు?

ఈ సందర్భంగా సచార్ కమిటీ వ్యక్తపరచిన అభిప్రాయాన్ని మొత్తంగా ఉటంకించడం ఉచితంగా ఉటుంది. ముస్లిం సమాజంలో వారు అప్రాఫ్, అజ్లాఫ్, అర్జాల్ అన్న మూడు వర్గాలను - చారిత్రక మూలాల ఆధారంగా గుర్తించిన సంగతి చూశాము. ఆ ప్రాతిపదిక మీదనే ముస్లింలకు రిజర్వేషన్లు, ఇతర ప్రత్యేక హక్కులు కల్పించాలని సచార్ కమిటీ అభిప్రాయపడింది:

సామాజిక నిర్మాణం ప్రాతిపదికన ముస్లింలలో మూడు వర్గాలను గుర్తించవచ్చును
- అప్రాఫ్, అజ్లాఫ్, అర్జాల్ అనేవి ఈ మూడు. ఈ మూడు వర్గాలకు భిన్నమైన చర్యలు అవసరం. డెండవ వర్గమైన అజ్లాఫ్ బిసిలకు ప్రత్యేక హక్కులు అవసరం. అవి హిందు బిసిల హక్కులను పోలి ఉండాలి. ఎన్సిలతో పోల్చుడగ్గ సంప్రదాయ వృత్తులు కలిగిన మూడవ వర్గం అణచివేత దొంతర కింద నలుగుతున్నారు కాబట్టి వారి అభ్యున్నతికి బహుముఖమైన చర్యలు అవసరం. రిజర్వేషన్లు వాటిలో ఒకటి. వీరిని అత్యంత వెనుకబడిన వర్గం (ఎంబిసి)గా గుర్తించాలి.

ప్రభుత్వం ఏం చేయాలి?

మైనారిటీ వర్గాలకు సామాజిక ఆర్థిక న్యాయం అన్నదొక్కటేకాక సాంస్కృతిక గుర్తింపు, భద్రత అనేవి కూడా సమస్యలుగానే ఉంటాయని చెప్పా, తమ కమిటీని పరిశీలించమన్నది సామాజిక ఆర్థిక అసమానతలను మాత్రమే కాబట్టి వాటికే పరిమితం అయ్యామని సచార్ కమిటీ ముగింపు అధ్యాయంలో అనింది.

ఈ అసమానతకు కారణం ఉద్దేశ్య పూర్వకమైన విషక్త అని ముస్లింలు భావిస్తున్నారనీ, ఆ నిరసనవల్ల సమస్య మరింత జబిలం అయిందని కూడా అనింది. అయితే ఉద్దేశ్య పూర్వకమైన విషక్త నిజంగా ఉండా లేదా అన్న ప్రశ్న వేసుకోలేదు, జవాబు వెతకలేదు. ముస్లింలు స్థితి చాలా దయనీయంగా ఉండని తెలిపే సమాచారాన్ని విశ్లేషణాత్మకంగా వెలికితీసి బయటపెట్టిన సందర్భ లలో కూడా వారిని ఉద్దేశ్య పూర్వకంగా భారత సమాజం, పాలకులు ఆ స్థితిలోకి నెఱ్చారా లేక ఎవరి దురుద్దేశాలతో నిమిత్తం లేకుండా చారిత్రక కారణాలవల్ల అట్లా జరిగిపోయిందా అన్న చర్చకు సచార్ కమిటీ కావాలనే దూరం ఉండిపోయింది. ఆ చర్చ పెట్టుకోవడం ముస్లిం ప్రజాసేకం స్థితిగతులను వాస్తవికంగా గుర్తించి మెరుగుపరచగల చర్యలను సూచించే తక్షణ కర్తవ్యానికి నష్టకరం అని భావించారేమో.

మైవిధ్యాన్ని గౌరవిస్తూ, ముస్లింలను అభివృద్ధి ప్రవంతిలోకి తీసుకొచ్చే విధానాలు రచించే అవశ్యకతను సచార్ కమిటీ నొక్కి చెప్పింది. దీనికోసం అనేక సూచనలు చేసింది.

1. జాతీయ సమాచార బ్యాంకు

ప్రజా జీవితానికి, పరిపాలనకూ సంబంధించిన సమాచారం సామాజిక వర్గాల వారీగా లభ్యంకాకపోవడం వల్ల వివిధ సామాజిక వర్గాల స్థితిగతులు, వారికి ప్రభుత్వం ఎంత చేస్తున్నది మొదలైన విషయాలు తెలియడం కష్టంగా ఉంది. ఎన్సి ఎన్సటిల విషయంలో కొంత మేరకు సమాచారం దొరుకుతున్నది గానీ బిసిలు, ముస్లింల విషయంలో సమాచారం దొరకడం లేదు. వివిధ సామాజిక వర్గాలకు సంబంధించిన సమాచారాన్ని సేకరించి ఒక జాతీయ సమాచార బ్యాంకులో పొందుపరచాలని సచార్ కమిటీ సూచించింది. ఇందులో వారి స్థితిగతుల గురించే కాక ప్రభుత్వ పథకాలు వారికి ఏ మేరకు అందుతున్నాయి, ఎంతమంది ప్రయోజనం పొందుతున్నారు ఇత్యాది విషయాలు కూడా పొందుపరచాలి.

2. పర్యవేక్షక కమిటీ

ఈ సమాచారం అందుబాట్లోకి వచ్చినట్టయితే ప్రభుత్వ పథకాల పర్యవేక్షణ సులభతరం అవుతుంది. దానికోసం కేవలం ప్రభుత్వ అధికారులేకాక విద్యాపంతులు, శోరసంస్థల బాధ్యతలు కూడా సభ్యులుగా ఉన్న పర్యవేక్షక కమిటీలను నెలకొల్పి వ్యవస్థకరించాలి. ఎప్పటిక్పుడు ప్రభుత్వ పథకాలు ఏ సామాజిక వర్గానికింత అందుతున్నాయో పరిశీలించి సలహాలూ, సూచనలూ ప్రభుత్వానికి ఇవ్వడం ఈ పర్యవేక్షక కమిటీ కర్తవ్యం.

3. సమాన అవకాశాల కమిషన్

మైనారిటీ అయినందుకు తాము విషక్తకు గురి అవుతున్నామని ముస్లింలు భావిస్తున్న విషయం తమ విచారణలో పదేపదే ముందుకొచ్చిందని సచార్ కమిటీ అనింది. ఏ రకమైన వద్ద విషక్తయినా భారత రాజ్యంగానికి విరుద్ధం. అటువంటి ఫీర్యాదులను పరిశీలించడానికి న్యాయస్థానాలేకాక జాతీయ మానవ హక్కుల కమిషన్, మైనారిటీ కమిషన్ వగైరా సంస్థలున్నప్పటికి న్యాయస్థానాలలో

వ్యాఖ్యలు నడవడంలో ఉన్న సమస్యలు ఒకెత్తుకాగా, మిగిలిన కమిషన్ల అధికారాలు, పరిధి పరిమితమైనవి సచార్ కమిటీ గుర్తించింది. మైనారిటీలు వివక్షకు సంబంధించి ఫిర్యాదు చేసుకుని న్యాయం పొందగల వేదిక ఉండడం, దానికి ఈ విషయంలో స్పష్టమైన అధికారాలుండడం అవసరం అని భావించింది. ఈ సందర్భంగా ట్రిట్టన్లోని జాతి సంబంధాల చట్టాన్ని (రేస్ రిలేషన్స్ యొక్కను) ఒక సమూనాగా ప్రస్తుతించింది. తాను సూచించిన న్యాయ వేదికకు సమాన అవకాశాల కమిషన్ అనే పేరును కూడా సచార్ కమిటీ ప్రతిపాదించింది.

4. పాలనలో భాగస్వామ్యం

పాలనలో తగు భాగస్వామ్యం లేకపోవడం అభివృద్ధి ఘలాలను అందుకోలేకపోవడానికొక కారణం కాగలదని సచార్ కమిటీ గుర్తించింది. అన్ని స్థాయిలలోనూ ప్రాతినిధ్య వ్యవస్థలలో అగ్రకులాలది పెద్ద వాటా కాగా ఎన్సి ఎన్సెలిలకు గ్రామ పంచాయితి నుంచి పార్లమెంటు దాకా జనాభా దామాపాలో ప్రాతినిధ్యం రాజ్యంగమే కల్పించింది. బిసిలకూ స్ట్రీలకూ గ్రామ పంచాయితీ నుండి జిల్లా పరిషత్ వరకు రిజర్వేషన్ కల్పించ బడింది. ముస్లింలకు మాత్రం ఏ స్థాయిలోనూ ఇది లేదు. ఒక్క ఆంధ్రప్రదేశ్ లో మాత్రమే పంచాయితీ లలో (అన్ని స్థాయిలలోనూ), మనసిపాలిటీలలో, సహకార సంస్థలలో మైనారిటీల నుండి కోఆఫ్షెస్ చేసు కునే ఏర్పాటు ఉంది. ఈ మార్గం ద్వారా సభ్యులైన వారికి ఓటువేసే హక్కు లేకున్నా కనీసం తమ వర్గానికి చెందిన సమస్యలను చర్చకు పెట్టే హక్కు అవకాశం ఉన్నాయి. సచార్ కమిటీ ఈ ఏర్పాటును అభినందిస్తూ, ముస్లింలకు పరిపాలనలో భాగస్వామ్యం కల్పించవలసిన అవసరాన్ని నొక్కి చెప్పింది.

ఏ కారణంగానో రిజర్వేషన్ కల్పించాలని సూచించే బదులు నామినేషన్ పద్ధతి పెంచాలనింది. అయితే ఓటుహక్కులేని నామినేటిండ్ ప్రతినిధులు ఉండడం వల్ల లభించే ప్రయోజనం స్వల్పమే.

ఈ సందర్భంగా ఉత్తరప్రదేశ్, బీపార్, పశ్చిమబెంగాల్ రాష్ట్రాలలో ఎన్సిలకు రిజర్వ్ చేసిన అసెంబ్లీ, పార్లమెంటు స్థానాలన్నీ ముస్లింలు అత్యధికంగా నివసించే ప్రాంతాలనే విషయాన్ని గణాంకాలతో సహి సచార్ కమిటీ చూపించింది. దీనివల్ల, కనీసం తాము అధిక సంభ్యలో నివసించే ప్రాంతాలలోనైనా తమ వారిని ఎన్నుకునే అవకాశం లేకుండా పోయిందని కమిటీ ముందు హోజూరైన వారు అన్నారని చెప్పింది. సప్ట్ర హిందువులు తమ రాజకీయ ఆధిపత్యాన్ని చేజారనియ్యకుండా ఉండడానికి ముస్లింలు ఎక్కువగా ఉన్న ప్రాంతాలకే ఎన్సి రిజర్వేషన్సు పరిమితం చేయడం దీనికి కారణం అనేది స్పష్టమే. నియోజకవర్గాల డీలిమిటేషన్ చేపట్టినపుడు ఈ స్థితిని సపరించాలని సచార్ కమిటీ సూచించింది. ఈ మధ్యనే దేశ వ్యాప్తంగా పూర్తయిన డీలిమిటేషన్ ఈ సూచనను లెక్కించిందో లేదో తెలీదు.

ఉత్తరప్రదేశ్, జిపార్, పశ్చిమబెంగాల్ రాష్ట్రాలలో ఎన్సిలకు లిజర్జ్ చేసిన అసెంబ్లీ, పార్లమెంటు స్థానాలన్నీ ముస్లింలు అత్యధికంగా నివసించే ప్రాంతాలనే విషయాన్ని గణాంకాలతో సహి సచార్ కమిటీ చూపించింది. బీనివల్ల, కనీసం తాము అధిక సంభ్యలో నివసించే ప్రాంతాలలోనైనా తమ వారిని ఎన్నుకునే అవకాశం వారికి లేకుండా పోయింది.

5. వైవిధ్యం పెంపుదల

మైనారిబీలు తమ వాడలకు, మొహల్లాలకు పరిమితం కావడం మంచిది కాదని గుర్తించి, నివాస స్థలాలలో, విద్యాలయాలలో, ఆటస్థలాలలో వైవిధ్యాన్ని సహజేవనాన్ని ప్రోత్సహించే సూచనలు సచార్ కమిటీ ఇచ్చింది. విద్యాసంస్థలకూ, నివాస కాలనీల బిల్లర్లకూ తగిన ప్రోత్సహించి నిర్ణయం కాలు ఇవ్వడం ఒక ముఖ్యసూచన. నగరంలో ప్రభుత్వ స్థలాల వినియోగాన్ని గురించి నిర్ణయం తీసుకునేటప్పుడు భిన్నమత్తాల వారు కలిసి ఉండే ప్రాంతాలలో పొర్కులకు, ఆటస్థలాలకు, లైబ్రరీలకు భాములు ఎక్కువ కేటాయించాలనేది మరొక సూచన. సామాజిక రంగాలలో పనిచేసే ప్రభుత్వ ఉద్యోగులకు సాంస్కృతిక, సామాజిక వైవిధ్యాన్ని గురించి అవగాహన కల్పించే శిక్షణ కార్యక్రమాలు చేపట్టాలనేది చాలా ముఖ్యమైన సూచన.

6. విద్యారంగం

ఒక సామాజిక వర్గం పురోగమనంలో విధ్యకుండే ప్రామణ్యం దృష్ట్యౌ దీనిమీద సచార్ కమిటీ చాలా దృష్టి పెట్టింది. ప్రాధమిక విద్య దశలోనే ముస్లింల స్థితి మరి హీనంగా ఉండని సచార్ కమిటీ గుర్తించింది. స్కూలుకు పోయేవారి నిష్పత్తి, వారిలో అయిదవ తరగతి పూర్తి చేసేవారి నిష్పత్తి, ఈ రెండూ చాలా తక్కువగా ఉన్నాయి. ఆ దశ దాటిన వారిలో చదువు కొనసాగించే వారి నిష్పత్తి మరి అంత హీనంగా లేదు. కాబట్టి 14 సంవత్సరాల వరకు ఉచితంగా నిర్వంధంగా చదువు నేర్చించాలని రాజ్యంగం ప్రభుత్వం పైన పెట్టిన బాధ్యత ముస్లింల విషయంలో చాలా కిలకమైనదని సచార్ కమిటీ భావించింది. [ప్రైవేట్ స్కూళ్ళు ముస్లింలకెక్కువగా అందుబాట్లో ఉండవ కాబట్టి ఉన్నత ప్రమాణాలు గల ప్రభుత్వ పారశాలలను ముస్లింలు అధికంగా నివసించే ప్రాంతాలలో నెలకొల్పాలనింది. ముస్లిం కుటుంబాలు - ముఖ్యంగా పట్టణ ప్రాంతాలలో - ఇరుకైన చిన్న ఇళ్ళలో నివసిస్తున్నారు కాబట్టి ప్రాంతియంగా స్ఫోదనించరు నెలకొల్పాలని, అక్కడ కూర్చోని చదువుకునే వాతావరణం కల్పించాలనీ అనింది. ఆడ పిల్లలకు ప్రత్యేక పారశాలలు అన్నిచోట్లు లేకపోడం ముస్లిం అమ్మాయిలు చదువు మానుకోవడానికొక కారణం కాబట్టి పైస్కూలు స్థాయిలో అటువంటి ప్రత్యేక పారశాలలు నెలకొల్పాలనింది. ఎన్సి, ఎన్బి, బిసిలలాగే ముస్లింలకు - ముఖ్యంగా అమ్మాయిలకు హాస్పిట్చు నెలకొల్పాలనింది. మాతృభాషలో విద్యాబోధన విద్యాభిప్రయ్యిక్ చాలా కీలకం కాబట్టి ఉర్దూను మాతృభాషగా గల ముస్లిం వర్గాలును చోటు ఉర్దూ మాధ్యమంలో స్కూళ్ళు నెలకొల్పాలనింది. ఉర్దూలో పార్సుపుస్తకాలు విరివిగా లభ్యం అయ్యేలాగ చూడాలనింది. మాధ్యమం సంగతి అటుంచి, ఉత్తర భారతదేశంలో త్రిభాషా సూత్రం కింద ఇంగ్లీష్ - హిందీ - సంస్కృతం నేర్వడం ఆనవాయితీ అయిపోయిన కారణంగా ఉర్దూభాషను స్కూల్లో చదువుకునే అవకాశం సైతం లేకుండా పోయిందని వాపోయింది.

పార్యాంశాలలోని విషయాలపైన కూడా సచార్ కమిటీ దృష్టి పెట్టింది. మన సమాజంలోని వైవిధ్యం పార్యాంశాలలో కూడా ఉండాలనీ లేకపోతే మైనారిబీ వర్గాలకు చెందిన పిల్లలు పారాల సుంది మానసికంగా దూరమయ్యే ప్రమాదం ఉండనీ అనింది. మైనారిబీలను కించపరిచే వ్యాఖ్యలు పార్యాంశాలలో లేకుండా చూసుకోవడం అవసరం అనింది. పర్శిము బెంగాల్ ప్రభుత్వం విద్య రంగంలో కృషి చేసే ఎన్జినోల సహకారంతో పార్సుపుస్తకాలను ప్రక్కాశన చేసిన పైనాన్ని ఈ

సందర్భంగా ప్రశంసించింది. అధ్యాపకులకిచ్చే తర్వీదు (టీచర్ ట్రైనింగ్) కూడా వైవిధ్యాన్ని గౌరవించే విశాల దృక్షఫ్తాన్ని నేర్చిదిగా ఉండాలనింది.

ఉన్నత విద్యలో ముస్లింల భాగస్వామ్యం చాలా తక్కువ అని గుర్తించిన సచార్ కమిటీ దానిని మెరుగుపరచడానికి కొన్ని సూచనలు చేసింది. అన్నిటి కంటే సరళమైనది, సులభంగా అమలయ్యాది రిజిస్ట్రేషన్. అయితే ఏ కారణంగానో సచార్ కమిటీ విద్యాసంస్థలకు ప్రోత్సాహకాలు కల్పించే ప్రత్యామ్నాయాన్ని ఎంచుకుంది. విద్యాలయాలకూ యూనివర్సిటీలకూ నిధులు సమకూర్చే యు.జి.సి వాటిలోని సామాజిక వైవిధ్యాన్ని బట్టి ఎక్కువ నిధులు ఇవ్వాలని అనింది. ఆంధ్రప్రదేశ్, కర్ణాటక, తమిళనాడులలో అనేక ముస్లిం సంస్థలు మైనారిటీ విద్యాసంస్థలు నెలకొల్పి ముస్లింలలో విద్యా వ్యాపికి కృషి చేస్తున్న వైనాన్ని ప్రస్తావించి, అయితే ఆ సంస్థలు ముస్లింలలోని పేదలకు అంబుబాట్లో లేవని సచార్ కమిటీ వ్యాఖ్యానించింది. ఆ సంస్థలు పేదలకిచ్చే సీట్లను బట్టి ప్రభుత్వం వాటికిచ్చే వసతులు, ఆర్థిక సహాయం ఉండాలని సూచించింది.

ముదరసాలలో చదువునే ముస్లిం పిల్లల శాతం చాలా తక్కువే అయినప్పటికీ ఆయా ప్రాంతాలలో అవే వారికి పారశాలలుగా ఉన్నాయి కాబట్టి వాటిని హైసూష్ట్యతో ముహిపెట్టి ముదరసాలో చదువు ముగించిన పిల్లలు నేరుగా హైసూలులో లేక కాలేజీలో చేరే అవకాశం కల్పించాలని సచార్ కమిటీ సూచించింది.

7. ఉపాధి

విద్య విషయంలో లాగే ఉపాధి విషయంలో కూడా సచార్ కమిటీ కబ్బితమైన హక్కులు కల్పించే సూచనలు కాక, సమాచార పారదర్శకత, ప్రోత్సాహకాలు మొదలైన మార్గాలను వెనుక బాటుతనానికి వివక్షకూ విరుగుడుగా సూచించింది. అధికంగా స్వయం ఉపాధి రంగంలో చిక్కుకున్న ముస్లిం ప్రజానీకానికి బ్యాంకు రుణాలు అందుతున్నది చాలా తక్కువ కావడం వారి ఉపాధి అవకాశాలలోని స్తబ్ధతను సూచిస్తుంది. బ్యాంకును అప్పు అడిగిన వారు ఏ సామాజిక వర్గానికి చెందిన వారు, వారికి అప్పు ఇచ్చింది లేనిది తెలిపే సమాచారాన్ని బ్యాంకులు పారదర్శకంగా నమోదుచేసి ఉంచాలనీ, అమెరికాలో ఇటువంటి నియమం వివక్షను అరికట్టడానికి వని కొచ్చిందనీ సచార్ కమిటీ అంటుంది. 2001 జనాభా లెక్కలను బట్టి చూస్తే ముస్లింలు అధికంగా నివసించే ప్రాంతాలలో బ్యాంకు శాఖలు తక్కువ ఉన్నాయని తెలుస్తున్నది కాబట్టి, ముస్లింలు అధికంగా నివసించే ప్రాంతాలలో శాఖలు తెరిచే బ్యాంకులకు ప్రోత్సాహం కల్పించాలని సచార్ కమిటీ అంటుంది. నాచార్ట్ వంటి సంస్థలు మైనారిటీలకు ప్రయోజనకరమైన పథకాలమైన ప్రత్యేకంగా ర్ష్యాపికి పెట్టాలని అంటుంది. ముస్లింల జనాభా 25 శాతం మిమిచి ఉన్న జిల్లాల అభీవృద్ధికి ప్రత్యేకంగా నిధుల కేటాయింపు జరగాలని అంటుంది. ఎన్సి ఎన్సెటిలకు బిసిలకు ఉన్నట్టు ముస్లింలకు కూడా ప్రత్యేక కేంద్ర ప్రభుత్వ పథకాలు ఉండాలని అంటుంది.

సామాజికాన్ని పెంచడం కోసం ముస్లింలు అధికంగా నివసించే ప్రాంతాలలో ఐటిఎలు, పాలిటెక్నిక్లు విరివిగా నెలకొల్పాలని సచార్ కమిటీ సూచించింది. స్వయం ఉపాధి మీదనూ, దినకూలి మీదనూ ముస్లింలు ఎక్కువగా ఆధారపడుతున్నారు కాబట్టి రెండవ లేబర్ కమిషన్ సిఫారసులు త్వరగా అమలుచేయడం ముస్లిం ప్రజానీకానికి చాలా ఉపయోగకరం అనింది.

ముస్లింలకు ఎక్కువగా ఉద్యోగాలిచ్చే సంస్థలకు ప్రోత్సాహం ఇవ్వడం, ఉద్యోగ ప్రకటనలు ఉర్వాల్స్ కూడా ఇవ్వడం, సంస్థలు తమవి సమాన అవకాశాల సంస్థలు' అని ప్రకటించుకోవడం ద్వారా వెనుకబడిన వర్గాల వారు కూడా అష్టై చేసుకోవడాన్ని ప్రోత్సహించడం, వగైరా చర్యలను సచార్ కమిటీ సూచించింది. ముస్లింలు అదికంగా నివసించే ప్రాంతాలలోని పోలీన్సేప్స్‌ను, ఆస్పత్రులు వగైరా సంస్థలలో కనీసం ఒక్కే అధికారి అయినా ముస్లిం ఉండేటట్టు చూడాలన్నదొక్కబి నిర్దిష్టమైన ప్రతిపాదన.

సచార్ కమిటీ సూచనల స్వరూపం ఈ పాటికి అర్థమై ఉంటుంది. కచ్చితమైన హక్కులు కల్పించమని చెప్పుకుండా హక్కులు లభించే దిశగా ప్రోత్సాహకాలు ఇవ్వడం, పారదర్శకత నెలకొల్పడం, వ్యవస్థ తమకు కూడా చేటు కల్పిస్తుండన్న విశ్వాసం కలిగించడం, ఇత్యాది చర్యలు సూచించడం సదుద్దేశంతో అనుసరించిన వ్యాహామే అయి ఉండవచ్చు. రిజర్వేషన్లు, కోటాలు కలిగించినంత వ్యతిరేకత ఇవి కలిగించవు. అందువల్ల వీటికి రాజకీయ ఆమోదం సులభతరం కావచ్చు. అయితే మన దేశ పొలనా యంత్రాంగంతో మనకున్న అనుభవం ఏమిటంటే కచ్చితమైన హక్కులకే భరోసా లేదు. అనిర్దిష్టమైన సూచనలు ఆమోదం పొందేయవచ్చు కాని ఆ తర్వాత ఏమీ జరగకపోవచ్చు. అందుకే మొదట్లోనే అన్నాము - సచార్ కమిటీ సిఫారసుల కంటే వారి నివేదిక విలువైనదని.

**వక్కు ఆస్తుల నుంచి ముస్లిం ప్రజలు
పెద్దగా ప్రయోజనం
పొందుతుండకపోవచ్చు. అయితే
నిరుపయోగంగా ఉన్న వాటిని
వ్యాపార వస్తువులుగా మార్కెటం
ద్వారా డబ్బు సంపాదించి దానిని
ముస్లిం ప్రజల లౌకిక అభ్యర్థున్నతి
కోసం ఖర్చుపెట్టాలన్నది అనేక
సమస్యలకు దారితీయగల
సూచన.**

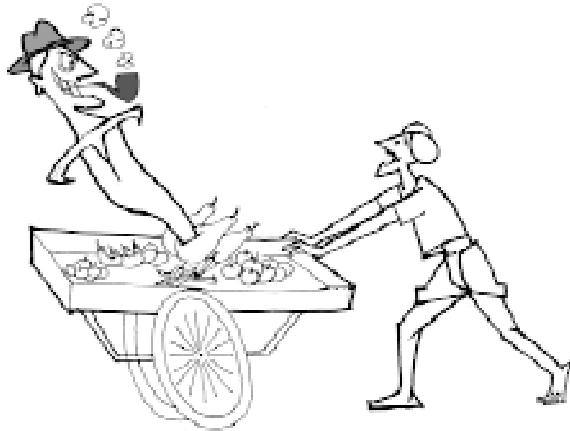
కాగా, తాను సూచించిన చర్యలకు అవసరమైన నిధులను నిరుపయోగంగా ఉన్న ముస్లిం ప్రజల ధార్మిక ఆస్తులను అమ్మి, లేక వ్యాపార సంస్థలకు లీజికిచ్చి సేకరించడం సబబుగా ఉంటుందన్న సచార్ కమిటీ సూచన ఎంతవరకు ఆమోదించదగ్గదన్నది చర్చించాలిన విషయమే. ఎక్కువగా పట్టణ ప్రాంతాలలో ఉన్న వక్కు ఆస్తులు ఇప్పుడు చాలా విలువైన వనడంలో సందేహం లేదు. వాటి నుంచి ముస్లిం ప్రజలు పెద్దగా ప్రయోజనం పొందుతుండకపోవచ్చు. అయితే నిరుపయోగంగా ఉన్న వాటిని వ్యాపార వస్తువులుగా మార్కెటం ద్వారా డబ్బు సంపాదించి దానిని ముస్లిం ప్రజల లౌకిక అభ్యర్థున్నతి కోసం ఖర్చుపెట్టాలన్నది అనేక సమస్యలకు దారితీయగల సూచన. దీని మీద ఇంకా చాలా చర్చ జరగవలసి ఉంది.

మెగా లీట్వేర్ వ్యాపారం - జీవించే హక్కు

ఎస్.జీవన్‌కుమార్

ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థ, ఇతర అంతర్జాతీయ ఆర్డిక సంస్థలు, ప్రపంచ బ్యాంకు కలిసి దేశాల స్వరూపాన్ని మార్పేస్తాయిని, ప్రజల జీవితాలను అతలాకుతలం చేస్తాయిని పదేళ్ళ క్రితం ఉపన్యాసాలు వినుప్పుడు, పత్రికల్లో వ్యాసాలు చదివినప్పుడు ఏదో ఒక అస్పష్టమైన ఊహాచిత్రం మాత్రమే మనకు కనపడింది. అనవసరంగా కొంచెం అతిగా

మాట్లాడుతున్నారేమో అని కూడా అనుకున్నాం. మార్కెట్ సమాజాన్ని శాసించబోతుందని, ప్రభుత్వాల శక్తి వాటిముందు నీరుగారిపోతుందని వింటున్నప్పుడు మరీ అతిశయ్యాకీగా మాట్లాడుతున్నారు అనుకుని, కొంచెం నవ్వుకున్నాం కూడా. ఇప్పుడు దేశంలో పరిస్థితి చూస్తే, వివిధ మార్కెట్ శక్తుల ప్రక్రియల్లో మనకు తెలియకుండానే మనం భాగమైపోయి తికమక పడటం కనిపిస్తోంది. ఎటువాటోతున్నాం, ఏం చేస్తున్నాం అని అర్థం చేసుకోవడం కూడా కష్టమైపోతోంది. ఈ అభివృద్ధి నమూనాను అంచనా వేయడానికి, అర్థం చేసుకోవడానికి మన అలోచన సరిపోవడం లేదేమో అనే సందేహం కూడా కలుగుతోంది.

★ మానవహక్కుల కార్యకర్త. ప్రైదరాబాద్లో అధ్యాపకులు

ప్రపంచీకరణలో అతి ముఖ్యమైన అంశం పెట్టుబడి స్వేచ్ఛగా రెక్కలు విప్పుకొని సంచరించడం. ఈ సంచరించే ఆ ప్రక్రియ దేశాల, ప్రజల అస్థిత్వాన్ని నీరుగార్చి, వారి జీవితాలను జీవనాన్ని భయబ్రాంతులకు గురిచేస్తున్న వైనాన్ని గమనిస్తే తప్ప మనకు ఈ నూతన అభివృద్ధి ఒరవడి అర్థంకాదు.

సరిహద్దులతో నిమిత్తం లేకుండా పెట్టుబడులు దేశాలమధ్య స్వేచ్ఛగా ప్రవహిస్తే వాటిని అందించిన దేశానికి, స్వేకరించిన దేశానికి కూడా అపారమైన లాభం కలుగుతుందని ఆర్థిక విధానకర్తలు ఒక సిద్ధాంతాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ వస్తున్నారు. ఈ ఆలోచనా క్రమంలోనే పెట్టుబడి ప్రవాహం ప్రభుత్వాలను ఆరోగ్యవంతమైన క్రమశిక్షణలో పెడుతుందని, మెరుగైన ఆర్థిక విధానాలను ప్రోత్సహిస్తుందని ఒక వాదనను ముందుకు తెచ్చి అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలను నమ్మించే ప్రయత్నం బాగా జరిగింది. ఈ ఆలోచనా ధోరణి కొంత కాలంగా చెపుతూ వస్తున్నారు. ముఖ్యంగా మనలాంటి దేశానికి ఇది చాలా ప్రయోజనకరమని చెప్పి అప్పటి ఆర్థిక మంత్రి, ఇప్పటి ప్రధానమంత్రి మన్మోహన్‌సింగ్ విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడులకు (Foreign Direct Investment) 1992లో ద్వారాలు బార్దా తెరిచాడు. ఆనాడు 167 మిలియన్ (16.7 కోట్ల) డాలర్లతో ప్రారంభమైన విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడి 2006వ సంవత్సరం నాటికి 6,000 మిలియన్ (600 కోట్ల) డాలర్లకు చేరుకుంది. ప్రస్తుతం 114 దేశాలకు చెందిన సంఘలు మన దేశంలో 30,45,524 మిలియన్ (3,04,552.4 కోట్ల) డాలర్ల పెట్టుబడి పెట్టినట్టగా గణాంకాలు తెలుపుతున్నాయి. ఎక్కువ మొత్తంలో పెట్టుబడి దిగుమతి అయినది అమెరికా, జపాన్, ఇంగ్లండ్, జర్మనీల నుండి.

కేంద్ర ప్రభుత్వం రక్షణ, అఱు ఇంధన, వ్యవసాయ రంగాలలో తప్ప మిగతా రంగాలకు అనుమతించే ప్రత్యక్ష పెట్టుబడుల శాతాన్ని కూడా నిర్ణయించింది.

నాన్ బ్యాంకింగ్	ఆర్థిక సంఘలు	100%
ఫార్మాస్యూటికల్స్		100%
టూరిజం		100%
కాలుప్య నివారణ		100%
విద్యుత్పత్కీ		100%
ఆడ్వర్టైజింగ్		100%
మైనింగ్		100%
భవనాల నిర్మాణం		100%
బ్యాంకింగ్		74%
వ్యాపార రంగం		51%
విమానాశ్రయాలు		74%
ఇన్స్యారెన్స్		26%
వార్తపత్రికలు		26%
రిటైర్ వ్యాపారం		10%

అయితే ఈ పేర్కొన్న అన్ని రంగాల్లో విదేశీ పెట్టుబడి దేశీయ పెట్టుబడికి అదనంగా పనిచేస్తుండా లేక క్రమ క్రమంగా దేశీయ పెట్టుబడిని బయలికి నెట్టిపేసి, దాని అస్థిత్వం లేకుండా

చేస్తుందా అని ఇంకా తేలవలసి వుంది. ఈ పరిశీలన చేయడం చాలా భారమైన కార్బూక్షమవే అవుతుంది. ప్రస్తుతానికి రీటైల్ రంగంలో అనుమతించిన 10% విదేశీ పెట్టుబడి వలన ఏర్పడిన పరిషామాలను అధ్యయనం చేయడం మాత్రమే ఈ వ్యాసం యొక్క ఉద్దేశం.

భారతదేశ రీటైల్ (చిల్లర) అమ్మకం వ్యవస్థ ప్రపంచంలో నాలుగో స్థానంలో ఉంది. దేశంలో సామీనా దాదాపు 12 లక్షల కోట్ల రూపాయల రీటైల్ వ్యాపారం జరుగుతుందని ఒక అంచనా.

చిన్న వ్యాపారస్తలు, వీధిమూలన ఉండే కిరాణా, చిల్లర దుకాణాలు, కూరగాయల డబ్బులు, బండ్లు, బండిమీద, షైకిల్ మీద, తలపై మోస్తూ అమ్మే వస్తువులు, పూలు, పండ్లు, వారానికొక్కసారి జరిగి సంతల్లో అమ్మే సామాన్లు, ఆహారానికి పనికి వచ్చే వస్తువులన్నీ కూడా రీటైల్ వ్యాపారం కిందికి వస్తాయి. మన దేశ స్వాల ఉత్పత్తిలో 14% రీటైల్ రంగం నుండి వస్తుంది. ఇందులో కొంత (దాదాపు 2 శాతం) సంఘటిత రంగంలో ఉండి పాపుగా రిజిస్టర్ చేయబడ్డ భాగం అయితే, మిగతాదంతా ఎవరి లెక్కలకూ అందస్తువంతి వస్తువుల రీత్యా, నాణ్యత రీత్యా బ్రహ్మండమైన వైవిధ్యం ఉన్న 98 శాతం అసంఘటిత రంగంలోని చిన్న చిల్లర వ్యాపారం నుండి వస్తుంది.

నాలుగు సంవత్సరాల క్రితం రీటైల్ వ్యాపార రంగం దాదాపు 3.82 లక్ష కోట్ల రూపాయల పెట్టు బడితో నడుస్తుందని అంచనా వేసి, 2009వ సంవత్సరానికి దాదాపుగా రెట్టీంపు అవుతుందని ప్రభుత్వం అంచనా వేసింది. ఆ రంగంలో పెట్టుబడి సంవత్సరానికి 40 శాతం అభివృద్ధి అవుతూ ఇప్పుడు 11 లక్షల కోట్లకు పెరిగిందని అధ్యయనాలు తెలువుతున్నాయి. రీటైల్ రంగంలోకి వచ్చిన విదేశీ పెట్టు బడితో ఎక్కువ శాతం ఆహార వస్తువులు, తిను బండారాల వ్యాపారంలోకి వచ్చింది. రీటైల్ వ్యాపారంలో విదేశీ పెట్టుబడులవల్ల ఉద్యోగాల కల్పన బాగా జరుగుతుందనే వాదనను, విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడుల పాలనీని సమర్థించేవారు బలంగా ముందు పెడుతున్నారు. ఇప్పటికే సంఘటిత రీటైల్ వ్యాపారంలో దాదాపు 5 లక్షల మంది మాత్రమే ఉద్యోగులుండగా అసంఘటిత చిల్లర వ్యాపారంలో 4 కోట్ల మందికి పైనే ఉన్నట్టు అధ్యయనాలు తెలువుతున్నాయి. అంటే భారతదేశ జనాభాలో దాదాపు 4 శాతం మంది ప్రజలు ప్రభుత్వం మీద ఏమాత్రం ఆధారపడకుండా చిన్న వ్యాపారాలు చేసుకుంటూ జీవనం గడువుతున్నారు. వ్యవసాయ రంగంలో నెలకొన్న సంక్లోభం కారణంగా దానిపై ఆధారపడ్డ 70 శాతం జనాభా అతి కష్టంగా జీవనం గడువుతున్నారు. పారిశ్రామిక రంగంలోగాని, ప్రభుత్వ శాఖల్లోగాని ఉద్యోగాలు లేవు. చిన్నతరహి పరిశ్రమలు దాదాపుగా మూసివేసే దశలో ఉన్నాయి. ఈ తరణంలో స్వయంగా ఒక చిన్న దుకాణం పెట్టుకొని జతుకు వెళ్ళదీయడం చాలా నుల్వైన జీవన విధానంగా మనకు దేశమంతటా కనపడుతున్నది.

మన దేశ స్వాల ఉత్పత్తిలో 14% రీటైల్ రంగం నుండి వస్తుంది.
ఇందులో కొంత (దాదాపు) 2 శాతం)
సంఘటిత రంగంలో ఉండి పాపుగా రిజిస్టర్ చేయబడ్డ భాగం అయితే, మిగతాదంతా అంటే 98 శాతం వస్తువుల రీత్యా, నాణ్యత రీత్యా బ్రహ్మండమైన వైవిధ్యం ఉన్న అసంఘటిత రంగంలోని చిల్లర వ్యాపారం నుండి వస్తుంది.

జటువంటి రంగంలోకి స్వదేశీ బడా పారిశ్రామికుల పెట్టుబడే కాక విదేశీ ప్రత్యేక పెట్టుబడి సైతం ప్రవేశించింది. ప్రవంచంలోనే అతి పెద్ద రీటైలర్గా పేరుగాంచిన ‘వార్ల్మార్ట్’ దాదాపు

300 బిలియన్ (30,000 కోట్ల) డాలర్ వ్యాపారం చేస్తుంది. ఈ సంస్కృత మొత్తం 4,806 పొపింగ్ మార్న్ ఉన్నాయి. 3,000లకు పైగా అమెరికా రాష్ట్రాల్లో ఉంటే తక్కిన 1800ల పొపులు ఇతర దేశాలలో ఉన్నాయి. బ్రహ్మండమైన మెగా మార్లగా పిలవబడే ఈ పొపులు 85 వేల చదరపు అడుగుల విస్తీర్ణంలో ఉంటాయి. భారతదేశంలో ఉన్న అతి పెద్ద పొపింగ్ మార్లలు 185 చదరపు మీటర్ల కన్నా ఎక్కువ విస్తీర్ణంలో లేవు. మన దేశంలో ఉన్న 12 బిలియన్ (1.2 కోట్ల) చిల్లరు దుకాణాల్లో 3 బిలియన్ దుకాణాలు (30 లక్షలు) మాత్రమే 500 చదరపు అడుగుల విస్తీర్ణంలో ఉన్నాయి. తక్కిన 9 బిలియన్ దుకాణాలు అతి చిన్నవి. తోపుడు బంధువై అమ్మే వస్తువులు, అరుగుపై కూర్చుని కూరగాయలు, పూలు, వడియాలు, కారపూరాస, కజ్జికాయలు, పల్లిపటీల లాంటివి అమ్ముకునేవి మొదలుకొని, సుమారైన నగరంలో ఉండే జనరల్, కిరాణా దుకాణాలన్నే ఈ కోవలోకే వస్తాయి. భారతదేశంలో ఉన్న 35 పెద్ద నగరాల్లో వార్మార్ట్ పొపులు తెరిస్తే దాదాపు 10 వేల మందికి మాత్రమే కొత్తగా ఉండ్యాగాలు లభించే అవకాశం ఉండి కాని ఆయా నగరాల్లో చిన్న చిన్న వ్యాపారాలు చేస్తూ జీవనం సాగిస్తున్న 4 లక్షల మంది తమ ఉనికిని కోల్పోయే ప్రమాదం ఉంది.

అమెరికా రాష్ట్రాల్లోనే వార్మార్ట్ పొపులు ప్రారంభించిన తర్వాత దగ్గరలో ఉన్న ఇతర వ్యాపార సంస్కల వ్యాపారం 34 శాతం తగ్గించని అధ్యయనాలు చెపుతున్నాయి.

ఈ మెగా వ్యాపారికి మన దేశం మూడేళ్ళ క్రితం మొదట ఆహ్వానం పలికింది. కాని ప్రపంచ వ్యాప్తంగా అది చూపేటిన ప్రభావం గమనించాక మన దేశం అనుమతి ఇష్టుడానికి ఉత్సాహం లేసట్లు నటించింది. ‘భారతి’ అనే దేశీయ రిటైల్ షైపర్స్ చేతులు కలిపి పరోక్షంగా దేశంలోకి రావడానికి ప్రయత్నించినప్పుడు దేశమంతా నిరసనలు, ఆందోళనలు జరిగాయి. మెట్రో నగరాలైన ధీమీలీ, ముంబాయి, బెంగళూరు, కోల్కతాతో పాటు భోపాల్, కాలికట్, జైపూర్, రాంబీ, నాగపూర్, నాసిక్, మీరట్, పూనా, ఇండోర్, పానిపట్ నగరాలలో కూడా చిన్న వ్యాపారస్తులు, హోక్కో ప్రదర్శనలు చేశారు. ప్రతిపక్షాలు కూడా ఆందోళన వ్యక్తం చేయడంతో సోనియాగాంధీ రిటైల్ రంగంలో విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడుల గురించి పునరాలోచన చేయవలసి ఉండని ప్రధానమంత్రికి సూచన చేశారు. ఆ సూచన మేరకు విదేశీ పెట్టుబడులు రిటైల్ రంగంలోకి ప్రవేశించడం వల్ల దేశీయ చిన్న వ్యాపారస్తులపై కలిగే ప్రభావాన్ని అధ్యయనం చేయవని రెండు సామాజిక అధ్యయన సంస్కలను కేంద్ర ప్రభుత్వం కోరింది. ఈ అధ్యయనం ఇంకా పూర్తి కాలేదు.

ఈ లోగా వ్యవస్థికృత రిటైలింగ్ రంగంలో అనేక లాభాలున్నాయని దేశీయ కార్బోరేట్ సంస్కల కూడా గుర్తించాయి. రిలయ్స్, ఆదిత్య బిల్లు గ్రూప్, విశాల్, ఎస్సార్ ఫ్యాచర్, పోర్స్ స్టోప్, అరబిందీమిల్స్ వంటి గ్రూపులు పెద్ద మొత్తంలో రిటైల్ రంగంలోకి ప్రవేశించి వ్యాపారాన్ని విస్తరిస్తున్నాయి.

ఆదిత్య బిల్లు రిటైల్ లిమిటెడ్ మార్చి చివరి నాటికే దేశంలో 500 సూపర్ మార్కెట్లను ఏర్పాటుచేయాలనని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ప్రస్తుతం ఈ సంస్క దాదాపు 300 పొపుల్ని నిర్వహిస్తున్నది. ‘మోర్’ అనే పేరుతో ఈ విస్తరణ జరువబోతున్నది. త్రిసెత్ర సూపర్ రిటైలును, ఫాబ్స్మార్ల్, ఫాబ్సీటీ సూపర్ మార్కెట్లను మిగిలిసి ఇది ‘మోర్’గా అవతరించింది. ఆరబిందీ మిల్స్ అనే సంస్క చెష్టె నగరంలో మొదటి మెగామార్ట్ ఏర్పరచి, మరో 400 కోట్ల పెట్టుబడితో, దేశంలోని 100

పట్టణాలలో రీటైల్ పాపులు తెరవడానికి సన్మద్దమవుతున్నది. టాటా గ్రూపుకు చెందిన ‘ఇస్ట్రినిటీ’ మర్మీ కన్సామర్ వస్తువులు అమృదం మొదలుపెట్టింది.

రీటైలింగ్‌లో మార్కదర్శిగా పేరుగాంచిన కిషోర్ బియాని తన ఘ్యాచర్ గ్రూపు ద్వారా భారీగా పెట్టుబడులు పెటుతున్నాడు. 2010 నాటికి 30 వేల కోట్ల ఆదాయాన్ని సంపోదిస్తానని గర్వంగా ప్రకటించుకున్నాడు కూడా. స్టోనిక కిరాణా దుకాణాల నమూనాలో కె.బి.ఫెయిర్ ప్లైట్ దుకాణాలు ఇదివరకే తెరచి, ఇప్పుడు దేశ వ్యాప్తంగా విస్తరిస్తున్నాడు.

ఇవేకాకుండా మన దేశంలో సింగిల్స్‌బ్రాండ్ రీటైలింగ్‌లోకి ప్రవేశించడానికి వాల్మార్ట్ తర్వాత పెద్దవైన అలది (జర్జీనీ), క్యారెఫోర్ (ప్రాన్స్) సంస్థలు సిద్ధంగా ఉన్నాయి. స్టోర్లుక్కి, మార్క్స్ అండ్ స్పెస్సర్, టెస్టో మెట్రోలజీ, లిబర్టీ ఇంటర్వెషన్ల్, ఆప్రెకాలో అతి పెద్దదైన పోవర్టైట్ హోల్డింగ్, సింగపూర్కు చెందిన క్యాపిటల్‌బ్రాండ్ సంస్థలు కూడా ఈ క్యాలో ఉన్నాయి.

ఇదంతా చూసి ఎంత వేగంగా అభివృద్ధి అవుతున్నామో కదా అని మనం ఉచ్చితచ్ఛిబ్బయి పోతాం. దేశం నిండా ఇన్ని పెద్ద పెద్ద మార్ట్ ఏర్పడితే ప్రజలందరూ పొపుల్స్‌కి పోయి అందమైన చిన్న చిన్న పుష్టి బండ్లను తోసుకుంటూ, రంగురంగుల కవర్లలో సామాన్లు వేసుకుంటూ, ఎయిర్ కండిషన్ వాతావరణాన్ని జార్చుకుంటూ ముందుకు సాగిపోతున్నారనుకుంటాం.

అయితే ఆ పరిస్థితిని ఊహించుకునే ముందు ఇప్పటికే నగరాల్లో మనం చూస్తున్న ‘రీలయిన్’ అవుట్ లెట్ల వివరాల్లోకి పోతే మనకు విషయం పూర్తిగా అర్థం అవుతుంది. రిలయిన్ ఒక్క కూరగాయలు, పండ్లు, ఇతర తిండిదినుసులు అమృదానికి దేశంలోని 784 పట్టణాలలో 800 పాపులు తెరవాలని పథకం వేసుకుంది. అంతేకాదు ఈ సంస్థ తమ వ్యాపారాన్ని దేశంలోని అన్ని స్థాయిలకు చెందిన 1,500 పట్టణాలకు విస్తరించాలని కూడా ధేయంగా పెట్టుకుంది. ఇప్పటికి 105 పట్టణాలలో 650 పాపులు తెరిచింది. పశ్చిమ బెంగాల్లో, ఉత్తరప్రదేశ్‌లో వ్యాపారస్తులు దీనికి వ్యతిరేకంగా ధర్మాలు నిర్వహించడంతో ఆ రాష్ట్రాల్లో డ్రస్తుతానికి తమ దుకాణాల్ని మూసివేసింది. మాయావతి అధికారంలోకి రాగానే రిలయిన్‌ను వెళ్లిపొమ్మని ఆదేశించింది. కానీ ఈ విషయంలో ఆమె పునరాలోచించి కొంచెం మెతక ధోరణికి వచ్చేసిందని, త్వరలో మూసిన పొపులు తెరుస్తానని పత్రికలు రాస్తున్నాయి. పశ్చిమ బెంగాల్ కూడా చిన్న వ్యాపారస్తులకు నష్టం రాకుండా రిలయిన్‌తో ఎటువంటి సర్వబాట్లు చేసుకోవాలా అని ఆలోచిస్తుందని కూడా వార్తలు వింటున్నాం.

మన దేశ పరిస్థితులు, జీవనోపాధి పద్ధతుల్లో వైవిధ్యం, స్వంత చిల్లర వ్యాపారం వైపు ప్రజలను నెఱివేసే పరిస్థితులు అర్థం అయితే తప్ప రీటైల్ కార్బోరేట్ రంగం ప్రజల జీవించే హక్కును ఎట్లా కబిస్తున్నదో అర్థంకాదు. దేశంలో ఇప్పటికి సాంప్రదాయ తరహాలో చిన్న వ్యాపారం జరుగుతూనే ఉంది. ఇంతి అరుగుపై పెట్టుకొని అమ్మే పండ్లు, పూలు, కూరగాయలు, తోపుడు బండ్లమీద అమ్మే పండ్లు, కూరగాయలు, చవక వస్త్రాలు, ప్లాస్టిక్, అల్యూమినియం, స్టీలు సామాన్లు, వీధి చివరి చౌరస్త్రులో ఉన్న చిన్న దుకాణం, తలపై పెట్టుకొని అమ్మే వస్తువులు, ఘుట్టపాత్రపై అమ్మే వస్తువులు, బన్సాండ్ల దగ్గర, కూడలి దగ్గర, రైల్వేస్టేషన్ ఎదురుగా, వారం వారం మండల కేంద్రాలలో, నగరాల్లోని పాత బస్టీల ప్రాంతాల్లో జరిగే సంతలు, అంగళ్ళు అన్నీ ఇంకా కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి. వీళ్లేవ్వర్కి రిజిస్ట్రేషన్ ఉండదు. నేరుగా ఎటువంటి అమృకపు పన్ను కట్టరు. ఎవరి అధికారానికి లోబడి పనిచేయరు. ప్రభుత్వంపై ఏమాత్రం ఆధారపడకుండా జీవనం

సాగిస్తున్నారు. వీళ్ళే కాకుండా మండల, తాలూకా కేంద్రాల్లోని, పట్టణాల్లో చిన్న వ్యాపారశ్శులు పొపలు రిజిస్టర్ చేసుకుని ప్రభుత్వానికి అమృతం పన్ను కడుతూ, నిత్యావసర సరుకులు అమృతంటూ జీవనం గడుపుతున్నారు. ఈ కోవకు చెందిన చిన్న పర్మకులపై ప్రభుత్వ పాలసీలు, పన్సువుల ధరల పెరుగుదల, తగ్గుదల ప్రభావం కొంత కనిపిస్తుంది. సెంటర్ ఫర్ పాలసీ ఎనాలిసిన్ అనే సంస్థ చేసిన అధ్యయనం ప్రకారం దేశంలో మొత్తం 42.2 కోట్ల మంది శ్రమ చేయగల వ్యక్తులున్నారు. ఇందులో 2.7 కోట్ల మంది వ్యవస్థిక్రత వ్యాపార రంగంలో ఉండగా, దాదాపు 5.0 కోట్ల మంది తమకు అనువైన, సులువైనదిగా తోచిన వ్యాపారం చేసుకుంటూ బటుకులు వెళ్ళింద్నాన్నారు. వాళ్ళంతా ఎవరి మీద ఆధారపడకుండా, స్వయం కృషితో జీవించే హక్కుకు భాష్యం చెపుతున్నారు. ఎన్ని రాజకీయ పార్టీలు మారినా, ప్రభుత్వ విధానాలు మారినా, కరువుకాటకాలు వచ్చినా వీళ్ళు తట్టుకొని నిలదొక్కుకుంటున్నారు.

కానీ ఇప్పుడు రిటైల్ రంగంలోకి కాల్పోర్ సంస్థలు, విదేశీ సంస్థలు ప్రవేశించడంతో ఈ కోవకు చెందిన వారి జీవించే హక్కు చెల్లాడెదరు అయ్యే పరిస్థితి గమనిస్తున్నాం. మన పైదరాబాద్ సికిందరాబాద్ నగరాలనే ఉండాహంగా తీసుకుంటే ఈ రెండు నగరాల్లో దాదాపు 2 లక్షల పైచిలుకు మంది చిన్న వ్యాపారంపై ఆధారపడి బటుకులు వెళ్ళిందుకున్నారు. పైదరాబాద్, సికిందరాబాద్ నగరాలకు పొమీర్ పేట, ఘుట్కేసర్, పరిగి, వికారాబాద్, ఇబ్రీహింపట్టం, మొయినాబాద్ ప్రాంతాల నుండి ఆకుకూరలు, కూరగాయలు మార్కెట్లకు వస్తాయి. కొన్ని కూరగాయలు విజయవాడ, నార్కుపల్లి, కోదాడ ప్రాంతాల నుండి బస్సులపై, లారీలపై సరఫరా అవుతాయి. పెద్ద మార్కెట్లకు పోకుండా సైకిళ్ళపై దాదాపు వెయ్యి మంది కూరగాయలు, ఆకుకూరలు కాలనీలలోకి, బస్టీలలోకి తెచ్చి చిల్లరగా అమృతుంటారు. ఘుట్కేసర్, ఉప్పర్ ప్రాంతం నుండి ప్రత్యేకంగా పాలకూర, చుక్కకూర, తోటకూర, పుల్లకూర, మెంతి, పుదీన, కొత్తిమీర వస్తాయి. పొమీర్ పేట, పరిగి ప్రాంతాల నుండి ఉమాటా, సొరకాయ, బీర, కాకర, కౌరట్ సరఫరా అవుతాయి. ఇబ్రీహింపట్టం నుండి ప్రత్యేకంగా కొత్తిమీర, మెంతికూర, పుదీన వస్తాయి. నగరంలో రిలయ్స్ ఫ్రైం పొపలు తెరిచిన తర్వాత పరిస్థితిలో కొంచెం మార్పు వచ్చింది. రిలయ్స్ నగరం బయట కూరగాయల సేకరణ కేంద్రాలు ఏర్పాటుచేసింది. అక్కడ సేకరించిన కూరగాయల్ని నేరుగా తమ పొపల్లోకి రవాళా చేస్తుంది. రైతు చేసు దగ్గర ముందుగానే పరిశీలన జరిపి ధర రిలయ్స్ సిబ్బుంది నిర్ణయిస్తారు. కూరగాయల్ని నాణ్యతను బట్టి చాలా జాగ్రత్తగా ఏరి గ్రేడింగ్ చేస్తారు. సరిగా పెరగని వాటిని, నాణ్యత సరిగా లేసటువంటి వాటిని తీసివేస్తారు.

ప్రారంభ దశలో లలయన్న దాదాపుగా గిట్టుబాటు ధర ఇస్తున్నందుకు రైతులు సంతోషించారు. అయితే క్రమక్రమంగా జిబ్బందులు అర్థంకావడం మొదలైంది. తీసిపుక్కణ పెట్టిన కూరగాయలను సైకిల్ వాయాపారస్తుటు గాని, గంపలలో, బండిపై అమ్మేవాట్టుగాని కొనడం లేదు.

అమృతుంటారు. ఘుట్కేసర్, ఉప్పర్ ప్రాంతం నుండి ప్రత్యేకంగా పాలకూర, చుక్కకూర, తోటకూర, పుల్లకూర, మెంతి, పుదీన, కొత్తిమీర వస్తాయి. పొమీర్ పేట, పరిగి ప్రాంతాల నుండి ఉమాటా, సొరకాయ, బీర, కాకర, కౌరట్ సరఫరా అవుతాయి. ఇబ్రీహింపట్టం నుండి ప్రత్యేకంగా కొత్తిమీర, మెంతికూర, పుదీన వస్తాయి. నగరంలో రిలయ్స్ ఫ్రైం పొపలు తెరిచిన తర్వాత పరిస్థితిలో కొంచెం మార్పు వచ్చింది. రిలయ్స్ నగరం బయట కూరగాయల సేకరణ కేంద్రాలు ఏర్పాటుచేసింది. అక్కడ సేకరించిన కూరగాయల్ని నేరుగా తమ పొపల్లోకి రవాళా చేస్తుంది. రైతు చేసు దగ్గర ముందుగానే పరిశీలన జరిపి ధర రిలయ్స్ సిబ్బుంది నిర్ణయిస్తారు. కూరగాయల్ని నాణ్యతను బట్టి చాలా జాగ్రత్తగా ఏరి గ్రేడింగ్ చేస్తారు. సరిగా పెరగని వాటిని, నాణ్యత సరిగా లేసటువంటి వాటిని తీసివేస్తారు.

ఈక్క ఉమాటానే తీసుకుంటే రిలయ్స్ కొనుగోలు కేంద్రానికి రైతు తెచ్చిన దాంట్లో దాదాపు 30 శాతం తీసి పుక్కన పెట్టబడుతుంది. ఆకుకూరలు, ఇతర కూరగాయలకు ప్రారంభ దశలో రిలయ్స్ దాదాపుగా గిట్టుబాటు ధర ఇస్తున్నందుకు రైతులు సంతోషించారు. అయితే క్రమ

క్రమంగా ఇబ్బందులు అర్థంకావడం మొదలైంది. తీసిపుక్కన పెట్టిన కూరగాయలను సైకిల్ వ్యాపారస్తుడు గాని, గంపలలో, బండిషై అమ్మెక్కాళ్ళగాని కొనడం లేదు. అవన్నీ బస్తాలలో పోసుకుని మార్కెట్కు తెచ్చేలోపు హర్టిగా నలిగిపోయి, కుళ్ళపోతున్నాయి. మంచి కూరగాయలతో కలిపి ఉంటే వాటికి రేటు వచ్చేది. చిన్న వ్యాపారం చేసుకునే వాళ్ళు ఏరుకోకుండా కుపులాగా, లేదా గంప లెక్కల్లో, పది కిలోల లెక్కలో కూరగాయలు కొనుక్కనేవారు. ఇప్పుడు రిలయ్స్ వాళ్ళు ఏరిన తర్వాత ఇతరులు కొనుకోశ్వదానికి సుముఖంగా లేరు. రైతు వాటిని దాదాపుగా పారబోయాల్సి వస్తోంది. ఈ ప్రక్రియలో చిన్న వ్యాపారస్తుడికి అమ్ముకోవడానికి కూరగాయలు, పండ్లు దొరకడం కష్టమైపోతున్నది. ఇదే పరిస్థితి ఆకుకూరలకు, పండ్లకు, హూలకు కూడా వర్తిస్తుంది. వినియోగదారుల్లో కూడా కొంత అసంతృప్తి మొదలైంది. రిలయ్స్ లో కొన్నప్పుడు సరకులు తాజాగా ఉంటాయి, ఎంత అంటే అంత తూకం వేసుకునే సౌలభ్యం ఉంది అని మొదట సంతోషించేవారు. కాని ఏర్కండిష్ట్ పొపులోంచి తీసుకువెళ్ళాక అవి ఇంట్లో త్వరగా వాడి పోతున్నాయి. బిల్సింగ్ దగ్గర కూలో వేచి ఉండవలసి వస్తుంది. ఆలస్యంగా వెళ్ళినట్టయితే, నాణ్యమైనవి ఏరుకోగా మిగిలినవి ఉంటున్నాయి.

పైదరాబాద్ లో ఒక సంస్థ జరిపిన అధ్యయనం ప్రకారం నెలకు 3,500 రూపాయలు ఆదాయం పొందే పండ్లు, కూరగాయల వ్యాపారస్తులు ఇప్పుడు 2,800 మాత్రమే సంపాదించ గలుగుతున్నారు. ఆరు నెలల ట్రైటం రిలయ్స్ సంస్థ బండ్లమీద కూరగాయలు వీధుల్లోకి తేవడానికి ప్రయత్నించగా, హోకర్స్ ప్రతిఫలించడంతో ఆ ప్రయత్నం మానుకున్నారు. గత నవంబర్ లో రిలయ్స్ క్లోరశాలలు కూడా తెరవాలని ఆలోచన చేసింది. దానిపై నాయిబ్రాహ్మణ సంఘం పెద్దఎత్తున నిరసన తెలపడంతో ఆ ప్రయత్నం మానుకుంది. పచ్చి చేపలు కూడా అమ్మే కొంటర్లు ఏర్పాటు చేసినప్పుడు మత్యాకురుల సంఘం నిరసన తెలిపి రిలయ్స్ ఫ్రెష్పై దాడి చేయడంతో చేపల అమ్మకం మానుకుంది.

ఈ మొత్తం ప్రక్రియ మార్కెట్ శక్తులు సంపూర్ణంగా ప్రజల జీవించే హక్కును భంగపరచ డానికి దోహదం చేస్తుంది. ప్రజలకు జీవనోపాధిని కల్పించి, జీవించే హక్కును కాపాడవలసిన ప్రభుత్వాలు, ప్రజలు తమకు తామే కష్టించి బతకడానికి చేస్తున్న ప్రయత్నానికి ఈ విధంగా అడ్డుకట్ట వేయడం చాలా అన్యాయమైన విషయం..

కార్బరేట్ రిటైలింగ్ వ్యాపార వ్యవస్థకు వ్యతిరేకంగా అక్కడక్కడ నిరసనలు వస్తున్నా, అవి ఇంకా ఉద్యమరూపం తీసుకోలేదు. ఈ మధ్య కేంద్ర ప్రభుత్వం రూరల్ మార్కెట్టింగ్ హబ్ పేరుతో సాంప్రదాయ గ్రామీణ సంతలు, అంగళ్ళను సంస్కరించి, వ్యవస్థికరించాలనే ఆలోచన చేసున్నది. సంప్రదాయకంగా ఏ స్వరూపం, నిర్మాణం లేని అంగళ్ళకు ఒక స్వరూపాన్నిచ్చి, ఒక వ్యవస్థగా రూపుదిద్దాలని ఆలోచిస్తున్నది. అదే జరిగితే అక్కడ మళ్ళీ పెద్ద రిటైలర్ ప్రవేశించే అవకాశం ఉంది. నిజానికి ప్రజలెప్పుడూ తమకు కూరగాయలు, ఆకుకూరలు, పండ్లు లభించడం లేదని ఫిర్మాదు చేయలేదు. నిత్యావసర వస్తువుల ధరలను నియంత్రించమని కోరతారు. రేషన్ పొపుల్లో ఇచ్చే బియ్యం, దినుసులు, కిరోసిన్లను సరిపోయేంతగా క్రమబద్ధంగా సరఫరా చేయాలని మాత్రమే కోరుతున్నారు. రిలయ్స్ ఫ్రెష్పైలు, స్పెస్సర్స్లు, మాల్లు కావాలని కోరుకోవడం లేదు. మీరు ఉద్యోగాలు ఇప్పుడిపోయారు. మా బతుకులు మమ్మల్ని బతకనిప్పండని ఆగ్రహిస్తున్నారు.

మా జీవనంలో ఉన్న పైవిధ్యాన్ని సరళతను కీప్టుతరం చేయుద్దని కోరుతున్నారు. ఆచార వ్యవహారాల్లో, జీవన విధానంలో విశిష్టమైన పైవిధ్యం ఉన్న ప్రజలను, సమూహాలను ఒక మూసలోకి తీసుకు రావడం ఎందుకు అని మనం ప్రశ్నించవలసి ఉంది. మంచి ఆలోచనతో ఏర్పాటుచేసిన రెతుల బజార్లు సంఖ్య పెంచి వాటిని పట్టిప్పం చేయాలంటున్నారు. ఇప్పుడు చూపేడుతున్న ‘అభివృద్ధి’ సమూహాలో సగటు మనిషికి, పేదవాడికి చోటెక్కడ అని ప్రజలు ఆశ్చర్యం, ఆగ్రహం వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

ఫిల్మ కార్బోరేషన్ రోడ్డుమీద, రోడ్డు పక్కన చిల్లర అమ్మకాలు చేసుకుని బతుకుతున్న ‘హోకర్లు’ త్రాఫిక్కు అంతరాయం కలిగిస్తున్నారంటూ, వాళ్ళను బలవంతంగా తొలగించే ప్రయత్నం చేసినప్పుడు సుట్రీంకోర్చు అన్న మాటలను ఈ సందర్భంగా ఉటంకించడం సబబుగా ఉంటుంది.

“భారతదేశం దుర్భాగ దారిద్ర్యాన్నికి నిలయం. ఇక్కడ ప్రజలకు వీధులలో వర్తకం చేసుకునే హక్కులేదు అనే వాదను నిక్కచ్చిగా తిరస్కరించాలి. ‘సామాజిక రాజకీయ ఆర్థిక న్యాయం’ కల్పించాలనీ, ‘పొరులందరికీ, వారు స్టీలైనా, పురుషులైనా, అవసరాలకు తగినంత జీవనం పొందే హక్కు ఉంది’ అని రాజ్యాంగంలో చెప్పిన విషయాలు సుదూర స్వప్నంగా ఉన్నాయి. పేదరికాన్ని తొలగించే రాజ్యాంగపరమైన బాధ్యత ప్రభుత్వం మీద ఉండని న్యాయస్థానాలు ఎన్నోస్థాన్లు చెప్పి ఉన్నాయి. కానీ సాధించిందేమీ లేదు. భారతదేశ జనాభాలో అందోళన కలిగించేంత మంది దరిద్ర రేఖకు దిగువన జీవిస్తున్నారు. లక్షలాది మంది నమోదైన నిరుద్యోగులున్నారు. రాజ్యాంగ ఆదేశాలు ఏమంటున్నప్పటికీ ప్రభుత్వాలు వారికి ఉపాధి కల్పించడంలో విఫలం అయ్యాయి. వాళ్ళ కొడ్దిపాటి వసరులు పోగుచేసుకుని వీధి వర్తకం ద్వారా తమకు తాము ఉపాధి కల్పించుకుంటే వాళ్ళకు హక్కులేదనే బదులు వారి పునరావాసానికి ప్రభుత్వం చేయుతనివ్వాలి.” (సోదన్సింగ్ వర్స్ ఫిల్మ్ మునిసిపాలిటీ, 1989).

ఈ తీర్చులో వీధి వర్తకం అక్రమం కాకపోగా, భారత రాజ్యాంగం ప్రకారం అదొక ప్రాథమిక హక్కుని సుట్రీంకోర్చు అనింది. ఈ ప్రాథమిక హక్కు ఇవాళ కార్బోరేట్ పెట్టుబడి వ్యాపార దాహనికి బలవుతున్నది. హక్కుల సంఘాలు, రాజకీయ పార్టీలు, స్వచ్ఛంద సంస్థలు ఈ ప్రజల ఆగ్రహాన్ని అర్థం చేసుకుని ప్రభుత్వం ముందు సరైన ప్రశ్నల్ని ఉంచి జవాబు డిమాండ్ చేస్తే తప్ప వారి జీవించే హక్కు భద్రంగా ఉండదు.

మహిళా బీడి కార్బూకులు

చట్టం పలకదు - ప్రభుత్వం ఉలకదు

పి.మాధవి

బీడి పేదవాడి సిగరెట్టు కాదు అది
లక్ష్మాది పేద ప్రీల జీవనోపాధి
కూడా.

దేశంలో బీడి ఉత్పత్తి 15 రాష్ట్రాలో జరుగుతుంది. వ్యవసాయం,
చేనేతల తరువాత ఎక్కువ మందికి
ఉపాధి కలిగించే పరిశ్రమ బీడి పరి
శ్రమ. ఈ పరిశ్రమ మీద సుమారు
ఒక కోటీ 50 లక్షల మంది ప్రత్య
క్షంగా లేదా పరోక్షంగా ఆధారపడి
ఉన్నారు. బీడిలు చుట్టే కార్బూకులు 60
లక్షల మంది ఉంటే బీడిలు చేయ
టానికి ఉపయోగించే తునికాకును తెంపే కార్బూకులు 50 లక్షల మంది, బీడిలలో వినియోగించే
తంబాకు (పొగాకు) ఉత్పత్తి చేసే రైతులు మరో 40 లక్షల మంది ఉన్నారు. తునికాకు అడవులలో
దొరుకుతుంది కాబట్టి దీనిని తెంపే వారు అధిక శాతం అదివాసి స్థీలు. బీడిలు చుట్టే పరిశ్రమలో
95 శాతం మంది స్థీలే ఉంటారు. వీరంతా సాంఘికంగా, ఆర్బికంగా వెనుకబడి ఉండడం మాత్రమే
కాదు, తరతరాలుగా ఈ పని మాత్రమే చేయటం పలన ఏ ఇతర నిపుణతలూ నేర్చుకోని వారు
కూడా కావడం చేత, అనేక విధాల అఱచివేతకు గురవుతున్నారు.

★ మానవహక్కుల కార్యకర్త. హైదరాబాదీలో కామర్స్ లెక్చరర్.

ఆంధ్రప్రదేశ్‌లో సుమారు 6 లక్షల మంది బీడీ కార్బికులు పని చేస్తున్నారని అంచనా. బీడీ కార్బికుల విషయంలో ప్రభుత్వం ప్రచురించే నిర్దిష్టమైన సంఖ్యలు లేకపోవటం చేత, అంచనాలపైన ఆధారపడక తప్పదు. అయితే ఏ ఇద్దరి అంచనాలకు పోలిక లేకపోవడం గమనించవచ్చు. రాష్ట్ర స్థాయిలో కార్బిక శాఖ, జిల్లా స్థాయిలో కార్బిక సంఘాలు, పరిశోధకులు, వేర్సేరు అంచనాలు చేస్తుంటారు. దీనికి కారణం బీడీ కార్బికులు 'గ్రూహ కార్బికులు' (home workers) కావడం చేత అదృశ్యులనీ, వీరి పేర్లు నమోదు కాకపోవడం వలన గణాంకాలలో కనిపించరని వాదన. అయితే, వీరు 'అదృశ్యం' (invisible) అనే వాదం ఎంతపరకు సరైనది? ఒక వేళ నిజమైతే, ఎందువలన వీరు అదృశ్యులు? కార్బిక సంఘాలకు, ఇతరులకు దర్శనమిచ్చే వీరు, ప్రభుత్వానికి మాత్రం ఎందుకు కనిపించరు వంటి ప్రశ్నలు మాత్రమే కాకుండా, బీడీ కార్బికులు అదృశ్యం కావడం యాదృశ్యికమా? ఇందులో ప్రభుత్వ విధానాలకు, బీడీ చట్టాలకు, బీడీ యజమానులకూ పాత్ర లేదా? వీరిని అదృశ్యులుగా భావించటంలో ఎవరెవరికి ప్రయోజనం ఉంది? ఈ క్రమంలో వీరి హక్కులేప్పొనాయి, వీరి హక్కుల పరిరక్షణకు జరిగిన ప్రయత్నాలేప్పొనా ఉన్నాయా? వంటి కొన్ని ప్రశ్నలను విశేషించి, సమాధానాలు వెతికే ప్రయత్నమే ఈ వ్యాసం.

బీడీ పరిశ్రమ చాలా పురాతనమైన ఆంధ్రప్రదేశ్‌లోనే దీనికి సుమారు వంద సంవత్సరాల చరిత్ర ఉంది. మన రాష్ట్రంలో ఉన్న సుమారు 6-7 లక్షల మంది బీడీ కార్బికులలో అధిక శాతం ఉత్తర తెలంగాణలోని నిజమాబాద్, కరీంనగర్ జిల్లాలలో కేంద్రికృతమై ఉన్నారు. నిజమాబాద్ జిల్లాలో 2.5-3 లక్షల వరకు, కరీంనగర్ జిల్లాలో 2 లక్షల వరకు బీడీ కార్బికులు పని చేస్తున్నారని అంచనా. ఈ జిల్లాలు గాక, అదిలాబాద్, పరంగల్, మెడక్, మహబూబ్‌నగర్, హైదరాబాద్లలో కూడా బీడీ కార్బికులు కనిపిస్తారు. నిజమాబాద్ జిల్లాలో స్ట్రీల ఉపాధికి ఇదే ప్రధానమైన ఆధారం. కరీంనగర్లో వ్యవసాయం, చేసేతల తరువాత బీడీయే ఆధారం. ఈ జిల్లాలలో చేసేత పరిశ్రమ దెబ్బతినడం వలన, పవర్ లూమ్స్ సంఖ్య పెరిగిపోవడం వలన ఉపాధి కోల్సైయిన వారు బీడీ కార్బికులుగా స్థిరపడ్డారు. అందువలన పద్మశాలి కులానికి చెందిన వారు ఎక్కువ సంఖ్యలో కనిపిస్తారు. కాలక్రమేణా షెడ్యూల్ కులాల వారు, షెడ్యూల్ జాతుల వారు, మైనారిటీలు బీడీ కార్బికులుగా చేరారు. ఈ వ్యాసానికి ప్రధానంగా నిజమాబాద్, కరీంనగర్ జిల్లాలలో జరిపిన పరిశోధనే ఆధారం.

ప్రారంభ దశలో బీడీలు కార్బానాలలో తయారుచేయబడేవి. అప్పట్లో బీడీలు చుట్టడానికి, గ్రేడింగ్, ప్యాకింగ్, పర్ఫులేక్షన్ మొదలైన అన్ని పనులకు మగవాళ్ళనే నియమించుకనే వారు. కాలక్రమేణా బీడీలు చుట్టే కార్బికుమం కార్బానా సుంచి, బీడీలు చుట్టేపారి ఇళ్ళకి బదిలీ అయింది. ఇది దానంతట అది సహజంగా వచ్చిన మార్పుకాదు. బీడీల తయారీ మన పొరుగు రాష్ట్రాలైన మధ్యపదేశ్, మహారాష్ట్ర నుంచి మాత్రమేగాక, గుజరాత్ నుంచి కూడా నిజమాబాద్, అదిలాబాద్ లకు బదిలీ కావడం మొదలైంది. ఆయా రాష్ట్రాలలో లైసెన్సులు, బీడీ చట్టాలు, బీడీపైన సెన్స్ (cess), బీడీ సంఘాలు మొదలయ్యేసరికి అక్కడ వేతనాలు పెంచవలసి వచ్చిన యజమానులు తమ ఉత్పత్తి స్థావరాలను నెమ్మడిగా మన రాష్ట్రంలోని ఉత్తర తెలంగాణకు మార్గదం మొదలు పెట్టారు. ఇప్పటికీ బీడీ కార్బానాల యజమానులు తెలుగువాళ్ళ కాకపోవడం బీడీలకు దేశాయ్మ బీడీ, శివాజీ బీడీ, రాకూర్ బీడీ, హీరాలాల్ ప్రభరామ్ బీడీ, హిముత్సలాల్ బీడీ వంటి పేర్లుండడం గమనార్థం. ఈ రెండు జిల్లాలలో కూడా కార్బానాల జిల్లా వ్యాప్తంగా కాకుండా, కొన్ని ప్రాంతాలలో

కేంద్రీకృతమై ఉండటమేకాక, ఏయే ప్రాంతాలలో బీడీ సంఘాలు కాలక్రమేణా బలవడటం ప్రారం భించాయో కార్బానా యజమానులు కొత్త చోళల్లో బ్రాంచీలు తెరవడం, ఎక్కువ వేతనాలు చెల్లించే ప్రాంతాల నుంచి తక్కువ వేతనాలు చెల్లించే ప్రాంతాలకు మార్పుడం జరుగుతూ ఉంటుంది. అంటే ఈ పరిశ్రమకు అస్థిరత (foot looseness) చాలా ఎక్కువని అర్థం అవుతుంది.

1966లో బీడీ కార్బికులకు మొదటి చట్టం వచ్చింది. ‘బీడీ మరియు చుట్టు కార్బికుల పని పరిస్థితుల చట్టం’ అనబడే ఈ చట్టంలో బీడీ ఫ్యాక్టరీలలో కార్బికులకు కల్పించాల్సిన సౌకర్యాలు, పరిశ్రమత స్థాయి నీర్దేశించబడ్డాయి. ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం 1968లో దీని అమలకు ఆదేశాలు జారీచేసింది. అయితే బీడీ ఫ్యాక్టరీ యజమానులు ఈ చట్టాన్ని వ్యతిరేకిస్తూ సుట్రీంకోర్పుకు వెళ్ళారు. బీడీ కార్బికులు ఇళ్ళల్లో బీడీలు చుడతారు కాబట్టి వీరు ‘గృహ కార్బికు’లనీ, ఈ చట్టం కార్బానాలలో పనిచేసే వారి నిమిత్తం చేయబడింది కాబట్టి తమకు వర్తించదనీ వారి వాదన. ‘బీడీ కార్బికులు’ అనే నిర్వచనంలోకి ‘ఇళ్ళల్లో పనిచేసే కార్బికులు కూడా వస్తారు కాబట్టి, ఈ చట్టం, బీడీ యజమానులందరికి వర్తిస్తుందని చెప్పి సుట్రీంకోర్పు వారి వాదనను కొట్టి పారేసింది. ఈ తీర్పు తరువాత కూడా బీడీ యజమానులు ఈ చట్టం అమలకు సిద్ధవడలేదు. బీడీ సంఘాలు పెదవుత్తున చేసిన అందోళన ఫలితంగా కార్బానాలలో మాత్రం ఈ చట్టం అమలు ప్రారంభమైంది.

ఈ సంఘటనతో మొదలై ఒక ప్రణాళిక ప్రకారం, ‘బీడీ చట్టటు’ అనే పని కార్బానాల నుంచి కార్బికుల ఇళ్ళకు బదిలీ కావడమేకాక, బీడీ చుట్టే ట్రీల సంఖ్య పెరగడం, వారు సంఘటిత రంగం నుంచి అసంఘటిత రంగానికి మారడం, చట్టబద్ధమైన హక్కులు గల దిగబడం జరిగిపోయాయి. అంటే వీళ్ళ అన్ని విధాలూ అర్ధశ్యమై పోవడం ప్రారంభమైంది. ‘బీడీ

బక ప్రణాళిక ప్రకారం, ‘బీడీ చుట్టుటు’ అనే పని కార్బానాల నుంచి కార్బికుల ఇళ్ళకు బదిలీ కావడమేకాక, బీడీ చుట్టే ట్రీల సంఖ్య పెరగడం, వారు సంఘటిత రంగం నుంచి అసంఘటిత రంగానికి మారడం, చట్టబద్ధమైన హక్కులు గల స్థితి నుంచి హక్కులు లేనిస్థితికి బిగబారడం జలగిపాశియాయి. అంటే వాళ్ళ అన్ని విధాలా అర్ధశ్యమై పాశివడం ప్రారంభమైంది.

కార్బికులు’ అనే నిర్వచనంలోకి ‘గృహ కార్బికులు’ కూడా వస్తారు అన్నంత మాత్రాన నిర్దిష్టమైన చట్టం చేసి దానిని అమలుచేయాలని చెప్పినంత మాత్రాన, రాజ్యం బాధ్యత తీరిపోదన్న విషయం స్వప్షుంగా తెలుస్తోంది. చట్టం కంటే, రాజ్యం కంటే, సంఘాల కంటే బీడీ యజమానులు తెలివైన వాళ్ళనీ, సమర్థులనీ కూడా తెలుస్తోంది. వీరు అతితెలివిగా పరిస్థితులను నియంత్రించి, తమకు అనుకూలంగా మార్పుకుని, బీడీ కార్బికుల మైన విధి పద్ధతులలో దోషించి కొనసాగిస్తునే ఉన్నారు. రాజ్యంగానీ, బీడీ సంఘాలు గానీ దీనిని ఆపలేకపోతున్నాయి. బీడీ కార్బికుల పరిస్థితులు దృశ్య స్థితి నుంచి అర్ధశ్య స్థితికి, సంఘటిత స్థితి నుంచి అసంఘటిత స్థితికి, కార్బికుల సంఘటిత ఆసక్తి స్థితి నుంచి వ్యక్తిగత ఆసక్తి స్థితికి, క్రియాశీలమైన సంఘాల నుంచి క్రియారహిత స్థితికి మారుతున్న క్రమంలో, కార్బికులకు సాధించుకోదగ్గ హక్కులేవీ మిగలలేదు.

కార్బానాలలో పనిచేసే బీడీ కార్బికులకు మాత్రం చట్టం అమలయితే ఈ కింది హక్కులుం టాయి: బీడీ మరియు చుట్టు కార్బికుల (పని పరిస్థితుల) చట్టం, 1966 అమలు అయినప్పుడే

వీరికి బీడీ కార్బూకుల సంక్షేమ చట్టం 1976 ప్రకారం ఆరోగ్య, విద్య, ప్రసూతి ప్రయోజనాలు, సామూహిక బీమా, గృహ వసతి వంటివి లభిస్తాయి. చెప్పుకోవటానికి వీరికి కనీస వేతనాల చట్టం 1948, ఆరోగ్య బీమా చట్టం 1948, ప్రావిడెంట్ ఫండ్ చట్టం 1952, పారిశ్రామిక వివాదాల చట్టం 1947లో సెక్షన్ 39 మొదలైనవి వరిస్తాయి. జివికాక బీడీ మరియు సిగరట్టు కార్బూకుల (సంక్షేమ నిధి) చట్టం 1976, బీడీ మరియు సిగరట్టు కార్బూకుల (సెన్స్) చట్టం 1976 వర్తిస్తాయి.

బీడీ కార్బూకుల పని పరిస్థితుల చట్టంలో 44 సెక్షన్లు ఉన్నాయి. ఈ చట్టం ఉపోద్ఘాతంలో కార్బూకుల పని పరిస్థితులను మెరుగుపరిచే ఉద్దేశ్యాన్నయితే ప్రకటించాలు గాని బీడీలు చుట్టే పని కార్బూనాలలో నిర్వహించబడినప్పుడు మాత్రమే వీటిని అమలుచేయటానికి అవకాశం ఉంటుంది. చాలా కార్బూనాలలో ఇవేపీ సుక్రమంగా అమలు జరగడం లేదు. దానిపైన సమర్థవంతమైన తనిఖీ లేదన్నది వేరే సంగతి.

కాలక్రమేణా, అంటే 1950 - 1990 మధ్యకాలంలో వేల సంఖ్యలో స్త్రీ కార్బూకులు గృహ కార్బూకులుగా బీడీలు చుట్టుడం ప్రారంభించడంతో ఇది ప్రథానంగా స్త్రీల పనిగాను, కార్బూనాలో చేసేపని ఇళ్ళల్లో చేసే పనిగాను మారిపోయి చట్టం నిరుపయోగమై పోయాంది. పని పరిస్థితులలో మార్పురావడం మాత్రమేకాక, కార్బూనా యజమానులకు కార్బూకులకు మధ్య ఉత్సత్తు సంబంధాలలో (Production relations) కూడా మౌలికమైన మార్పు వచ్చింది. మధ్యవర్తుల ప్రమేయం బాగా పెరిగింది. స్త్రీ కార్బూకుల పైన మధ్యవర్తుల పెత్తనం దోషించి దారితీసింది. ఈ దోషించి అనేక రకాలుగా జరుగుతోంది. దీనిని తర్వాత వివరిస్తాను. ఇక్కడ చెప్పాల్సిన విపయమేమిటంటే - చట్టం వచ్చి ఐదు దశాల్లలయ్యక బీడీ ఉత్సత్తు పద్ధతులలో, బీడీ కార్బూకుల పరిస్థితులలో ఎన్నో మార్పులు వచ్చినా, చట్టంలో ఎటువంటి మార్పు రాలేదు. ఇప్పటి పరిస్థితులలో ఈ చట్టం బీడీ కార్బూకులకు పూర్తిగా నిరుపయోగమైంది.

బీడీ కార్బూకులకు ఏ హక్కులున్నాయి అని మాటల్లడకోవడం కంటే, ఏయే హక్కులు లేవో చెప్పుకోవడం సముచితం.

బీడీలు చుట్టుటానికి తునికాకు, తంబాకు, దారం అవసరం. వీటిని తగిన నాణ్యతతో సరఫరా చేస్తే సమస్య లేదు. వెయ్యి బీడీలు చుట్టుటానికి తగిన పరిమాణంలో వీటిని సరఫరా చేయక పోవటమేకాక, తగిన నాణ్యత లేదని బీడీలు చుట్టేన తరువాత కాంట్రాక్టరు 1000 బీడీలలో సగటున 100-300 వరకు తిరస్కరించడం రివాజు. వాటికి తగిన ముడిపదార్థాలను కార్బూకులు కాంట్రాక్టరు వద్ద నుంచి గానీ, మార్కెట్లో గానీ కొనవలసి ఉంటుంది. ఉత్సత్తు జరిగిన వస్తువు నాణ్యత లోపించినప్పుడు, దాని తాలూకు నష్టాన్ని ఈ పరిశ్రమలో తప్ప ఇంకెక్కడా కార్బూకుడు భరించడు. ఇది మన రాష్ట్రంలో మాత్రమే కాదు - దేశ వ్యాప్తంగా బీడీ పరిశ్రమలో కార్బూకులను పీడిస్తున్న సమస్య అయినప్పటికీ, యూనియన్లు పోరాటం జరుపుతున్నప్పటికీ దీనిని నివారించే చర్య ఏది ప్రభుత్వం చేపట్టలేదు. ఈ చర్య వలన, బీడీ కార్బూకులకు వారి పనికి తగిన వేతనం లభించకపోవడం మాత్రమేకాదు, దీని కారణంగా వారిపై యజమాని/ మధ్యవర్తి నియంత్రణను కలిగి ఉండడం, వారిని దోషించే చేయడం జరుగుతోంది.

కార్బూనా యజమానికి, బీడీ చుట్టే స్త్రీ కార్బూకులకూ శ్రామిక సంబంధం నేరుగా ఉండదు. మధ్యవర్తులు ఏయే కార్బూకుల జాబితాలను యజమానికి చూపిస్తాడో, వాళ్ళకి మాత్రమే పని

దొరుకుతుంది. అంటే, కార్బూకులు మధ్యవర్తి దృష్టిలో ఉన్నంతవరకు మాత్రమే పని దొరుకుతుంది, కొందరు 10-15 సంవత్సరాల నుంచి ఒకే కార్బూనాలో బీడీలు చేస్తున్నప్పటికీ, మధ్యవర్తుల దయపైన ఆధారపడక తప్పదు. అంటే వీళ్ళకి ‘ఉద్గోగ భద్రత’, ‘ఆదాయ భద్రత’ వంటి హక్కులేవీ లేవు. దానివలన మధ్యవర్తుల మోసం, దోషించిన గురవుతూ కూడా వారిపైన ఎటువంటి చర్య తీసుకోవటానికి ముందుకు రారు. యూనియన్సను ప్రోత్సహించరు. మధ్యవర్తులను తొలగించే ప్రయత్నం యూనియన్సు ఎప్పుడైనా చేపట్టినా కార్బూకులే వారికి అడ్డుపడుతూ ఉంటారు. ఇది వారి దయనీయ స్థితిని స్ఫుర్తిగా చూపిస్తుంది.

బీడీ పరిశ్రమలో ఒకప్పుడు ఎంత సమర్థవంతంగా పనిచేసి, కాలక్రమేణా పరిస్థితులు మారిపోయి, తమ శక్తిని పోగొట్టుకోటానికి కార్బూక సంఘాలున్నాయి. బీడీ చట్టాన్ని రాష్ట్రంలో అమలుచేయించడం, వేతనాల పెంపుదల, కార్బూకులకు గుర్తింపు కార్బూలు మంజూరు చేయించడం ద్వారా వారికి ప్రావిడెంట్ ఫండ్ చట్టం అమలయ్యేటట్టు చూడటం వంటి విజయాలు సౌధించాయి. ఐవ్ఫ్ట్టియు (భారతీయ కార్బూక సంఘాల సమయాలు) ఆధ్వర్యంలో, ముఖ్యంగా నిజమాబాద్, కరీంసాగర్ జిల్లాలలో, ఈ సంఘాలు కార్బూనా యజమాన్ పెత్తనాన్ని సమర్థవంతంగా సవాలు చేయగలిగాయి.

అయితే, ఇది చాలావరకూ గతం. బీడీ కార్బూకులను సంఘాలను నిర్విర్యం చేయగలిగిన అనేక వ్యాప్తిలను యజమానులు పన్నుతూనే ఉన్నారు. బీడీ కార్బూకులని పిఎఫ్ కార్బూకులనీ, పిఎఫ్ లేని కార్బూకులనీ వర్కీకరించి, క్రమేణ మొదటి తరగతి నుంచి రెండవ తరగతికి పీరిని బదిలీ చేయడం, జాబితాలలో చేర్చకుండా, గుర్తింపు కార్బూలు ఇవ్వకుండా వారికి రావలసిన ప్రయోజనాలను నిరాకరించడం, కార్బూనాల బ్రాంచీలను ఎక్కువ వేతనాలు చెల్లించాలిన ప్రాంతాల (నిజమాబాద్, కరీంసాగర్ పట్టణాలు)ల నుంచి తక్కువ వేతనాలు చెల్లించే ప్రాంతాలకు బదిలీ చేయడం, పనిలేకుండా చేయడం, కార్బూకులు సంఘటితమైతే పని నుంచి తొలగించడం, తొలగిస్తామని బెదిరించడం వంటి చర్యలు చేపట్టి, యూనియన్స బలాన్ని తగ్గించడం, కార్బూకులు తమపైన ఆధారపడే పరిస్థితులను కలిగించడం వంటివి చేస్తుంటారు.

1966 బీడీ కార్బూకుల చట్టం గృహ కార్బూకులను గుర్తించి నిర్వచించింది. అయితే, ఒక బీడీ కార్బూనాలో గృహ కార్బూకులకు ఈ చట్టంలో పొందుపరచిన నిబంధనలు వర్తించాలంటే కార్బూనా చట్టం కింద నమోదు చేయబడి, లైసెన్స్‌తో నిర్వహించబడుతూ ఉండాలి. కార్బూనాకు లైసెన్స్ జారీ చేయటానికి అవసరమైన నిబంధనలు పొట్టించకుండానే లైసెన్స్‌లు జారీచేయడం, వాటిని రెస్యూ చేయడం జరుగుతోంది. 1966 చట్టంలోని సెక్షన్ 8-13, కార్బూనా భవన నిర్మాణానికి, పని పరిస్థితులకు (భౌతికమైనవి) సంబంధించిన ప్రమాణాలను వివరిస్తాయి. ఉడా: గాలి, వెలుతురు, శుభ్రత, ఆరోగ్యం, మంచినీరు మొదలైనవి. సెక్షన్ 14 ప్రకారం 30 మంది కంటే ఎక్కువ ట్రై కార్బూకులంటే ట్రై నిర్వాహణ తప్పనిసరి అనీ, సెక్షన్ 16 ప్రకారం 250 మంది కంటే ఎక్కువ కార్బూకులు పనిచేసే కార్బూనాలో క్యాంటీన్ వసతి ఉండాలనింది. బీడీలు ఇశ్యూల్లో చుట్టటం వలన ఈ నిబంధనలకు ప్రస్తుత పరిస్థితులలో ఆధంలేదు. దాదాపూగా అన్ని కార్బూనాలలో 90 శాతం మేరకు గృహ కార్బూకుల ద్వారానే బీడీ తయారవుతోందనే విషయం అందరికీ తెలుసు. బీడీ కార్బూకుల గృహాలు చాలా చిన్నవి, నివాసానికి తగిన యోగ్యత లేనివి. ఒక చిన్న గదిలో కుటుంబ

సభ్యులు నివసిస్తూ, బీడీలు కూడా అక్కడే చుట్టువలని రావడంతో ప్రై కార్బూకులు, ఇతర కుటుంబ సభ్యులు, ముఖ్యంగా ఎక్కువ సమయం వీరితోనే గడిపే పిల్లలు, వృష్టులు అనారోగ్యం బారిన పదాల్చి వస్తోంది. అంతేకాకుండా, ఇంటిని కార్ఫూనాగా మార్చివేయటం వలన వారికి వ్యక్తిగత జీవనం లోపిస్తోంది.

చట్టరీత్యా ఏ కార్బూకుడూ ఒక పని దినంలో 8 గంటలకు మించి పనిచేయనవసరం లేదు. ఇంటి పనులతో పాటుగా బీడీలు చుట్టుటం వలన 8-14 గంటలు చేస్తుంటారు. అదనపు గంటల పనికి అదనపు వేతనాలు లభించవు. చట్టరీత్యా అందాల్చిన ప్రసూతి ప్రయోజనాలుగాని, సెలవు గానీ, వేతనాలు గానీ కార్బూలు ఉన్న కొద్దిమందికి తప్ప అందరికీ అందవు. వీరి పేర్లు కార్ఫూనా మస్టర్ జాబితాలోనే చేర్చారు కాబట్టి చాలాసార్లు పెస్సన్ ప్రయోజనం కూడా అందదు. వీరికి పదవీ విరమజ సమయం అంటే ఏమిబో తెలియదు. 10 సంవత్సరాల వయస్సులో మొదలైన పని 60-70లు వచ్చేదాకా, కంటిచూపు మందగించేదాకా కొనసాగే సందర్భాలన్నే. మరొక దయానీయమైన స్థితి ఏమిటంటే ప్రై కార్బూకులు కుటుంబ అవసరాల నిమిత్తం పదవీ విరమణ చేసి, తమకు అందవలసిన పెస్సన్ మొత్తాన్ని తీసుకుని, (50 సంవత్సరాలు దాటినవారు ఈ విధంగా చేయవచ్చు), తరువాత అదే కార్ఫూనాలో గానీ, వేరే కార్ఫూనాలో గానీ పెస్సన్ లేని కార్బూకులుగా పనిలో చేరడం. అంతేకాదు, యూనియన్లో సభ్యులుగా ఉండి, అవసరమైనవుడు పోరాటాలలో పాల్గొని, తరువాత అసంఘితిప్ర కార్బూకులుగా పనిచేస్తున్న వాళ్ళు ఎందరో. అంటే హక్కులు పొంది పోగొట్టుకున్న క్రమం, ఇక్కడ స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది.

బీడీ కార్బూకులకు జీవనోపాధి
అవకాశాలు తగ్గిపోతున్న క్రమంలో
ప్రత్యుమ్మాయ జీవనోపాధి
అవకాశాలను గుర్తించేందుకు
అంతర్జాతీయ కార్బూక సంఘం
ప్రయత్నాలు చేసింది. బీసిపై రాష్ట్రంలో
అధ్యయనం కూడా చేసింది. అయితే
నిజమాబాద్, కలింగగర్,
ఆదిలాబాద్, మెదక్, వరంగల్
జిల్లాలలో ప్ర జిల్లాలలో అయితే బీడీ
పని ఎక్కువగా జరుగుతుంది).
ప్రత్యుమ్మాయ జీవనోపాధి
అవకాశాలు తక్కువ.

పడుతుంది. అదైనా కార్బూక సంఘాలు బిలంగా పనిచేసే చోటీ జరుగుతుంది. లేనిచోటు జరగడు. 1966 చట్టం ప్రకారం 6 నెలల కంటే ఎక్కువ సర్వీసు ఉన్న ఏ కార్బూకుడికి, ‘తగిన కారణాలు’ లేకుండా, యజమాని పని సుంచి తొల గించకూడదు. ఆ విధంగా జరిగిన 30 రోజుల లోపు కార్బూకుడు డిప్యూటీ లేబర్ కమిషనర్కు అప్పీలు చేసుకోవచ్చు. అతడి నిర్ణయానికి యజమాని, కార్బూకుడు ఇద్దరూ బద్దులే. ఈ నిబంధనను నిర్దక్కుం చేసి యజమానులు కార్బూకులను తొలగిస్తున్న ఉంటారు. లేబర్ డిప్యూటీమెంట్ సుంచి రావలసిన తీర్పు కొన్ని నెలలు మొదలుకొని, కొన్ని సంవత్సరాల కాలం వరకు పట్టువచ్చు. ఈ మధ్య కాలంలో ఆ ప్రైలకు ఏ కార్ఫూనాలను పని దొరకకపోవచ్చు. దొరికినా యజమాని దయా ధర్మం పైన ఆధారపడక తప్పుదు.

రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా బీడీ పరిక్రమలో ‘వర్ది’ బీడీ ఉత్సత్తి, కార్బూకులను నిర్దాక్షిష్యంగా దోచుకోవటానికి వాడబడే సాధనం. లైసెన్స్ లేని కార్ఫూనాలో తయారుచేయబడేయే బీడీ ‘వర్ది’ బీడీ. లైసెన్స్ లున్న

కార్ధవాలలో రూ. 45- 60 వరకు (1000 బీడీలు చుట్టుటానికి) చెల్లిస్తే, ‘వర్ది’ బీడీ చుట్టుటానికి రూ. 25-30 మాత్రమే చెల్లిస్తారు. అంతేకాదు, బీడీపైన బీడీ సెన్సు చట్టం, 1976 కింద ప్రభుత్వానికి చెల్లించాల్సిన సెన్సు కూడా చెల్లించడం జరగదు. సాలుసరి దీనివలన ప్రభుత్వ ఖజానాకు రూ. 100-150 కోట్లు నష్టం వస్తుందని అంచనా. ఈ మొత్తం బీడీ కార్బూకుల సంక్లేషమం కోసం ఖర్చుచేయాలి చట్టరీత్యా. అంటే ఆ మేరకు బీడీ కార్బూకుల సంక్లేషమం పైన ఖర్చు చేయాల్సిన సొమ్ము నష్టపోయినట్టే కదా. కార్బూకుల సంక్లేషమం యూనియన్ చరిత్రలో ఎప్పుడూ ముఖ్యమైన అంశం కాలేదు. సంక్లేషమానికి సంబంధించిన పోరాటాలు జరగలేదు. పని పరిస్థితులు, వేతనాలు మాత్రమే యూనియన్ అజెండాలో ముఖ్యంశాలు. కార్ధవాల నుంచి బీడీ చుట్టే పని కార్బూకుల ఇళ్ళకు బిడిలీ అయిన తర్వాత చట్టరీత్యా అమోదయోగ్యమైన పని పరిస్థితులు కల్పించడం అనుభూతి. బీడీ కార్బూకులు అందరూ ఒకే వర్గానికి చెందినవారు కారు. పని భద్రత, ఆదాయ భద్రత లేవు. యజమానికి, మధ్యవర్తికి నచ్చిన విధంగా వ్యవహారించినంత వరకు మాత్రమే పని దొరుకుతుంది. ఏ కేటగిరీలో వీరిని చేర్చుకుంటారో దానిని బట్టి వేతనం ఆధారపడి ఉంటుంది. మష్టర్లో ఉన్న వారికి, ఐడి కార్బూలు ఇచ్చిన వారికి, అవి లేనివారికి, లైసెన్సు ఉన్న కార్ధవాలో పనిచేసే కార్బూకులకూ, ‘వర్ది’ బీడీ చుట్టే వారికి, తెలంగాణ జిల్లాలలోని జోన్-I (వేతనాలు ఎక్కువ స్థాయిలో చెల్లించే జోన్)లో పని చేసే వారికి, జోన్-IIలో పనిచేసే వారికి, వేతనాలలో తేడా చాలా ఉంది. (1000 బీడీలకు రూ. 20-30ల వరకు) కార్బూకుల స్థితి ఒక దాని నుంచి మరొక దానికి మారటానికి ఎక్కువ సేపు పట్టదు. ఈ అభద్రత నుంచి లేబర్ డిపార్ట్మెంట్ గానీ సంఘాలు గానీ, బీడీ కార్బూకులను కాపాడలేకపోతున్నాయి.

బీడీ కార్బూకులకు పారిశ్రామిక వివాదాల చట్టం సెక్షన్ 39 ప్రకారం, వివాదాన్ని పరిష్కరించు కోగల హక్కుంది. ముందివదార్థాల నాణ్యతా లోపం, తక్కువ పరిమాణంలో ఇవ్వడం, వేతనాలు సకాలంలో చెల్లించకపోవటం, అక్రమమైన తగ్గింపులు చేయడం మొదలైన వాలి నుంచి న్యాయం పొందే హక్కుంది. కాని ఈ అంశాలేపీ లేబర్ డిపార్ట్మెంట్లో తగినంత చలనాన్ని సాధించలేకపోయాయి.

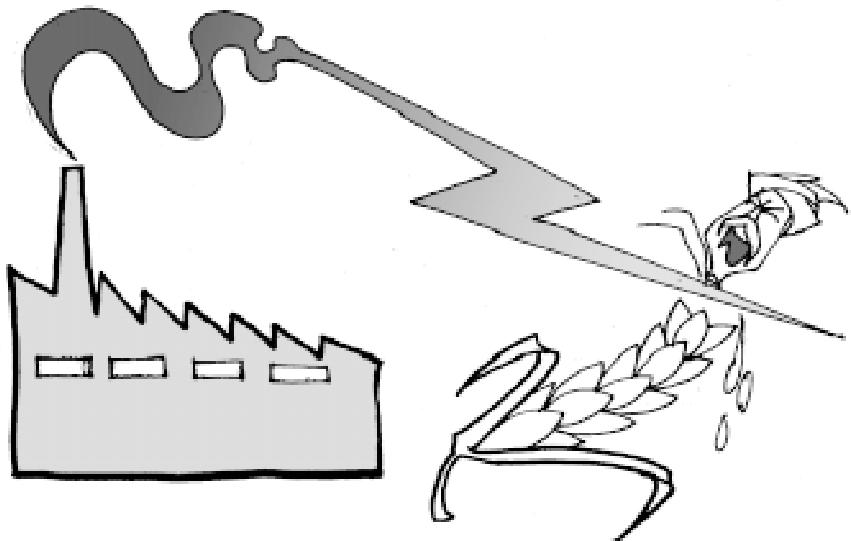
బీడీ కార్బూకులకు జీవనోపాధి అవకాశాలు తగ్గిపోతున్న క్రమంలో ప్రత్యామ్నాయ జీవనోపాధి అవకాశాలను గుర్తించేందుకు అంతర్జాతీయ కార్బూక సంఘం ప్రయత్నాలు చేసింది. దీనిపై రాష్ట్రంలో అధ్యయనం కూడా చేసింది. అయితే నిజమాబాద్, కరీంనగర్, ఆదిలాబాద్, మెదక్, వరంగల్ జిల్లాలలో (ఏ జిల్లాలలో అయితే బీడీ పని ఎక్కువగా జరుగుతుందో). ప్రత్యామ్నాయ జీవనోపాధి అవకాశాలు తక్కువ. (అయితే ఈ విషయంలో అధ్యయనానికి అవకాశం ఉంది). పైగా ట్రై బీడీ కార్బూకులు ఈ విషయంలో ఎక్కువ ఉత్సాహం చూపించటం లేదు. వారు ప్రస్తుతం ఉన్న పనిలోనే భద్రతను, గౌరవాన్ని వేతనాలలో భద్రతను, పెరుగుదలను కోరుకుంటున్నారు. హక్కుల సంఘాలు, కార్బూక సంఘాలు వారికి న్యాయపరంగాను, చట్టరీత్యాను రావలసిన హక్కుల కోసం పోరాడడం అవసరం. మారిన పరిస్థితులకు తగిన చట్టాలు చేసి, వారిని కాపాడటం అవసరం.

ప్రపంచీకరణ ఫలితం

‘అభివృద్ధి’లో వ్యవసాయానికి చీటు లేదా...

క.అనూరాధ

ప్రిపంచాన్ని తలకిందులుగా చూస్తే ఎలా ఉంటుందో, ఈ సంవత్సరం మన దేశం సాధించిన 9 శాతం ఆర్థిక వృద్ధి రేటు చూస్తే అర్థం అవుతుంది. ఆర్థిక వృద్ధితో పాటు దేశంలో పేదరికమూ పెరిగింది, వ్యాపారాలు చిత్తికొంచెని. ముసుపెస్తదూ లేనంతగా భరలు పెరిగిపోయాయి. నిరుద్యోగుల శాతం రోజు రోజుకూ పెరుగుతోంది. అలాగే ఆకలి చాపలు. ఇది ఇహాల్చికివాళ

★ మానవహక్కుల కార్యకర్త, విశాఖపట్టణం

మన బాటు చైనా బాటేనా?

ఆభివృద్ధి బాటలో మన ప్రభుత్వం చైనాను ఆదర్శంగా తీసుకుంది. అక్కడ ఆభివృద్ధి పేరు మీద జరుగుతున్న విధ్వంసం చాలా అందోళనకరంగా ఉంది. చైనా గ్రీన్‌వీన్ సంఘ బయటపెట్టిన కలోర వాస్తవాలి. ప్రపంచంలో బాగా కలుషితమైన 20 మహానగరాల్లో 16 చైనాలో ఉన్నాయి. అక్కడన్న 7 పెద్ద నదుల్లో సగం పూర్తిగా కలుషితం అయ్యాయి. వాటి నీరు పారిశ్రామిక అవసరాలకు కూడా పనికిరాదు. ఏటా 2,55 లక్షల మంది కాలుష్యం కారణంగానే చనిపోతున్నారు. మొత్తం దేశంలో మూడవ వంతు భూభాగంలై ఆమ్ల వర్షాలు కురుస్తున్నాయి. ఏటా 3,500 చదరపు కిలోమీటర్లల మేర భూమి ఎదారిగా మారుతోంది. అంతేకాదు చైనాలో 1,300 శాతం లాభాలతో నడిచే షైప్‌డ్ ఎగుమతుల పరిత్రమ ఆ దేశంతో పాటు చుట్టుపక్కలున్న బర్యా, రప్యో, ఇండోనేషియా గినియా దేశాల అడవులను కూడా అంతరింపవేస్తోంది. ఇటువంటి ఆభివృద్ధి అవసరమా మనకు?

కొత్తగా వచ్చిన పరిణామం కాదు. ఆర్థిక సరళీకరణ విధానాలు చేపట్టిన నాటి నుంచి సాగుతూ పస్తోంది. ఆర్థిక వృద్ధి రేటు ఒక్కే మెట్టు పెరుగుతూ పోతుంటే సామాన్యల స్థితిగతులు దిగజారుతూ పోతున్నాయి. తొమ్మిది శాతం ఆర్థిక వృద్ధి కోసం సామాజిక మూల్యం ఎంత శాతం చెల్లించామనే రేటు ఎవరు కట్టాలి?

చాలా విచిత్రమైన వాదనలు కూడా వింటున్నాం. ఈ పరిస్థితికి వ్యవసాయ రంగంలో సంక్లోభానికి ఆర్థికవేత్తల నుంచి శాస్త్రవేత్తల వరకు అందరూ రకరకాల కారణాలు చెబుతున్నారు. మారిన విధానాలకు తగ్గట్టగా రైతాంగం మారాలని, ఓపెన్ మార్కెట్లో పోటీని తట్టుకునే స్థాయికి ఎదగాలని ఆర్థిక పంటలు పండించాలని శాస్త్రవేత్తలు చెబుతున్నారు. వ్యవసాయ వృద్ధి రేటు 2.5 శాతానికి మించటం లేదని, అది 4 శాతానికి చేరినప్పుడు అంతా బాపుంటుందని శాస్త్రవేత్తలు, ఆర్థిక వేత్తలు ఇంద్రరూ అంటున్నారు. అంటే రైతులు మార్కెట్‌ను అనుసరించి పంటలు పండించాలి. అందుకు కావాల్చిన పెట్టుబడి, ముందిపదార్థాలు, సాంకేతిక జ్ఞానం అన్ని వాళ్ళే సమకార్యుకోవాలి. పంటకు ధర ఎలాగూ మార్కెట్లే నిర్ణయిస్తుంది కాబట్టి మార్కెట్లో ఏ పంటకు ఎప్పుడు డిమాండ్ ఉంటుందో స్టోక్ మార్కెట్లో పేర్లలగా రైతులు గమనించుకోవాలి. అలాగైతేనే రైతుల మధ్య మంచి పోటీ ఏర్పడి వ్యవసాయంలో కూడా మంచి వృద్ధిటును సాధించగలమని ‘నిపుణులు’ అంటున్నారు.

ఈ దశాభ్యక్తి పైగా సంస్కరణల బాటలో నడిచాక ఈ రకమైన ఆభివృద్ధి నిజంగా మేలు చేయగలదా అనె ప్రశ్న మేసుకోకుండా ఉండలేం. ఈ రోజు సామాన్య రైతుకు వ్యవసాయం గిట్టుబాటు కావడం లేదు. ఆహార ధాన్యాల కొరత తీవ్రంగా ఉంది. రైతుల ఆత్మపూత్యలు పెరుగుతున్నాయి. ఉత్పాదకత పెరిగి, వృద్ధి రేటు పెరిగినంత మాత్రాన ఈ సమస్యలు సమసిపోతాయా? ప్రస్తుత పరిస్థితిని అంచనా వేయడానికి ఒకసారి చరిత్రలోకి వెళ్ళడం అవసరం.

చరిత్ర: స్వాతంత్యం నాటికి దేశ వ్యవసాయ పరిస్థితి ఏమాత్రం ఆశాజనకంగా లేదు. రెండు వందల ఏళ్ళ వలస పాలన వ్యవసాయాన్ని భిన్నాభిస్థం చేసింది. వలస దేశ అవసరాలకు అనుగణంగా వ్యవసాయ విధానం ఉండేది. ఆహార ధాన్యాల బదులు పత్రి, నీలిమందు, తీ లాంటివి

ఎగుమతుల కోసం పండించేవారు. ఆ కాలంలోనే ప్రజలు అత్యంత భయంకరమైన కరువులను అనుభవించారు. స్వాతంత్ర్యం నాటికి ఆహార ధాన్యాల కొరత చాలా తీవ్రంగా ఉంది. గోధుమలు అధిక శాతంలో దిగుమతి చేసుకోవాలి వచ్చేది. అప్పుడు ఆహార ధాన్యాల ఉత్పత్తిలో స్వయం సమృద్ధిని సాధించడం ప్రభుత్వానికి ప్రథమ కర్తవ్యంగా మారింది. అప్పటికే నీటి సాకర్యం కలిగిన సంపన్న ప్రాంతాల్లో వ్యవసాయ ఉత్పత్తిని కేంద్రికించింది. కొత్త రకం అధిక దిగుబడి రకం విత్తనాలను తెచ్చి ప్రయోగాలు చేసింది. అనూప్యమైన ఫలితాలు సాధించిన ఆ గోధుమ విషపూన్నే తర్వాత హరిత విషపుంగా పిలుస్తున్నారు. ఆ సందర్భంలో దేశమంతరా వ్యవసాయాభివృద్ధి ప్రధాన ఘాసి. మరోపక్క భూసంస్కరణలు, గ్రామీణాభివృద్ధి కార్బూక్రమాలు కలిసి వ్యవసాయ రంగానికి ప్రోధ్యులాన్ని ఇచ్చాయి. వెనక్కి తిరిగి చూసుకుంటే వ్యవసాయ విషపం మీదా, భూసంస్కరణల మీదా మనకు అనేక అభ్యర్థమాలు కలుగుతాయి. అయినప్పటికే ఒక స్వల్పకాలిక విజయంగా అది వనికొచ్చింది.

అనాడు దేశ ఆర్థిక విధానం వ్యవసాయ రంగాన్ని, గ్రామీణాభివృద్ధిని అత్యంత ప్రధాన ఘాసి భావించింది. వాతిని పలీష్టపరిచే మూల స్థంభాలు ఒకటి పుడ్ కార్బోరేషన్ ఆఫ్ ఇండియా (ఎఫ్సిఐ) కాగా రెండవది ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ. ఈ రెండు వ్యవస్థలు స్కమంగా పని చేసినందువల్లే పంటలకు మర్దతు ధరతోపాటు, నిత్యావసర వస్తువులు, ఆహార ధాన్యాలు అందరికి అందుబాటులోకి వచ్చాయి. ఈ రకంగా 1960 నాటికి దేశం ఆహార ధాన్యాల్లో స్వయం సమృద్ధిని సాధించింది.

వ్యవసాయాభివృద్ధి లక్ష్యంగా ఉన్న అప్పటి మన ప్రభుత్వాలు చిన్న సన్సకారు రైతులకు భద్రత కల్పించే వ్యవస్థలు నిర్మించాయి. ముఖ్యంగా ఆహార ధాన్యాల ధరల నియంత్రణ, కనీస గిట్టుబాటు ధరలు ప్రకటించడం, ఆహార ఉత్పత్తుల దిగుమతులపై కట్టుబాట్లు పెట్టడం, అంతర్జాతీయ వ్యవసాయ వాణిజ్యాన్ని ఖచ్చితంగా నియంత్రించడం లాంటి చర్యల వల్ల వ్యవసాయ రంగం మంచి వృద్ధిని సాధించింది. రైతు సహకార సంఘాలు, జాతీయ బ్యాంకుల ద్వారా రైతులకు వ్యవసాయ రుణాలు అందుబాటులో ఉండేవి. వ్యవసాయ ముడిపదార్థాలైన విత్తనాలు, ఎరువులు, పురుగు మందుల ధరల పై నియంత్రణ ఉండేది. వ్యవసాయ ప్రగతి దేశ ప్రగతిగా భావించబడేది. ఇది 1990లో ఆర్థిక సరళీకరణ చేపట్టే వరకు కొనసాగింది.

దీనర్థం ఈ కాలంలో అంతా చాలా సజావుగా ఉందని, వేదరికం, నిరుద్యోగ సమస్య అంతమై పోయి దేశం బ్రహ్మండమైన ప్రగతిని సాధించినది కాదు. విమర్శనాత్మక దృష్టితో చూస్తే, మరింత మెరుగైన విధానాలను రూపొందించి ఉండవచ్చనిపిస్తుంది. దాన్ని వేరే విధంగా అమలుచేసి ఉంటే ఎన్నో దుష్పిలితాలను తప్పించే పని కూడా. ఎందుకంటే అప్పటికే సంపన్న ప్రాంతాలుగా ఉన్న మరింత బాగువడ్డాయి. సాగునీరు, ఇతర వనరుల వినియోగంలో న్యాయబద్ధంగా వ్యవహారించి ఉంటే ఇన్నాళ్ళు ఇన్ని ప్రాంతాలు వెనుకబడి ఉండేవికాదు. కేటాయింపులు కూడా న్యాయబద్ధంగా కాక, నోరు, పరపతి ఉన్న రాష్ట్రాలకు, ప్రాంతాలకు ఎక్కువగా జరిగాయి. అందుకే కొన్ని ప్రాంతాల్లో సాధించిన అద్భుత ప్రగతి మిగశా ప్రాంతాలకు విస్తరించలేదు. మొత్తం మీద చూస్తే వృద్ధి శాతం మాత్రం పెరగలేదు. సామాజిక సూచికలను తీసుకున్నప్పుడు, వలస పాలన కంటే ఎన్నో రెట్లు అభివృద్ధిని సాధించినా దాని ప్రభావం పెడ్డగా కనబడలేదు. 1990 నాటికి ప్రగతికి సంబంధించి కొత్త నిర్వచనాలు, ఆలోచనలు మందుకొచ్చాయి. ఈ లోప ప్రపంచ బ్యాంక్, ఇతర సంస్థల

బత్తిది కూడా తేడై సూతన ఆర్థిక విధానం వచ్చింది. నలబై సంవత్సరాల వ్యవసాయ అభివృద్ధి అక్కడితో ఆగిపోయింది.

ప్రస్తుత పరిస్థితి: సూతన ఆర్థిక విధానాల రెండవ దశ సంస్కరణల్లో భాగంగా వ్యవసాయ రంగంలో కూడా సంస్కరణలు వచ్చాయి. గ్రాట్, ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థలు మన దేశ వ్యవసాయ విధానాలను, వాణిజ్యాన్ని నిర్ణయించడం మొదలుపెట్టాయి.

రైతాంగానికి, ముఖ్యంగా సన్ను-చిన్నకారు రైతులకు ప్రభుత్వం కల్పించిన భద్రత నిలిపివేయ బడింది. పంటలకు ప్రకబించే కనీస మద్దతు ధరలు చాలా నామవూతంగా మారాయి. ప్రభుత్వం రైతులకు వ్యవసాయ ముడిపదార్థాలపై రాయితీలు క్రమంగా తగ్గించేసింది. ముఖ్యంగా విత్తనాలు, పురుగుమందుల కోసం పెద్ద పెద్ద బహుళజాతి కంపెనీలపై ఆధారపడే స్థితిని కల్పించింది. మరో పక్క బ్యాంకులపై ప్రభుత్వ నియంత్రణ లోపించడం వల్ల వ్యవసాయ రుణాలను దాదాపుగా నిలిపివేశారు. మారుతున్న వ్యవసాయ విధానాలు, వాణిజ్య పంటలకయ్యే భారీ పెట్టుబడుల వల్ల ప్రైవేటు రుణ సంస్థలే రైతులకి గతయ్యాయి. చివరికి అవే ప్రాణాలు కూడా తీస్తున్నాయి. అన్నిటికీ మించి రైతులకు సాంకేతిక సాయాన్నందించే వ్యవసాయ విస్తరణ వ్యవస్థ కూడా నామవూతంగా మిగిలిపోయింది.

గత దశాబ్ది కాలంగా రైతాంగం తీవ్రమైన వత్తిశ్వను ఎదుర్కొంటోంది. మార్కెట్ వ్యవస్థలో నిలబడటానికి ఎవరికి తోచిన పద్ధతిని వారు ఎంచుకున్నారు. దీనికి ప్రభుత్వం నుంచి - సార్కేటిక సాయంగాని, రుణసాయంగాని - ఎటువంటి ప్రోత్సాహం లేదు. అందుకే మార్కెట్లో గీరాకీ ఉన్న పంటల షైపు రైతులు ఆక్రితులపుతున్నారు. చివరికి అందరూ ఒకే పంట వేయడం వల్ల చాలాసార్లు నష్టపోతున్నారు. ఉదాహరణకు కడపలో టీమ్యూకల్ఫర్ అరటి సాగులో విపరీతమైన లాభాలు వస్తున్నాయని అందరూ అదే వేస్తే మార్కెట్లో రేట్లు కుప్పకూలిపోవడం, రైతులు తోటలను నరికి పొరేయడం చూశాం. మదనపల్లిలో ఉమాట పంటకు అదే గతి పడుతోంది. గత రెండు మూడు సంవత్సరాలుగా మిర్చి రైతుల పరిస్థితి చూస్తున్నాము. మార్కెట్ శక్తులను నియంత్రించే

టోర్టీల్లా సంక్షోభం

2008 జనవరి 14వ మేక్సికో సిటీలో రోడ్స్‌ప్రైస్ 1,20,000 మంది ప్రజల పాపహకారాలతో నిండిపోయాయి. మొక్కజోన్సు ధరలు భారీగా పెరిగిపోవడంతో ప్రజలు తిండిలేక రోడ్స్‌ప్రైస్ అందోళనకు దిగారు. మేక్సికోలో మొక్కజోన్సు ప్రధానమైన ఆహార పంట. దానితో తయారుచేసే రోడ్టీలాంటి వాణి వారు టోర్టీల్లాలంటారు. 1994లో అమెరికాతో జరిగిన NAFTA (North America Free Trade Agreement) ఒప్పందం తర్వాత ప్రభుత్వం గిట్టుబాటు ధరలు ప్రకటించడం మానుకుంది. అమెరికా నుంచి తక్కువ ధరకు మొక్కజోన్సు దిగుమతి చేసుకుంది. దానిప్పల్ల లక్షల మంది రైతులు వ్యవసాయం మాను కున్నారు. ‘వాలమార్ట్’ అనే బహుళజాతి సంస్థ అక్కడ రీతోల్ మార్కెట్‌ను కబ్బాచేసి టోర్టీల్లా వ్యాపారంలోకి దిగింది. ఆ అత్యంత తక్కువ ధరకి అమృకాలు చేసి స్థానిక వ్యాపారస్తులను దెబ్బాతీసింది. తర్వాత అమ్మాంతంగా ధరలు పెంచేయడం వల్లనే ఈ అందోళనలు జరిగాయి.

**Net availability of food grains per Annum in Kgs per year
per Capita**

Year	Cereals	Gram	Pulses	Food grains
1951	122.0	8.2	22.1	144.1
1961	145.9	11.0	25.2	171.1
1971	152.4	7.3	18.7	171.1
1981	152.3	4.9	13.7	166.0
1991	171.0	4.9	15.2	186.2
2001	141.0	2.9	10.9	151.9
2002	166.9	3.9	12.8	179.7
2003	148.6	3.0	10.6	159.2
2004	155.8	4.1	13.1	168.9
2005	142.7	3.9	11.5	154.2
2006	150.7	3.9	11.8	162.5
2007	149.6	4.3	10.7	160.4

Source: Ministry of Agul & coop. (www.Agricop.nic.in)

అధికారం ప్రభుత్వానికి లేదు. కాబట్టి మార్కెట్‌ని అధ్యయనం చేసే బాధ్యత ఇప్పుడు కేవలం తెలుగు మీదే వేసింది. అంటే హర్షార్తి నిస్సహాయ స్థితిలో ఉన్నపారు ఒక పోటీ ప్రపంచంలోకి నెట్లుబడ్డారు.

ఎప్పుడైతే వ్యవసాయాన్ని మార్కెట్ కంట్లో చేస్తుందో అప్పుడు సామాజిక అవసరాలు సహజంగానే పక్కకు పోతాయి. ఆహార పంటలకు బదులు వాణిజ్య పంటల సాగు పెరుగుతుంది. అందుకే ఇప్పుడు మళ్ళీ ఆహార ధాన్యాలు దిగుబడి చేసుకుంటున్నాము. ఆహార భద్రత మళ్ళీ ప్రమాదంలో పడింది. ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ప్రజల సంక్లేశమం అనేది ప్రభత్వ ఎజిండా నుంచి హర్షార్తిగా తొలిగింబజడింది. ఆహార లభ్యత, కొనుగోలు శక్తి కీటించింది. 2001 సంవత్సరంలో ఒక ప్రత్కు ఆకలి చావులు జరుగుతుంటే మరొక ప్రత్కు కొన్ని లక్షల టస్సుల ధాన్యం గోడాన్లలో కల్పిస్తోయింది. 1980ల దాకా వ్యవసాయ వృద్ధి రేటు 4.7 శాతం ఉండగా 1990ల చివరలో అది 3.2 శాతానికి పడిపోయింది.

ఏది అభివృద్ధి?

అనలు అభివృద్ధి అంటే ఏమిటి? ఆర్థిక సూచికలు సామాజిక సూచికలకు వ్యతిరేకంగా ఉన్నపుడు దేన్ని పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి? ప్రస్తుతం అమలులో ఉన్న అభివృద్ధి నమూనా మన ముందు ఈ ప్రత్తులను లేపుతోంది. ఈ నమూనా ఇప్పటికే లాటిన్ అమెరికా, కొరియా దేశాల్లో అమలులో ఉంది. ఆ దేశాలు ఎంతటి ఆర్థిక సంక్లోధంలో కూరుకుపోయాయో చూశాం. అయినా ఆప్రీకా, చైనా, భారతదేశాలు అదే బాట పట్టాయి. చైనా లాంటి దేశంలో ప్రజాసాధ్యమిక పాలన లేకపోవడం వల్ల అక్కడ చాలా వేగంగా, చాలా పెద్దవెత్తున ఈ ‘అభివృద్ధి’ని సాధిస్తున్నారు. అక్కడ

మనలాగా విమర్శించే వారు, వ్యతిరేకించే వారు ఉండరు కాబట్టి ప్రత్యేక ఆర్థిక మండళ్ళు (ఎస్ఎజిడ్) పేరుతో, భారీ నీఖిపొజెక్టుల పేరుతో, పారిక్రామికీకరణ పేరుతో పెద్ద ఎత్తున పర్యావరణ విధ్వనం జరుగుతోంది. పెద్ద సంఖ్యలో ప్రజలు నిర్వాసితులవుతున్నారు. ఏటా 2.5 లక్షల మంది కాలు ప్యానికి బలవుతున్నాయి. అడవులు, నదులు నాశనం అవుతున్నాయి. ఎదారులు తయారవుతున్నాయి. ఇప్పుడు మన పాలకులు కూడా చైనా మోడల్ని ఆదర్శంగా తీసుకున్నారు. రేపు మన పరిస్థితి అంతకన్నా భిన్నంగా ఉండబోదు.

నూతన అభివృద్ధి నమూనాలో ముఖ్యమైన అంశం పారిక్రామికీకరణ. పౌశ్చాత్య దేశాలల్ని పరిశ్రమల వల్లే అభివృద్ధి చెందాయని చాలామంది నమ్మకం. ఆ దేశాలు ఎక్కువగా ఆహార, ఇతర అవసరాలకోసం వలనదేశాలపై ఆధారపడేవి. పరిశ్రమల వల్ల నిర్వాసితులైన ప్రజలకు వలన దేశాల్లో పునరావాసం కల్పించబడేది. అయితే వ్యవసాయయొగ్గుమైన భూముల్లో అక్కడి ప్రభుత్వాలు ఇప్పటికే ఎన్నో రాయితీలిచ్చి వ్యవసాయాన్ని ప్రోత్సహిస్తున్నాయి. (యూరోపియన్ దేశాలు, అమెరికాతో సహ). కాబట్టి వ్యవసాయాన్ని విస్తరించి పరిశ్రమలు పెట్టి అభివృద్ధి సాధించగల మనకోవడం పెద్ద త్రమ.

మనది హోలికంగా వ్యవసాయాధారిత సమాజం. మనం సాధించే వృద్ధి అయినా, అభివృద్ధి అయినా దాన్ని అనుసరించే ఉండాలి. పరిశ్రమలు పెట్టినా, ఐ.టి, ఎగుమతుల రంగాల్లో అభివృద్ధి సాధించాలన్నా వ్యవసాయ రంగాన్ని నిర్మించి చేయాలని ఎక్కడ ఉంది?

ప్రస్తుతం మన దేశంలో పెట్టే పరిశ్రమలు మన దగ్గర దౌరికే బొగ్గు, ఇనుము, ఇతర భిన్నిజ సంపదని ఆధారంగా చేసుకున్న స్టీల్ ప్లాంటులు, అల్యూమినా రిప్లైనరీల్లంటివే. ఈ పరిశ్రమల వల్ల వృద్ధి రేటు ఎంత పెరుగుతుందో చెప్పలేదు గాని పర్యావరణ విధ్వంసం ఎలా ఉంటుందో ఊహించగలం. ఈ రకం అభివృద్ధి ఫలాలు ఎలా ఉంటాయో చూడాలంటే ఒరిస్సా, జార్ఫండ్, చుట్టిన్గఫ్ వెళ్లాలి. ఒరిస్సా ఆత్మధిక పేదరికాన్ని (40 శాతం) అనుభవిస్తుంటే జార్ఫండ్ రెండవ స్థానంలో ఉంది. పర్యావరణ విధ్వంసం రెండు రాష్ట్రాల్లోనూ చాలా తీవ్రంగా ఉంది. అడవులు అంతరించాయి, ఉష్ణోగ్రతలు అనుహాంగా పెరిగాయి. అక్కడున్న ఆదివాసులు ఈ ‘మధుర ఫలాలను’ అనుభవించలేక వేల సంఖ్యలో వలసచోతున్నారు. ఆదివాసులు ప్రాణాలకు విలువ లేదు గనిక ఈ అభివృద్ధి క్రమంలో ఎంత మంది చనిపోయారో లెక్కలే లేవు.

వ్యవసాయాభివృద్ధి - వనరుల దుర్మినియోగం

వ్యవసాయ రంగంలో కూడా అభివృద్ధి పేరుతో సరిగ్గా ఇదే పద్ధతిలో వనరుల దుర్మినియోగం జరుగుతోంది. వ్యవసాయానికి అతి విలువైన వనరు నీరు. దాన్ని రైతులు ఎంతో జాగ్రత్తగా వాడతారు. నీటి లభ్యతను బింబి పంటలు పండించడం అనేది కామన్సెన్స్. కాని ఇప్పుడు వ్యాపార పంటలు ఉనికిలోకి వచ్చాక నీరు చాలా దుర్మినియోగం అవుతోంది. ఉదాహరణకి చెరకు సాగు నీరు ఎక్కువగా ఉన్న ప్రాంతాల్లో మాత్రమే జరిగేది. కాని ఇప్పుడు బావుల కింద, బోరుల కింద ఉన్న కొద్దిపాటి నీటిని వినియోగించి చెరకు పండించున్నారు. చెరకు ఎగుమతులు ఈ సంవత్సరం అనుహాంగా పెరిగాయి. పది ఎకరాల మెట్ట పైరుకు కావలసిన నీటిని రెండెకరాల చెరకు తాగేస్తుంది. దీనివల్ల అపరాలు, సూనెగింజల పంటల సాగు బాగా తగ్గిపోయి, వాటిని దిగుమతి చేసుకుంటున్నాం. మన దేశ అవసరాలకు మించి చెరకు పంట పండించడమే కాక ఒక బలమైన చక్కర లాటీ తయారై ఏటా చక్కర దిగుమతులు పెంచుకుంటూ హోతున్నారు. ఆ ఎగుమతులకు

భారీ రాయితీలు (ఎగుమతి నుంకం నుండి మినహాయింపుల రూపంలో) పొందుతున్నారు. ఇవే రాయితీలు ఆహార పంటలకు మళ్ళీంచి దిగుమతులు తగ్గించుకోవచ్చు. చాలా ప్రాంతాల్లో వత్తి, మిర్చిలాంటి వ్యాపార పంటల మొజలో పడి ఆహార పంటలు పండించడమే మానేశారు.

ఇటీవల రైతుల ఆత్మహత్యలను అధ్యయనం చేసినప్పుడు ఒక విషయం మాత్రం చాలా స్వస్థంగా కనబడింది. ఇప్పటికీ ఆహార పంటలు పండుతున్న ప్రాంతాల్లో ఆత్మహత్యల సంఖ్య తక్కువగా ఉంది. ఉత్తరాంధ్ర జిల్లాల్లో ఈ నాటికి వరితో పాటు సజ్జలు, కొర్రలు, రాగులు లాంటి చిరుధాన్యాలు పండించే అలవాటు, తినే అలవాటు ఉండబట్టి అక్కడ ఆత్మహత్యలు అంతగా లేవనే చెప్పాలి.

వ్యవసాయానికి మరొక ముఖ్యమైన వనరు భూమి. ఇప్పటి పరిస్థితిలో అత్యంత ప్రమాదంలో పడిన వనరు కూడా ఇదే. రైతుకది వనరైతే వ్యాపారవేత్తకు అది ఆస్తి. నయా ఉదారవాద రాజకీ యాలు - ఆలోచనలు భూమికున్న ఈ స్వరూపాన్ని, గుణాన్ని చాలా వేగంగా మార్చివేశాయి. ఇన్నాళ్ళ ప్రాజెక్టుల వల్ల పరిశ్రమల వల్ల రైతులు భూముల్ని పోగొట్టుకొని నిర్వాసితులయ్యారు. వారి సమస్యలకే ఇంతవరకు న్యాయం దౌరకని క్రమంలో ఇప్పుడిది కొత్తరకం దోషిదీ. చాలా వేగంగా జరుగుతున్న ఈ ప్రక్రియవల్ల కొద్దిమంది చేతుల్లోకి భూమి కేంద్రీకృతమవతోంది. రైతులు ఎన్నడూ లేనంత స్థాయిలో భూములు అమ్ముకుంటున్నారు. దాని వెనక ఒకటే తర్వాత కనబడుతోంది. వ్యవసాయం గిట్టుబాటుగా లేదు. ఒక పక్క మెరుగైన జీవితంకోసం ఆశ, మరోపక్క వస్తువులపై మోజు రెండూ కలిసి భూములు అమ్ముకోవడానికి ప్రింట్స్‌హిస్టున్నాయి. కనీమినీ ఎరగని ధరలకు భూములు కొనేవాళ్ళు, బ్రోకర్లు రోజుం తమ చుట్టూ తిరుగుతుంటే రైతులకు గత్యంతరం కనబడకపోవడం సహజమే. ఈ రోజు మన రాష్ట్రంలో అన్నిచోట్లా జరుగుతున్న తంతు ఇదే. భూస్వామ్య వ్యవస్థని మళ్ళీ చూడబోతామేమో! అయితే ఇప్పుడు భూస్వాముల బదులు కార్బోరేట్ సంస్థలు రాజ్యమేలుతాయి.

కార్బోరేటీకరణ - కాంట్రాక్ట్ వ్యవసాయం

ఇప్పుడు ఒకొక్క రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కార్బోరేట్ సంస్థలను ఆకర్షించడానికి చట్టాలను సవరించు కుంటూ పోతున్నాయి. మహారాష్ట్ర 'వ్యవసాయ ఉత్పత్తుల మార్కెటీంగ్' చట్టాన్ని సవరించింది.

Export of Sugar		
Year	Quantity (000 tons)	Value (Rs. Crores)
2001-02	1456.45	1728.29
2002-03	1662.37	1769.49
2003-04	1200.60	1216.59
2004-05	108.69	149.53
2005-06	321.2	569.1
2006-07	1643.4	3127.47
2007-08	4641.14	5404.18

Source: Ministry of Agul & coop. (www.Agricop.nic.in)

దానివల్ల కార్బోరేట్ సంఘటలు, ఫుడ్ ప్రాసెసింగ్ కంపెనీలు రైతులతో నేరుగా ఒప్పందం చేసు కోవచ్చు. పంజాబ్ అనిల్లో ముందున్నట్టే కార్బోరేట్ వ్యవసాయ వ్యవస్థలో కూడా అందరికంటే ముందుంది. అక్కడ ‘పెప్పి’ కంపెనీతో రైతులు ఉమాటాలు పండించడానికి ఒప్పందం కుదుర్చు కున్నారు. దీనినే ‘కాంట్రాక్ట్ వ్యవసాయం’ అంటారు. కంపెనీ ఇచ్చిన విత్తనాలను, ముడిపదార్థాలను వాడి రైతులు తమ పొలంలో పంట పండించాలి. నాణ్యతను బట్టి కంపెనీ ఆ పంటను కొనుగోలు చేస్తుంది. ఈ ఒప్పందం ప్రకారం పెట్టుబడి కంపెనీది, భూమి, శ్రమ రైతువి. ధరను కంపెనీయే నిర్ణయిస్తుంది. దానిపై రైతుకు, ప్రభుత్వానికి ఎటువంటి ప్రమేయం ఉండదు. పంటను వేరే చోట అమ్మే హక్కు రైతుకు ఉండదు. కరువు, కాటకాలకు పూర్తి బాధ్యత రైతుదే అవుతుంది. కంపెనీ ఎటువంటి పూచీ పడదు. మొదట్లో ఎంతో ఉత్సాహంగా ముందుకి వచ్చిన రైతులు ఇప్పుడు ఎన్నో ఇబ్బందులు పడుతున్నారు, ఇది ఒక ఉచ్చ లాంపిడని ఎవరికొనా అర్థం అవుతుంది. అయినా కూడా వ్యవసాయ రంగాన్ని కార్బోరేట్ సంఘటలు టేకోవర్ చేశాక రైతులకు కాంట్రాక్ట్ వ్యవసాయమే గతి అవుతుంది.

ఛత్రీంగధ్లో రిలయ్స్ ప్రవేశించాక కొలుదారీ చట్టాన్ని ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సపరించింది. హర్యానా కూడా వ్యవసాయ మార్కెటీంగ్ చట్టాన్ని సపరించ బోతోంది. ఇప్పటికి 14 రాష్ట్రాలు కార్బోరేట్ సంఘటల కోసం తమ చట్టాలను సపరించాయి. ఎగుమతులు ప్రధానంగా సాగే వ్యవసాయ వ్యాపారాల (agribusiness) కోసం సుంకాలను తగ్గించాయి. అది ఉమ్మా టాలు కావోచ్చు. పేపర్ మిల్లుల కోసం పెంచే యూకిలిప్పన తోటలు కావచ్చు. ఇందుకోసం కార్బోరేట్ సంఘటలకు బ్యాంకలు ద్వారా ప్రభుత్వం భారీ ఎత్తున రుణాలు ఇచ్చి మరీ ప్రోత్సహిస్తోంది. జన్మ మార్పిడి పంటలను కూడా అనుమతిస్తోంది.

వ్యవసాయాన్ని వ్యాపారంగా మార్చి దానిలోకి పెద్ద పెద్ద కార్బోరేషన్లు ప్రవేశిస్తే తప్ప గిట్టుబాటు కాదనే స్థితిని తయారుచేశారు. గత దక్కాలంగా అనుసరించిన విధానాలే దీనికి కారణం అనేది చూశాం. చంద్రబాబు నాయుడు ప్రవేశపెట్టిన నూతన ఆర్థిక విధానమైనా ప్రస్తుత కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వ విధానమైనా దానినే ఢృష్టికరిస్తున్నాయి.

వ్యవసాయాన్ని ఒక వ్యాపారంగా మారిస్తే వచ్చే పరిణామాలు సమాజంలోని అన్ని రంగాలనీ ప్రభావితం చేస్తాయి. పేదరికం, ఆకలి చావులు పెరుగుతాయి, వలసలు పెరిగి పట్టణికరణ వేగ వంతం అవుతుంది. ప్రజల స్థితిగతుల్లో వ్యత్యాసాలు పెరుగుతాయి. ఈ పరిణామాల్లో ముఖ్యమైనవి:

1. రైతుకూలీలు నిర్వాసితులు కావడం

వ్యవసాయ రంగం మీద 23 కోట్ల మంది ఆధారపడి జీవిస్తున్నారు. అందులో నాలుగో వంతు మంది (అంతే 17 కోట్ల మంది) సమ్మ చిన్నకారు రైతులు. వీరి ఆధీనంలో మూడింట ఒక వంతు భూమి మాత్రమే ఉంది. మిగతా రెండు వంతుల భూమి భూస్వాములు పెద్ద రైతుల వద్ద

వ్యవసాయాన్ని వ్యాపారంగా మార్చి దానిలోకి పెద్ద పెద్ద కార్బోరేషన్లు ప్రవేశిస్తే తప్ప గిట్టుబాటు కాదనే స్థితిని తయారుచేశారు. దానివల్ల వచ్చే పరిణామాలు సమాజంలోని అన్ని రంగాలనీ ప్రభావితం చేస్తాయి.
వేదరికం, ఆకలి చావులు పెరుగుతాయి, వలసలు పెరిగి పట్టణికరణ వేగవంతం అవుతుంది. ప్రజల స్థితిగతుల్లో వ్యత్యాసాలు పెరుగుతాయి. ఈ పరిణామాల్లో ముఖ్యమైనవి:

ఉంది. పంటల ఉత్పాదకతని చూస్తే మనకు ఆశ్చర్యం కలిగించే వాస్తవాలు కొన్ని కనబడతాయి. సన్నచిన్నకారు రైతులు తమ వద్ద ఉన్న మూడోపంతు భూమిలోనే అత్యధిక ఉత్పత్తిని సాధిస్తున్నారు. మన దేశ ఉత్పత్తిలోని 41 శాతం ధాన్యాల్ని, 50 శాతం పశ్చి, కూరగాయల్ని వారే పండిస్తున్నారు. కాబట్టి నైపుణ్యత, ఉత్పాదకత రెండిబి దృష్ట్యా చిన్న సన్నకారు రైతులే అందరికన్నా ముందున్నారు. అలాంటివారు ఈ రోజున అన్ని వసరులకూ దూరమై, ప్రభుత్వ రాయతిలు, ఇతర సహాయాలకు దూరమై, భూమిని కూడా కోల్పోయి నిర్వాసితులు కానున్నారు. ప్రాజెక్టు నిర్వాసితులు, వివిధ అభివృద్ధి పథకాల నిర్వాసితులల్సాగా ఇప్పుడు వ్యవసాయాభివృద్ధి నిర్వాసితులనే కొత్త జాబితా తయారవుతుంది. అయితే వీళ్ళని గుర్తించడం, లెక్కించడం అంత సులభం కావపోవచ్చ.

2. అసమాన అభివృద్ధి

మనం సాధించిన ఆర్థిక అభివృద్ధికి పొంగిపోయే ముందు అది అన్ని రాష్ట్రాలకీ, అన్ని సమాజాలకీ వర్తిస్తుంది లేదా అనేది ముఖ్యం. 1990 దశకంలో సాధించిన అభివృద్ధి ఇందుకు పూర్తి విరుద్ధంగా ఉంది. గ్రామీణ, నగర ప్రాంతాల మధ్య వ్యత్యాసం అనూహ్యంగా పెరిగింది. ఐ.టి., బి.పి.ఎసంస్థల వేతనాలకీ ఇతర ఉద్దోగ సంస్థల వేతనాలకీ వ్యత్యాసం చాలా ఎక్కువగా ఉంది. అలాగే ప్రభుత్వరంగ వేతనాలు 5 శాతం పెరిగితే వ్యవసాయ రంగంలో 2.5 శాతం మాత్రమే పెరిగాయి. వ్యవసాగత మార్పుల్లో భాగంగా వస్తు ఉత్పత్తి రంగానికిచ్చిన ప్రాముఖ్యత వ్యవసాయ రంగానికి ఇవ్వేలుదు.

సరళీకరణ విధానాలు చేపట్టక ముందు ప్రభుత్వానికి వివిధ ప్రాంతాలకు మధ్య నిధులు కేటాయింపులో పాటించాల్సిన సంక్లేప విధానం ఒకటి ఉండేది. ప్రజలతో ఒక సామాజికవరమైన ఒప్పందం (Social contract) ఉండేది. వెనకబడిన రాష్ట్రాల పట్ల, ప్రాంతాల పట్ల ఒక బాధ్యత ఉండేది. ఆ ప్రాంతాలని వ్యవిధిపరచడానికి ప్రయత్నం జరిగేది. అది ఇప్పుడు కొరవడింది. ప్రభుత్వం సమానమైన అభివృద్ధిని, అందులో తన బాధ్యతను పూర్తిగా విస్తరించింది. అణగారిన వర్గాల పట్ల బాధ్యతని కూడా వదిలేసుకుంది. అందుకే ఈ అభివృద్ధి సమానా ఎన్నో రకాల అసమానత్వాలకు తావనిస్తోంది.

3. గ్రామీణ ప్రాంతాల దృష్టి

దేశంలో 65 శాతం మంది ఇప్పటికీ గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోనే ఉన్నారు. అందుకే స్వాతంత్ర్యం తర్వాత మన ప్రణాళికల్లో గ్రామీణాభివృద్ధి అతిముఖ్యంగా భావించబడింది. వ్యవసాయం, గ్రామీణాభివృద్ధి రంగాలకు ఇచ్చిన ప్రాముఖ్యత వల్ల దేశం ఎంతో ప్రగతి సాధించిందని, సామాజిక సూచికల్లో ఎంతో పెరుగుదలను చూశామని ఆ నాటి ఆర్థిక వేత్తలు ఒప్పుకున్న సత్యం. సరళీకరణ విధానాలు చేపట్టక ఈ రంగం పూర్తిగా విస్తరించబడింది. 1980లో గ్రామీణాభివృద్ధికి జి.డి.పి నుంచి 14 శాతం ఖర్చు పెడితే 2000 నాటికి అది 6 శాతానికి పడిపోయింది. 2004 నాటికి ప్రజా పంపిణీ వ్యవస్థ ద్వారా ఆహార పంపిణీ 20 శాతానికి పైగా తగ్గింది. అంటే గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఆహార లభ్యత రేటు భాగా పడిపోయింది. ఘరీతంగా స్వాతంత్ర్యానికి పూర్వం 1930ల నాటి స్థితికి చేరుకున్నాము. గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో మూడవ వంతు ప్రజలు అర్థకలితో జీవిస్తున్నారు.

గతంలో లాగా గ్రామీణాభివృద్ధి కార్బూకమాలకి ప్రభుత్వం నిధులు కేటాయించడం లేదు. అధిక వట్టి మీద పైనేటురంగ రుణాల ద్వారా ఆ కార్బూకమాలు చేపడుతోంది. ఉదాహరణకు మన

Import of Pulses and vegetable oils				
	Pulses (000 tons)	Value (Crores)	Edible Oil Quantity	Value
2001-02	2217.82	3160.16	4321.83	6464.97
2002-03	1992.29	2737.05	4365.03	8779.64
2003-04	1723.33	2284.87	5290.30	11683.24
2004-05	1339.45	1777.58	4751.19	11076.89
2005-06	1695.95	2476.25	4288.10	8960.99
2006-07	2270.97	3891.91	4269.38	9539.90
2007-08	2791.10	5278.02	4902.81	10298.68

Source: Ministry of Agriculture & coop. (www.Agricop.nic.in)

రాష్ట్రం RIDF (Rural Infrastructure Development Fund) నుండి రోడ్లు, బ్రిడ్జీలు, సీటిపారుదల పనుల నివిత్తం 11.5 శాతం వడ్డిపై అప్పును తీసుకుంది. RIDF అనేది 1995-96 కాలంలో స్థాపించబడింది. బ్యాంకులు నిబంధనల మేరకు వ్యవసాయ రుణాలు ఇప్పుని పక్కంలో ఆ సొమ్మును RIDF నిధికి కేటాయిస్తాయి. అంటే ఒక రకంగా వ్యవసాయ రుణాలు ఇప్పుకుండా మినహా యింపును పొందాయి. ఎక్కువ శాతం వడ్డికి RIDF నుంచి రుణాలు పొందే స్థోమత అన్ని రాష్ట్రాలకు ఉండడు. బీపార్, బరిస్టా జంతవరకు RIDF అప్పును ఉపయోగించుకోలేకపోయాయి. కాబట్టి దబ్బు, హోదా ఉంటేనే గ్రామాల్లో అభివృద్ధి!

4. పర్యావరణంపై ఒత్తిడి

ఎప్పుడైతే భూమి, భూవనరులు వాణిజ్య అవసరాల కోసం కొందరి చేతుల్లో కేంద్రికృతం అవుతాయో వాటి మీద విపరీతమైన వత్తిడి ఉంటుంది. పర్యావరణంపై ఈ రకం వత్తిడి ఎక్కువైతే, తిరిగి బాగుచేసుకోలేని స్థితికి చేరుకుంటుంది. ఇది పర్యావరణ వేత్తలకో, గ్రీన్పిస్ ఉద్యమకారులకో వదిలిపెట్టవలసిన అంశం కాదని ప్రజాసామ్య వాదులందరూ గుర్తించాలి.

ఈ రోజు మనం చేపట్టిన అభివృద్ధి బాట చాలా ప్రమాదకరమైనది. భూమి, నీరు, ఖనిజాలు అన్నితినీ సరుకుగా మార్చి వ్యాపారం చేస్తున్నాము. ఇంధన వనరులను విచక్షణ రహితంగా వాడుతున్నాము. మన ముందు తరాలకు కాలుఫ్యం, కరువు, అనారోగ్యాన్ని మిగులుస్తాము.

ప్రస్తుతం ఈ సంక్లోభం నుంచి బయటపడడానికి ప్రత్యామ్నాయాలకోసం అన్వేషించాలి. అభివృద్ధి అందరికి అభివృద్ధి కావాలి. అది పది కాలాలపాటు నిలబడేదిగా ఉండాలి. ఉన్న వనరులను పర్యావరణాన్ని కాపాడుకుంటూ సమన్యాయంతో సాగాలి.

అఱు ఒప్పందం పూర్వాపరాలు

మన్సోహన్ అబద్ధాల వెనుక...

కె.బాలగోపాల్

భూరత అమెరికా అఱు
 ఒప్పందం కథ ముగింపు
 కొచ్చింది. మొదట అమెరికాతో
 ఒప్పందం కుదిరింది. దానికి
 అఱు సరఫరా బృందం
 అమోదం లభించింది. ఇప్పు
 డిక అమలుకావడమే తరు
 వాయి. సంవత్సరం పైగా
 నడిచిన ఈ ప్రహసనంలో
 తొలినాడు విమర్శకులు వ్యక్తం
 చేసిన అన్ని సందేహాలూ
 వాస్తవాలేనని ఆఖరి అంకం
 రుజువు చేసింది. అమెరికా
 అద్యాత్మదే గుట్టువిప్పి చెప్పాడు.
 పెద్దమనిషిలాగ కనిపించే మన్సోహన్సింగ్ తెలిసీ అబద్ధాలు ఆడగలడని రుజువైంది.

ఈ ఒప్పందం గురించి అనేక వ్యాసాలూ, వ్యాఖ్యలూ ఆంగ్ల పత్రికలలోనే కాక తెలుగు పత్రికలలోనూ వచ్చాయి. చాలా సాంకేతికమైన విశ్లేషణలతో బాటు రాజకీయ విశ్లేషణలూ ప్రచురితం అయ్యాయి. అయితే ఈ విశ్లేషణలూ, వ్యాఖ్యలూ అసలు విషయాన్ని గ్రహించాయా అంటే

★ మానవ హక్కుల కార్యకర్త, ఆంధ్రప్రదేశ్ హైకోర్టులో న్యాయవాది

సందేహమే. జరిగిన, జరుగుతున్న చర్చ నిరుపయోగం అనలేము గానీ దాని కేంద్ర బిందువు వేరేచోట ఉంది.

స్వాతంత్యం వచ్చిన తరువాత మన పాలకులు వేగంగా పారిశ్రామికీకరణ చేపట్టాలని భావించారు. పారిశ్రామికీకరణకు శక్తి (ఎన్టీ) కావాలి. వివిధ ఇంధనాల నుండి శక్తిని ఉత్పత్తి చేయడం దీనికి ఒక మార్గం కాగా, ప్రకృతి సిద్ధంగా దొరికే శక్తిని మానవ అవసరాలకు అనుగుణంగా మలచుకోవడం రెండవ మార్గం. మానవ నాగరికత తలక్రిందులు స్వభావం ఎటువంటి దంటీ ఇందులో మొదటి దానిని (ఇంధనాల నుండి శక్తిని ఉత్పత్తి చేసుకోవడాన్ని) సంప్రదాయక ప్రక్రియ అనీ, రెండవ దానిని (ప్రకృతి సిద్ధంగా ఉన్న శక్తిని మన అవసరాలకు అనుగుణంగా మలచుకోవడాన్ని) సంప్రదాయేతర (నాన్-కన్వెన్షనల్) ప్రక్రియ అనీ వ్యవహరించడం జరుగుతున్నది. ఈ పరిభాషలో అఱుళక్తి సంప్రదాయ ప్రక్రియ, సౌరశక్తి సంప్రదాయేతర ప్రక్రియ.

బోగ్గునుండి, జలప్రవాహం నుండి విద్యుత్తు తయారుచేయడం (థర్మల్, హైడెల్ విద్యుత్తు) మన దేశంలో ప్రధాన విద్యుతుత్తు రూపాలుగా ఉన్నాయి. ప్రస్తుతం దేశంలోని విద్యుదుత్తుత్తు సంస్థల మొత్తం సామర్థ్యం 1,60,000 మెగావాట్లు కాగా అందులో 26 శాతం జలవిద్యుత్తు, 66 శాతం థర్మల్ విద్యుత్తు. అయితే మొదటి నుండి అఱువిద్యుత్తు (అఱు విస్మేటనం నుండి విడుదలయ్యే శక్తితో తయారయ్యే విద్యుత్తు) మీద మన పాలకులకు మోజు ఉండింది. కొంచెం లోతుగా చూడకపోతే ఈ మోజను అర్థం చేసుకోవడం కష్టం. ఎందుకంటే మన దేశంలో దొరికే యురేనియం చాలా స్వల్పం. ప్రకృతిలో దొరికే ఏకైక అఱువిస్మేటక పదార్థం యురేనియం (మిగిలిన వాటిని కృతిమంగా తయారు చేసుకోవాలి). భారతదేశంలో ఉన్న అన్ని యురేనియం నిల్వలూ బయటకు తీసినా కేవలం 10,000 మెగావాట్లు విద్యుదుత్తుత్తు సామర్థ్యం నెలకొల్పగలుగుతామని అంచనా. అంత తక్కువ యురేనియం ఉన్నప్పుడు అఱు విద్యుత్తు మనకు తగినది కాదని వదిలిపెట్టవలసినది పోయి దిగువుతుల ద్వారాను, కృతిమ మార్గాల ద్వారాను అఱువిద్యుత్తు ఉత్పత్తితో భారీగా చేపట్టగలం అన్న ఆలోచన మన పాలకులూ, అఱుశాస్త్రవేత్తలూ చేస్తూ వచ్చారు. ఆలోచన చేయడమే కాదు, ప్రగల్భాలూ పలికారు. కానీ 1987 నాటికి సాలీనా 20,000 మెగావాట్లు విద్యుత్తు అఱువిద్యుత్తు రూపంలో చేయబోతామని అఱుళక్తి పితామహుడిగా పేరు పొందిన హోమీబాభా 1962లో ప్రకటించాడు. 1987 నాటికి సాధించిన అఱు విద్యుత్తు సామర్థ్యం 20,000 కాదు, 950 మెగావాట్లు. ఆయన శిష్యుడు విక్రం సారాభాయ్ 2000 నాటికి 43,500 మెగావాట్లు విద్యుదుత్తుత్తు సామర్థ్యం అఱురంగంలో సాధించబోతాం అని 1969లో అన్నాడు. కానీ 2000 నాటికి సాధించిన అఱువిద్యుత్తు సామర్థ్యం 43,500 కాదు 2700 మెగావాట్లు.

అవస్తువికమైన ఈ అఱుళక్తి మోజను దృష్టిలో పెట్టుకోవాలి గడచిన సంవత్సర కాలంలో జరిగిన చాలా పరిశామాలు అర్థం కావడం కష్టం.

జలవిద్యుత్తు, థర్మల్ విద్యుత్తులు కూడా అనేక రకాలుగా సమస్యాత్మకమైనవే. జలవిద్యుత్తుకు ప్రాజెక్టులు కట్టాలి. వాటివల్ల ముంపు, ప్రజల విస్తారపడు భారీగా ఉంటాయి. థర్మల్ విద్యుత్తు విపరీతమైన కాలుప్పు కారకం. ముఖ్యంగా, వాతావరణ తాపం క్రమేం పెరుగుతుండడానికి కారణమైన కార్బన్ డయాక్షెడ్ వాయిపు థర్మల్ ఫోంట్లు నుండి భారీగా విడుదలవుతుంది. అసలు భారీగా ఇంధనాలను, కృతిమ శక్తినీ ఉపయోగించే నాగరికత ఎంతవరకు కాంక్షనీయం

అన్న ప్రశ్న వేసుకోకుండా ఈ చర్చ పూర్తికాదు. ఇక్కడ ప్రస్తుతం ఏమిటంటే ఎన్ని సమస్యలున్నా ఇవి మనకు అందుబాట్లో ఉండే వనరులు. ప్రపంచంలోని మొత్తం బొగ్గు నిల్వలలో 10 శాతం ఇందియాలో ఉందని అంచనా. జలవిద్యుత్తు మాటలొస్తే మన దేశంలోని జలప్రవాహాలు అందియ్య గల విద్యుదుత్తుత్తి సామర్థ్యంలో 17 శాతం మాత్రమే ఇప్పటికి కట్టుకున్నామని అంచనా.

కాగా, ‘సంప్రదాయేతర’ వనరులతో విద్యుదుత్తుత్తి చేపట్టడానికి మనకు మంచి అవకాశం ఉంది. వాయుశక్తి లభ్యతలో మనది ప్రపంచంలో నాలుగో స్థానం అని అంచనా. సౌరశక్తి విషయానికొస్తే, మన దేశంలో చాలా ప్రాంతాలలో సంవత్సరానికి 300 రోజులు పైగా సూర్యోపం అందుబాట్లో ఉంటుంది. అయితే ఈ వనరుల వినియోగానికి అవసరమైన పరిశోధనపైన పెట్టిన ఖర్చు చాలా తక్కువ. ఉదాహరణకు 2002-2003 సంవత్సరంలో ఈ సంప్రదాయేతర ఇంధన వనరుల రంగం పైన ప్రభుత్వం పెట్టిన ఖర్చు 473.56 కోట్లు కాగా, అఱశక్తిపైన పెట్టింది 3351.69 కోట్లు. ఇది ఆ ఒక్క సంవత్సరం ప్రశ్నేకత కాదు. ప్రతీ సంవత్సరమూ మనకు ఉన్న వనరులపైన పెట్టే ఖర్చు, మనకు లేని యురేనియం వనరులపైన పెట్టే ఖర్చు ఈ నిష్పత్తిలోనే ఉంటున్నది. అంత ఖర్చు పెట్టే ఇన్వెళ్లులో (హోమిభాభా, విక్రం సారాభాయి వంటి వారు ఎన్ని ప్రగల్భాలు పలికినా) మనం అఱివిద్యుత్తు రంగంలో సాధించిన ఉత్పత్తి సామర్థ్యం 4,150 మొగావాట్లు, తక్కువ ఖర్చుపెట్టినా కూడా గాలి మరలతో విద్యుత్తు తయారీలో మనం సాధించిన సామర్థ్యం 5,340 మొగావాట్లు, సౌరశక్తి రంగంలో 2000 మొగావాట్లు. అసలు మొత్తం మనకు అందుబాట్లో ఉన్న సంప్రదాయేతర విద్యుత్త వనరులలో మనం కేవలం 7.3 శాతాన్ని ఇప్పటికి వాడకంలోకి తెచ్చామని అంచనా.

సంప్రదాయేతర వనరుల రంగం మీద ప్రభుత్వం దృష్టి ఎక్కువ పెట్టకబోవడం వల్ల సాంకేతిక ప్రగతి ఆ రంగాలలో అంతంత మాత్రంగానే ఉంది. కాబట్టి వాయుశక్తి, సౌరశక్తి మొదలైన వనరులతో చేపట్టే విద్యుత్తు ప్రస్తుతానికి భరీదైనిగానే ఉంది. కానీ ఆ రంగంలో పరిశోధనలపైన దృష్టిపెట్టి అఱివిభాగానికి కేటాయిస్తున్న నిధులు అటు మళ్ళీ ప్రయోజనం రాగలదు. సౌరశక్తి విషయంలో జరుగుతున్న కొద్దిపాటి పరిశోధన ఇప్పటికే ప్రయోజనాలు ఇస్తున్నది.

మనకు ఉన్న వనరుల మీద దృష్టిపెట్టకుండా లేనిదాని కోసం వెంపర్లాడడం వెనుక కనీసం రెండు కారణాలున్నాయి. ఒకబి, అఱశక్తి విద్యుదుత్తుత్తి కోసమేకాక బాంబు తయారీకి కూడా ఉపయోగపడుతుంది. మనం శాంతి కాముకులమనీ శాంతియుత ప్రయోజనాల కోసమే అఱశక్తి ప్రయోగాలు చేపడుతున్నామనీ ఎంత చెప్పుకున్నా ఈ స్పృహ మన పాలకులకు తొలినాటి నుండీ ఉంది. రెండవది, మనబోటి దేశాలు ఏ రకమైన సాంకేతిక ప్రయోగాలు, పరిశోధన, ఆభివృద్ధి చేపడతాయనేది సాంకేతిక పరికరాలనూ, విజ్ఞానాన్ని విక్రయించే పాశ్చాత్య కంపెనీల ఒత్తిడికి బలంగా లోనపుతుంటుంది. గాలిమరల విషయంలోనూ, సౌరశక్తి విషయంలోనూ వారికి ఉండే వాటిజ్య ప్రయోజనాలు తక్కువ. కానీ వారి దగ్గర అమ్ముకోవడానికి యురేనియం ఉంది, అఱశక్తి సాంకేతిక ప్రక్రియలూ, పరికరాలూ ఉన్నాయి. ఆ దేశాలలో అఱిప్రమాదాల భయంవల్ల, కాలు పోయినికి సంబంధించిన అవగాహనవల్ల పైనికేతర ప్రయోజనాలకు అఱి ఇంధనాన్ని వినియోగించడం బాగా తగ్గింది. అక్కడ అఱివిద్యుత్త రియాక్టర్లు నెలకొల్పడం 1960లలో మొదలై 1980ల మధ్య భాగంలో గరిష్ట స్థాయి చేరుకుంది. 1983-1987 మధ్య కాలంలో సాలీనా 25 కొత్త

అణురియాక్షర నిర్మాణం జరిగేది. ఇప్పుడు సగటున సంవత్సరానికి 3, 4 మించి నిర్మించడం లేదు. వేగంగా వ్యధి సాధించాలన్న ఆరాటం ఉన్న మూడవ ప్రపంచ దేశాలలో అణుప్రమాదాలు గురించి అవగాహన, పట్టింపు తక్కువ కావడంతో పాశ్చాత్య కంపెనీల చూపు ఈ దేశాలపైన పడింది. ఈ దేశాల విధాన రచనపైన ఆ ఒత్తిడి అనేక రకాలుగా పనిచేస్తుంది. ఒత్తిడి కంపెనీ నుండి నేరుగా రానవసరం లేదు. శాస్త్ర సాంకేతిక నిపుణుల నిష్పాత్తికమైన సలహాల రూపంలోనూ రాగలదు. ఎందుకంటే అమెరికా వంటి దేశాలలో పెట్టుబడిదారీ కంపెనీలకు శాస్త్ర సాంకేతిక పరిశోధకులతోనూ, పరిశోధనల సంస్థలతోనూ చాలా సన్నిహిత సంబంధాలున్నాయి.

మళ్ళీ వెనక్కి పోదాం. 1950లలో భారత్ అణురియాక్షరర్లు నిర్మించే ప్రయత్నం మొదలు పెట్టి నప్పుడు దానికి అవసరమైన ఇంధనం, సాంకేతిక పరికరాల దిగుమతులు సులభంగానే జరిగాయి. భారత్ అణుబాంబు తయారుచేయదన్న నమ్మకంతోపాటు అంతటి సాంకేతిక నేర్చరితనం భారతీకు లేదన్న భరోసా కూడా పాశ్చాత్య దేశాలకు అనాడు ఉండింది. కాని మన పాలకులు, అణుశాస్త్ర వేత్తలు, పైన చెప్పినట్టు, మొదట్టుండి అణుశక్తికి చాలా ప్రాధాన్యం ఇచ్చారు. యురేనియం మన దేశంలో తక్కువగా దొరుకుతుండడం వల్ల ఒక ప్రత్య్యా మూలు మార్గాన్ని మన అణుశక్తి నిపుణులు ప్రతిపా దించారు. దీనికి ‘మూడు దశల అణుశక్తి పథకం’ అని పేరు పెట్టారు. పూర్తి సాంకేతిక వివరాలలోకి పోకుండా ఈ మూడు దశల పథకాన్ని గురించి తెలుసుకోవడం అవసరం. ఎందుకంటే ప్రస్తుత వివా దంలో మన దేశ ప్రధాని తెలిసీ అభిధ్వం చెప్పిన విషయాలలో దీనికి సంబంధించినది ముఖ్యమైనది.

యురేనియాన్ని రియాక్షరలో ఇంధనంగా వాడి విద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేయడంతో ఇది మొదలవుతుంది. అయితే ఇంతకు ముందు చెప్పినట్టు, మన దేశంలో దొరికే యురేనియం తక్కువ. ఖనిజం ఉండేది కొన్ని చోట్లే. పరిమితమైన మోతాదులోనే. అంతేకాక మన దగ్గర దొరికే ఖనిజంలో యురేనియం శాతం చాలా స్వల్పం. ఉదాహరణకు కెనడాలో దొరికే యురేనియం ఖనిజంలో యురేనియం 18 శాతం ఉంటుంది. అంటే వంద టన్నుల ఖనిజం తీస్తే అందులో 18 టన్నులు యురేనియం ఉంటుంది. మన దగ్గర దొరికే 1,000 టన్నుల ఖనిజంలో 6 టన్నులు మాత్రమే యురేనియం ఉంటుంది. అందుల్లు, యురేనియం మీదనే ఆధారపడేటట్టుయితే దిగుమతులు భారీగా చేసుకోవలసి ఉంటుంది. దాని బదులు ఇంకొకమార్గం ఏమిటంటే యురేనియాన్ని ఉపయోగించి విద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేయగా మిగిలిన ఇంధనాన్ని (ఇంగీషులో దీనిని స్పృంట్స్ప్ర్యూరుల్ - ఇర్చుయిన ఇంధనం అంటు న్నారు) రీప్రాసెన్ చేసి ప్లాటోనియం రాబట్టడం. ఇది మూడు దశలలో మొదటి దశ. తరువాత ఆ ప్లాటోనియాన్ని ప్లాట్టీబీడర్ రియాక్షరలో ఇంధనంగా వాడి విద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేయడం. ఇది రెండవ దశ. ఈ పద్ధతిలో పెద్ద మొత్తంలో విద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేయవచ్చును గానీ ఇది చాలా ఖర్చుతో కూడుకున్న వ్యవహారం, అంతేకాక ప్రమాదాలకు అస్వార్థం కూడా ఎక్కువ. ఈ రెండు దశలలో

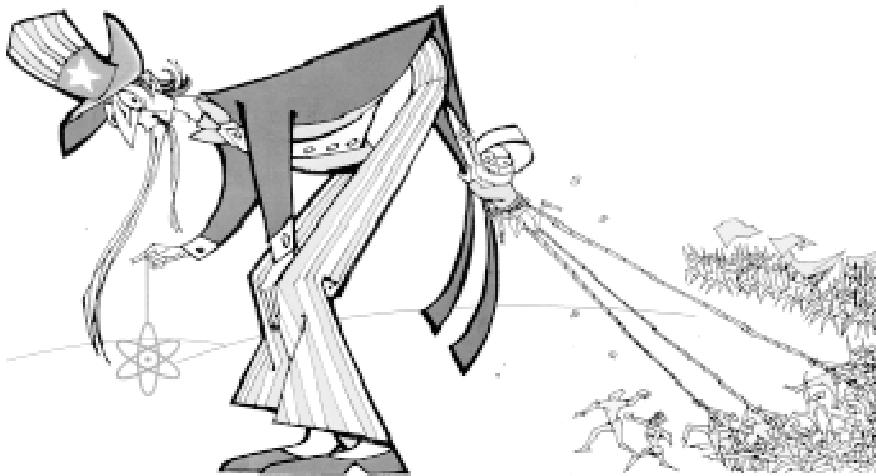
వేగంగా వ్యధి సాధించాలన్న ఆరాటం ఉన్న మూడవ ప్రపంచ దేశాలలో అణుప్రమాదాలు గురించి అవగాహన, పట్టింపు తక్కువ కావడంతో పాశ్చాత్య కంపెనీల చూపు ఈ దేశాలపైన పడింది. ఈ దేశాల విధాన రచనపైన ఆ ఒత్తిడి అనేక రకాలుగా పనిచేస్తుంది. ఒత్తిడి కంపెనీ నుండి నేరుగా రానవసరం లేదు. శాస్త్ర సాంకేతిక నిపుణుల నిష్పాత్తికమైన సలహాల రూపంలోనూ రాగలదు.

కీలకమైనవి రీప్రాసెసింగ్ ప్రక్రియ, ఫాస్ట్ ట్రీడర్ రియాక్టర్లు. మూడవ దశలో ఘూటోనియం బదులు ధోరియాన్ని ఇంధనంగా వాడాలన్నది ఆలోచన. ధోరియం, యురేనియం లాగా, ఘూటోనియం లాగా అఱుధార్మిక శక్తిగల పదార్థం కాదు గానీ డానిని రియాక్టర్లో బొంబార్డ్ చేస్తే యురేనియం గానూ ఘూటోనియంగానూ మారి విద్యుత్తు ఉత్పత్తిలో ఇంధనంగా ఉపయోగపడుతుంది. ప్రపంచంలోనే ధోరియం నిల్వులలో నాలుగవ వంతు ఇండియాలోనే ఉన్నాయి కాబట్టి ఈ మూడు దశల పథకం ద్వారా 21వ శతాబ్దం చివరిదాకా విద్యుత్తు పొందుతూ ఉండవచ్చునన్నది మన దేశ అఱుశక్తి సంస్థ వారి ఆలోచన. దీని సాధన కోసం ప్రయత్నాలు 1950ల నుండి చేస్తూనే ఉన్నారు. ప్రతీ సంవత్సరం వేల కోట్ల రూపాయల బడ్జెట్ కేటాయింపులు పొందుతున్నారు. సాధించింది మాత్రం చాలా తక్కువ. ఏ చిన్న సాంకేతిక విజయం సాధించినా తమను తాము గొప్పగా పొగుడుకుంటారు. విషయం సాంకేతికం కాబట్టి పొమరులకు అర్థంకాదు. మహోనుభావులు ఏదో చేసేస్తున్నారని నమ్ముతుంటారు.

ఇలా పుండగా, 1974లో మొదటిసారి ఇండియా రాజస్థాన్లోని పోత్రాన్లో అఱుబాంబు ప్రయోగం చేసింది. కరెంటు ఉత్పత్తి కోసమని చెప్పి అమెరికా నుండి దిగుమతి చేసుకున్న యురేనియాన్ని రీప్రాసెస్ చేయగా వచ్చిన ఘూటోనియంతోనే ఈ బాంబు పేల్చడం జరిగిందంటారు.

అమెరికాకు కోపం వచ్చింది. అఱుబాంబులు పేల్చడం అమెరికాకు అలవాటు లేని వసి కాదు కానీ ఇతరులు ఆ వని చేయడం అమెరికాకు నచ్చదు. పైగా అప్పట్లో ఇండియా ప్రపంచ రాజకీయాలలో అమెరికా కంటే రష్యాకు దగ్గర. కాబట్టి అప్పటి నుండి అమెరికా ఇండియాతో అఱుశక్తి సంబంధమైన విషయాలలో పూర్తిగా తెగెంపులు చేసుకుంది. తాను చేసుకుని ఆగిపోలేదు. అఱు సాంకేతిక ఎగుమతులు చేయగల 45 దేశాల కూటమిని (స్వాక్షీయర్ సప్లైర్ గ్రూప్ - ఎన్వెన్జి) 1975లో ఏర్పరచి వారందరి చేత ఇండియాను బహిపూర్ణింపజేసింది. అప్పటి నుండి భారతదేశపు అఱుశక్తి రంగానికి దేశం లోపల ప్రైస్‌ట్ పెరిగింది. ఊరిలోనే పెద్ద రాసీని ధిక్కరించి బతుకుతున్న ఇమేజ్ వచ్చింది. అఱుశక్తి రంగంలో మన నిపుణులు ఏం సాధించిన ప్రపంచాన్నంతా ధిక్కరించి సాధించిన విజయంగా దానిని పొగడసాగారు. విఫలమైతే తమను బహిపూర్ణతులు చేసిన అఱుసామర్ధ్వం గల దేశాలపైన నింద వేశారు. వెరసి, 50 సంవత్సరాల తరువాత సాధించినే మీటంబే, దేశ విద్యుదుత్తుతో సామర్ధ్వంలో అఱు విద్యుత్తును 3 శాతానికి చేర్చడం, 1974లో ఒకసారి, 1998లో రెండవ సారి అఱుబాంబు ప్రయోగం చేసి పాకిస్తాన్ ను కూడా అణ్ణప్ప దేశంగా మార్చడం.

1998లో భారత్ రెండవసారి బాంబు ప్రయోగం చేసే నాటికి పరిస్థితి చాలా మారింది. అమెరికా 20 ఏళ్ళనాడు కోపగించుకున్నంతగా ఇప్పుడు కోపగించుకోలేదు, ఆ పరిస్థితి లేదు. ఈ రెండు దేశాల మధ్య ఏదో సహజమైన బాంధవ్యం ఉండని రెండు దేశాల బుద్ధిజీవులు అప్పటికే మాట్లాడసాగారు. కాలం 21వ శతాబ్దంలోకి ప్రవేశించిన తరువాత ఈ పైఖరి బలపడింది. 1974లో ఇండియా బాంబు పేల్చినప్పుడు అఱుశక్తి రంగంలో అన్ని సంబంధాలనూ తెంపేసుకున్న అమెరికా, 1998లో ఇండియా రెండవసారి బాంబు పేల్చిన తరువాత ఇండియాతో పూర్వపోత్తుక సంబంధాల పెంపుదల గురించి మాట్లాడసాగింది. 2000 సంవత్సరం మార్చి నెలలో అప్పటి అమెరికా అధ్యక్షుడు బిల్క్లింటన్ ఇండియా కొచ్చాడు. అప్పటి భారత ప్రధాని అయిన వాజ్ పేయితో

కలిసి అతను విడుదల చేసిన ప్రకటనలో ఈ రెండు దేశాలూ శాంతిసాధనలో సహచరులుగా ఉంటాయనీ, ప్రాంతీయ అంతర్జాతీయ భద్రతకు ఉమ్మడిగా బాధ్యత తీసుకుంటాయనీ, ఆసియా లోనూ దానికి వెలవలా వ్యాపోత్స్వక సమతుల్యం సాధించేందుకు పరస్పరం సంప్రదించుకుని పని చేస్తాయనీ ప్రకటించడం జరిగింది. అదే సంవత్సరం, అప్పటికి ప్రతిపక్షంలో ఉన్న రిపబ్లికన్ పార్టీ నాయకుడు జార్జిబ్రాష్ సలవోదారుగా ఉన్న కండోలీజార్సెన్, తమ నాయకుడు అధికారంలోకి వస్తే ప్రాంతీయ సమతుల్యంలో భారత్ పాత్ర మీద బలంగా దృష్టి పెడతారు' అనింది. 'చైనా తన భవితవ్యాన్ని గురించి ఆలోచించేటప్పుడు భారత్ మీద ఒక కన్సెసి ఉంటుంది. అమెరికా కూడా ఆ పని చేయాలి. భారత్ ఇప్పటికింకా ఒక అగ్రరాజ్యం కాదు, కానీ రేపు కాగలదు' అని కూడా అనింది. అదే పార్టీకి చెందిన ఆష్టిచెల్లిన్ అనే మరొక పెద్దమనిఖి 'అమెరికా ఆసియా ఖండంలో తన భాగోళిక రాజకీయ లక్ష్యాలను సాధించే విషయంలో సిరియస్‌గా ఆలోచించేటట్టయితే, భారత్ వ్యాపోత్స్వక సామర్థ్యాన్ని పెంచే దిశగా తప్పక క్షణి చేయవలసి ఉంటుంది. భారత్ అణ్ణప్ప సామర్థ్యం, మిస్టేర్ వ్యవస్థ పెరుగుతున్న చైనా అణ్ణప్ప శక్తితో పోలీపడగలిగేటట్టు చూడవలసి ఉంటుంది' అన్నాడు.

2004 జనవరిలో భారత అమెరికాల మధ్య 'వ్యాపోత్స్వక సహచర్యంలో తదుపరి చర్యలు' అనే శీర్ధికన ఒక ఒప్పందం జరిగింది. అమెరికా భారత్కు పోర అఱశక్తి రంగంలోను, సైనికేతర వ్యోమ పరిశోధనలోను, మిస్టేర్ రక్షణ వ్యవస్థ పెంపొందించుకోవడంలోను సహకరిస్తుందని ఈ ఒప్పందం అంటుంది. రాసుకున్న వాక్యాలలో 'సైనికేతర' అన్న ప్రయోగం ఉన్నప్పటికీ దానిని వివరిస్తూ ఒక అమెరికా ప్రభుత్వ అధికారి చెప్పిన మాటలు ఈ ఒప్పందం భావాన్ని సప్పం చేస్తాయి. '21వ శతాబ్దిలో భారత్ అగ్రరాజ్యంగా ఎదగడానికి సహకరించడం మా లక్ష్యం. ఈ మాట అంటున్నామంటే దాని భావమేమిటో, ప్రత్యేకించి సైనికపరంగా దాని అర్థం ఏమిటో, తెలినే అంటున్నాం' అని ఆయన వ్యాఖ్యానించాడు.

ఈ ఆలోచనాసరళికి కొనసాగింపు 2005 జూన్ 28 నాడు ఇరు దేశాల ప్రతినిధులు సంతకం చేసిన భారత అమెరికా రక్షణ సంబంధాల ఒప్పందం. భారత్ తన రక్షణ కోసం తీసుకునే చర్యలకు అమెరికా సహకరిస్తుందని, రెండు దేశాలు రక్షణ విషయంలో సంప్రదించుకుంటాయని ఇందులో అన్నారు. బుష్ ప్రభుత్వం తరఫున భారత్ లో రాయబారిగా ఉండిన రాబర్ట్ భాక్ విల్ ఈ సందర్భంగా భారత్ మిస్ట్రీల్ (క్రిపటి) సామర్థ్యం పెంపొందించుకోజూస్తున్న విషయాన్ని ప్రస్తావిస్తూ ‘భారత్ యొక్క క్రిపటి సామర్థ్యాన్ని అదుపుచేయడం ద్వారా ప్రజాతంత్ర భారతంపైన చైనా అణ్ణప్ప ఆధిక్యతను ఫీలీకరించాలన్న అభిలాష అమెరికాకు ఎందుకు ఉంటుంది?’ అని విషయాన్ని అణ్ణప్ప ఆధిక్యతను అమెరికాకు ఎదురుప్రత్యుషించాలన్న అభిలాష అమెరికాకు ఎందుకు వేశాడు.

చివరికి 2005 జూలై 18 నాడు మన్సోహన్సింగ్, జార్జీబుష్టులు భారత్ విషయంలో అమెరికా అణ్ణప్పకి సహకారాన్ని పునరుద్ధరించబోతున్నదన్న ప్రకటన ఉమ్మడిగా చేశారు. ఈ ప్రకటన ప్రకారం అమెరికా ‘ఇండియాకు పోర అణ్ణప్పకి రంగంలో పూర్తి సహకారం అందించడం కోసం’ తన చట్టాలనూ, విధానాలనూ మార్పుకుంటుంది. భారత్ తన అణ్ణప్పకి రంగంలోని పోర, సైనిక భాగాలను వేరుచేసి, పోరవిభాగాన్ని అంతర్జాతీయ అణ్ణప్పకి సంస్థ (ఐఎస్ఎఫ్) పర్యవేక్షణకు అప్పగిస్తుంది. దీని పర్యవసానమే 123 ఒప్పందం. ఈ ప్రకటనలో అమెరికా సహకారం పోరంగానికి పరిమితం అవుతునదని ఉన్నప్పటికీ, 123 ఒప్పందంలో భారత్ ఒక వేళ తన సైనిక రంగంలో అణ్ణప్పయోగానికి పొల్చుడి నట్టయితే ఈ పోరంగ సహకారాన్ని అమెరికా ఉపసంహరించుకోవడం జరుగుతుందని కూడా ఉన్నప్పటికీ, పైన చెప్పిన విషయాలను ధృష్టిలో ఉంచుకున్నట్టయితే అమెరికా భారత్ నుండి ప్రధానంగా కోరుకుంటున్నది సైనిక సంబంధమైన సహకారమే నని అర్థం అవుతుంది.

అమెరికా నుండి మనం పొందబోయే అణ్ణ ఇంధనంతో, సాంకేతిక సామగ్రితో మనం బాంబులూ చేసుకోవచ్చు, కరింటూ ఉత్పత్తి చేసుకోవచ్చు - అమెరికా ఆధివ్యత్య పూర్వాహనికి లోబడి ఉన్నట్టయితే. మనం కోల్ఱోబోయేది బాంబులు తయారుచేసుకునే స్వేచ్ఛను కాదు, స్వాతంత్ర రాజకీయ వ్యక్తిత్వాన్ని. భారత్ అణ్ణబాంబులు చేసుకోనేకూడదని అమెరికాకేం పట్టింపు లేదు. తన ఆధివ్యత్య ప్రయోజనాల పరిధిలో ఉండాలేగానీ ఏం చేసినా చూసిచూడనట్టు పోవడానికి అమెరికాకు అబ్బంతరం ఉండదు. ఈ ఆధివ్యత్య ప్రయోజనాల చైనా విషయంలో ఒక రూపం, పశ్చిమాసియా విషయంలో వేరొక రూపం. పశ్చిమాసియా లోని ముస్లిం సమాజంతో అమెరికా స్వయంకృతమైన వైరం తెచ్చుకుంది. అది పీకు చుట్టుకునే

విద్యుత్పత్తి కోసం అమెరికాతో అణ్ణ ఒప్పందం చేసుకుని అణ్ణప్పాలు తయారుచేసుకునే స్వేచ్ఛను ఇండియా పోగొట్టుకుండని మన దేశంలో చాలామంది ఆందోళన చెందుతున్నారు. బిజెపి వారి విషయాన్ని అమెరికా అణ్ణప్పాలు అవసరమా అన్న సంగతి అటుంచితే ఈ ఆందోళన పూర్తిగా అనవసరం. ఎందుకంటే అసలు విషయం అదికాదు. అమెరికా నుండి మనం పొందబోయే అణ్ణ ఇంధనంతోనూ, సాంకేతిక సామగ్రితోనూ మనం బాంబులూ చేసుకోవచ్చు, కరింటూ ఉత్పత్తి చేసుకోవచ్చు-అమెరికా ఆధివ్యత్య పూర్వాహనికి లోబడి ఉన్నట్టయితే. మనం కోల్ఱోబోయేది బాంబులు తయారుచేసుకునే స్వేచ్ఛను కాదు, స్వాతంత్ర రాజకీయ వ్యక్తిత్వాన్ని. భారత్ అణ్ణబాంబులు చేసుకోనేకూడదని అమెరికాకేం పట్టింపు లేదు. తన ఆధివ్యత్య ప్రయోజనాల పరిధిలో ఉండాలేగానీ ఏం చేసినా చూసిచూడనట్టు పోవడానికి అమెరికాకు అబ్బంతరం ఉండదు. ఈ ఆధివ్యత్య ప్రయోజనాల చైనా విషయంలో ఒక రూపం, పశ్చిమాసియా విషయంలో వేరొక రూపం. పశ్చిమాసియా లోని ముస్లిం సమాజంతో అమెరికా స్వయంకృతమైన వైరం తెచ్చుకుంది. అది పీకు చుట్టుకునే

స్థితి వచ్చేసరికి ప్రత్యక్ష దొర్జన్యానికి దిగింది. అందుకోసం కూడా ఆసియాలో అమెరికాకు ఒక మిత్రదేశం కావాలి. ఆ ప్రాతి సైతం 123 ఒప్పందం ద్వారా ఇండియాకు అప్పగించబడింది. దీనికి సాధనం హైద్ చట్టం.

ఈ సంగతులు మన పొలకులకు బాగానే తెలుసు. వారికివి సమ్మతం కూడా. ‘అగ్రరాజ్యం’ కావడానికి ఇది మన పొలకులకు దౌరికిన అడ్డదారి. 123 ఒప్పందం గురించి జరుగుతున్న చర్చ వెనక ఈ ఆరాటం ఉండని గుర్తించకపోతే చాలా విషయాలు అర్థంకావు.

దేశం వేగంగా వ్యద్ది చెందాలంటే విద్యుత్పక్తి చాలా కావాలనీ దానికోసం అఱుశక్తి కావాలనీ అందువల్ల 1974 నుండి అమలులో ఉన్న నిషేధాన్ని తొలగించుకోవడం తప్పనిస్తైనదనీ అందుకే అమెరికాతో ఒప్పందం చేసుకున్నామని మన్మహాన్సింగ్ వివరణ ఇచ్చిన సంగతి తెలిసిందే. దేశ విద్యుత్ రంగంలో అఱువిద్యుత్తు స్థానం చాలా స్వల్పం కాబట్టి ఇది అర్థరహితమైన వివరణ అన్న అభియాగానికి ప్రభుత్వం జవాబు చెప్పే ప్రయత్నం సైతం చేయలేదు. వేరే ఎవరో ఇచ్చిన గణాంకాలు కాదు, దేశ ప్రణాళికా సంఘం వేసిన అంచనానే తీసుకుని అఱు విద్యుత్తు ప్రాముఖ్యం ఏమిటో చూడవచ్చు. 2006-2007 సంవత్సరంలో దేశంలోని విద్యుత్ ఉత్పత్తి సామర్థ్యం 1,53,000 మొగావాట్లు కాగా అందులో అఱువిద్యుత్తు 4,120 మొగావాట్లు. అంటే 3 శాతం కంటే కూడా తక్కువ. 8 శాతం వ్యద్దిరేటును ఊహించుకుని దానికి అవసరమయ్యే విద్యుత్తు ఎంత, అందులో అఱువిద్యుత్తు ఎంత ఉండగలదు అన్న అంచనాలు ప్రణాళికా సంఘం వేసింది. 2021-22 నాటికి ఈ లెక్కన 4,25,000 మొగావాట్లు విద్యుదుత్తుత్తి సామర్థ్యం అవసరం అవుతుందనీ, అందులో 29,000 మొగావాట్లు అఱువిద్యుత్తు ఉండగలదనీ అంచనా వేసింది. అది మొత్తం విద్యుత్ సామర్థ్యంలో దాదాపు 7 శాతం. 2031-32 నాటికి దేశ విద్యుదుత్తుత్తి సామర్థ్యం 7,78,000 మొగావాట్లు స్థాయి అందుకోవలసి ఉంటుందనీ, అందులో 63,000 మొగావాట్లు అఱువిద్యుత్తు ఉండగలదని ప్రణాళికా సంఘం అంచనా వేసింది. ఇది మొత్తం విద్యుత్ సామర్థ్యంలో 8 శాతం. ఈ లెక్కన దేశ విద్యుత్ అవసరాలలో అఱువిద్యుత్తు 10 శాతం చేరుకోవడానికి ఇంకొక 50 సంవత్సరాలు పట్టవచ్చు. ఇంత అప్రధానమైన విషయాన్ని గురించి అమెరికాతో ఇతరత్రా చాలా సప్తస్థకరమైన ఒప్పందం ఎందుకు చేసుకున్నట్టు అన్న ప్రశ్నకు మన్మహాన్సింగ్ ఇప్పటికీ జవాబు చెప్పలేదు.

ఏ విధంగా సప్తస్థకరం ఆనేది కొంచెం వివరంగా చెప్పుకోవాలి. అమెరికాకు చెందిన అఱుశక్తి చట్టంలోని సెక్షన్ 123 ఇతర దేశాలతో ఆ దేశం ఏర్పరచుకునే అఱుశక్తి సంబంధమైన లావా దేవీలను నియంత్రిస్తుంది. ఆ సెక్షన్ కింద అమెరికా వివిధ దేశాలతో చేసుకున్న ఒప్పందాలను ‘123 ఒప్పందాలు’ అంటారు. అమెరికా చైనాతోను, జపాన్తోను 123 ఒప్పందాలు చేసుకుంది. ఇప్పుడు ఇండియాతోను చేసుకుంది. అయితే ఆ దేశాలతో చేసుకున్న ఒప్పందాలకూ ఇండియాతో చేసుకున్న ఒప్పందానికి ఉన్న ఒక ముఖ్యమైన తేడా ఏమిటంటే, ఇండియాతో చేసుకున్న ఒప్పం దాన్ని ఉభయ దేశాలు తమ ఆంతరంగిక చట్టాలు, నియమాలు, ఒప్పందాలకు లోబడి అమలు చేస్తాయి అని ఒప్పందంలోని ఆర్కికర్ 2.1 అంటుంది. ఈ ఒప్పందమైన భారత అమెరికా దేశాల ప్రతినిధులు సంతకం చేస్తుండగానే అమెరికా హైద్ అనే చట్టాన్ని చేసింది. 123 ఒప్పందాన్ని వ్యాఖ్యానిస్తూ మన్మహాన్సింగ్ ఇచ్చిన వివరణకు హైద్ చట్టం భిన్నంగా ఉండనీ దానికి లోబడి

బప్పందాన్ని అమెరికా అమలుచేసేటట్టయితే మనోహన్సింగ్ ఇచ్చిన వివరణకు ఆర్థంలేదనీ మనోహన్సింగ్ ప్రభుత్వానికి బయటి నుండి మద్దతు ఇస్తున్న వామవక్ష ప్రార్థిలు అభ్యంతరం లేవదీశాయి. దీనికి దేశ ప్రధాని రెండు రకాల జవాబులిచ్చాడు. హైద్ చట్టం అమెరికా ఆంతరంగిక విషయం కాబట్టి దానితో మనకు నిమిత్తం లేదన్నాడు. మనకు 123 ఒప్పందమే గీటురాయి అన్నాడు. కానీ 123 ఒప్పందంలోనే ఉభయ దేశాలు దానిని తమ ఆంతరంగిక చట్టులకు లోబడి అమలుచేస్తాయని ఉన్నప్పుడు హైద్ చట్టం వారి ఆంతరంగిక చట్టం అనడంలో అర్థం ఏమిటి? రెండవ జవాబు ఏమిటంటే జార్జిబ్రాఫ్ హైద్ చట్టులోని ఇఖ్యాందికరమైన అంశాలు శిరోధార్యం కావని భావిస్తున్నాడని. ఇది మరీ వింత జవాబు. జార్జిబ్రాఫ్ పదవి ఈ సంవత్సరంతో అయి పోతుంది. ఆ తరువాత వచ్చే అధ్యక్షుడు అట్లాగే ఆలోచిస్తాడని నమ్మకం ఏమిటి?

చాలా ఆందోళన కలిగించే విషయం ఏమిటంటే హైద్ చట్టున్ని చదివి, 123 ఒప్పందంలోని అస్పష్టమైన అంశాల నిజమైన అర్థాన్ని తద్వారా గ్రహించి ఏ సందేహాలైతే మన దేశంలోని విమర్శకులు లేవదీశారో ఆ సందేహాలన్నీ నిజాలేనన్న సంగతి మనోహన్సింగ్ ప్రభుత్వానికి తెలుసుననీ తాము స్పష్టంగా చెప్పామనీ జార్జిబ్రాఫ్ చివరి దశలో బహిరంగంగానే అన్నాడు. అంటే మనోహన్ సింగ్ తెలిసే అబద్ధాలు చెప్పాడని భావించవలసి వస్తుంది.

ఈ విషయాన్ని వివరంగా చూద్దాం.

భారత్ అఱుబాంబు ప్రయోగం చేపట్టక ముందుగానీ ఆ తరువాతగానీ అణ్ణుస్తాలకు సంబంధించిన అంతర్జాతీయ ఒడంబిడికలమైన సంతకం చేయలేదు. అవి అణ్ణువ్యాప్తి నిరోధక ఒడంబిడిక (ఎన్.పి.బి.), సమగ్ర అఱుపరీక్ష నిషేధ ఒప్పందం (సి.బి.బి.టి.). (ఏటి వివరాలకు బాక్స్-2 చూడండి). ఇవి వివక్ష పూరితమైన ఒప్పందాలన్న కారణంగా భారత్ వీటిమైన సంతకం చేయలేదు. వీటిమైన సంతకం చేయకపోవడం వల్లనే భారత్ మైన పెట్టిన అఱుశక్తి సంబంధమైన నిషేధం ఎత్తిచేయజాలమని అమెరికా అంటూ వచ్చింది కానీ చివరికి సంతకం చేయకుండానే ‘123 ఒప్పందం’ చేసుకుని నిషేధం ఎత్తిచేసింది. ఎన్పిలి, సిటిబిబిలమైన సంతకం చేయని దేశాలతో పైనికేతర అఱుశక్తి రంగ సంబంధాలు సైతం పెట్టుకోవడం జరగదన్న నియమాన్ని అమెరికా మొట్టమొదటిసారిగా వక్కన పెట్టిందనీ, ఇండియా ప్రాముఖ్యతకు గుర్తింపుగా ఈ పని చేసిందనీ, ఇదొక గొప్ప విజయమనీ మన పాలకులు చెప్పుకుంటున్నారు. ఈ ‘గుర్తింపు’ వెనక అమెరికాకున్న ప్రయోజనమేమిటో మైన చూశాం. రక్షణ సంబంధమైన వ్యాప్తిత్వకు ప్రయోజనమేకాక ఆర్థిక ప్రయోజనమూ ఉంది. మందకొడి ఎదుగుదలతో సతమతమవుతున్న అమెరికా ఆర్థిక రంగానికి మార్కెట్లు కావాలి. భారతదేశంతో అఱుశక్తి వ్యాపార సంబంధాన్ని పునరుద్ధరించడం దానికి ఉపయోగపడుతుంది. కేవలం అఱుశక్తి సంబంధమైన మార్కెట్లే కాదు, అది తిరిగి ప్రాణం పోసుకోవడం వల్ల మొత్తంగానే వాణిజ్యపరమైన సుహృద్యావ వాతావరణం పెరిగి అమెరికా పెట్టుబడికి భారత ఆర్థిక రంగంలో మరింతగా ప్రవేశం దొరకగలదు.

123 ఒప్పందం ప్రకారం భారత అఱుశక్తి రంగం రెండుగా విభజించబడుతుంది. ఒకటి పైనిక రంగం రెండవది పొరరంగం. మొదటిది అఱుబాంబుల రంగం, రెండవది అఱువిద్యుత్ రంగం అని స్థాలంగా చెప్పుకోవచ్చు. పునరుద్ధరించబడిన అఱుశక్తి సహకారం పొరరంగానికి పరిమితం అవుతుంది. అమెరికా తదితర అఱుసరఫరా దేశాలు భారత అఱుశక్తి వ్యవస్థలోనీ

అఱువిద్యుత్తు వల్ల పర్యావరణ కార్బన్ కరణ తగ్గుతుందా?

కార్బన్ డైఅక్సెడ్ వంటి 'గ్రీన్ హోస్' వాయువుల పరిమాణం వేగంగా పెరుగుతుండడం వల్ల పర్యావరణం క్రమంగా వేడెక్కుతున్నదనీ, దీనివల్ల తీవ్ర దృష్టికావ్యాపకాలు ఉండగలవనీ జప్పుడు పరిశోధకులు అంటున్నారు. కాబట్టి కార్బన్ కరణను తగ్గించడం అవసరం. అందులో సందేహం లేదు. ధర్మర్లో విద్యుదుత్వత్తు వల్ల కార్బన్ డైఅక్సెడ్ భారీగా వాతావరణంలో కలు స్తుంది కాబట్టి దాని బదులు అఱువిద్యుదుత్వత్తు చేపడితే కార్బన్ కరణను తగ్గించవచ్చుననేది అఱువిద్యుత్తు మద్దతుడారులు చేస్తున్న వాదనలలో ఒకటి. ఇది వెంటనే ఆకర్షణీయంగా కనిపించినా పరిశీలనకు నిలిచేవాదన కాదు. పర్యావరణంలోని 'గ్రీన్ హోస్' వాయువులలో 16 నుంచి 30 శాతం వరకు మాత్రమే ధర్మర్లో విద్యుదుత్వత్తు నుంచి వస్తుంది. ఎక్కువ భాగం పెట్రోలియం ఉత్పత్తులు వాడే వాహనాల నుంచి వస్తుంది. దానిని అఱువిద్యుత్తు ఏ రకంగానూ తగ్గించదు. కాగా, అఱువిద్యుత్తుకు చాలా ప్రోత్సాహం లభించినా దాని ఉత్పత్తి పరిమాణం రెండింతలు కావడానికి 2050 రావాలి. అది రెండింతలు కావడం వల్ల 'గ్రీన్ హోస్' వాయువులలో వచ్చే తగ్గుదల 5 శాతం మాత్రమే. కానీ ఆ మాత్రం తగ్గుదల సాధించే క్రమంలో 10 లక్షల టన్నుల అఱుధార్యక స్వభావంగల వృద్ధ పదార్థాలు అఱువిద్యుత్తు కేంద్రాల నుంచి వెలికి వస్తాయి. ఒక కాలుహ్యం తగ్గించి ఇంకొకటి పెంచి సాధించేదేమిటి?

పొరంగానికి మాత్రమే యురేనియంగానీ, సాంకేతిక సామగ్రి పరికరాలు వగైరాగానీ అమ్ముతారు. సైనిక రంగంపైన నిషేధం కొనసాగుతుంది. పొరంగానికి సరఫరా చేసిన వస్తువులను భారత్ సైనిక రంగానికి తరలించకుండా చూసేందుకు పొరఅఱుశక్తి రంగంపైన అంతర్జాతీయ అఱుశక్తి సంస్థ (ఐజిఎ) పర్యవేక్షణ అంటుంది. ఈ ఒప్పుండానికి భారత సైనికరంగ అఱుశక్తి వ్యవస్థలో ఏ సంబంధం లేనప్పటికీ, భారత్గాని మరొక అఱుబాంబ ప్రయోగిస్తే (దిగుమతి చేసుకున్న యురేనియంతో కాక స్టోనిక యురేనియంతోనే తయారుచేసినా) ఈ సహకారం ఆగిపోగలదు. అంటే ఒప్పుందం నుండి అమెరికా ప్రైదోలగలదు.

ఇదీ మొదట మన దేశ ప్రజలకు మన్సోహన్సింగ్ చెప్పిన విషయం. ఈ పరిధిలో సంపూర్ణ పొర అఱురంగ సహకారం మనకు లభిస్తుంది అని మన్సోహన్సింగ్ అన్నాడు. ప్రశ్నేకించి, దేశంలో యురేనియం నిల్వలు తక్కువగా ఉన్న కారణంగా మూడు దశల అఱువిద్యుత్తు ఉత్పత్తి పథకం ఏదైతే భారత అఱుశక్తి శాఖ రూపొందించిదని చెప్పుకుంటున్నాయే దానిని పరిపూర్తి చేయడానికి అవసరమైన సాంకేతిక సహకారానికి తలుపులు తెరుచుకున్నాయన్న అభిప్రాయం కలిగించాడు. అయితే ప్రైద్ చట్టం చూసిన తరువాత ఇది అవస్తవం అని తేలింది. మూడు దశల పథకంలో రీప్రాసెసింగ్, ఫాస్ట్ బ్రీడర్ టెక్నాలజీలు ప్రధానమైనవని పైన చెప్పుకున్నాం. ఈ రెండిటికీ అఱు ఒప్పుందం పర్యించదని ప్రైద్ చట్టం స్వస్థంగా అంటుంది. ఈ సంగతి అడిగితే ప్రైద్ చట్టం అమెరికా వారి అంతరంగిక చట్టమే తప్ప దానితో మనకు నిమిత్తం లేదని మన్సోహన్సింగ్ అన్న సంగతి కూడా పైన చూశాం. దీని అసంబధం అంటుంచి, తరువాత జార్జిబ్రెం బయటపెట్టిన విషయ మేమి టంటో 123 ఒప్పుందాన్ని భారత్కు వివరించినప్పుడు ప్రైద్ చట్టంలోని పరతను స్పష్టంగా చెప్పుడం జరిగిందని.

యురేనియం పైన ఆధారపడని ప్రత్యామ్నాయానికి సహకారాన్ని పునరుద్ధరించకుండా యురేనియం దిగుమతులను, దానికి అనుబంధమైన సాంకేతిక సామగ్రి దిగుమతులను పునరుద్ధరించడం అంటే ఆర్థం భారత అణవిద్యుత్ రంగాన్ని దిగుమతులతో శాశ్వతంగా ముడిపెట్టడం. దీని పర్వతసానం అస్థిరత, పరాధీనత, అతిఖిర్పు. ఒకనాడు అణవిద్యుత్తు చాలా చవక అన్న అభిప్రాయం ఉండింది గానీ అది నిజం కాదని తరువాత తేలింది. ముఖ్యంగా, దిగుమతి చేసుకున్న యురేనియంపైన, అణవిద్యుత్కర్త పైన ఆధారపడిన అణవిద్యుదుత్తుతి చాలా ఖరీదైనది (పక్క బాణ్ణ చూడండి).

ఒకవేళ భారత్ అణబాంబు ప్రయోగించిందని చెప్పి అమెరికా ఈ ఒప్పందాన్ని తెంపుకున్న ట్ర్యాల్ అస్పెటీకి దిగుమతి చేసుకున్న రియాక్షర్లకు యురేనియం దొరకక వేల కోట్ల రూపాయలు వృధా అయ్యే ప్రమాదం ఉంది కదా, దీని సంగతేమిటి అని విమర్శకులు ప్రశ్నించినప్పుడు, అటు వంటి ప్రమాదమేమీ లేదనీ ఆ రియాక్షర్లకు చివరిదాకా యురేనియం దొరకడానికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చేసుకోవడానికి అమెరికా సహకరిస్తుందని మన్సోహన్సింగ్ అన్నాడు. ప్రత్యేకించి, భవిష్యత్ అవసరాలకోసం యురేనియం స్ట్రెక్ పెట్టుకోవచ్చుననీ ఒప్పందం తెగిపోయే స్థితి వన్నే అది ఆదుకుంటుందనీ అన్నాడు. అయితే హైద్ చట్టం సెక్షన్ 103 (బి) (10)లో ‘ఎప్పటికప్పుడు నిర్వహణ సంబంధమైన అవసరాల మేరకు మాత్రమే’ ఇండియా యురేనియం స్ట్రెక్ పెట్టుకోవచ్చునని చెప్పింది. జార్జిబుష్ ఇదే అమెరికా ప్రభుత్వం అవగాహన అనీ దీనిని భారత్కు స్పష్టంగానే చెప్పాననీ అన్నాడు. మన్సోహన్సింగ్ తెలిసే అబద్ధమాదారని మూకసారి రుజువయింది.

హైద్ చట్టంలోని రాజకీయ పరతు చాలా ముఖ్యమైనది. 123 ఒప్పందం ద్వారా ఇండియా పైన 1974 నుండి అమలులో ఉన్న అణవశక్తి సంబంధమైన నిషేధం పూర్తిగా తొలగిపోయిందని మన్సోహన్సింగ్ అంటున్నప్పటికీ అది పూర్తిగా తొలగిపోలేదని హైద్ చట్టం స్వప్తం చేస్తుంది. 123 ఒప్పందం ఇచ్చినది ఘర్తులతో కూడిన తొలగింపు మాత్రమే. ఒక ఘర్తును ఇప్పటికే చూశాం. భారత్ మళ్ళీ అణబాంబు ప్రయోగం నిర్వహించిన పడ్డాన నిషేధం తిరిగివస్తుంది. అయితే అంతకంటే ముఖ్యమైనది హైద్ చట్టంలోని రాజకీయ పరతు. ఎన్ఫిటిపైన సంతకం చేయని భారత్తో అమెరికాకు అణు సంబంధమైన సహకారం సాధ్యం కావాలంటే భారత్ ప్రజా తంత్ర రాజ్యంగా కొనసాగాలి, అంతేకాక భారత విదేశాంగ విధానం అమెరికా విదేశాంగ విధానానికి అతికేటట్లు ఉండాలి. ప్రత్యేకించి అణ్ణప్ప వ్యాప్తిని నివారించడానికి అమెరికా తీసుకునే చర్యలకు అనుకూలంగా ఉండాలి (సెక్షన్ 102 (6) (బి) అని హైద్ చట్టం అంటుంది. మామూలు భాషలో చెప్పాలంటే అమెరికాకు అనుకూలం కాని దేశాలు అణబాంబులు తయారుచేసుకున్న ట్ర్యాల్ వెారిని శిక్షించడానికి అమెరికా తీసుకునే చర్యలకు భారత్ అనుకూలంగా వ్యవహరించాలి. ప్రత్యేకించి, ఇరాన్ విధ్యంసక ఆయుధాలు ఉత్సత్త్రి చేసుకోకుండా నిలువరించడానికి అమెరికా తీసుకునే చర్యలలో (ఇరాన్ను ఏకాకిని చేయడం, వెలివేయడం, అదుపుచేయడం వగైరా) భారత్ చురుగ్గా పాల్సోనాలని హైద్ చట్టం 104జి (2) ఇ (1)లో అంటుంది. ప్రతీ సంవత్సరం అమెరికా అద్భుతుడు అమెరికా కాంగ్రెస్కు ఈ విషయాలలో భారత్ నడవడిక ఎట్ల ఉంది, అది సరిగ్గాలేని పడ్డంలో భారత్తును దారికి తీసుకురావడానికి అమెరికా అద్భుతుడు ఏం చేశాడు, అనేది తెలియచేసే నివేదిక ఇవ్వాలి. భారత్ నడవడిక బాధ్యతాయుతంగా లేకపోతే 123 ఒప్పందం సుంచి అమెరికా వైదొలగగలదు.

అఱు విద్యుత్తే ఖరీదు

అఱు విస్మేటనం నుండి విద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేసే ఆలోచన వచ్చిన కొత్తలో, అఱువిద్యుత్తు ఎంత చవకగా ఉండబోతుందంటే కరెంటుకు మీటట్లే పెట్టుక్కర్తలేదని - అంటే కరెంటు ఉచితంగా ఇయ్యువచ్చునని - అనుకున్నారు. కేవలం ఇంత కరెంటుకు ఎంత ఇంధనం అవసరం అవుతుందన్న లెక్క ఆధారంగా ఈ నిర్దయునికి వచ్చారు. ఒక టన్ను యురేనియం ఇచ్చే విద్యుత్తును ధర్మల్ ష్లాంటలో ఉత్పత్తి చేయాలంటే 1 లక్ష టన్నుల బొగ్గు కావాలి కాబట్టి అఱువిద్యుత్తు అతి చవక అన్న అభిప్రాయం ఆచరణకు దిగుక ముందు కలగడం సహజం. అయితే తరువాత అర్థమయిందేమిటంటే అఱు విద్యుదుత్తుల్లిలో తక్కిన ఖర్చులన్నీ ధర్మల్ కంటే చాలా ఎక్కువ. పెట్టుబడి ఖర్చు చాలా ఎక్కువ. నిర్వహణ ఖర్చు చాలా ఎక్కువ. భీద్రత ఖర్చు చాలా ఎక్కువ. వ్యాధి పదార్థాలను తొలగించడం, ఉత్పత్తి ఆగిపోయిన అఱువిద్యుత్తు ష్లాంట్సు మూనేయడం కూడా చాలా ఖర్చుతో కూడాకున్నాహేగానీ వాటిని లెక్కలోకి తీసు కోకుండా కేవలం పెట్టుబడి ఖర్చులు, నిర్వహణ ఖర్చులు, భీద్రతకు సంబంధించిన ఖర్చులు తీసుకున్నా అఱువిద్యుత్తు చవక కాకోగా ధర్మల్ కంటే ఖరీదైనదని, రేపు 123 ఒప్పందం షలితంగా భాగిగా దిగుమతులపైన ఆధారపడేటట్టయితే ఇంకా ఖరీదైనదని నిరూపించవచ్చు. కేంద్ర ప్రభుత్వానికి, వామపక్ష పార్టీలకూ జరిగిన సంవాదంలో ఇద్దరూ పోటాపోటిగా లెక్కలు వేసి చూపించారు. వామపక్ష పార్టీలు విడివిడిగా ఒక్కొక్క పరిశీలనీ అఱువిద్యుత్తే ఖర్చు ఎంత ఉంటుందో చూపించగా ప్రభుత్వం సగటు లెక్కలు చూపించినా తక్కువేనని దబాయించే ప్రయత్నం చేసింది. ఇప్పుడున్న అఱువిద్యుత్తు కేంద్రాలలో తారాపూర్వాలో ఉత్పత్తి అయ్యే విద్యుత్తు ఖరీదు యూనిటకు రూ. 2.85, కైగాలో రూ. 3.03, కూడంకుళంలో రూ. 3.75 అని చెప్పారే రేపు దిగుమతులపైన ఆధారపడి అఱువిద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేసేటట్టయితే యూనిట్ రూ. 4.75 కాగలదని వామపక్షాలు వివరంగా చూపించాయి. ధర్మల్ విద్యుత్తు మాటకొస్తే బొగ్గుగిని దగ్గరే విద్యుదుత్తుల్లి కేంద్రం నెలకొచ్చినట్టయితే ఇంధనం రహణ ఖర్చు ఉండదు కాబట్టి యూనిట్ 1 రూపాయి చిల్లరకు ఉత్పత్తి చేసే ధర్మల్ కేంద్రాలు కూడా ఉన్నాయి. బొగ్గుగినికి దూరంగా ఉన్నా కూడా ధర్మల్ విద్యుత్తు ఖరీదు సగటున రూ. 1.50కి లోపే ఉంటుంది. ధర్మల్ కంటే ఖరీదైన గ్యాస్ ఆధారిత ష్లాంటలో ఉత్పత్తి అయ్యే విద్యుత్తు ఖరీదు రూ. 2.50 నుండి 3.00 మధ్య ఉంటుంది. జలవిద్యుత్తయితే ఇంకా చాలా చవక. చాలా ప్రాజెక్టులు యూనిట్ రూ. 1.00కి లోపు ఖర్చుతో విద్యుదుత్తుల్లి చేస్తున్నాయి. కేరళలోని కొన్ని జలవిద్యుత్తు ప్రాజెక్టులలో యూనిట్ 3 పైసలకు ఉత్పత్తి అవుతుంది!

అందుకే బాంబులు చేసుకునే స్వేచ్ఛ కోల్పోవటం కాదు, రాజకీయ స్వతంత్రత కోల్పోవడం 123 ఒప్పందంలోని ప్రధాన ప్రమాదం అని పైన అన్నాం. లక్షల కోట్లు ఖర్చుపెట్టి అమెరికా నుంచి రియాక్టర్లు దిగుమతి చేసుకుని అంతే ఖరీదైన అఱుసాంకేతిక పరిశోధనా ప్రక్రియను వారి సాంకేతిక రంగంతో ముడిపెట్టిన తరువాత ఇరాన్ విషయంలోనో, సిరియా విషయంలోనో అమెరికా అన్యాయంగా నడుచుకుందని విమర్శించి ఈ సహకారాన్ని అర్థాంతరంగా ముగించడం

ఆర్థికంగా మన దేశానికి చాలా నష్టకరం కాగలదు. ఆ భయంతో అమెరికా విక్రత చేప్పలన్నిటికి తల ఉపపుత్తూ ఉండబోతాం.

అయితే ఈ విమర్శ కూడా విషయాన్ని తలకిందులుగా చూడడమేనేమో? ఇప్పటికే భారత విదేశాంగ విధానం అమెరికాకు అనుకూలం అయిచోయిందన్న సూచికలు చాలా ఉన్నాయి. అందు వల్లనే హైద్రో చట్టానికి భయపడకుండా 123 ఒప్పందం పైన సంతకం చేసేశారేమో? అమెరికా అధ్యక్షుడు ఆ దేశ కాంగ్రెస్‌కు ఇచ్చే వార్డ్‌క నివేదికలో అనుకూలమైన విషయాలేవీ ఉండబోవన్న భరోసావల్లనే ఆ పని చేసేశారేమో? అమెరికాకు రాజకీయంగా అనుకూలంగా ఉన్నట్టయితే బాంబులు ఎన్ని తయారుచేసుకున్న ఇబ్బందేమీ ఉండదని తెలుసును కాబట్టే 123 ఒప్పందంవల్ల అణ్ణప్రాలు తయారు చేసుకునే ‘స్వేచ్ఛ’ కోల్పోయామన్న విమర్శకు మన పాలకులు జంకడం లేదేమో? ఈ విధంగా చూస్తే 123 ఒప్పందం జరగబోయే దానికి సూచిక కాదు, జరిగిపోయిన దానికి సూచిక.

123 ఒప్పందం పైన చర్చ ఇంకా జరుగుతుండగానే, అంతర్జాతీయ అఱవశక్తి సంస్థ (ఐఐఎ) మీటింగ్‌లలో ఇండియా రెండు సార్లు ఇరాన్‌కు వ్యతిరేకంగా అమెరికా ప్రతిపాదించిన తీర్మానాలకు అనుకూలంగా ఓటువేసింది. మొదటిసారి ఓటు వేసింది 2005 సెప్టెంబర్‌లో. జనవరి 2006లో భారతదేశంలోని అమెరికా రాయబారి దేవిడ్ మల్ఫెట్ ‘ఇరాన్‌కు వ్యతిరేకంగా ఇండియా ఓటు వేయని పక్షంలో అమెరికా కాంగ్రెస్ భారత-అమెరికా అఱు ఒప్పందాన్ని ఆమోదించదు’ అని బహిరంగంగా హెచ్చరించాడు. ఫిబ్రవరి 2006లో మన వాళ్ళు మళ్ళీ ఇరాన్‌కు వ్యతిరేకంగా ఓటు వేశారు. జూన్ 2006లో జరిగిన భారత-అమెరికా పోర అఱవశక్తి సహకార సమావేశాన్ని ప్రారం భిన్నా అమెరికా సెనేట్ విదేశ సంబంధాల కమిటీ చైర్‌రూన్ అయిన రిబ్ర్యూ లుగార్, ‘ఇండియాతో మెరుగుతున్న మన సంబంధాల వ్యాప్తిత్వక ఘలితాన్ని అప్పడే చూడగలుగుతున్నాం. ఐఐఎలో గత సెప్టెంబర్‌లోనూ, ఈ ఫిబ్రవరిలోనూ ఇరాన్ విషయంలో ఇండియా ఓటువేసిన తీర్మాను బట్టి నయా ధీల్ని తన సంప్రదాయక విదేశాంగ నీతిని సర్పబాటు చేసుకోవడానికి సిద్ధంగా ఉండనీ అంతర్జాతీయ విషయాలలో నిర్మాణాత్మక పైభారి అనుసరించడానికి సిద్ధంగా ఉండనీ ఆర్థం అవుతున్నది’ అన్నాడు. ఇరాక్ విషయంలోనూ భారత ప్రభుత్వం ఇదే ‘నిర్మాణాత్మక’ పైభారి ప్రదర్శించి, ప్రదర్శిస్తున్నది. సద్గాం హనేన్ వివారణను ఒక ప్రహసనంగా మార్చి అతనిని ఉరితీసి నష్టాడు భారత్ ఖండించలేదు. కేవలం ‘విచారం’ ప్యక్టం చేసింది. అమెరికా దాడులలో వేలాది నిరాయధ పొరులు చనిపోతున్నా భారత్ ఖండించడం లేదు. ఇది అన్యాయం అనడం లేదు. ఇజ్రాయిల్ పొలస్తీనా ప్రజల ఆవాసాలమైన, సిరియాపైన చేసిన దాడుల విషయంలో నోరు మెదవలేదు.

జరిగిపోయిన దానికి సూచిక అయినా, జరగబోయే దానికి సూచిక అయినా ఇది నైతికంగా, రాజకీయంగా, ఆర్థికంగా చాలా అభ్యంతరకరం. దౌర్జన్యమే ఏకైక విదేశాంగ నీతిగా గల అమెరికాకు తోకగా మారడం అనే విషయానికి పెద్దగా వివరణ అక్కరలేదు. రాజకీయ విజ్ఞాత మాటకొస్తే, మధ్యాస్థియా, పశ్చిమాసియా దేశాలన్నిటితోనూ (ఒక్క పాకిస్తాన్ మినహాయిస్తే) మనకెప్పుడూ సత్సంబంధాలున్నాయి. ఇరాన్- ఇరాక్ యుద్ధమప్పుడు కూడా రెండు దేశాలతోనూ మనకున్న సత్సంబంధాలు చెరగలేదు. చైనాతో అప్పడెప్పుడో చెడిన సంబంధాన్ని గత కొద్ది

సంవత్సరాలుగా మెరుగుపరచుకుంటున్నాం. అటువంటి సమయంలో అమెరికా ప్రాపకం కోసం వీరందరితోనూ సంబంధాలు చెడగొట్టుకోవడం అత్యంత తెలివితక్కువుతనం. ఆర్థికం మాటకోస్తే, పశ్చిమాసియా మధ్యామాసియా దేశాలలో విస్తారంగా నూనె, సహజవాయి వనరులున్నాయి. అమెరికా నుండి కొనుకోగ్గల యురేనియం మనకెంత ఇంధనం ఇస్సుందో తేలీదుగానీ ఈ వనరులు చాలా ఇయ్యగలవు. అయితే వాటిని మనం పొందే ప్రయత్నానికి అమెరికాతోని ‘ప్ర్యాహోత్కర సంబంధం’ ఆటంకం కాగలదని ఇర్చాన పైప్ లైన్ ఉదంతం సూచిస్తుంది.

ముగింపుగా మళ్ళీ మొదటికొద్దాం. 1950ల నుండి వేల కోట్ల రూపాయల నిధులు మేఘున్న భారత అణుశక్తి విధానంలో వాస్తవికత కంటే మార్పికత ఎక్కువ. దానికొక విసూత్తు ప్రాతిపదికగా ప్రతిపాదించబడ్డ మూడు దశల పథకం ఏమాత్రం ఆచరణ సాధ్యమో, ఎప్పుడు ఆచరణ రూపం తీసుకుంటుందో తేలీదుగానీ అది చాలా ఖరీదైన ప్రక్రియ అనీ దానిలో అణుధార్మిక కాలుప్య ప్రమాదం చాలా ఇమిడి ఉందనీ మాత్రం తెలుసు. ఇంత దబ్బు సంప్రదాయేతర విద్యుదుత్వత్తి ప్రక్రియలపైన పెట్టి ఉంటే చాలా ఘరీతం ఈ పాటికి సాధించి ఉందుమనడంలో సందేహం లేదు.

అమెరికాతో చేసుకున్న పోర అణుశక్తిబహుందం మన ప్రత్యేకతగా చెప్పుకునే ఈ మూడు దశల పథకానికి ఏ విధంగానూ ఉపయోగపడదు. మన దగ్గర లేని యురేనియం దిగుమతుల మీద, ఆ పదార్థం లభ్యమయ్యే దేశాలు తయారుచేసుకున్న సాంకేతిక ప్రక్రియల మీద అది మనల్ని ఆధారపడేట్టు చేస్తుంది. విద్యుదుత్వత్తి ఖరీదును చాలాపెంచుతుంది.

అణు ఒప్పుందం కారణంగా భారత అణు బాంబులు తయారుచేసుకునే స్వేచ్ఛ కోల్పోయిందనేది ఒక బూటుకు చర్చ. అణుబాంబులు భారతీకే కాదు ఎవరికీ అక్కరలేదనేది అటుంచి, అక్కరకు దాని ఆ స్వేచ్ఛను మనం కోల్పోయామనడం ఆసలు విషయాన్ని చూడ నిరాకరించడం. అమెరికా విధానాలకు అనుకూలంగా ఉన్న దేశాలన్నిటికి ఆ ‘స్వేచ్ఛ’ ఉంటుంది. మన విదేశాంగ నీతి మెట్టుమెట్టుగా అమెరికాకు అనుకూలంగా తయారయింది. అమెరికాతో మనం ‘భుజం భుజం కలిపి నడుస్తాం’ అని మనోహనసింగ్ ప్రకటించేదాకా వచ్చింది. ఈ సత్వరిపర్వతనకు గుర్తింపుగానే అమెరికా ఎన్.పి.టి. పైన, సి.టి.బి.టి. పైన మనం సంతకం చేయకపోయినా అణుశక్తి సహకారాన్ని పున రుద్ధరించింది. ఆ సత్వరిపర్వతన కొనసాగాలన్నదే పురతుగా పెట్టింది. అది ఎట్టి పరిస్థితులలోనూ కొనసాగుతునే ఉంటుందని మన పాలకులు విశ్వసిస్తున్నారు కాబట్టి ‘బాంబులు తయారు చేసుకో లేమేమో’ అన్న శంక తెలియజేస్తున్న వారి అజ్ఞానానికి నవ్వుకుంటూ సంతకం చేసేశారు.

వాళ్ళ విద్యుత్పక్కి గురించి మాటల్లాడుతున్నారు గానీ వారు ఈ ఒప్పుందం నుండి పొంద జూస్తున్నది విద్యుత్పక్కి కాదు, అగ్రరాజ్యం హోదా. తనతో ఉంటే ఆ హోదా కల్పిస్తానని అమెరికా

**రాజకీయ విజ్ఞత మాటకోస్తే,
మధ్యామాసియా, పశ్చిమాసియా
దేశాలన్నిటితోనూ (బ్రాష్టాన్స్తాన్ను
మినపశియ్సే) మనకెప్పుటూ
సత్తంబంధాలున్నాయి. చైనాతో
అప్పుడెప్పుడో చెడిన సంబంధాన్ని గత
కొఢి సంవత్సరాలగా
మెరుగుపరచుకుంటున్నాం. అటువంటి
సమయంలో అమెరికా ప్రాపకం కోసం
వీరందరితోనూ సంబంధాలు
చెడగొట్టుకోవడం అత్యంత
తెలివితక్కువుతనం.**

అణ్ణప్పవ్యాప్తి నిరోధక ఒడంబడిక (ఎన్.పి.టి)

ఈ ఒడంబడిక 1968లో ఉనికిలోకి వచ్చింది. అది ప్రస్తుతం అయిదు దేశాలనే అణ్ణప్ప దేశాలుగా గుర్తిస్తుంది. ఇవి అమెరికా, రష్యా, బిటిన్, ప్రొస్టీ, చైనా. తల్సిన దేశాలు అణ్ణప్ప రహిత దేశాలు. ఈ రెండు రకాలను ఈ ఒడంబడిక వేరువేరుగా చూస్తుంది. అణ్ణప్ప రహిత దేశాలు ఎప్పటికీ అణ్ణప్రోలు పొందకూడదు, తయారు చేసుకోకూడదు. అయితే శాంతియుత అపసరాలోసం వాడుకోవచ్చు. అణ్ణప్ప దేశాలు అణ్ణప్ప రహిత దేశాలకు అణ్ణప్రోలు ఎగు మతి చేయకూడదు. తమ వరకు ఉంచుకోవచ్చు. పోనీ కాలక్రమంలో వాటిని తగ్గించుకో వాలనైనా ఈ ఒడంబడిక అంటుందా అంటే, 'అణ్ణప్ప పోనీని త్వరగా నిరోధించడానికి, అఱు నిరాయుధీకరణ సాధించడానికి' అంతిమంగా అంతర్జాతీయ పర్యవేక్షణ కింద పూర్తిస్థాయి నిరాయుధీకరణ నెలకొల్పుడానికి చిత్తపుఢితో సంప్రదింపులు చేపట్టాలి' అని మాత్రమే ఈ ఒడంబడిక అంటుంది. అందుకే దీనిని విషక్షా పూరితమైన ఒడంబడిక అంటున్నాం. ఒకనాడు ఇండియా ఆ కారణంగా దీనిపైన సంతకం చేయలేదు.

ఈ ఒడంబడికమైన ఇప్పటికి 189 దేశాలు సంతకం చేశాయి. చేయనివి ఇండియా, పొకిస్టాన్, ఇజ్రాయిల్, ఉత్తరకొరియా మాత్రమే. ఈ నాలుగు దేశాలకూ అణ్ణప్ప సామర్థ్యం ఉంది. వీటిని అణ్ణప్ప దేశాలుగా గుర్తించినట్టయితే మొదటి అయిదింటితో కలిసి ప్రత్యేక హోదా అనుభవించడానికి అభ్యంతరమేం ఉండకపోవచ్చు. 123 ఒప్పుందం ఘలితంగా భారతీకు అణ్ణప్ప దేశంగా ఇన్నాళ్ళకు గుర్తింపు లభించేసిందని కొందరూ, లేదు లేదని కొందరూ నిర్దిశమైన చర్చ పెట్టుకోవడం చూశాం. అయితే ఆ అయిదు దేశాలు అందుకు సిద్ధంగా లేకపోవడం వల్ల వీరు బయలే ఉండిపోయారు.

సమగ్ర అఱుపరీక్ష నిషేధ ఒప్పుందం (సిటిబిటి)

ఆది 1996లో ఉనికిలోకి వచ్చింది. ఎన్.పి.టి బాంబులు లేని దేశాలు బాంబులు తయారు చేసుకోకుండా ఆపిందేగానీ బాంబులున్న దేశాలను అదుపు చేయలేదన్న అసంతృప్తి కారణంగా అణ్ణప్రోలను నిజమైన ఆర్థరంలో అదుపు చేయగల అంతర్జాతీయ ఒడంబడికకోసం క్రషి కొనసాగింది. దాని ఘలితమే సిటిబిటి. ఇది అన్ని రకాల అఱుపరీక్షలమైన నిషేధం పెట్టింది. అఱుపరీక్షలు చేయకుండా కొత్త అణ్ణప్రోలు తయారుచేసుకోవడం సాధ్యంకాదు కాబట్టి దీని ఘలితంగా అణ్ణప్రోల వ్యాప్తి నిలిచిపోతుండన్నది దీనిని రూపొందించిన వారి అశ. (అయితే కంప్యూటర్ సిమ్యులేషన్ ద్వారా కృతిమ అఱుపరీక్షలు నిర్వహించడం అసాధ్యమేం కాదు కాబట్టి దీనివల్ల నిజంగా అఱుపరీక్షలు అగుతాయా అని సందేహం వ్యక్తం చేసిన వారు లేకపోలేదు).

దీనిపైన 178 దేశాలు సంతకం చేశాయి గానీ, అందులో 144 మాత్రమే దానిని ఆమోదించాయి. సంతకం చేసి ఆమోదించకుండా ఉన్న దేశాలలో అమెరికా ఒకటి. అంటే అమెరికా తన మీద తాను అఱుపరీక్షలమైన నిషేధం విధించుకోలేదు. ఇండియా, పొకిస్టాన్, ఉత్తర కొరియాలు దీనిపైన సంతకమే చేయలేదు.

చెప్పింది. మన వాళ్ళు సంతోషంగా సై అన్నారు. ప్రపంచంలో కాకపోయినా ఇజ్జాయిల్ లాగ గల్లీలోనైనా అగ్రరాజ్యం కాలేమా అని వారి ఆశ.

నిజవైనా, అబద్ధమైనా విద్యుత్థక్కి గురించి ఒక వాదన చేస్తున్నారు కాబట్టి దానికి జవాబు చెప్పుకొని ముగిద్దాం. మొదటిది, ఇంధనాల వినియోగిలో వృధాను అదుపుచేస్తే మనం ఇంకేమీ విద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేయకుండానే చాలా శక్తి (ఎన్టీ) పొందవచ్చు. ఒక రూపాయి ఉత్పత్తికి మనం ఖర్చుచేసే శక్తి జపాన్ కంటే మూడుస్వర రెట్లు ఎక్కువ, అమెరికా కంటే ఒకటిన్నర రెట్లు ఎక్కువ అనేది ఒక అంచనా. మనం ఇతర దేశాలతో సమానమైన పొదుపు సాధించినట్లయితే 20 నుండి 30 శాతం శక్తిని అదనంగా పొందగలగుతామని, అది 30,000 మెగావాట్ల విద్యుత్తుతో సమానమనీ వేరే ఎవరో కాదు, భారత పారిశ్రామిక సమాశ్యే అంచనా వేసింది. ఈ పొదుపు సాధించడానికి సాంకేతిక దిగుమతులు అవసరమైనా అవి ఉపయోగకరమైన దిగుమతులవుతాయి.

కాగా, మన విధానకర్తలు మాట్లాడుతున్న అభివృద్ధి నిజంగా కాంక్షనీయమా? రెండంకెల వ్యధిరేటు అభిలషణియమా? ఈ లక్ష్మీలను దేశం ముందు పెట్టడంలో 20వ శతాబ్దిలో అమెరికా వంటి దేశాలు సాధించిన జీవనశైలిని, జీవన ప్రమాణాలను మనవాళ్ళు లక్ష్యంగా పెట్టుకున్నారన్నది స్పష్టమే. అయితే ఆ జీవనశైలి, ఆ జీవన ప్రమాణం మనవజూతి భవిష్యత్తుకు నమూనా కాదు. ఇంధనాన్ని అంత భారీగా వినియోగించే ఆ జీవనశైలిని ప్రపంచమంతా సాధించజాస్తే ఈ భూమి ఉండదు, ఈ గాలి ఉండదు, ఈ జీవావరణం ఉండదు. దానిని పిరమిడ్లలాగ ఒక చారిత్రక వైపు రీత్యంగా భావించి ప్రకృతికి మనిషికి సమతల్యాన్ని నిలబెట్టే జీవనశైలిని వెతుక్కోవాలి. అందుకు తగ్గ అభివృద్ధి నమూనాను రూపొందించుకోవాలి.

అటువంటి జీవనశైలికి ఎంత ఇంధనం అవసరం అవశుంధో చెప్పలేము గానీ చిదంబరం గారు ఆరాటపడుతున్నంతయితే అవసరం కాదు. అది ఎంతైనా అఱుశక్తికి దానిలో స్థానం అనలే ఉండకూడదు. ప్రకృతిలోని కొన్ని పదార్థాలను ముట్టకుండా ఉంటేనే మంచిది. యురేనియం వాటిలో ఒకటి. అది నేల కింద ఉండిపోవడమే మంచిది. దానిని వెలికి తీసి దాని నుండి శక్తిని ఉత్పత్తి చేసే ప్రక్రియలో ప్రాణాంతకమైన ప్రమాదాలు అనలే జరగకుండా కాపాడడం అసాధ్యం. అది అట్లాగుంచి, ఈ క్రమంలో పెరుగుతూ పోయే వ్యర్థపదార్థాల అఱుధార్యికత నుండి ప్రాణికి రక్షణ లేదు. ప్రపంచంలోని యురేనియం, యురేనియంగా మార్గుగల సకల పదార్థాలు ఖర్చుయి పోయిన తరువాత ఈ వ్యర్థ పదార్థాల చెరువులూ గుట్టలూ మిగిలిపోతాయి. శాశ్వతంగా మిగిలి పోతాయి. వాటిని నిరపాయకరంగా మార్చే మార్గమేదీ లేదు. భూమి వాటిని కాస్పర్ కురుపులలాగ తన ఒంటిమీద భరిస్తూ బతకాలి. దాని కంటే యురేనియాన్ని నేలకిందే ఉండనిచ్చి ప్రకృతిని పచ్చగా మిగిల్చే జీవన శైలికి, ప్రమాణాలకూ మానవ ఆకాంక్షలను పరిమితం చేసి ఆ స్థితికి అందరినీ తీసుకొచ్చే మానవీయ విధాన రచన చేపట్టడం చాలా ఉత్తమం.

ఆలోకనం

ప్రేమాన్యద దాడులు

కె.సుధ

ప్రేమ పేరట ఆడపిల్లల హత్యలు, ఆత్మహత్యలు ఇటీవల కాలంలో పత్రికలు, ఎలక్ట్రానిక్ మీడియాలో బాగా ప్రచారమవుతున్నాయి. ఇదివరకటి కంటే నిజంగా ఈ నేరాల సంఖ్య పెరిగిందా లేదా మీడియా వీటిని వెలుగులోకి తేవడం మాత్రమే పెరిగిందా అనేది అధ్యయనం చేసి నిర్ధారణకు రావలసిన అంశం. ఇటువంటి సంఘటనలు జరిగినప్పుడు టీవీ ఛానల్స్ రోజుల తరబడి ప్రసారం చేస్తూ పోతుంటే ఒకర్ని చూసి మరొకరు నేర్చుకనే ప్రమాదం మటుకు ఉంది. విజయవాడలో మీనాకుమారి మెడని కోసిన మర్మాదే విశాఖపట్నంలో వరలడ్జైపై ల్లేడులతో దాడి జరిగింది. భయానక ధృత్యాలను పదే పదే ప్రసారం చేయడంతోపాటు ఒక టీవీ ఛానల్ కొంచెం ముందుకి వెళ్లి దీనికి 'కోతల సీజన్' అనే శీరిక కూడా పెట్టిసింది. ప్రతి టీవీ ఛానల్ నేరాలు ఫూరాలంటూ ఒక కార్యక్రమం తప్పకుండా ప్రసారం చేస్తుంది.

కాని తప్పంతా మీడియాపై నెట్టేద్దామా?

ప్రేమ ఘలించని కారణంగా స్ట్రీలపై అత్యాచారాలు, హత్యలు, ఆత్మహత్యలు వంటి సంఘటనలు సమాజంలో ఎప్పుడూ జరుగుతూనే ఉన్నాయి. ఇదివరకు అవి లా జర్నల్స్కే పరిమిత మయ్యేవి. ఇప్పుడు మీడియా ప్రభావం పెరిగింది కనుక నిమిషాల మీద మన దృష్టికి వస్తున్నాయి. 'ప్రేమాన్యదం' పేరు మీద చర్చ మన ముందుకి వచ్చింది కనుక ప్రేమ, టీవితం తదితరాలను నేటి యువతరం ఆర్థం చేసుకుంటున్న పద్ధతి, విషయంలో వాళ్లు, వాళ్ల తల్లిదండ్రులు సమాజం ఎదుర్కొంటున్న సమస్యలను ఈ వార్తల ఆధారంగా ఆర్థం చేసుకోడానికి ప్రయత్నించాం.

★ మానవ హక్కుల కార్యకర్త, విజయవాడలో న్యాయవాది

జన్మేళ్ళ తెలుగు సినిమా చరిత్రలో ప్రేమ ఇతివృత్తంగా లేని సినిమాలను వేళ్ళపై లెక్కపెట్టాచు. ఒక్క సినీనిరూత - దర్శకుడి చేతిలో ఆ రెండు అక్షరాల పదం ఎన్ని వంకర్లు తిరగాలో అన్ని వంకర్లు తిరిగింది. ప్రేమంబే స్త్రీని లైంగిక వస్తువు (Sex object) కింద జమకట్టయ్యడం ఎక్కువ సినిమాల్లో జరిగే వ్యవహారం. సినిమా అందరికీ అందుబాటులో ఉండే మాధ్యమం కాబట్టి అందరూ వీటికి ప్రభావితులొతారు.

ప్రేమ పేరిట ఇటీవల జరుగుతున్న హత్యలు ఒక వర్గానికో, కులానికో, ప్రాంతానికో పరిమితం కాలేదు. గత ఏడాది ఆగస్టు సుంచి ఈ ఏడాది జనవరి వరకు కృష్ణ జిల్లాలో 8, అనంతపురం 4, కరీంనగర్ 2, నల్గొండ 1, చిత్తూరు 1, గుంటూరు 1, శ్రీకాకుళం 1, విశాఖ పట్టం 1, పశ్చిమ గోదావరి 1, ప్రకాశం 1, హైదరాబాద్ 3, ఆదిలాబాద్ 1 చొప్పున దాడులు నమోదుయ్యాయి.

అన్ని విషయాల్లో ‘ముందు’ ఉన్నట్టే ఈ విషయంలో కూడా కృష్ణ జిల్లా ముందుంది. విద్యా సంస్థలు ఎక్కువ ఉండటమే దీనికి కారణమని స్థానికుల అభిప్రాయం. 80వ దశకం వరకు ఈ జిల్లా విద్యార్థులు చదువుల నిమిత్తం గుంటూరు, హైదరాబాద్లకు వలస వెళ్ళారు. ఇప్పుడు పరిస్తులు మారాయి. ఎంసెట్, ఐటి కోచింగ్ బాగా ఇస్ట్రీయని విజయవాడ ప్రైవేటు రెసి డెన్సియల్ కళాశాలలు బాగా పేరు గడించాయి. గత రెండు దశాబ్దాల్లో విజయవాడ నిండా రెసి డెన్సియల్ కళాశాలలు పుట్టలు పుట్టలుగా అవతరించాయి. ఈ కళాశాలల ధైయమల్లా విద్యార్థుల మెడిస్టల్లో ఎంసెట్లో వచ్చే ప్రశ్నలకు జవాబులు చొప్పించడమే. ప్రతి నిమిషం ‘విలువైనదే.’ విద్యార్థుల బుర్రల్లో నిమిషానికి నాలుగు బిట్లు చొప్పించేద్దాం అనుకుంటున్నారు. అందరూ ఇదే పరుగులో ఉన్నారు. మనమూ ఈ దారిలోనే పోకపోతే పిల్లల భవిష్యత్తు నాశనం అవుతుందేమౌని భయపడి తల్లిదండ్రులు కూడా పిల్లల్ని ఈ కళాశాలల్లో భర్తీ చేస్తున్నారు.

పదిహేను పదహారేళ్ళ ప్రాయంలో పిల్లలు ఎన్ని రకాల మానసిక ఉద్యోగాలకు గురవుతారో పెద్దవాళ్ళకి తెలుసు. ప్రతి ఒక్కరికీ అది స్వానుభవమే. ప్రతి వ్యక్తికి ఆ దశ అలజడితో కూడుకున్నదే. పెద్దవాళ్ళ ప్రపంచంలోకి అడుగుపెట్టానికి అది తొలిమెట్టు. కెరియర్ ఎంచుకోడానికి అది ఒక కీలకమైన సమయం. వీటికి తోడు అదే సమయంలో శరీరంలో మార్పులు, ఆలోచనల్లో మార్పు వచ్చే కాలం. ఈ శారీరక మార్పులు, మానసిక మార్పులను అర్థం చేసుకోవడానికి పిల్లలకి కొంత వ్యవధి కావాలి. ఈ మార్పుల గురించి వాళ్ళకి తలెత్తే సందేహాల్చి తీర్చే పెద్దవాళ్ళ ఉండాలి. మన సమజంలో లైంగికత్వం గురించి బాహోటంగా మాట్లాడ్డం ఇప్పటికీ తప్పే. కనుక తల్లిదండ్రుల దగ్గర తమకోచ్చే సందేహాల్చి తీర్చుకోలేదు. పిల్లలతో ఈ విధవైన విషయాలు మాట్లాడే తల్లి దండ్రులు మహా అరుదు. విద్యాసంస్థల సంగతి సరేసరి. ఎక్కువ మంది చదివేది రెసిడెన్సియల్ కళాశాలలోనే. అక్కడ సిలబన్సికి కట్టబడి పారాలు చెప్పడం మెనహా మరో విషయం ప్రస్తావించరు. ఇక తమ ఆలోచనలను బిగియిపడకుండా వ్యక్తవర్గాలిగేది తమ తోటి విద్యార్థులు, స్నేహితులతోనే. వీళ్ళుండరూ పొందే ఉమ్మిడి జ్ఞానం సినిమా, ఇంటర్వెన్ట్, బూతుసాహిత్యం. భాశీ సమయాల్లో ఏం చేస్తారని ఒక రెసిడెన్సియల్ కళాశాల విద్యార్థిని అడిగితే ‘బూతు పుస్తకాలు చదువుతాం, ఎదటి కాలేజీలో చదివే అమ్మాయిల గురించి కామెంట్ చేస్తాం’ అని చెప్పాడు.

ఇంటర్వెన్ట్ సెంటర్లు అన్ని ఊర్లలో వెలిశాయి, ఇంటర్వెన్ట్ కెఫేలు ఎప్పుడూ యువతీ యువకులతో కిటకిటలాడుతూ ఉంటాయి. వీటిని ఉపయోగించడానికి కొంత అక్షర జ్ఞానం,

కంప్యూటర్ ఆపరేట్ చేసే జ్ఞానముంటే చాలు. ఇది ఎటువంటి నియంత్రణ లేని మాధ్యమం. పోర్సోగ్రఫీని ప్రోత్సహించే వెబ్సైట్లు కోల్డలు. వాటిని చిన్హిల్లలు కూడా నిరాటంకంగా చూసే అవకాశం ఉంది. ఇళ్ళల్లో స్వంత కంప్యూటర్లు ఉన్న వారిపై అప్పుడప్పుడైనా తల్లిదండ్రుల నియంత్రణ ఉంటుంది. ఇంటర్నెట్ కేఫ్లో అటువంటిది కూడా ఉండదు. యువతకు అందుబాటులో ఉన్న మరో సాకర్యం సెల్ఫోన్లు. అర్థరాత్రిక్షు పిల్లలు ఎవరితో మాట్లాడుతున్నారో, ఎందుకు మాట్లాడుతున్నారో తెలియక, వాళ్ళని అరికట్టలేక తల్లిదండ్రులు పదుతున్న అవస్థలు అంతా ఇంతా కాదు. తల్లిదండ్రుల్లో 'ప్రైస్', 'డిప్రైస్' పెరగడానిచి ఇదొక కారణం అనుకోవచ్చు. 'ప్రైమోన్యూదం' మాదిరే 'ప్రైస్' కూడా ఇటీవల కాలంలో బాగా వాడకంలో ఉంటున్న పదం. నియంత్రణ లేని ఇటువంటి సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, తద్వారా వారికి ప్రాప్తించే జ్ఞానంవల్ల ప్రతి ఇంట్లో తల్లిదండ్రులకి, పిల్లలకీ మధ్య టెస్ట్స్ పెరుగుతున్నాయి. తరానికి తరానికి మధ్య అంతరాలు ఎలాగూ ఉంటాయి. కాని ఈ సాంకేతిక 'పరిజ్ఞానం' ఆ అగాధాన్ని మరింత పెంచుతోంది. ఘలితంగా తమ బిడ్డల్ని తామే పోల్చుకోలేని స్థితిలో తల్లిదండ్రులు ఉంటున్నారు.

'ప్రైమోన్యూదం' మాదిరే 'ప్రైస్' కూడా ఇటీవల కాలంలో బాగా వాడకంలో ఉంటున్న పదం. నియంత్రణ లేని సాంకేతిక పరిజ్ఞానం, తద్వారా వారికి ప్రాప్తించే జ్ఞానంవల్ల ప్రతి ఇంట్లో తల్లిదండ్రులకి, పిల్లలకి మధ్య టెస్ట్స్ పెరుగుతున్నాయి. తరానికి తరానికి మధ్య అంతరాలు ఎలాగూ ఉంటాయి. కాని ఈ సాంకేతిక 'పరిజ్ఞానం' ఆ అగాధాన్ని మరింత పెంచుతోంది.

వ్యాపార ప్రకటనలు ఏకాగ్రతను భగ్గం చేస్తాయి. మనుషుల కంటే తీవీతో ఎక్కువ కాలం సహజీవనం చేస్తున్నప్పుడు పిల్లల్లో కుదురు, ఏకాగ్రత, ఓర్పు ఎక్కుడ నుంచి వస్తాయి? తీవీ రిమోట్ చానల్ మార్చినంత సులువుగా జీవన దృశ్యం మారిపోదుగా. అక్కడే మొదలవుతుంది ఆసహనం.

పోర్సోగ్రఫీ, లైంగిక స్వేచ్ఛల పట్ల పైఫిరి తీసుకోవడంలో మానవ హక్కుల ఉద్యమం ఎప్పుడూ ఇఱుంది పదుతూనే ఉంది. మహిళా ఉధృతమంలో కూడా ఈ అంశం మీద ఏకావీప్రాయం లేదు. పోర్సోగ్రఫీని నిషేధించాలి అనే వారి దగ్గర నుంచి అది వారి వ్యక్తిగత స్వేచ్ఛ అని సమర్థించే వారు పరకు ఉన్నారు. అశ్లేషతకు నిర్వచనం ఏమిటి అనే దగ్గర మొదలవుతుంది పేచీ. ఒకరికి అశ్లేషం అనిపించింది మరొకరికి కాదు. డైన్ కోడ్ పట్ల ఇర్సన్, టర్మినల్ పంటి దేశాల్లో స్ట్రీలు ఎన్ని అవస్థలకి, అణచివేతకి గురవుతున్నారో చువుతూనే ఉన్నాం. భోమైనీ లాంటి వారికి స్ట్రీలు బురభా తొడుక్కోక పోవడం అశ్లేషం. అంతెందుకు మన రాష్ట్రంలో 1980లలో ఈదర గోవింద్ గారి సారధ్యంలో నడిచిన 'అశ్లేషత వ్యతిరేక పోరాట కమిటీ' ఓల్డ్ తర్జుమా చేసిన కొలంటాయ్ నవల 'మూడు

మిలిమీరిన ఇంటర్నెట్ వాడకం వల్ల మరో ప్రమాదం కూడా తలెత్తుతోంది. యువత యంత్రాన్ని అర్థం చేసుకున్నంత బాగా మనుషులను అర్థం చేసుకోలేకపోతున్నారు. కంప్యూటర్ మనం ఏ కమాండ్ ఇస్నే అది చేస్తుంది. మనం ఏ టీవీ చానల్ పెట్టుకోవాలో మన చేసిలోని రిమోట్ చెబుతుంది. మానవ సంబంధాలు అలా కదే? ఏకపక్కంగా మానవ సంబంధాలను నిర్మించుకోదలచినప్పుడే ఇలాంటి విపరీత పరిణామాలు చేటుచేసుకునేది. మీట నొక్కితే పలికి నట్టు మనుషులను పలకమంటే ఎలా? ఒకే కార్యక్రమం ఏకాగ్రతతో చూస్తూ తీవీ చానల్ మార్చుకుండా ఎవరైనా చూస్తున్నారా? చూద్దామన్నా మధ్యలో

తరుల'ను నిపేధించాలనే తీర్మానం ప్రవేశపెట్టింది. ఇలాంటి చర్యలు భావప్రకటనా స్వేచ్ఛకు విరుద్ధం. అలాని స్త్రీని లైంగిక వస్తువుగా చూపించడాన్ని చూసే చూడనట్టు బోహాలా? ఇప్పుడు అది మన రాష్ట్రంలో స్త్రీల మనుగడకే ముఖ్య వాటిల్లే పరిస్థితిని సృష్టించింది. ఈ విషయంలో వివిధ హక్కుల మధ్య ఏర్పడే వైరుధ్యాన్ని ఎలా పరిపూరించాలో, విభజన రేఖ ఎక్కడ గొయాలో ఆలోచించాలి.

ఆడపిల్లల మీద దాడులు జరగడానికి ఇంటర్నేట్ కారణం అనుకుందామా అంటే అది అందుబాటులో ఉన్న చదువుకున్న కుర్కారే వీటికి పొల్పుడటం లేదు. గ్రామాల్లో కూడా ఈ దాడులు జరుగుతున్నాయి.

నల్గొండ జిల్లా తిప్పరి మండలంలోని మామిడాలకు చెందిన కొత్తపల్లి తిరుపులో కూలిపని చేసుకుని బతుకుతున్నాడు. తాను ప్రేమించిన ఇంటర్ విద్యార్థిని ప్రేమలత పెళ్ళికి ఒప్పుకోలేదని గత విడాది డిసెంబరు 27న ఆమె మీద గొడ్డలి, రోకలి బండతో దాడిచేసి తీప్రంగా గాయపరిచాడు.

కరీంనగర్ ఇందిరానగర్కి చెందిన కొండయ్య ఆటోడ్రైవర్. అదే ఊరికి చెందిన ఇంటర్ విద్యార్థిని ప్రియాంక (17)ని ప్రేమించాడు. మూడు నెలల పాటు వెంటపడినా ఆ అమ్మాయి పట్టించుకోవడం లేదని గత విడాది డిసెంబరు 22న కొబ్బరి బోండాల కత్తి తీసుకుని ఆ అమ్మాయి మీద దాడి చేశాడు.

హనుమాన్ జంక్షన్ అప్పనవీడు నివాసి సృజని (22) మండవల్లిలో ఉద్యోగం చేస్తోంది. గుడివాడకు చెందిన లార్ట్రిడ్రైవర్ నానీ ప్రేమిస్తున్నానని గత కొడ్డి కాలంగా ఆమె వెంటపడుతున్నాడు. ఆమె తిరస్కరించడంతో బెదిరింపులకు పాల్పడ్డాడు. ఆమె లెక్క చేయకపోవడంతో గత విడాది అక్కోబరు 4 రాత్రి ఆటోలో ఆమె ఇంటికి వెళ్లి ఆసిద్దుతో దాడి చేశాడు. ఈ దాడిలో సృజని తల్లి, అక్క బావ, చెల్లి తీప్రంగా గాయపడ్డారు. బాధితుల్లో ఒకామె 9 నెలల గర్భిణి.

ప్రేమని హృజించే పేరుతో జీవితాన్ని ఎంత అలుసుగా తీసుకుంటున్నారు ఈ యువకులు. 'ప్రేమించిన అమ్మాయి తిరస్కరిస్తే మెదడులో కెమికల్ రియాక్షన్ జరిగి ఏం చేస్తున్నారో' వారికి 'తెలియదు' - ఒక 20 ఎళ్ళ ఫార్మాస్టీ విద్యార్థి ఇటువంటి దాడులకు ఇస్తున్న విశ్లేషణ అది. 'నో' అనే మాటని అంగీకరించడం చాలా కష్టమని ఒక రెసిడెన్షనల్ కళాశాల విద్యార్థి భావన. ఈ దాడు లన్సైలీకి ఒక ఉమ్మడి సంజాయిషీ తయారైపోతోంది. పిల్లలు రకరకాల తిరస్కరాలకు గురవు తున్నారు. అందర్నీ ఇలాగే నరికి పోగులేస్తున్నారా అంటే అన్ని పరాభవాలు తట్టుకోగలిగినా ఆఫరుకి అమ్మాయి కూడా తిరస్కరించిందే అనేది మింగుడు పడని విషయమేమో. ఈ విషయంలో మటుకు సనాతనంగా ఆలోచిస్తున్నారు. అలాని ఆధునికతకు హర్షిగా దూరంగా ఉన్నారా అంటే అది లేదు.

జవాళ సూల్ దశలోనే ఆడ మగ పిల్లల మధ్య ఎప్పైర్స్ సర్వసాధారణమైపోయాయి. ఈ ఎప్పైర్స్లో ఏ రకమైన కమిట్మెంట్ కూడా ఉండటం లేదు. నాలుగు రోజులు సరదాగా గడపడమే ఉద్దేశం అంతే. ఈ విషయాలేవీ తల్లిదండ్రులకి తెలియకుండా జరిగిపోవడానికి విశ్వప్రయత్నం చేస్తారు. ఒకవేళ వారికి తెలిసినా నలుగురికి తెలిస్తే పరుపోతుందని వారూ గుట్టుచుప్పుడు కానిప్పుడం లేదు. పాశ్చాత్య దేశాల్లో మాదిరి దేటింగ్ విధానాన్ని హర్షించే స్థితిలో పెద్ద వాళ్ళ లేరు. వారికి అది మింగుడు పడని విషయం. అందుకే పాశ్చాత్య దేటింగ్ విధానంలో పిల్లల

యోగక్లేషులను కాపాడుకునేందుకు ఉన్న రక్షక చర్యలు (Safeguards) మనకి కొరవడ్డాయి. ఈ చర్యలు పెద్ద వాళ్ళ ఆమోదంతో చేసేవి కాదు కనుక వాటిని గోప్యంగా ఉంచడం వల్ల కూడా అడవిల్లలకి ఈ విషయంలో అందాల్చిన సహకారం అందటం లేదు.

అడవిల్లల మీద జరుగుతున్న ఈ దాడుల్లో వాలా సందర్భాల్లో నేరస్తుడికి బాధితురాలు పరిచయస్తూరాలు. గతంలో ప్రేమించి నిరాకరించినామె. తల్లిదండ్రులు పెళ్ళికి ఒప్పుకోకపోవడమో, లేక ఆ అమ్మాయే మనసు మార్పుకోవడమో ఈ దాడులకు కారణాలుగా మాపుతున్నారు.

గుంతకల్లుకి చెందిన వెంకటరమణ ఎమ్.బి.వి, రాజేశ్వరి బి.జిడి చదువుతున్నారు. ఇంటర్లో కలిసి చదువుకున్నారు. ప్రేమించుకున్నారు. కులాలు వేరు కావడంతో తల్లిదండ్రులు వారి పెళ్ళికి ఒప్పుకోలేదు. రాజేశ్వరి అతనికి దూరమైంది. అనంతపురం ఆణ్ణు కళాశాలలో గత ఏడాది డిసెంబరు 10న పరీక్ష రాయడానికి వెళ్ళింది. పరీక్ష కేంద్రంలో ఉండగా వసుపుత్రాడు ముందుగానే ముడివేసి వెంకటరమణ ఆమె మెడలో వేయబోయాడు. విద్యార్థులు అధ్యాపకులు కలిసి అతన్ని అటుపులోకి తీసుకుని పోలీసులకి అప్పగించారు.

వెంకటపతిరాజు, ఐశ్వర్యల ఉదంతం ఇంత సులువుగా అంతమవ్వలేదు. సినీనిర్మాత శాఖమూరి పాండురంగారావు ఇంట్లో కడవ జిల్లా రాయబోటికి చెందిన డి.వెంకటపతిరాజు కారు వ్రెవర్గగా పని చేస్తున్నాడు. ఇంటర్ చదువుతున్న పాండురంగారావు కూతురు ఐశ్వర్య వెంకటపతిరాజు ఒకరినొకరు ఇష్టపడి ఇంటి నుంచి పారిపోయి జంపెడపూర్వ వెళ్ళిపోయారు. పోలీసులు కేసు నమోదు చేశారు. 20 రోజుల తర్వాత ఐశ్వర్య కుటుంబ సభ్యులు ఆమెకు నచ్చజెప్పి ఇంటికి తీసుకుని వెళ్ళారు. ఐశ్వర్య గత ఏడాది డిసెంబరు 10న టూషన్కని వెళ్తుండగా వెంకటపతిరాజు తన ఒంటిపై పెత్తోలు పోసుకుని అంటించుకుని ఐశ్వర్యను కొగిలించుకోబోయాడు. (అతని మీదే ఎవరో పోశారని మరో కథనం) ఇటువంటి సంఘటనలు చదువుతుంటే ఎంత బాధక గురైనా అవి సినిమా స్ట్రిప్ట్లను తలపించక మానవ.

రాజేశ్వరి (25) విషయానికాస్తే - అప్పటికే ఒకసారి ప్రేమ పేరుతో మోసపోయింది ఆ అమ్మాయి. జానియర్ ఆర్టిస్ట్ శివకుమార్ (28)తో మరోసారి అనుబంధం ఏర్పడింది. పెళ్ళిచేసుకోమంటే కలిసి గడపడానికి అభ్యంతరం లేదు కాని పెళ్ళిచేసుకోనన్నాడు. గత ఏడాది డిసెంబర్ 19న ఇద్దరూ కలిసి హిమాయత్సాగర్ వెళ్ళారు. మళ్ళీ పెళ్ళి ప్రస్తావన తెస్తే తిరస్కరించాడు. అలాంటపుడు చంపెయ్యమని వేడుకుండట. అతను మెడకి చున్నీ బిగిస్తే అడ్డుచెప్ప లేదు. చున్నీని మరింత బిగించి చంపేసి కట్టపై నుంచి చెట్ల పొదల్లోకి నెట్టేసి చీకట్లో ఇంటికి వెళ్ళిపోయాడు. ఇలా జరిగిందని అతనే తర్వాత పోలీసులకి సరండరై పోయి శవాన్ని చూపించాడట.

కృష్ణ జిల్లా నూజివీడుకు చెందిన రోటపాడు పద్మల్తి (18)కి విస్తర్షపేటకు చెందిన ఇనవసూరి కరుణబాబుకి పెద్దలు పెళ్ళి నిశ్చయించారు. అందుకు పద్మల్తి అంగీకరించలేదని అతను గత ఏడాది ఆగస్టు 16న కత్తితో నరికి చంపాడు.

అనంతపురం జిల్లా పెద్దాపురం మండలం చాగల్లుకి చెందిన ఇంటర్ విద్యార్థిని అనితకి (16), సోమశేఖర్ (18)తో గత రెండెళ్ళగా పరిచయం. ఒకరినొకరు ఇష్టపడ్డారు. తల్లిదండ్రులు మందలించేసరికి అనిత అతనికి దూరమైంది. ఇంటి నుండి పారిపోదామని అతను వత్తిడి తెస్తానే

ఉన్నాడు. గత ఏడాది నవంబరు 10న ఇంట్లో ఎవరూ లేని సమయంలో చొరబడి కత్తితో ఆమె గొంతు కోసేశాడు.

ఆమె కాదన్నా, అతను కాదన్నా, తల్లిదండ్రులు కాదన్నా ముప్పు వాటిల్లతున్నది మాత్రం అమ్మాయిలకే. అయితే అక్కడక్కడా ప్రేమ పేరుతో మగపిల్లల్ని వేధించిన కేసులు కూడా ప్రతికల్లో వెలువడ్డాయి. కర్మన్నలు జిల్లా డోన్ పట్టణంలో పదో తరగతి చదువుతున్న శివప్రసాదరెడ్డిని అతని సహాయాయినీ ప్రేమించింది. కానీ అతను తిరస్కరించే సరికి ఆమె గత ఏడాది దిసెంబరు 8న రెండు చేతుల్ని, గొంతును భేదుతో కోసింది. పదో తరగతిలో ప్రేమేంటి? గొంతులు కోయడా లేమిటి?

విజయవాడలో ఇంజనీరింగ్ నాల్వ సంవత్సరం చదువుతున్న విద్యార్థిని తనను ప్రేమించ మని, పెళ్ళి చేసుకోమని పదే పదే వెంటబడుతోందని ఆమె తోటి విద్యార్థి గత ఏడాది జాలై నె పోలీసులకు ఫిర్మాదు ఇచ్చాడు.

ప్రాతిక ముప్పయి సంవత్సరాల వారికి కొస్త మానసిక పరిపక్వత వస్తుందనుకుంటాం. అలాంటి వాళ్ళు కూడా దాడులు చేస్తున్నారు. శ్రీకాకుళం జిల్లా పరాసలో డిగ్రీ చదువుతున్న కల్పనాపై ఒకప్పటి ఆమె అధ్యాపకుడు సిడిపల్లి దామోదర్ గత ఏడాది నవం బరు 2న యాసిడ్ పోశాడు. ప్రకాశం జిల్లా పరుచురు మండలం సాగులపాలేనికి చెందిన హింది పండిట దేవరకొండ ఆంజనేయులు (29) ఇంటర్ విద్యార్థిని దిల్చాద్ బేగం (16) తనని తిరస్కరించిందని గత ఏడాది అక్కోబరు 15న హతమార్చాడు.

ఏడాది నుంచి వెంటపడుతున్నా తమకు ఫిర్మాదు ఇప్పులేదేమని మీనాకుమారి కుటుంబికులను మండలించిన పోలీసులు ఫిర్మాదు ఇచ్చిన కేనుల్లో ఏపాటి చర్యలు తీసుకున్నారు? విజయవాడ శీలాష్ట్రీ స్వయంగా పోలీసులకు మొరపెట్టుకున్నా ఘలితం దక్కని విషయం తెలిసిందే.

కృష్ణ జిల్లా గుడ్లవల్లేరు మండలంలోని పశుబోట్ల పాలెంకి చెందిన చిల్డ్రిబోమ్మ మహాలక్ష్మి (18)ని కమ్మిలి సత్యనారాయణ ఆరు నెలలుగా వేధిస్తున్నాడని ఆ అమ్మాయి తల్లిదండ్రులు పోలీసులకు ఫిర్మాదు చేశారు. వారిపై తిరిగి సత్యనారాయణ కేసు పెట్టాడు. పోలీసులు ఏమీ చేయలేదు. మహాలక్ష్మిపై వేధింపులు కొనసాగాయి. తట్టుకోలేక కిరోసిన పోసుకుని నిప్పంటించు కుంది. నాలుగు రోజులకి చనిపోయింది. పోలీసులు సకాలంలో చర్య తీసుకుంటే మహాలక్ష్మి చనిపోయేదా?

ముదక్ జిల్లా గజ్యోల్కి చెందిన తోగలి విద్యాసాగర్ (4న) ఉపాధి కోసం కుటుంబ సమేతంగా కరీంనగర్ వలన వెళ్ళాడు. తోమ్మిదవ తరగతి చదువుతున్న అతని రెండవ కుమారైని అదే ప్రాంతానికి చెందిన కిరణ్, తేజ అనే యువకులు వేధించేవారు. ఈ ఏడాది జనవరి 3న విద్యాసాగర్

<p>ఇటీవల బాధితురాలి బంధువులు వికంగా నిందితుల్ని ఎన్కెంటర్ చేసేయ్యాలని డిమాండ్ చేస్తున్నారు. వారి అవేదనని సాముఖ్యాతితో అర్థం చేసుకోవచ్చ కాని అవేశంతో వారు చేసే అన్ని డిమాండ్లను సమర్థించాలిన అవసరం ఎంత మాత్రం లేదు. ఇటువంటి దాడులు జరుగుతున్నది మరణశిక్షలు విధించకపోవడం వల్ల కాదు. దేస్తుయినా హింసద్వారా పలిష్టులంచవచ్చ అనే భావన సమాజంలో ఉండటం వల్లనే.</p>

పోలీసులకి ఫిర్యాదు ఇచ్చాడు. ఈ విషయం తెలుసుకున్న ఆ యువకుల మధ్యతుదారులు విద్యా సాగర్ కుటుంబంపై బెదిరింపులు అధికం చేశారు. అది తట్టుకోలేక విద్యాసాగర్ కుటుంబం మొత్తం పురుగుల మందు తాగి ఆత్మహత్య చేసుకుంది.

అనంతపురం జిల్లా పెద్ద పడుగూరు మండలం కిష్టపొదు గ్రామానికి చెందిన పదో తరగతి విద్యార్థినికి అదే గ్రామానికి చెందిన చిన్న కుళ్యాయి అనే యువకుడు గత ఏడాది డిసెంబరు 29న బలవంతంగా పురుగుల మందు తాగించాడు. [ప్రేమించమని వేధిస్తూ తమ బిడ్డ వెంట పడుతున్నాడని ఆరు నెలల క్రితం ఆమె తల్లిదండ్రులు పోలీసులకి ఫిర్యాదు చేశారు.

అనేకసార్లు దాడులు చేసిన కేసులు కూడా ఉన్నాయి. మహబూబ్ నగర్ జిల్లాకు చెందిన బుగ్గయ్య గాడ్ ప్రౌదరాబాద్ లోని యూనిఫ్ గూడలో నివసించే స్నాతి (20)ని ప్రేమించాల్సిందిగా వెంటబడుతున్నాడు. 2003 సెప్టెంబరులో కత్తితో దాడిచేసి గాయపర్చాడు. 2004 మార్చిలో మరోసారి దాడి చేశాడు. గత ఏడాది అక్కోబరు రెన మళ్ళీ కత్తితో దాడి చేయగా తీవ్ర గాయాలయ్యాయి. ఇన్నిసార్లు అమె మీద దాడి జరిగితే పోలీసులు విముఖ్యారు? అయితే అత్యుత్సాహం ప్రదర్శించి వరంగల్ మనీషా ఆలి లాంటి కేసుల్లో ఎన్కొంటర్లు చేయడం లేదా విజయవాడ అయ్యా మీరా కేసులో మాదిరిగా మొహం చాబేయడం, కేసులు నిర్వీర్యం చేయడం. రెండు రకాల అతి-మిత ధోరణులను చూస్తునే ఉన్నాం.

ప్రీలపై ఈ దాడులు జరిగినప్పుడల్లా మరణశిక్షలపై చర్చ తప్పకుండా తలెత్తుతుంది. ఆ ప్రసావన రావడంతోనే మానవ హక్కుల సంఘాలని విమర్శించడం పరిపాట్పోయింది. ఓ పక్క పోలీసులు, మరోపక్క బాధితుల బంధువులు, మహిళా సంఘాల వారు చేసే విమర్శలను తట్టుకుంటూ బాధితురాలి పణ్ణాన జరిగే ఉద్యమంలో పాల్గొనడం ఒక్కసారి సాహసంతో కూడుకున్న పనే. ఇటీవల బాధితురాలి బంధువులు వికంగా నిందితుల్చి ఎన్కొంటర్ చేసేయ్యలని హిమాండ్ చేస్తున్నారు. వారి అవేదనని సాసుభూతితో అర్థం చేసుకోవచ్చు కాని ఆవేశంతో వారు చేసే అన్ని డిమాండ్సును సమర్పించాల్సిన అవసరం ఎంత మాత్రం లేదు. ఇటువంటి దాడులు జరుగుతున్నది మరణశిక్షలు విధించకపోవడం వల్ల కాదు. దేన్నయినా హింసద్వారా పరిష్కరించవచ్చు అనే భావన సమాజంలో ఉండటం వల్లనే. నేరస్తులని పట్టుకోవడంలో పోలీసులు అలసత్వం ప్రదర్శిస్తే వారు నిర్వర్తించాల్సిన కర్తవ్యాన్ని మానవ హక్కుల సంఘాలు గుర్తుచేస్తాయి. అదేవిధంగా అత్యుత్సాహం ప్రదర్శించి నేరస్తులను ఎన్కొంటర్లు పేరిట హత్యచేసినా ఊరుకోవు. అతి మిత పోకడలకు పోకుండా అధికార వ్యవస్థ పని చేయాల్సిన చట్టాన్ని మానవ హక్కుల ఉద్యమం ఎల్లవేళలా గుర్తు చేస్తునే ఉంటుంది.

ఆడపిల్లలపై రాష్ట్రంలో జరుగుతున్న దాడులకు కారణం తల్లిదండ్రుల పెంపకమా, విద్యాసాగర్ సంస్థలా, ఇంటర్నేట్, సినిమానా, సాంకేతిక పరిజ్ఞానమా, పోలీసుల నిర్లక్ష్మమా, మీడియా అత్యుత్సాహమా? అంటే ఒకటని చెప్పులేం. ఎందుకంటే అవి వేచికపి మూనపోసినట్టు విడివిడిగా ఏ మనిషి మీదా పని చేయవ.

ఒక పక్క లైంగికత్వం గురించి మాటల్డాడం తప్పని భావించే తల్లిదండ్రులు మరో ప్రక్క ఇంటర్నేట్లో అంతులేని పక్క సమాచార ప్రసారం. దీనితో తాము చేస్తున్నది తప్పనే భావనతో

కత్తులతో అమ్మాయిల వెంటవడకండిరా, మీ అవసరం సమాజానికి వుంది. మీరు లేక అన్ని ఉద్యమాలు వయోభారంతో కృంగిపోతున్నాయి అని వారికి ఏ విధంగా నచ్చచెప్పాలో చూద్దాం.

పిల్లలు ఇటువంటి విషయాలు పెద్దవాళ్ళ దగ్గర దాయడం, వాళ్ళ కట్టుగప్పి ప్రవర్తించడం ఒక సాధారణ లక్షణమై కూర్చుంది. పిల్లల మనసులోని ఆ సంకోచాన్ని తొలగించకుండా తల్లిదండ్రులు ఈ వయస్సులో ఇటువంటి ఆలోచనలు తప్పని హితబోధ చేస్తుంటే పిల్లలు తమలో తాము మరింత ముదుచుకుపోయి ఇటువంటి విషయాలు ఓపెన్గా మాట్లాడుకునే వారి దగ్గరికి పోతున్నారు. ఇంటీనెట్ వైపు ఆకర్షితులవుతున్నారు. తల్లిదండ్రులు, సమాజం చేయవలసిందల్లా పిల్లలతో కమ్మానికేషన్ పెంచుకోవడం. మనసులో మాట చెప్పుకోలేని మానసిక స్థితికి పిల్లల్ని నెట్టుకూడదు. ఆడమగపిల్లల మనసులో మాట స్నేహిగా చెప్పుకోగలిగే వాతావరణం ఇంట్లో ఉండాలి. బైటా ఉండాలి. అప్పుడు వాళ్ళ ఆలోచనల్లో పొరపాటును స్నేహపూర్వక వాతావరణంలోనే సరిదిద్దడానికి అవకాశం ఉంటుంది. దాడులు చేస్తున్న కురివాళ్ళు కూడా కరుడుగట్టిన నేరస్తులు కాదు. మన మధ్య మెసిలే సాదాసీదా మనుషులే. ప్రకాశం జిల్లా పుల్లల చెరువు మండలం యంద్రపల్లికి చెందిన శేఫర్ నాయక్ (15) పెద్దదోర్నూల ఎస్టీ బాలుర వసతి గృహంలో ఉంటూ 9వ తరగతి చదువుతున్నాడు. కొన్ని రోజులుగా అదే తరగతి చదువుతున్న ఓ విద్యార్థినిని ప్రేమిస్తున్నానని వెంటబడుతున్నాడు. ఆ అమ్మాయి అతని ప్రేమను తిరస్కరించింది. తల్లిదండ్రులకు చెబుతానంది. దీంతో భయపడి శేఫర్ పురుగుల మందు తాగి చనిపోయాడు. జీవితం ఏమిటో తెలిసేలోపే దాన్ని ప్రేమకు తాకట్టు పెట్టేస్తున్నారు.

చెడు సంస్కృతికి ఒకడో ప్రత్యేమ్మాయం. మంచి సంస్కృతి. ప్రేమని కొట్టో చంపో పొంద లేనట్టే పిల్లల్లో చెడు సంస్కృతిని కొట్టో తిట్టో పోగొట్టలేం.

కత్తులతో అమ్మాయిల వెంటవడకండిరా, మీ అవసరం సమాజానికి వుంది. మీరు లేక అన్ని ఉద్యమాలు వయోభారంతో కృంగిపోతున్నాయి అని వారికి ఏ విధంగా నచ్చచెప్పాలో చూద్దాం.

-ఇందులో పేర్కొన్న సంఘటనల వివరాలు ‘ఈనాడు’ దినపత్రిక నుంచి సేకరించినవి.

ప్రాదరాబాద్ పేలుళ్లు

కారకులు తెలియదు కాని అరెస్టులకు లోటులేదు

2007లో ప్రాదరాబాద్లో మూడు శక్తివంతమైన బాంబుపేలుళ్లు జరిగాయి. మే నెల 18న మక్కాముసీదులోను, ఆగష్ట్ 25న లుంబిని పార్చు గోకుల్ చాట్లలోను పేలుళ్లు జరిగాయి. మక్కా ముసీదు పేలుడులో 9 మంది (అనంతరం కాల్పుల్లో ఐదుగురు), లుంబిని పార్చు దగ్గర 32 మంది, గోకుల్చాట్ దగ్గర 9 మంది చనిపోయారు.

సిగ్గుతో చెప్పుకోవలసిన విషయం ఏమిటంటే ఈ దారుణాలకు పాల్పడిందెవరో పోలీసులు ఇప్పటికీ కనుక్కోలేకపోయారు. వాళ్లు ఎవరినీ వెంటాడలేదని కాదు. చాలామందిని వెంటాడారు. 64 మందిని జైలుకు పంపారు కూడా. కానీ చేసిన వాళ్లెవరో కనుక్కోలేకపోయారు.

విశేషమేమిటంటే ప్రాదరాబాద్లోనే కాదు దేశంలో ఎక్కడ ఇటువంటి పేలుళ్లు జరిగినా పోలీసులు వెంటనే చాలా సమాచారం చేపేస్తారు. ఇది లఘుర్-ఇ-తొయ్బా పని అనీ జైవ్-ఇ-మహమ్మద్ హస్తం కూడా ఉన్నట్టు అనిపిస్తుందనీ, ఏది ఏమయినప్పటికీ పాకిస్తాన్కు చెందిన గూఢచారి సంస్.ఐ.ఎన్.ఐ ముద్ర కచ్చితంగా ఉండని మృతదేహాలను ఇంకా మార్పుర్కి తరలించక ముందే ప్రకటిస్తుంటారు. ఈ మధ్య హర్జతుల్ జిహ్వద్-ఇ-ఇస్లామీ (ముద్దు పేరు ‘హూజీ’) ఈ జాబితాలో చేరింది. కానీ ఏం విచిత్రమో, నేరపరిశోధన జరిగే కొద్ది పోలీసుల దగ్గరున్న సమాచారం తగ్గిపోతుంది. కొంతకాలానికి మాకేమీ తెలీదని ఒప్పేసుకుంటారు. 2001 డిసెంబర్ 13న భారత పార్లమెంటుపైన జరిగిన దాడి జ్ఞాపకం ఉంది కదా? దాడికి పాల్పడిన అయిదుగురిని పారామిలిటరీ బలగాలు అప్పటికప్పుడే కాల్చేశారని కూడా జ్ఞాపకం ఉంది కదా? అప్పుడు కూడా వెనువెంటనే వారు పాకిస్తానీయులనీ, ఐ.ఎన్.ఐ పురమాయించగా భారత పార్లమెంట్పైన దాడి చేశారనీ, లఘుర్ లేక జైవ్ సభ్యులనీ ధీట్లీ పోలీసులు ప్రకటించారు. చివరికి వారికి సహకరించారని పేరుపడ్డ వారిపైన కోర్టులో అభియాగప్తరం దాఖలు చేసేనాటికి, ఈ అయిదుగురి గురించి కేవలం వారు పాకిస్తానీయులని తప్ప వేరే ఏమీ తెలీదని పోలీసులు ఒప్పుకున్నారు. వారి పూర్తి పేర్లు కూడా

తెలియవనీ, మహామృద్, రఫీక్ వంటి పొడిపేర్లు మాత్రమే తెలుసుననీ అన్నారు. అయితే సాక్ష్యం చెప్పుడానికి ఇన్వెస్టిగేబింగ్ ఆఫీసర్ బోను ఎక్సెసరికి వారు పాకిస్తానీలన్న విషయం కూడా నిజానికి తెలీదని తేలింది. ‘వారు చూడడానికి పాకిస్తానీల లాగ ఉన్నారని అప్పటి కేంద్ర హోం మంత్రి లాల్ కిప్పన అద్వానీ చేసిన వ్యాఖ్య ఒక్కటే వారి జాతీయతకు రుజువుగా ఏగిలింది.

ప్రౌదరాబాద్ బాంబుపేలుళ్ళ విషయమూ అంతే. ‘హజీ’ ఈ పేలుళ్ళకు పాల్పడిందనీ, ప్రౌదరాబాద్ నగరంలోని ముసారంబాగ్లో నివసించే షాహిద్ అనే యువకుడు భారతీలో హజీ ప్రతినిధి అనీ, ఈ పేలుళ్ళ సూత్రధారి అతనేననీ పోలీసులు అన్నారు. సంవత్సరం గడిచిన తరువాత కూడా వారికి ఇంతకంటే ఎక్కువ తేలీదు, ఈ జ్ఞానానికి కూడా వారి దగ్గర రుజువు లేదు. ఇంక ఎప్పటికీ సంతృప్తికరమైన రుజువు దొరకక పోవచ్చును కూడా - ఎందుకంటే సూత్రధారి అని పిలవబడిన షాహిద్ సు పాకిస్తాన్ పోలీసులు ఆగ్నేణ నెలలో కరాబీ నగరంలో కాల్చి చంపారు. అందులో మన పోలీసులూ పాల్పొన్నారని వారే షాహిద్ తమ్ముడు మజీద్ సు ‘ప్రశ్నించే’ క్రమంలో గర్వంగా చెప్పుకున్నారు కూడా.

నేర్పుగా చేసిన నేరాన్ని ఛేంచలేకపోవడం సిగ్గుపడవలసిన విషయమేం కాకపోవచ్చు. నిజాయాతీగా ప్రయత్నంచేసి మితంగా మాట్లాడి చివరికి మా వల్ల కాలేదని మృతుల కుటుంబాలకు సారీ చేప్పే ఎవరేమనగలరు? అన్నీ తెలిసినట్టు మొదటి సుంచి ప్రగల్భాలు పలకడం, అనుకూలునైన జర్నలిస్టులను పట్టుకొని తమ ‘ఇంటెలిజన్స్’ కథనాలను సత్యాలుగా రాయించుకోవడం, ఎప్పటి కప్పుడు కీలక వాస్తవాలు కనుక్కున్నట్టు ప్రకటించుకోవడం, ఇంకా అయిదుగురినీ రేపు పది మందినీ కల్పితమైన అభియాగాలమైన రిమాండ్ చేయించడం, ఒకొక్క అరెస్టు ఒక ‘ప్రైక్సిట్రూ’ అని బోంకడం - ఇది అభ్యంతరకరంగానీ నేరాలను పరిష్కరించలేకపోవడం కాదు.

మక్కామసీదు పేలుళ్ళ తరువాత పోలీసులు విజయవంతంగా చేసిన ఒక పని, కోప గించిన జనాన్ని కాల్చేసి ఐదుగురిని చంపడం. శుక్రవారం మధ్యాహ్నం నమాజు జరుగుతున్న సమయంలో 1. 25కు పేలుడు జరిగింది. కోపం, అందోళన, భయాలతో కూడిన ఆదుర్దతో జనం మసీదు సుంచి బయటికొచ్చారు. బయటకు రావడానికి ఒక దర్శాజూ ఉన్న కారణంగా కొంత తొకిస్సలాట జరిగింది. బయట ఎప్పటిలాగే పోలీసులున్నారు. మక్కా మసీదుకు రాజకీయ కూడలిగా గుర్తింపు ఉండడం వల్ల, చాలా సందర్భాలలో శుక్రవారం ప్రార్థనల అనంతరం ఊరే గింపులూ, అందోళనలూ జరిగి ఉండడం వల్ల, అక్కడప్పుడూ పోలీస్ బండోబస్తు ఉంటుంది.

మసీదు సుంచి బయటికొచ్చిన ప్రజల కోపం పోలీసుల మీదికి మళ్ళీంది. ఇది చాలామందికి అర్థరహితంగా అనిపించింది. బాంబులు పెట్టింది ఏదో ముస్లిం సంస్థ అన్న నిర్ధారణకు అందరూ వెంటనే వచ్చారు. కాబట్టి మీ మసీదులో బాంబు పేలుళ్ళకు మీ వారే బాధ్యులు - పోలీసుల మీద కోపం ఎందుకు? అనే పద్ధతిలో చాలామంది స్పుందించారు. ఇస్లాం పేరుమీద, ముస్లింల పేరుమీద జరిగే హింసకు ముస్లింలందరూ జవాబుదార్లు అనే వైఫారి ఈ అసహనం వెనక ఉంది. కానీ వారి కోపానికి సహాతుకమైన కారణం ఉంది. తీవ్రవాదాన్ని అణవడం పేరు మీద పొత బట్టిలో పోలీసులు తీవ్రంగా గస్తీ చేపడుతుంటారు. అర్థరాత్రి ఇళ్ళలో దూరి యువకులను ఎత్తుకుపోతుంటారు. రాత్రి ఒంటరిగా తిరుగుతున్న వారిని సత్యాల్సుంటారు. ఇంత చేసేవారు మసీదులో బాంబులు అమర్తిన వారి నెందుకు అపలేకపోయారని ప్రజలకు కోపం వచ్చింది. అక్కడున్న నాలుగు రాళ్ళు ఏరి

పోలీసులమైన విసిరారు. చార్యునార్ రాళ్ళ కుపులుండే ప్రాంతం కాదు. అది ముందుగా పథకం వేసుకున్న దాడికాదు. కాబట్టి దానివల్ల పోలీసులకు పెద్దగా ప్రమాదమేం ఏర్పడలేదు. పోలీసులు బాపువాయివు ప్రయోగించి లారీలతో కొట్టి జనాన్ని పొలిబండమైన తరిమారు.

పోతూ పోతూ జనం మసీదు దగ్గరే ఉన్న ఒక మర్యాద దుకాణాన్ని తగలబెట్టారు. ముస్లింలు అత్యధికంగా ఉండే మక్కామసీదు ప్రాంతంలో అదొక్కటే ఒక హిందువుకు చెందిన దుకాణం. మసీదు దగ్గర మర్యాద దుకాణం ఉండడం అనుచితం అనీ దానిని తొలగించమనీ ముస్లింలు చాలా కాలంగా డీమాండ్ చేస్తున్నా మునిసిపాలిటీ వారుగానీ ఆ దుకాణం యజమానిగానీ పట్టించు కోలేదు. దానిని తగలబెట్టిన తరువాత పక్కనే ఉన్న ఒక విశ్వహిందూ పరిషత్ వ్యక్తికి చెందిన పెట్రోల్ పంప్ మైన్ రాళ్ళు వేశారు. పెట్రోల్ పంప్ ను ఆ గుంపు పేల్చేనే ప్రయత్నం చేశారన్నది తరువాత జిరిగిన కాల్పులకు పోలీసులు చూపిన కారణం కాబట్టి, రాళ్ళు వేయడం తప్ప గుంపు వేరే ఏం చేయలేదని ఇళ్ళ నుంచి బయటికొచ్చి చూసిన జనం చెప్పారని తెలపాలి. ఈ జనం అధికభాగం హిందువులని కూడా తెలపాలి. మక్కామసీదు అత్యధికంగా ముస్లింలు నివసించే ప్రాంతం కాగా, పక్కనే ఉన్న పొలిబండ అధికంగా హిందువులు నివసించే ప్రాంతం. పోలీసులు కోపంగా ఉన్న ముస్లిం గుంపును అటువైపు తరిమారంటేనే మత సంబంధమైన హిందు చెలరేగ గలదన్న శంక వారిలోనూ లేదని అర్థం అవుతుంది. అయినప్పటికీ పెట్రోల్ పంప్ మైన్ దాడిని మతహింసకు సంకేతంగా చూపించి నేరుగా కాల్పులకు ఉపక్రమించారు. బాపువాయు ప్రయోగం లేదు, రబ్బర్ బుల్లెట్లు వాడలేదు. అడిషనల్ డి.జి. (త్రైమ్) రాజీవ్ త్రివేదీ ఆజ్ఞ ఇప్పగా చార్యునార్ ఎ.సి.ఐ.రెడ్డప్పు, హనేని అలం సి.బ కిష్టప్ప ప్రధానంగా కాల్పులు జరిపారు. అయిదుగురు రోడ్సు మీదే పడి చనిపోయారు. 40 మందిని గాయాలతో సమీపంలోని ఎప్రా హస్పిటల్కు తీసుకుపోగా అందులో 14 మందిని ఇన్ఫేషంట్స్గా అడ్డిట్ చేసుకున్నారు.

మసీదు బయట ప్రయోగించినట్టు బాపువాయివు ప్రయోగించి ఉంటే గుంపు చెదిరిపోయి ఉండేవారనీ అనవసరంగా అయిదు ప్రాణాలు తీశారనీ ఆ దృశ్యాన్ని ఆనాడు చూసిన వారందరూ అన్నారు. ఈ ఘనకార్యం తప్ప మక్కామసీదు మేలుడు విషయంలో పోలీసులు ఇప్పటికి చేసింది, సాధించింది ఏమీలేదు. అయితే అప్పటి నుంచి హర్షతుల్ జిహ్వె-ఇ-జస్లామీ (హాజీ) పేరు, దాని ఆర్ధవైజర్గా గుర్తించినట్టు చెప్పున్న పొహిద్ పేరు ప్రచారంలో పెట్టారు.

ఆగస్టు 25 వచ్చింది. సాయంత్రం సమయంలో పైదరూబాద్దేలో రెండు పెద్ద పేలుళ్ళు జరిగాయి. లుంబినీ పార్క్ అనే పర్మాటుక ప్రదేశం, గోకులచార్ట్ అనే టిఫిన్ సెంటర్ ధ్వంసం అయ్యాయి. మొత్తం 41 మంది చనిపోయారు.

వెంటనే పోలీసులు ‘హాజీ’ పేరు, పొహిద్ పేరు ప్రకటించారు. పథకం వేసింది పొహిద్ అన్నారు, అమలు చేసింది అతను నిర్మించిన లేక ప్రేరణగా నిలిచిన ‘హాజీ’ నెట్పర్క్ అన్నారు. త్వరలో అరెస్టులు మొదలయ్యాయి. కొన్ని నెలలపాటు దినపత్రికలలో ‘బాంబు పేలుళ్ళ గురించి నేరపిశేధన సాగిస్తున్న పోలీసులు ఈ రోజు ఘరానచోట ఘరాన వ్యక్తులను అదుపులోకి తీసుకున్నారు’ అనే నమూనాలో వార్తలు వస్తుండేవి. వారానికో, రెండు వారాలకు ఒకసారి ‘బాంబు పేలుళ్ళ పరిశేధన కీలక మలుపు తిరిగింది’ అన్న వార్త వచ్చేది.

ఆంతా ఉత్తిదే అని మొదట్లో మేము కూడా అనుకోలేదు. బాంబు పేలుళ్ళు చాలామంది సామాన్య పౌరుల ప్రాణాలు తీశాయి. తమ కోపానికి ఏ రకంగానూ బాధ్యలు కాని సామాన్య ప్రజలను బజార్లో బాంబులు వేల్చి ఉద్దేశ్య పూర్వకంగా హతమార్చే వారు ఎంతమాత్రం క్షంతవ్యులు కారు. వారికి ఎంత న్యాయమైన ఆగ్రహమైన ఉండవచ్చునగాక, సంబంధం లేని వారిని హతమార్చడం అమానుషం. ఈ కారణంగా, పోలీసులు నిజంగా ఆ ఫోర్కాండకు పొల్పడ్డ వారిని పట్టుకొని చట్టం ముందు నిలబెట్టాలనే అందరం కోరుకున్నాము, ఇప్పటికే కోరుకుంటున్నాము.

అయితే జలగుతున్న అరెస్టులకూ, జరిగిన బాంబు పేలుళ్ళకూ ఏ సంబంధం లేదన్న విషయం త్వరలోనే అర్థం అయింది. పాతబస్తీలో పాలనా యంత్రాంగాన్ని గతంలో వివిధ సందర్భాలలో ఇరకాటంలో పెట్టిన యువకులను, భారతీయ జనతాప్రార్థి నాయకుల హత్యకు రహస్యంగా కుట్ట చేశారని గతంలో అభియాగం ఎడుక్కొన్న యువకులను, పొహార్డ్ కో కలిసి తిరిగిన యువకులను, అతని బంధువులను, వివిధ శుక్రవారాలు మక్కాముసీదు నుంచి వివిధ డిమాండ్టో ఊరేగింపుగా బయలుదేరి దుకాణాలు బలవంతంగా మూసేయించిన యువకులను ఏరి ఒక్కాక్కరినీ అరెస్టుచేసి బాంబు పేలుళ్ళతో ఏమీ సంబంధంలేని అభియాగాలతో కోర్టులో హాజరుపెట్టి రిమాండ్ చేయిం చారు. ప్రతికలకు మాత్రం చాలా తెలివిగా ‘బాంబు పేలుళ్ళ నేరపరిశోధనలో భాగంగా’ ఈ అరెస్టులు జరిగాయని చెప్పారు. అది అబద్ధమూ కాదు, నిజమూ కాదు. బాంబు పేలుళ్ళను పరి శోధిస్తున్నాముంటూ బయలుదేరి వీరిని అరెస్టు చేసింది నిజం. ఆ పరిశోధనలో ‘భాగంగా’ చేశారనడం అబద్ధం.

ఎక్కువ మందిని అరెస్టు చేసిన కేసు గోపాలపురం పోలీస్ స్టేషన్లోని ట్రిఓ. నెం. 198/2007. దీని సారాంశం ఏమిటంటే 2007 సెప్టెంబర్ 4వ తేదీ రాత్రి 10.30 ప్రాంతంలో 17 లేక 18 మంది ముస్లిం యువకులు ప్రైదరూబాద్ పాతబస్తీలోని కాలాపత్రర్ శ్రుశానవాటిక (కబర స్టూన్)లో కూర్చుని ఉండగా పోలీసులు దాడి చేశారంట. కూర్చున్న ఒక్కాక్కరి చేతిలో ఒక్కాక్కరి వి.సి.డి ఉండంట. పోలీసులను చూడగానే వారంతా పారిపోయే ప్రయత్నం చేశారంట. వారిలో ఏడుగురిని పోలీసులు అరెస్టు చేశారంట. వారివద్ద ఊన్న వి.సి.డిలను పరిశేలించగా అందులో రెండు రకాలు ఉన్నాయంట. కొన్నింటిలో గుజరాత్ మారణకాండ చిత్రాలు ఉండగా, మరి కొన్నింటిలో ఇరాక్ లో పాశ్చాత్య సైనికులను పోరాటకారులు హతమారుస్తున్న దృశ్యాలు ఉన్నాయంట. మిగిలిన వాళ్ళను ఆ తరువాత అరెస్టు చేయగా వారివద్ద కూడా ఈ రకమైన వి.సి.డిలు, ఇదే స్వభావం గల ఉర్కు సాపోత్యం దొరికాయంట. పైగా ముద్దాయిలందరూ ఒప్పేసుకున్నారంట. ఏమని ఒప్పేసుకున్నారంటే ఈ దృశ్య, లిఖిత సమాచారాన్ని ప్రచారం చేసి భారతదేశాన్ని అతలా కుతలం చేయడానికి, మతద్వేషం రెచ్చగొట్టడానికి, జిహ్వ అని పిలవబడే పవిత్ర యుద్ధం సాగించడానికి, కుట్ట చేశామని.

ఇది నేరాభియాగం సారాంశం. అయితే ఇట్లాగే రాస్తే న్యాయస్థానాలు సహితం సీరియస్ గా తీసుకోకపోవచ్చు. కాబట్టి ముద్దాయిల ఒప్పుకోలులో ఒక్కు గుర్తొందిచే విషయాలుంటాయి. మొదటి ముద్దాయి అయిన మహమ్మద్ అబ్దుల్ సత్తార్ ఒప్పుకోలును ఒక ఉదాహరణగా చెప్పు కోవచ్చు. అతను 2002లో ప్రైదరూబాద్లో డి.జి.ఎస్ అనే ముస్లిం మతవాద సంస్థ ఏర్పాటుచేసిన తరగతులలో శిక్షణ పొందాడంట. 2004లో మరింత శిక్షణ పొందడానికి పాకిస్థాన్ పోయాడంట. అక్కడ పొహిద్ నేత్యుత్వంలో రెండున్నర నెలలు ఖురాన్ గురించి, హదీన్ గురించి, పేలుడు పదార్థాల

తయారీ గురించి తెలుసుకున్నాడంట. బ్యాంకులు, విద్యుదుత్వత్తి కేంద్రాలు, పెట్రోలియం ఉత్పత్తుల డిపోలు మొదలైన ఆర్థిక సంస్థలను ధ్వనం చేయడానికి కావలసిన సిద్ధాంత జ్ఞానం పొందాడంట. జనవరి 2007లో సరిహద్దు దాటి బంగాళదేశ్ కు పోయి అక్కడ మళ్ళీ 12 రకాల పేలుడు పదార్థాల తయారీలో శిక్షణ పొందాడంట. ఇంక ఆ తరువాత వి.సి.డిలూ లిఫిత సాహిత్యమూ చేతబట్టుక్కని జిపోడ్ను బలోపేతం చేసే యువకులను శిక్షణార్థం పాకిస్థాన్ కు పంపడం కోసం మళ్ళీ సరిహద్దు దాటి ఇండియాకు వచ్చాడంట. కొంతకాలం కలకత్తాలో కొంతకాలం ముంబాయిలో ఉండి జాన్ గివ తేదీన ప్రౌదరాబాద్ పచ్చి, 15వ తేదీన సికిందరాబాద్ రైల్వేస్టేషన్ పరిసరాలలో అనుమానా స్పధంగా తచ్చాడుతూ అరెస్ట్ య్యాడు. ఇంతకూ అతని దగ్గర పోలీసులకేం దొరికాయి? ఒక్క తుపాకీ కాదు, ఒక్క తూటు కాదు, ఒక్క బాంబు కాదు, ఒక డబ్బు కిరోసిన్ కాదు, ఏమీ దొరకలేదు. ఒకరిని హత్య చేసినట్టుగానీ, కొట్టినట్టుగానీ, బంధించినట్టుగానీ, బెదిరించి డబ్బులు వసూలు చేసుకున్నట్టుగానీ అభియాగం లేదు. కనీసం అతని దగ్గర దొరికాయని ప్రకటించిన వి.సి.డి.లు ఘలానచోట ప్రదర్శిస్తూ ప్రజలను రెచ్చగొట్టినట్టు ఆధారం కూడా లేదు. కేవలం అభ్యంతరకర సాహిత్యం కలిగి ఉండడం అతని నేరం. అతనే కాదు, అందరి నేరమూ అదే.

నిజంగా వీరందరి దగ్గరా అటువంటి విసిడిలూ ఉర్దూ సాహిత్యమూ దొరికిందా అన్నది వేరే ప్రశ్న. ఏమీ దొరకలేదని ఒక్కాక్కర్ని పాతలిస్తూ అధారంగా అదుపులోకి తీసుకుని తీవ్రంగా చిత్రహించలు పెట్టి కాల్చేస్తామని బెదిరించి తమకు కావలసిన ఒప్పుకోలు రాసుకొని జైలుకు పంపించారని ముద్దాయిలందరూ అంటున్నారు. మహమ్మద్ రియాసుద్దీన్ అనుభవాన్ని ఉదాహరణగా తీసుకోవచ్చు. ఇతను ముస్లిలాల్ జ్యుయల్రీన్లో పనిచేసేవాడు. ఇతనిని 2007 ఆగస్టు 31వ తేదీన తను పనిచేసే చోటినుంచి తీసుకుపోయారు. వారం రోజులు బట్టలు విప్పి ముఖానికి ముసుగు తొడిగి ఒక చోటి నుంచి ఒక చోటికి తిప్పుతూ హింసించారు. కరంటు పొక్క ఇచ్చారు. చేతులతో పైనుండి వేళ్ళాడదీసి చావగొట్టారు. అతను బాధలో ‘అల్లా’ అంటే ‘రాం’ అను, ‘భగవాన్’ అను అంటూ తిట్టేవాడట రామచంద్రన్ అనే ఇన్సెప్టర్. ‘నువ్వు గుజరాత్లో ఉండవలసింది’ అని శాపం పెట్టేవాడట.

రామచంద్రన్ అనే ఈ ఇన్సెప్టర్ తమ మతాన్ని కించపరచాడని ఇతర నిందితులు కూడా అన్నారు. ఇబ్రహీం ఆలీ జువైద్ అనే యునానీ వైద్య విద్యార్థిని అతను కొడుతూ, ‘నువ్వు ఖురాన్ అపువుగా చెప్పగలవట కదా, చెప్పు’ అన్నాడట. జువైద్ చెప్పడం మొదలుపెట్టగానే పెదవుల పైన చెప్పుతో కొట్టాడట. కరంటు పొక్కల గురించి ప్రతి ఒక్కరూ చెప్పారు. చెపులకు, పురుషాంగానికి పొక్క ఇచ్చారని మినహాయింపు లేకుండా అందరూ అన్నారు. రోకలి బండలెక్కించారనీ, వేళ్ళాడదీసి కొట్టారనీ చెప్పారు.

కొడుతూ వీళ్ళను అడిగిన ప్రశ్నలకు బాంబువేలుళ్ళతో ఏమీ సంబంధం లేదు. పాతల్స్తోలో గతంలో వివిధ సందర్భాలలో జిగిన ఘటనలలోను, ఆందోళనలలోనూ వారిపాత్ర గురించి ప్రశ్నించారు. 2004 నవంబర్ 1వ తేదీన హాల్చీ నజీరుద్దీన్ను అరెస్టు చేయడానికి గుజరాత్ పోలీసులు వచ్చినప్పుడు ప్రౌదరాబాద్లో రాష్ట్ర డిసెప్పి కార్యాలయం బయట పాతబ్రీవాసులు చేసిన ఆందోళన గురించి ప్రశ్నించారు. ఆ ఆందోళన తీవ్రరూపం తీసుకోగా గుజరాత్ పోలీసులు కాల్పులు జరిపి ముజాహిద్ సలీం హామీ అనే యువకుడిని చంపారు. ఆ కాల్పులను సమర్థించు కోవడానికి ఆందోళనకారులు పోలీసులపైన హత్యాప్రయత్నం చేశారని కేసు పెట్టారు. ఆ కేసులోని

ముద్దాయిలలో ఇద్దరిని - మహమ్మద్ రయిసుద్దీన్, మొతసంబిల్లా - ఈ కబరస్తాన్ కుట్ర కేసులో ముద్దాయిలుగా చూపించారు. రయిసుద్దీన్ ప్రశ్నించింది ఆ కాల్పుల గురించే. మరొక రెండు పాతకేసులు బిజెపి నాయకుడు ఇంద్రునేనారెడ్డిని చంపడానికి జరిగిందని చెప్పబడుతున్న కుట్ర, 2006లో వియాక నిమజ్జనమప్పుడు సంపత్త్ అనే విషప్పిందూ పరిషత్ నాయకుడి హత్యకు జరిగిందని చెప్పబడుతున్న కుట్ర. ఈ ఇద్దరు హిందూ నాయకుల పైన ఏ రకమైన దాడీ జరగలేదు, వారి ప్రాణాలకు ఏ అపాయమూ రాలేదు. వారిని చంపడానికి కుట్ర మాత్రం జరిగిందనీ దానిని మొగ్గలోనే తుంచేసి కేసులు పెట్టామని పోలీసులన్నారు.

కబరస్తాన్ కుట్ర కేసు (**క్రిం. నెం. 198/2007, గోపాలపురం పోలీసుస్టేషన్**) కాక వేరే కొన్ని కుట్ర కేసులు కూడా పుట్టాయి బాంబువేలుళ్ళ పరిశోధన క్రమంలో.' వాటికి కూడా బాంబు పేలుళ్ళతో ఏం సంబంధం లేదు, ఏ హింసాకాండతోనూ సంబంధం లేదు. ఇద్దరు బంగ్లాదేశీ సోదరీ సోదరులకు సంబంధించినవి రెండు కేసులు. అప్పట్లో బాంబువేలుళ్ళ పరిశోధనలో ఒక కీలకమైన మలుపుగా వీరి అరెస్టును పోలీసులూ మీడియా చిత్రీకరించాయి. బంగ్లాదేశ్ నుంచి వచ్చి ప్రౌదరాబాద్లో ఉంటూ తమిళానుడులోని వేలారులో చదువుకుంటున్న పాపిఱఫ్ సంజానీ అనే మహిళను, ఆమె సోదరుడు రిద్యాన్ గాజీనీ పోలీసులు 2007 ఆగస్టు 31 నాడు - బాంబు పేలుళ్ళ తరువాత వారం లోపల - అరెస్టు చేశారు. సోదరుడి అరెస్టును రఘుస్యంగా ఉంచి సోదరి విషయం మాత్రం బయటపెట్టారు. ఆమె అప్పట్లో బాంబువేలుళ్ళకు సంబంధించిన నేర పరి శోధనలో 'బ్రైక్-త్రూ' సాధించినట్టు చెప్పారు. కానీ ఆమె మీద పెట్టిన కేసు పాన్సపోర్ట్ చట్టం కింద. ఆ కేసులో ఆమె సోదరుడిని రెండవ ముద్దాయిగాను, బంగ్లాదేశ్ నివాసి అయిన వారి తండ్రిని మూడవ ముద్దాయిగాను చూపించారు. సోదరుడు రిద్యాన్ గాజీనీ సప్టెంబర్ 20 దాకా నిర్వంధించి వేరొక కేసు పెట్టారు. ఇందులోనూ సోదరినీ, తండ్రినీ ముద్దాయిలుగా చూపించారు. ఈ కేసుకు కూడా బాంబువేలుళ్ళతో సంబంధం లేదు. వీరిద్దరి తండ్రి అయిన జైనుల్ అబిదీన్ (చిటగాంగ్ నివాసి) తన పిల్లలిద్దరినీ భారతదేశంలో విధ్వంసం సృష్టించడానికి తప్పుడు కాగితాలు జప్పించి పంపించాడన్న కుట్ర కేసు ఇది. పిల్లలిద్దరూ కూడా తండ్రితో బాటు కుట్రలో భాగమే నన్నారు. కబరస్తాన్ కుట్రలాగ, బిజెపి నాయకుడు ఇంద్రునేనారెడ్డి హత్యకు జరిగిన కుట్రలాగ, విశ్వహిందూ పరిషత్ నాయకుడు సంపత్త్ హత్యకు జరిగిన కుట్రలాగ, ఈ కుట్ర కూడా మొగ్గలోనే తుంచియేయబడింది. ముద్దాయిలు పోలీసులకిచ్చిన ఒప్పుకోలులో తప్ప వేరే ఎక్కడా ఈ కుట్రల ఆనవాళ్ళు లేవు. కుట్ర ఫలితంగా ఏమీ జరగలేదు, ఎవరికీ హాని కలగలేదు. ఒక్క తుపాకీ గానీ, తూటాగానీ, బాంబుగానీ దొరకలేదు. ఒప్పుకోలు సాక్ష్యం చట్టరీత్యా చెల్లదన్న సంగతి అటుంచి ఆ ఒప్పుకోళ్ళు ఏ విధంగా రాబట్టారో పైన చూశాము. కాబట్టి పోలీసులు విపరీతంగా ప్రచారం చేసుకున్న ఈ అరెస్టుల అర్థమేమిలి, నగర ప్రజలకు భద్రత కల్పించడంలో వాటి ప్రాముఖ్యం ఏమిలి అన్నది ప్రశ్నగానే ఉండిపోయింది.

మేము మతహింసను, విచ్చలవిడి హింసాకాండను తక్కువ చేస్తున్నామనుకుంటే పొరబాటు. ఇవాళ దేశంలో అనేక ప్రాంతాలలో ముస్లింల పేరు మీద, ఇస్లాం పేరు మీద సామాన్య పౌరుల ప్రాణాల తీసే హింసాకాండ జరుగుతున్నది. ఈ మధ్యనే ప్రౌంధపం పేరు మీద బజార్లో బాంబులు పెట్టే గ్రూపులు ఉన్నట్టు కూడా బయటపడింది. ఏ పేరు మీద చేసినా ఇది అమానుషం అనని

వారెవరూ ఉండరు. దీనిని అరికట్టడానికి న్యాయబద్ధమైన ప్రయత్నాలు జరగాలనీ, వేగంగా జరగాలనీ అందరము కోరుకుంటాం. పోలీసు చర్యలే ఈ విషయంలో సర్వస్వం కాదుగానీ పోలీసు వ్యవస్థకు కూడా ఈ ప్రయత్నంలో పాత్ర ఉంది. పేలుళ్ళకు పాల్పడుతున్న వాళ్ళంతా పాకిస్తాన్‌లోనూ, బంగాల్‌దేశ్‌లోనూ తర్వీదు పొందుతున్నారన్న మన పాలకుల అభియాగం ఎంత నిజమో తేలీదుగానీ ప్రధానంగా ఈ హింసకు పాల్పడుతున్నది భారతీయ ముస్లింలే.

బాటీ మసీదు కూల్చివేత, బొంబాయి మారణకాండ, గుజరాత్ మారణకాండ, దేశ వ్యాప్తంగా అక్రమ అరెస్టులు మొదలైన అనేక కారణాలు వారి ఆగ్రహం వెనుక ఉన్నాయి. అయినప్పటికీ బజార్లో పోతున్న సామాన్య ప్రజలను చంపడం న్యాయబద్ధమైన పరిష్కారం కాదన్న సందేశం వారికి బలంగా అందవలసి ఉంది. ఇస్లాం పేరు మీద జరుగుతున్న ఈ మారణకాండ ఆ మతం మూలసూత్రాలకు ఏరుడ్దం అని అత్యంత సనాతన వాదులుగా పేరుపడ్డ దేవబంద మత పెద్దలే ఏకగ్రింగా తీర్మానించారు. అదే సమయంలో ముస్లిం యువకుల ఆగ్రహానికి న్యాయమైన కారణాలున్నారున్న గుర్తింపు ముస్లిమేతరులలో ఉండవలసినంత లేదు. అందరమూ కలిసి న్యాయం కోసం న్యాయబద్ధంగా పోరాడుదాం అన్న సందేశం ముస్లిమేతర సమాజం నుంచి వెళ్ళడం లేదు. ఇస్లాం స్వభావమే హింసాత్మకమైనది అన్న తప్పుడు వ్యాఖ్య - సనాతన వాదులైన ఆ మత పెద్దలే తిరస్కరిస్తున్న వ్యాఖ్య - సగటు ముస్లిమేతరుల భావనగా ఉండిపోయాంది. ఈ కారణంగా ముస్లిమేతర సమాజం ఈ నేరాల నిరోధాన్ని పోలీసుల బాధ్యత చేసేసి చేతులు దులిపేసుకోగా పోలీసులేం చేస్తున్నారుయ్యా అంటే పైన చెప్పిన పనులు చేస్తున్నారు. ఒక్కొక్క ఘటన జరిగినప్పుడూ పాత లిస్టులూ పాత కేసులూ బయటకు తీసి అడ్డగోలుగా అరెస్టులు చేయడం, తీవ్ర చిత్రపొంసల ద్వారా ఇంకెప్పుడూ నోరు విప్పకుండా చేయడం, పోలీసుల కేసు డైరీలో తప్ప ఎక్కుడా ఆనవాలు దొరకని కుట్ట కేసులు స్టోచ్చించి ఒక్కొక్కరినీ నెలల తరబడి రిమాండ్ చేయించడం, వాళ్ళ చేస్తున్న పని.

వీళ్ళంతా సెప్టెంబర్ - అక్టోబర్ నెలలలో విడివిడిగా అరెస్టు కాగా ఈ సంవత్సరం విప్రిల్ నెల దాకా ఎవరికీ బెయిలు దొరకలేదు. విద్యుత్స్కలు (యునానీ రైట్స్ రైనర్ చదువుతున్న ఇబ్లీహం అలీ జున్మెద్, బిబెక్ తప సంవత్సరం చదువుతున్న మొతసంబిల్లు) విద్యు సంవత్సరం కోల్సోయారు. ఉద్యోగాలున్న వాళ్ళు ఉద్యోగాలు పోగొట్టుకున్నారు. వీళ్ళందరూ 'అమాయకులు' అన్న మాటకు కొంతమంది అభ్యంతరం తెలుపుతున్నారు. భావాలు నేరాలు కాగలిగితే వీరు అమాయకులు కారు. అందరిలో కాకున్న చాలామందిలో మతతీవ్రవాద భావాలున్నాయి. ప్రపంచాన్ని ఇస్లాం (బలప్రయోగంతోనేనా సరే) జయించినప్పుడే న్యాయం సిద్ధిస్తుందన్న విశ్వసం ఉంది. వాదనకు దిగితే చాలా కారణాలు చూపించగలరు. ఆఫ్సనిస్తాన్ యుద్ధాన్ని ఇరాక్ యుద్ధాన్ని భారత దేశంలో సంఘ్య పరివార్ ఆగదాలను కాశీర్లో సాగుతున్న ఆణచివేతనూ కారణంగా చూపించగలరు. ప్రపంచాధివత్య శక్తులను మర్యాద పూర్వకంగా ఎదుర్కొన్న వారెవరూ నిలవలేదనీ అన్యాయ మనిపించినా క్రూరంగా ఎదుర్కొన్న వారే నిలవలిగారనీ వాదించగలరు. నిలచి ఏం చేశారని మనం ఎదురుప్రశ్న వేయగలము. వారూ వీరు కలిసి న్యాయస్థానంలో ఆధివత్యాన్ని నిలజెట్టారే తప్ప నిజమైన అర్థంలో ఏమైనా సాధించారా అని అడగగలము. ఈ సంవాదం చాలా సాగగలదు, చాలా దూరం పోగలదు.

కానీ ప్రస్తుత విషయం ఏమిటంటే భావాలు వాటంతట అవి ఎప్పుడూ నేరాలు కావు. ఒక భావాన్ని కలిగి ఉండడం, ప్రచారం చేయడం క్రిమినల్ చట్టం పరిధిలోకి రాగల విషయం కాదు. ఆ అర్థంలో వీరంతా అమాయకులే. పైగా అదే రకమైన భావాలు గల హిందుత్వవాదులు సమాజంలో పెద్దమనములుగా చలామణి అవుతున్నప్పుడు తాము ఎందుకు హొనంగా ఉండాలన్న వారి ఎదురుప్రశ్నకు ఎవరి దగ్గర జవాబు కూడా లేదు. బలవంతంగా వాళ్ళ నోర్లు నొక్కి జైలులో పెట్టి జీవితాలు నాశనం చేయడం వల్ల పోలీసులు వారి వాదనకు బలం చేకూర్చడం తప్ప సాధించిందేమీ లేదు.

చివరిగా, ఏ అర్థంలోనై అమాయకులని ఒప్పుకోక తప్పని ఆసిఫ్ నగర్, టప్పుచబూత్రా నివాసులైన బంగ్లాదేశీయుల గురించి చెప్పుకోవాలి. ఈ రెండు పోలీసుస్టేషన్ పరిధిలోని జిరా, జేబాబాగ్, సాబీర్ నగర్, మహబూబ్ కాలనీలలో 22 బంగ్లాదేశీ కుటుంబాలున్నాయి. వీళ్ళు ఒక దగ్గర ఉండరు. ఒక్కాక్కరు ఒక్కాక్క గల్లీలో ఉంటారు. సూట్ కేసులు, సూళ్ల బ్యాగులు కుట్టి అమ్ముకొని బతుకుతారు. 20-25 ఏళ్ళుగా ఇదే పని చేసుకుని ఇక్కడే బతుకుతున్నారనీ, ఒకరి జోలికి పోరనీ ఏ గొడవలోనూ తలదూర్ఘటనీ ఇరుగుపొరుగుల అభిప్రాయం. కేవలం నగరంలో జరిగిన బాంబుపేలుళ్ళకు బంగ్లాదేశ్ కేంద్రంగా గల హూజీది బాధ్యత అన్న అభిప్రాయం కారణంగా నగరంలోని బంగ్లాదేశీలందరినీ పోలీసులు అరెస్టు చేయడానికి పూనుకున్నారు. ఈ 22 కుటుంబాల పెద్దలనూ (20 మంది పురుషులు, ఇద్దరు స్త్రీలు) జైలులో పెట్టారు. వాళ్ళకు హూజీతో గానీ బాంబులతో గానీ ఏ రకమైన హింసావాదంతో గానీ సంబంధం ఉండన్న అభియోగం సహాతం పోలీసులు వేయలేదు. అక్రమంగా భారతీలోకి ప్రవేశించారన్న అభియోగంతో అరెస్టు చేశారు. పైదరాబాద్లో స్థిరపడిన 20 లేక 25 ఏళ్ళ తరువాత ఈ అభియోగం కింద వారు కటుకటాల పాలయ్యారు.

హింసాకాండతో సంబంధం ఉండని పోలీసులకే వారిపైన అనుమానం లేనప్పుడు వారినెందుకు అరెస్టు చేసినట్టు? ప్రచారంలోనం అన్నది తప్ప దీనికి వేరే ఏ సమాధానం లేదు. ‘బంగ్లాదేశీ తీవ్రవాదులు’ పేలుళ్ళకు పాల్పడ్డారని పోలీసులు నిర్దారించడమేమిలి, వెనువెంటనే పైదరాబాదీలో అక్రమంగా నివసిస్తున్న 22 మంది బంగ్లాదేశీయులను పట్టేసుకోవడమేమిలి - ఎంత నేర్చు, ఎంత యోగ్యత అని ప్రజలు అనుకోవాలి. నగరంలో రహస్యంగా నొక్కినక్కి బతుకు తున్న వాళ్ళను పోలీసులు వెతికి వెతికి పట్టుకున్నారన్న అభిప్రాయం విజయవంతంగా కలిగించడం దీనికి పనికొచ్చాంది. ఒక చదరపు కిలోమీటర్ పరిధిలో 25 ఏళ్ళుగా నివసిస్తా సూట్ కేసులూ, సూళ్ల బ్యాగులూ తయారుచేసి అముకుంటున్న వారిని పట్టుకున్నారని ప్రజలకేవరు చెప్పాలి?

లజ్జాకరమైన ఈ కథకు కొసమెరుపు ఏమిటంటే 2008 అక్సోబర్ నెలలో ముంబాయి పోలీసులు దేశ పశ్చిమ తీరంలోని అనేక పట్టణాలకు చెందిన ముస్లిం యువకులను పట్టుకున్నారు. వారి నుంచి ఒప్పుకోలు వాంగుళాలు తీసికున్నారు. వాటి ప్రకారం పైదరాబాద్తో సహా దేశంలో అనేక చోట్ల పేలుళ్ళకు పాల్పడింది లఘుర్-ఇ-తొయ్యిబా కాదు, జైవ్-ఇ-మహామృద్ కాదు, హజీ కాదు, ఇండియన్ ముజాహిదీన్ అనే సంస్థ. అందులో ప్రధాన పాత్రధారి కర్నాటకలోని దక్కిణ కన్స్ట జీల్లాకు చెందిన రియాజ్ భట్టుల్ అనే వ్యక్తి. ఈ పరిశోధన అవస్థావం అని పైదరాబాద్ పోలీసులు అనలేదు. కాబట్టి తమ పరిశోధన అబద్ధం అని ఒప్పుకున్నారనే అనుకోవాలా?

పైదరాబాద్ యూనిట్

వాకపల్లి దేరీ

ఎడాది గడిచినా చట్టం కదలలేదు

వాకపల్లి విశాఖపట్టం జిల్లా ఏజెన్సీ ప్రాంతంలోని జి.మాడగుల మండలానికి చెందిన చిన్న గ్రామం. అది పూర్తిగా ఆదిమ తెగ (పిటిజి) అయిన కోండులు నివసించే గ్రామం. ఆగస్టు 14, 2007న జి.మాడగుల సంతకు వచ్చిన ఆ గ్రామానికి చెందిన ఇద్దరు యువకులు పాంగి సూర్యం, పాంగి ప్రకాష్ణలు పని ముగించుకుని వాకపల్లి తిరిగి వెళుతుంటే పోలీసులు మార్గమధ్యం నుండి ఎత్తుకెళ్ళి గ్రొహండ్ పోలీసులకు అప్పగించారు. సూర్యం లొంగిపోయిన మావోయిస్టు, ప్రకాష్ సామాన్య రైతు యువకుడు. అప్పటి నుండి మావోయిస్టుల జాడ చెప్పుమని ఏజెన్సీ కొండల్లో తిప్పుతూ 20-8-2007న పాంగి ప్రకాష్ణను వాకపల్లి గ్రామానికి ఉదయం 4.30, 5 గంటల ప్రాంతంలో మసక చీకటిలో తీసుకుని వచ్చారు.

అది వర్షాకాలం. పోడు పనులు ముమ్మరంగా ఉండే కాలం. 5, 6 కిలోమీటర్ల దూరంలోని కొండలపైకి వెళ్ళి పోడు పనులు చేయాలి. కాబట్టి పురుషులు ఉదయం 4.30 నుండే పనులకు బయలుదేరతారు. ఆ సమయంలో గ్రొహండ్ పోలీసులు ఎవరికీ అనుమానం రాకుండా ఎదురు పడిన రైతులకు “లాల్సలామ్” అని చెప్పుకుంటూ గ్రామం వైపు వెళుతూ కనిపించారు. సమీప కొండ ప్రాంతంలో పాంగి ప్రకాష్ణను ముసుగులో నేలపై పడుకోబెట్టి పైకి లేస్తే కాల్చి చంపుతామని బెదిరించారు. 5.30కి గ్రామాన్ని చుట్టుముట్టారు. ఆ సమయంలో ఊరి పొలిమేర గడ్డలో ప్రీలు నీరు తెచ్చుకుంటున్నారు. ఇల్లు వాకిలి శుభ్రం చేసుకునే పనిలో కొండరు, పశువుల పాకలలో పేడ, గడ్డి శుభ్రం చేసుకునే పనిలో కొండరు, కాలకృత్యాలు తీర్చుకునే పనిలో కొండరు ఉన్నారు. ఈ విధంగా ఎవరి పనిలో వారు నిమగ్నులై ఉండగా కూంచింగ్ ఫేరిట గ్రామానికొచ్చిన గ్రొహండ్ బలగాలు మహిళలపై పడ్డారు. వారిపై తుపాకులు ఎక్కుపెట్టి చంపుతామని బెదిరించి పక్కనే ఉన్న పనుపు దొడ్డలోకి, ఊరి వెనుకవైపు మెట్ట మీద ఉన్న గడ్డి దుబ్బులోకి లాక్చెళ్ళి అత్యాచారం చేశారు. బాధితుల నుండి ప్రతిఘటన లేకుండా ఉండడానికి ఒకరు తుపాకి ఎక్కుపెట్టగా మిగిలిన వారు

ఒకరు తరువాత ఒకరు సామూహికంగా అత్యాచారం చేశారు. దీనికి సాక్ష్యంగా పసుపుదొడ్లు, గడ్డి దుబ్బుల్లో పగిలిన గాజలు, నలిగిపోయిన పసుపు తోట, గడ్డి మొక్కలు రెండు నెలల వరకు కూడా సాక్ష్యం చెప్పడానికి సిద్ధంగా ఉన్నాయి.

ఈ విధంగా 11 మంది వివాహితులపై అత్యాచారం చేశారు. మరికొందరిపై అత్యాచారానికి ప్రయత్నించారు. వారు అతి కష్టంగా తప్పించుకున్నారు. కొందరు స్త్రీలు తలపులు బిగించుకుని తమను తాము కాపొడుకున్నారు. కొందరి ఇళ్ళల్లోకి చౌరఱడి పసుపులు చిందరపందర చేశారు. కరంటు వైర్లు లాగేశారు. ద్వాక్రా పుస్తకాలు చించి బయటకు పోరేశారు. ఈ విధంగా 6 గంటల నుండి 8 గంటల వరకు అరాచకం సృష్టించారు. కొండ ప్రాంతంలో ఉన్న పురుషులకు సమాచారం అందించి, ఈలోగా స్త్రీలందరూ ఏకమై తిరగబడడంతో ఉదయం 8 గంటల ప్రాంతంలో గ్రేహంధ్ని పోలీసు బలగాలు గ్రామాన్ని విడిచివెళ్ళారు.

పోడేరు ఎంఎల్ఎల లకే రాజారావు చొరవతో ఆ రోజే బాధిత మహిళలు అధికారులకు ఫిర్యాదు చేశారు. చట్టునికి చట్టువ్చి అములు చేయువలసిన యంత్రాంగానికి పూర్తిగా సహకరించారు. వైద్య పరీక్షలు చేయించుకొమ్మంటే చేయించుకున్నారు. వాంగ్స్యాలం ఇమ్మంటే ఇచ్చారు. రాష్ట్ర గిరిజన శాఖ ప్రధాన కార్యదర్శి, రాష్ట్ర మానవహక్కుల కమిషన్, కేంద్ర ఎన్.టి.కమిషన్, ఒకరేమిటి చట్టం నియమించిన ప్రతీ ఒక్క అధికారికి జరిగినదంతా చెప్పారు. పత్రికలకూ దృశ్యమీదియాకూ ఒకటికి పదిసార్లు అన్ని విషయాలూ చెప్పారు. ప్రజాసంఘాల సహాయంతో ధర్మాలు, ఉండేగింపులు, వివిధ రూపాల నిరసన కార్యక్రమాలూ చేపట్టారు.

అయినప్పుడీకి సంవత్సరం మూడు నెలలు గడిచినా వారి ఫిర్యాదు ఫిర్యాదుగా ఉండి పోయింది. నేర పరిశోధన జరగలేదు, నేర విచారణ జరగలేదు, ఒక్క గ్రేహంధ్ని సిబ్బందీ జైలుకు పోలేదు. ఒక్కడి ఉద్యోగమూ పోలేదు. ఈ నేపథ్యంలో గడచిన సంవత్సర కాలంగా జరిగిన ఘుటసలను పునర్వృథి చేసుకోవడం కొనసాగుతున్న బాధితుల అందోళననూ బలహీనపర్చాల ప్రజల పట్ల - ఏజెన్సీ ప్రాంతపు ప్రిమిటివ్ ట్రైబల్ గ్రూపుకు చెందిన కోండు మహిళల కంటే బలహీనలెవరుంటారు? - చట్టం, సమాజం, రాజకీయ న్యాయవ్యవస్థలు అనుసరించే వైభాగికి అర్థం చేసుకోవడానికి అవసరం. న్యాయం కోసం జరిగిన ప్రయత్నాలను ఒక డైరీ రూపంలో ఇస్తున్నాం.

ఆగస్టు 20, 2007: ఉదయం 6 గంటలకు 21 మంది గ్రేహంధ్ని పోలీసులు వాకపల్లి గ్రామం మీద పడి 11 మంది కోండు మహిళలపై లైంగిక అత్యాచారానికి పాల్పడ్డారు.

* అదే రోజు సాయంత్రం 5.30 గంటలకు పోడేరు సబ్ కలెక్టర్ కార్యాలయంలో ఆ 11 మంది మహిళలు ఫిర్యాదు చేశారు. సబ్ కలెక్టర్ ఆదేశాల మేరకు, పోడేరు ఎన్.ఐ, ఐపిసి సెక్షన్ 372 (2), సెక్షన్ 3(2) ఎన్.సి, ఎన్.టి అత్యాచార నిరోధచట్టం కింద ఎఫ్షిఅర్ నమోదు చేశారు. తత్త్వంమే మహిళలను వైద్య పరీక్షల నిమిత్తం విశాఖపట్టం కె.జి.పోచ్కు తరలించాలని అందేశించారు.

* అదే రోజు సాయంత్రం ప్రౌదరాభాద్రీ రాష్ట్ర డి.జి.పి ఎం.ఎ.బాసిత్, వాకపల్లి మహిళల అరోపణ పూర్తిగా నిరాధారమని, అసలు అటువంటిది జరగలేదని అన్నారు. కేవలం కూంబింగ్

ఆపే ఉద్దేశంతో మావోయిస్టులు చేస్తున్న ఆరోపణగా దాన్ని కొట్టిపారేశారు. హోంశాఖ మంత్రి జానారెడ్డి కూడా ఈ సంఘటన అసలు జరగలేదని మీడియా ముందు మాట్లాడారు.

★ ఆ రోజు రాత్రి 10 గంటలకు వారిని పాడేరు నుంచి ముందు అనకావల్లి ప్రభుత్వ అసుపత్రికి, ఆ తర్వాత విశాఖ కెజిపొవ్వికి తరలించారు.

అగస్టు 21: షైవ్ పరీక్షలు జరిపారు.

★ గ్రేహంధ్వ రేపిస్టులను అరెస్టు చేయాలని కోరుతూ ఉదయం 9 గంటలకు అన్ని సంఘాల వారు కలెక్టరేట్ ముందు పెద్దట్తున ధర్మ నిర్వహించారు. చింతపల్లి ఎంఎల్పీ దేముడు, పాడేరు ఎంఎల్పీలు రాజారావు కూడా పాల్గొన్నారు.

అగస్టు 22: జిల్లా ఎన్.పి అకున్ సబర్బాల్ 21 మంది గ్రేహంధ్వీని విడివిడిగా విచారించానని, వాకపల్లిలో అత్యాచారం జరగలేదని ప్రకటించారు.

★ ఆ రోజు ఏజన్సీలో కాంగ్రెస్ తప్ప మిగతా రాజకీయ పార్టీలన్నీ బండకు పిలుపునిచ్చాయి. జిల్లాలో ఇతర చేట్ల కూడా ధర్మాలు, రాస్తారోక్మేలు జరిగాయి.

అగస్టు 23: పాడేరు సబ్ కలెక్టర్ వాకపల్లి గ్రామానికి వెళ్ళి మహిళలను కలిసి గేదెల లోస్లు, ఇతర ప్రభుత్వ సాయం ఇస్తామని వాగ్గానం చేశాడు. సంఘటన గురించి ఏమీ మాట్లాడలేదు.

★ అదే రోజు విశాఖ నుంచి మహిళా సంఘాలు, హక్కుల సంఘాలు, ఇతర ప్రజా సంఘాల కార్యకర్తలు వాకపల్లి వెళ్ళి, 11 మంది ఆదివానీ మహిళలతో పాటు గ్రామస్థులతో కూడా మాట్లాడారు.

అగస్టు 24: అత్యాచారానికి గురైన వాకపల్లి మహిళలను సిపిఐకి చెందిన నాయకులు ప్రాద్రాబాద్ కు తీసుకెళ్ళారు. ఎ.పి.గిరిజన సమాఖ్య పోలీసులను వెంటనే అరెస్టు చేయాలనీ, కేసును స్వతంత్ర నేరపిరోధనా విభాగానికి అప్పజిప్పాలని ప్రైకోర్చులో ప్రజా ప్రయోజన వ్యాజ్యం వేసింది.

అగస్టు 25: వాకపల్లి మహిళలు రాష్ట్ర మానవహక్కుల కమిషన్ పైర్మన్ సుభాషచంద్రరెడ్డిని కలిసి ఫిర్యాదు చేయగా, ఆయన విచారణ జరిపించి తగిన న్యాయం చేస్తానని హమీ ఇచ్చారు.

★ అదే రోజు ముఖ్యమంత్రిని కూడా కలిసి ఫిర్యాదు చేస్తే ఆధారాలు లేకుండా ఎవరిపైన చర్య తీసుకోలేనని చెప్పాడు. మహిళలకు ఎలాంటి ఊరట కలిగించే మాట అనలేదు.

అగస్టు 27: విశాఖలో అన్ని ప్రజాసంఘాలు కలిసి ర్యాలీ, రాస్తారోక్మే జరిపారు. డిజిపి దిప్పిబోమ్మను దగ్గం చేశారు.

★ రాష్ట్రంలో ఇతర చేట్ల కూడా వాకపల్లి సంఘటనకు నిరసనగా ప్రజాసంఘాలు, హక్కుల సంఘాలు అందోళనకు దిగాయి. ప్రైదరాబాద్, విజయవాడ, గుంటూరు, త్రీకాకుళం, వరంగల్ లో ర్యాలీలు, ధర్మాలు, నిరసన సభలు జరిగాయి.

★ జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్, జాతీయ మహిళా కమిషన్కు ప్రజా సంఘాలు ఫిర్యాదు చేశాయి.

అగస్టు 29: ఫోరెన్సిక్ నివేదికలో ఆధారాలు లభించలేదని మీడియాలో వార్తలు వచ్చాయి. అయితే అధికారికంగా ఎవరూ చెప్పలేదు.

ఆగస్టు 30: వాకపల్లికి సంబంధించి ఒక ఆంగ్ల పత్రికలో వచ్చిన వార్త ఆధారంగా జాతీయ మానవహక్కుల కమిషన్, జిల్లా ఎన్సికి, రాష్ట్ర డిజిటికి నోటీసులు జారీ చేసింది. జాతీయ మహిళా కమిషన్కి హక్కుల, మహిళా సంఘాల, స్వచ్ఛంద సంస్థల ప్రతినిధుల నుంచి అనేక ఫిర్యాదులు వెళ్ళినపుటికీ స్పృహందన లేదు.

★ అదేరోజు వాకపల్లి సంఘటనకు సంబంధించి న్యాయం చేయాలంటూ పాదేరులో అదివాసీ ఐక్యపోరాట సమితి (ఎపపిఎస్) రూపుదిద్దుకుంది. కాంగ్రెస్, సిపిఐ తప్ప అన్ని రాజకీయ పార్టీలు, వివిధ అదివాసీ సంఘాలు, స్వచ్ఛంద సంస్థలు, విద్యార్థి సంఘాలు అందులో భాగ స్వాములుగా ఉన్నాయి.

ఆగస్టు 31 సుండి ప్రతి రోజు నిరసన కార్యక్రమాలు ఊహందుకున్నాయి. ఈ కార్యక్రమాలు సుమారు 3 నెలల వరకూ ఎజస్సీలో కొనసాగాయి. అత్యాచారం చేసిన గ్రేహంష్ట్ పోలీసులను తక్షణమే అరెస్టు చేయాలని, ఆరోపణ పోలీసుల పైనే ఉంది కాబట్టి స్థానిక పోలీసులతోనో లేక సిబిసిబిటోనో విచారణ జరిపించకుండా కేసును సిబికి అప్పగించాలనేది ముందు నుంచి అన్ని సంఘాల డిమాండ్.

సెప్టెంబర్ 2: జిల్లా ఎవన్సి ఆనందరావు వాకపల్లి సందర్శన. వాకపల్లి కేసును నమోదు చేయగానే, జిల్లా ఎవన్సి ఆనందరావును విచారణ అధికారిగా నియమించడం జరిగింది. ఆయన ఇంతవరకూ విచారణ ఏమీ చేయకపోగా రెండు వారాల తర్వాత గ్రామానికి వెళ్ళి, అదివాసీ మహిళలకు డబ్బులిస్తామని ఆశపెట్టి కేసు నీరుగార్యాలని చూశారు. కనీసం సిఅర్పిసి 161 కింద మహిళల వాంగ్స్యాలం కూడా రికార్డు చేయలేదు. ఆయన ఇష్ట్యాపిన డబ్బుల్ని వాకపల్లి మహిళలు కోపంగా తిరస్కరించారు.

సెప్టెంబర్ 3: పాదేరు ఐటిడిఎ కార్యాలయం ముందు ఎపపిఎస్ ఆధ్వర్యంలో రిలే నిరాపోర్ దీక్ష శిబిరం ప్రారంభం. వాకపల్లి మహిళలు, గ్రామస్థులు మొదటి రెండు రోజులు పాల్గొన్నారు.

★ వాకపల్లి నుంచి వస్తున్న మహిళలను, గ్రామస్థులను శిబిరానికి వెళ్ళినీయకుండా, పోలీసులు జిమ్మాదుగుల దగ్గర అడ్డుకుని వారిని బండబూతులు తిట్టి భయపెట్టారు. విషయం తెలుసుకుని అక్కడకు వెళ్ళిన మాజీ ఎంఎల్ఎ మణికమారిని, పాదేరు ఎంఎల్ఎ లకే రాజూరావుని కూడా తిట్టి తీవ్రంగా పోచరించారు.

సెప్టెంబరు 6: రాష్ట్ర ప్రభుత్వం త్రైబ్ల్ వెల్ఫార్ కమిషన్ నాగిరెడ్డిని విచారణ అధికారిగా నియమించింది. ఆయన వాకపల్లి వెళ్ళి మహిళలను, గ్రామస్థులను కలిసి వివరాలు తెలుసు కున్నారు. ఐటిడిఎ పి.టీ.ఎస్ కుమార్ ని కూడా కలిశారు. తర్వాత విశాఖపట్నంలో నిందితులైన పోలీస్ పార్టీ వారిని కూడా విచారించారు.

సెప్టెంబర్ 12: నాగిరెడ్డిగారు రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి తన నివేదికను సమర్పించారు.

సెప్టెంబర్ 3-21: పాదేరులో నిరాపోర దీక్షాశిబిరానికి ఏజస్సీలోని వివిధ ప్రాంతాల నుంచి ప్రజలు మద్దతుగా వచ్చారు. దీనికి విశాఖ నుంచి మహిళా, ప్రజా సంఘాల వారు వెళ్ళడమేగాక విశాఖలో కూడా వారికి సంఘీభావంగా నిరసన కార్యక్రమాలు చేపట్టారు.

సెప్టెంబర్ 7 నుంచి ఏజనీలోని ఇతర మండలాల్లో కూడా దీక్షాశిబిరాలు మొదలయ్యాయి.
ప్రతిరోజు ఏజనీలో నిరసన కార్యక్రమాలు జరిగాయి. సూలు, కాలేజీ పిల్లల నుంచి ఉద్యోగ సంఘాలు, సామాన్య ప్రజానీకం వరకు అందరూ పాల్గొన్నారు.

సెప్టెంబర్ 22: నెల రోజులు దాటినా పోలీసులను కనీసం అరెస్టు చేయకపోవడంతో పాడేరులో ఎపపిఎస్ ఆధ్వర్యంలో అంబేద్కర్ సెంబర్ వద్ద ఆమరణ నిరాహార దీక్షను ప్రారంభించారు. మొత్తం 11 మంది మహిళలు, జి.మాడుగుల మండలాధ్యక్షుడు ఎస్.వి.రమణ, పిటిజి నెట్వర్క్ కార్యకర్త కె.సోమేష్ దీక్షలో కూర్చున్నారు.

సెప్టెంబర్ 25: వాకపల్లి మహిళల ఆమరణ నిరాహార దీక్షకు సంఖీభావంగా విశాఖపట్టం అంబేద్కర్ విగ్రహం దగ్గర రాజకీయ పార్టీలు, మహిళ, హక్కుల, ప్రజాసంఘాల కార్యకర్తలు ఒక రోజు నిరాహార దీక్షను నిర్వహించారు.

★ అదేరోజు హైకోర్టు ఆదేశాల మేరకు వాకపల్లి కేసును రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సిబిసిఐడికి అప్పిగించింది. సిబిసిఐడి ఎస్సి శివానందరెడ్డి విచారణ నిమిత్తం పాడేరు వచ్చారు.

సెప్టెంబర్ 28: హైకోర్టు తమకు న్యాయం చేస్తుందనే నమ్మకంతో ఎపపిఎస్ నిర్ణయం మేరకు ఆమరణ నిరాహార దీక్షను విరమించారు.

అక్టోబరు 12: నాగరెడ్డి నివేదికను తెలుగు దినపత్రికలు మొదటిసారి బయటపెట్టాయి.

స్థానిక పోలీసులు విచారణ చేయడం లేదని, మహిళలు చేస్తున్న ఆరోపణలను కొట్టి పారేయ లేపని, క్రిమినల్ ఇన్సెస్ట్రేషన్స్ ని ఒక స్వతంత్ర పరిశోధనా విభాగంతో చేయించాలని అందులో ఉంది.

ఆగస్టు 20న వాకపల్లి గ్రామానికి వెళ్లిన పోలీసుల పేర్లు ఆ నివేదిక ద్వారా మొదటిసారి బయటకి వచ్చాయి. ఆ పేర్లను ప్రకటిస్తూ వెంటనే వారిని అరెస్టు చేయాలని, సిబిఐ కేసును అప్పగించాలని పాడేరు ఏజనీలో, విశాఖ నగరంలో మరోసారి ఉద్యమం మొదలైంది. అనేక నిరసన కార్యక్రమాలు జరిగాయి.

అక్టోబర్ 14: జిల్లా కలెక్టరు, ఎస్.పి. మెట్లమొదటిసారి గ్రామాన్ని సందర్శించారు. అంటే దాదాపు నేరం జరిగిన రెండు నెలల తర్వాత!

అక్టోబర్ 28: హైకోర్టు ఆదేశాల మేరకు చోడవరంలో జ్యుడీషియల్ మెజిస్ట్రేట్ ముందు 11 మంది ఆదివాసీ మహిళల వాంగులాన్ని రికార్డు చేశారు.

అక్టోబర్ 29: చివరి వారమంతా: ఎపపిఎస్ ఏజనీలోని అన్ని మండలాల్లో సమావేశాలు, సభలు నిర్వహించింది.

నవంబర్ 14: ఎ.పి.గిరిజన సమాఖ్య వాళ్ళ హైకోర్టులో వేసిన కేసుపై తుదితీర్పు వెలు పడింది. ఆరోపణలకు సంబంధించి ఏమీ తేల్చుకుండానే కోర్టు కేసును మూసివేసింది.

నవంబర్ 19: జాతీయ ఎస్సి కమిషన్ అసిస్టెంట్ డైరెక్టర్ ఆర్.కె.మిత్రా వాకపల్లి గ్రామానికి వెళ్లి మహిళలతో మాట్లాడారు.

నవంబర్ 20: విశాఖపట్టంలో మహిళా, హక్కుల సంఘాల వారు మిశ్రా గారిని కలిసి వివరాలు తెలియజేశారు. నిందిత పోలీసులతో కూడా ఆయన ఆ రోజు మాట్లాడారు.

డిసెంబర్ 12: జాతీయ ఎన్సటి కమిషన్ రాష్ట్ర ప్రభుత్వానికి లేఖ రాశింది. వాకపల్లి కేసును సిమిషి అప్పజిప్పాలని సూచించింది.

★ ఎన్సటి కమిషన్ సూచన మేరకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వెంటనే సిబిల దర్యావ్తును కోరాలని డిమాండ్ చేస్తూ ఏజన్సీలో మరియు విశాఖలోనూ నిరసన కార్బూక్టమాలు జరిగాయి. రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నుంచి స్పుండన లేదు.

8 మార్చి 2008: సిబిసిషణి ఎన్.పి బాధితుల ఫిర్యాదు అబద్ధం అని నిర్దారించి పాదేరు మేజిప్రైట్ కోర్టులో రిపోర్టు దాఖలు చేశారనీ, బాధితులు కోర్టుకొచ్చి ఏమైనా చెప్పుకోదలచుకుంటే చెప్పుకోవచ్చుననీ వారికి నోటీసు వచ్చింది. ‘తప్పుడు ఫిర్యాదు’ ఇచ్చినందుకు బాధిత మహిళలపైన చర్చుతీసుకోవడానికి ఈ నోటీసు పంపారస్సు దురభిష్టాయం ఏర్పడడంతో బాధిత మహిళలు, ఆదివాసి సంఘాలు తీవ్ర ఆగ్రహం వ్యక్తం చేశారు.

16 ఏప్రిల్ 2008: అత్యాచారానికి గుర్తాన మహిళలు సిబిసిషణి ఎన్.పి రిపోర్టును తప్పు లతడక అని విమర్శిస్తూ పాదేరు మేజిప్రైట్ కోర్టులో ప్రాటెస్ట్ పిలీషన్ దాఖలు చేశారు. ఎన్.పి రిపోర్టును తిరస్కరించి తమ ఫిర్యాదును ప్రైవేట్ కంప్యూటర్గా స్వీకరించవలసిందిగా కోర్టును కోరారు.

20 అగస్టు 2008: వాకపల్లి అత్యాచారం జరిగి సంవత్సరం గడచిన సందర్భంగా పాదేరులో నిరసన సభ జరిగింది. బాధితులు నుర్మతి గ్రామంలో ఊరేగింపు తీశారు.

27 అగస్టు 2008: పాదేరు జ్యోదిషియల్ మేజిప్రైట్ ఈ ప్రాటెస్ట్ పిలీషన్పైన వాదనలు విని బాధిత మహిళల ఫిర్యాదును ప్రైవేట్ కేసుగా స్వీకరించి పి.ఆర్.సి నెం. 29, 2008గా దానిని నమోదు చేశారు. ఈ కేసులో అత్యాచారానికి పాల్వడ్ 21 మంది గ్రేహాండ్స్ పోలీసులేకాక, నేర పరిశోధన అమలుచేయకపోవడం ద్వారా తమ విధి నిర్వహణలో తెలిసే విఫలమైన అప్పటి పాదేరు దివెన్పి, విశాఖపట్టం అదనపు ఎన్సటి కూడా ముద్దాయిలే.

4 సెప్టెంబర్ 2008: పిఆర్సి నెం. 29, 2008 పైన ప్లౌకోర్టు స్టే విధించింది. దాన్ని ఎత్తేయించే ప్రయత్నం జరుగుతోంది.

1 డిసెంబర్ 2008: ఎక్కడ వేసిన గొంగళి అక్కడే అన్నట్టుదా ఉంది.

విశాఖపట్టం యూనిట్

మెదక్ జిల్లాలో కరంటు వ్యాకు మరణాలు

ఎం.కోదండరామ్

ఇప్పుడు రైతులు చేసేత కార్బికులు పెద్ద సంఖ్యలో చనిపోతున్నట్టే సంవత్సరస్వర క్రితం కొన్ని జిల్లాల్లో ముఖ్యంగా మెదక్ జిల్లాలో కరంట్ ప్రాక్ మరణాలు ఏపరీతంగా సంభవించాయి. సెప్టెంబరు 2006 నుండి జూన్ 2007 వరకు 10 నెలల కాలంలో 91 మంది మరణించారు. విద్యుత్ శాఖ నిరక్ష్యం వల్లనే ఇంత ప్రాణసప్తం సంభవించినప్పటికీ ఆర్థిక సంస్కరణల కారణంగా పంపిణీ వ్యవస్థలో వచ్చిన మార్పులు కూడా తోడై అదనపు సమయాలను సృష్టించాయి.

మన రాష్ట్రంలో ప్రపంచ బ్యాంకు ప్రమేయంతోనే విద్యుత్తు రంగంలో సంస్కరణలు మొదలయ్యాయి. ఈ సంస్కరణల వలన విద్యుత్ నియంత్రణ వ్యవస్థ స్వభావమే మారిపోయాంది. అంతవరకు ప్రజాసంక్షేమమే ధేయంగా ప్రకటించుకున్న విద్యుత్ బోర్డు స్థానంలో వ్యాపార సంస్థలు వచ్చాయి. ఖర్చులు తగ్గించుకోవడంతో పాటు, రాబడిని పెంచుకోవడం లక్ష్యాలయ్యాయి. అందుకు గాను లైన్మెస్టు, జానియర్ లైన్మెస్టు, పోల్చర్ సంఖ్యను కుదించారు. ట్రాన్స్ఫార్మర్లు, సబ్సైప్షన్ నిర్వహణను ప్రైవేటు కాంట్రాక్టర్లకిచ్చారు. ప్రైవేటు కాంట్రాక్టర్లు నాసిరకం పరికరాలను వాడు తున్నారు. వీటన్నింటి కారణంగా పంపిణీ వ్యవస్థ కుంటుబడిపోయాంది. సిబ్బంది తగినంత మంది లేకపోవడం వలన తీగల నిర్వహణ కూడా దెబ్బతిన్నది.

సరిగ్గా ఈ పరిస్థితిలో పంపిణీ వ్యవస్థలోనూ మార్పులను తీసుకొచ్చారు. 2005 సంవత్సరంలో వ్యవసాయ, గృహ కనెక్షన్సు వేరుచేసి ఇళ్ళకు సింగిల్ ఫేజ్ కరంటు కొరకు ప్రత్యేక లైన్సు వేశారు. ఈ లైన్సుకు ఇంతకు ముందున్న లైన్సుకు ఒక తేడా ఉన్నది. గతంలో ప్రైవేటేజ్ కరంటు సబ్సైప్షన్ దాకా వచ్చేది. సబ్సైప్షన్లలో ఓలైట్ తగ్గించి ట్రాన్స్ఫార్మర్లకు పంపేవారు. అక్కడి సుండి తీగలు ఇళ్ళకు కరంటు సప్లై చేసేవి. కొత్త వైరింగ్ వ్యవస్థలో సబ్సైప్షన్ నుండి వచ్చిన తీగలు కరంటు సప్లై చేయవలసిన ప్రాంతం వరకు వెళ్తాయి. ఎక్కడ సప్లై చేయాలో అక్కడ చిన్న

ప్రాన్స్‌పార్కర్ పెట్టి - మెదక్‌లో వీటిని బుడ్లు అంటారు - కరెంటు ఓల్ఫైజీ తగ్గించి నష్టయి చేస్తారు. అంటే ఓల్ఫైజీ తగ్గింపు సబ్సైప్స్‌వ్స్ స్థాయిలోకా గ్రామ స్థాయిలో జరుగుతుంది. దీనివలన కరెంటు వ్యధా కాదన్నది ప్రభుత్వ వాదన. కాలవలలో నీళ్ళు అవిరి అయినట్టు తీగలలో కరెంటు కూడా వ్యధా అవుతుంది. అయితే కరెంటు ఓల్ఫైజీ ఎక్కువ ఉంటే వ్యధా తక్కువ ఉంటుంది. కాబట్టి పైహోల్ఫైజీ కరెంటును గ్రామందాకా తీసుకొస్తే దారిలో అయ్యే వ్యధా తక్కువ ఉంటుంది. అంతేకాక పైహోల్ఫైజీ తీగలకు కూక్కుం వేసి విధ్యుత్తు దొంగిలించడం సాధ్యంకాదు. విధ్యుత్తు చౌర్యాన్ని ఆపడం, పంపిణీ క్రమంలో వచ్చే తరుగుదలను నిపారించడమే పైహోల్ఫైజీ పంపిణీ వ్యవస్థ ఏర్పాటు వేసు కున్న లక్ష్యాలు. డబ్బు ఆదా చేసుకోవడం ప్రధానం కాని. నాణ్యమైన విధ్యుత్తును ఇప్పడం కాదని గమనించాలి. మామూలుగానైతే సబ్సైప్స్‌వ్స్ నుండి వెలుపలికి వచ్చే తీగతోపాటు ఎర్తింగ్ తీగను కూడా వేయాలి. అట్లా వేస్తే కరెంటు ఎక్కువ వచ్చినప్పుడు భూమి లోపలకు వెళ్ళిపోతుంది. ఈ పథధనిని మెదక్‌లో పాటించలేదు. దానికి బదులు ప్రతి బుడ్లి నుండి ఒక ఎర్తింగ్ ఇచ్చారు. అందుకు నాణ్యమైన వైరల్సు, పరికరాలను వాడలేదు. ఎర్తింగ్ చేసిన చోట బొగ్గు, ఉప్పు కావలసినంత వేయాలి. ఆ పనీ చేయలేదు. అన్నిటికన్నా మించి ఎర్తింగ్ చేసిన చోట తేమ ఉండాలి. పరుస కరువుల కారణంగా ఎర్తింగ్ చేసిన చాలాచోట్ల తేమ లేనేలేదు. ఇవన్నీ ఉంటే కరెంటు ఎక్కువ వచ్చినప్పుడు భూమి లోపలికి పోతుంది. అందులోనూ సింగిల్ ఫేజ్ కాబట్టి నేల లోపలికి ఇంకక పోతే ఎక్కువ ఓల్ఫైజీతో వచ్చిన కరెంటు ఆ ఒక్క తీగద్వారా ఇళ్ళ లోపలి వైరింగ్‌కు చేరుతుంది. మూడు ఫేజులుంటే అధిక మోతాదులో వచ్చే కరెంటు మూడు తీగలకు పంపిణీ అయిపోతుంది. కసుక నష్టం తక్కుపూగా ఉంటుంది.

ఈ లోపాల కారణంగా పైహోల్ఫైజీ పంపిణీ వ్యవస్థ అధిక ఓల్ఫైజీతో వచ్చే కరెంటును ఇళ్ళలోకి చేరకుండా ఆపలేకపోయింది. అందువలన వైరల్ కాలిపోయి కరెంటు పోర్ట్ సరూచ్యాట్ అయి గోడలకు ఆనుకొని ఉన్న ఇనుప వస్తువులను, టీవీలను తాకిన వాళ్ళ చనిపోయారు.

ఇట్లా కరెంటు పొకులతో చనిపోయిన వారికి 2 లక్ష్ల రూపాయల దాకా నష్టపరిహం ఇవాలని ఎలక్ట్రిసిటీ రెగ్యులేటరీ కమిషన్ 2004 సంవత్సరంలోనే ఆదేశించింది. అంతేకాదు ఓల్ఫైజీ ఆటుపోట్ల సమయంలను 10 రోజుల్లో పరిపురించాలని కమిషన్ చెప్పింది. కానీ విధ్యుత్తు సరఫరా చేసే ప్రాన్స్‌కోలో చాలినంత మంది ఓద్యోగస్తులు లేకపోయేసరికి పంపిణీ వ్యవస్థలో జరిగే లోపాలను సరిచేయలేకపోతున్నారు. ఈ పరిస్థితి వల్లనే ఇంతమంది పొకులతో చని పోయారు. వివరాలు ఇలా ఉన్నాయి.

మజర్ సుల్తానా

సంగాపుర్ గ్రామ వాస్తవ్యరాలైన 22 సంవత్సరాల మజర్ సుల్తానా అల్యూరా పక్కనున్న గూట్లోని వస్తువును తీయబోతుండగా అల్యూరాకు చేయితాకింది. అంతే, కరెంటు పొకు తగిలి అక్కడికక్కడే కుప్పకూలిపోయింది. ఒళ్ళు బొగ్గులాగా కాలిపోయింది. ఆమె పడిపోయిన స్థలంలో నల్లటి మరకలు కూడా కనిపించాయి.

విపొదకరమైన విషయమేమిటంటే భర్త మహ్యద్ జపీర్ ఎలక్ట్రిషియన్. ఈ మటన జరగటానికి కొంచెం ముందు, తమ ఇంతి గోడలు ముట్టుకుంటే పోక వస్తున్నదనీ, దానికి కారణ

మేమిటో చూడాలనీ గ్రామస్తులు ఒకరు అతనిని పిలుచుకుని వెళ్లారు. గోడలగుండా ఆ ఒక్క ఇంట్లోనేకాదు ఇంకా కొన్ని ఇళ్ళలో కూడా కరెంటు ప్రవహిస్తున్నదని గమనించి దేన్నీ ముట్టుకోవడని అతను అందరినీ హెచ్చరించాడు. త్రాన్స్‌ఫార్మర్ పొగలు వస్తుండటం చూసి సమస్య త్రాన్స్‌ఫార్మర్లో ఉండని తెలుసుకున్నాడు. వెంటనే విద్యుత్తు అధికారులకు సెల్ఫోన్ ద్వారా సమాచారాన్ని తెలియజేశాడు. ఈ పని కాగానే తన ఇంట్లో వారిని కూడా అప్రమత్తం చేద్దామని బయలుదేరాడు. కానీ ఇంటికి వచ్చేసరికే భార్య చనిపోయి ఉన్నది. త్రాన్స్‌ఫార్మర్లకు ఎర్తింగ్ సరిగ్గా లేకపోవడమే కారణమని జపోర్ చెప్పేదు. సుల్తానా మరణించిన తరువాత త్రాన్స్‌కో వారు వారి ఇంటి వద్దనున్న త్రాన్స్‌ఫార్మర్ ఎర్తింగ్ వ్యవస్థను మెరుగుపరిచారు కాని సుల్తానా కుటుంబానికి మాత్రం నష్ట పరిహారం ఇవ్వలేదు.

కాల్ బాలమల్లు

కాల్ బాలమల్లు దోల్లూబాద్ మండలం కొత్తవల్లి గ్రామంలో హెల్పర్. బిడ్డ పెళ్ళికి ఒక రోజు ముందు ఊరి మోరు పనిచేయడం లేదు, రిపేరు చేయమని గ్రామస్తులు కోరగా అంగీకరించాడు. త్రాన్స్‌ఫార్మర్లను ఆఫ్ చేశారు. కరెంటు సరఫరా ఆగిపోయిందనుకున్నాడు. వాస్తవానికి కరెంటు ఆగిందో, లేదో చెక్ చేసుకోవాలి. కానీ హెల్పర్లకు ప్రభుత్వం చేతి గ్లోబ్, టెస్టర్లు, ప్లైయర్లు ఇవ్వదు. హెల్పరే వాటిని సమకూర్చుకోవాలి. అందరూ కొనే పరిస్థితిలో ఉండరు కాబట్టి వాటిని వాడకుంటాడు పని చేసుకుంటూ పోతారు. త్రాన్స్‌ఫార్మర్ స్నేచ్ పని చేయకపోవడం పలన అది ఆఫ్ కాలేదు. కరెంటు తీగలగుండా ఎప్పటిలాగే వచ్చింది. బాలమల్లు స్తంభంపైనే పొకు తగిలి మరణించాడు. ఈ త్రాన్స్‌ఫార్మర్ సరిగ్గా లేదు. మార్పుమని గతంలో చాలాసార్లు అధికారులకు విజ్ఞప్తి చేసినా పట్టించుకోలేదు. బాలమల్లుకు 20 వేల రూపాయలు నష్టపరిహారం ఇస్తామన్నారు.

కన్నెబోయిన నాగమణి

కుల్చారం గ్రామానికి చెందిన 35 సంవత్సరాల నాగమణి విద్యుదాఘూతానికి గురై మరణించింది. కరెంటు బాగా రావడంతో అధిక బ్లైజీ కరెంటు టీవీలోకి ప్రవహించింది. అప్పటికి టీవీ బండ్ చేసి ఉంది. కానీ పిల్లలవాడు టీవీ ఉన్న బల్లపైన గల ఒక వస్తువును తీసుకోబోయిందు. టీవీకి అనుకోకుండా చేయి తాకడంతో పొకు వచ్చింది. పిల్లలవాడి ఏదుపు విని తల్లి పరిగెత్తుకుంటా వచ్చి వెనుకకు లాగింది. అందువలన పిల్లలవాడు బతికాదు కానీ ఆమె మాత్రం కరెంటు పొకుకు గురై మరణించింది. ఆమె కుటుంబానికి 5,000 రూపాయల నష్టపరిహారం ఇచ్చారు.

పద్మ

పద్మ కూడా కుల్చారం గ్రామస్తురాలే. టీవీ సరిగ్గా రావడం లేదని సరిచేయబోయినప్పుడు కరెంటు పొకు తగిలింది. భర్త కట్టెతోనీ కొట్టడంతో ప్రాణపోని తప్పింది. పద్మకి నయం కావడానికి 8,000 రూపాయలు ఖర్చుయింది. అయితే అప్పటి నీరసం మాత్రం పోలేదు. ఈ ఘుటన తరువాత త్రాన్స్‌కోవారు వచ్చి త్రాన్స్‌ఫార్మర్ ఎర్తింగ్ దగ్గర నీళ్ళపోసి వెళ్ళిపోయారు. అంతకు మించిన మరమ్మతులు చేయలేదు. పద్మకు నష్టపరిహారమూ ఇవ్వలేదు.

పట్టుం సత్తెమ్ము

కాడివల్లి మండలం, వెంకటాపూర్ గ్రామానికి చెందిన సత్తెమ్ము కూడా కరెంటు షాకుతో మరణించింది. సత్తెమ్ము భర్త ఐ.డి.ఎల్ కంపెనీలో వనిచేసి రిటైర్యాడు. రిటైర్న తరువాత ఊరికి వచ్చి స్థిరపడిపోయాడు. ఇంట్లో భార్యా, భర్తలే ఉంటారు.

జూన్ 16 శనివారం 2007 నాడు సాయంకాలం 8.30 ప్రాంతానికి ఊరంతా ఒక్కసారి ఎక్కువ ఓట్లేజ్స్‌తో కరెంటు వచ్చింది. అందువలన 30 టీఫీలు, 30 ఫ్యానులు పొడయ్యాయి. డిఎస్ టీఫీ వైర్లు కాలిపోయాయి. అప్పటికి 15 రోజుల నుండి అప్పుడప్పుడు షాకు వస్తున్నది. కానీ అధికారులు పట్టించుకోలేదు. సత్తెమ్ము ఇంట్లో జీవు మంచం ఉన్నది. దానిపైనే ఒక మూలకు ఫ్యాన్ పెడతారు. సత్తెమ్ము ఆ మంచంమీద కూర్చున్నది. అంతే కరెంటు షాకు వచ్చి శరీరమంతా కాలి చనిపోయింది. 91 మరణాలు జరిగాక త్రాన్స్‌కో మేలొన్నది. అప్పుడు ఎత్రింగ్ వ్యవస్థ రిపేర్లు మొదలుపెట్టింది. ఇప్పటికీ షాకులు పూర్తిగా పోలేదు. షాకులతో మరణించిన వారికి 20,000 రూపాయలు మాత్రమే ఇప్పుడూ పారు. అయితే స్థానిక ఎంఎల్సీలు అసెంబ్లీలో చర్చ లేవనెత్తిన తరువాత నష్టపరిపోర్చాన్ని లక్ష్మకు పెంచారు.

గృహ కనెక్షన్ విషయంలో ఉన్న లోపతాపాలు ఒక రకమైనవి కాగా వ్యవసాయ కనెక్షన్ విషయంలో మరో రకమైన సమస్యలున్నాయి. వ్యవసాయ రంగంలో అవసరమైనన్ని త్రాన్స్‌ఫార్మర్లు లేవు. అందువలన ఉన్న వాటిమీద లోడు ఎక్కువగా ఉంది. వైరింగ్ వ్యవస్థ సరిగ్గా లేదు. స్తంభాల నుండి వైర్లు వేలాడుతుంటాయి. సర్వీస్ వైర్లు పెచ్చులూడిపోయి లోపలి తీగలు కనబడుతుంటాయి. మీటర్ల నుండి మోటారుకు పోయే వైర్లు ఓట్లేజ్ ఆటుపోట్లు కారణంగా వేడెక్కిపోతుంటాయి. అందువలన వైర్లు కాలిపోయి తీగలు బయటకు కనబడుతుంటాయి. ఈ పరిస్థితిలో ప్రమాదవశాత్తు మరణించిన వారెందలో ఉన్నారు.

దౌల్చాద్ మండలం మాచిన్స్‌వల్లిలో రాత్రిపూట గుండెబోయిన చంద్రయ్య మోటారు బాగు చేయబోయాడు. కరెంటు షాకు తగిలి చనిపోయాడు. చంద్రయ్య కుటుంబం బావిలో నీళ్ళలేక లక్ష రూపాయల అప్పుచేసి 5-6 బోర్డు వేస్తే అన్నీ ఫిల్యులైనాయి. బావిలోనున్న కొంచెం నీటిని వాడటానికి మోటారు బిగించారు. ఆ నీళ్ళతో ఆకుకూర పండించే వారు. కరెంటు రాత్రిపూటే వస్తుంది. ఆ సమయంలో మోటారు ఆగిపోవడంతో రిపేరు చేయబోయి ప్రమాదానికి గురయ్యాడు.

కల్యాం మండలం కిష్టపూర్ వాస్తవ్యుడు మహామృద్ రథీ రాత్రిపూట కరెంటు వస్తే మోటారు స్టార్ట్ చేయబోయి షాకు తగిలి చనిపోయాడు. మెదక్ మండలం బూర్ధవల్లి గ్రామంలో తమ్ముల బాలపోయయ్ వరువుల తరువాత వర్షాలు రావడంతో బీదుపడిన చేను సాగు చేద్దామన్న ఆలోచనతో మోటారు బాగుచేయబోయాడు. వానకు తడిసి, ఎండకు ఎండి పాడైపోయిన వైర్ కారణంగా షాకు తగిలి చనిపోయాడు. అదే గ్రామానికి చెందిన కర్కుల రవికి మోటార్ మెకానిజం తెలుసు. గ్రామంలో మోటార్లు రిపేరు చేస్తుంటాడు. ఆయన రెండెకరాలు కొలుకు తీసుకున్నాడు. మోటారు వనిచేయడం లేదని రిపేరు చేయబోయి చనిపోయాడు. పైన వివరించిన వస్తీ అజాగ్రత్త వలన జరిగిన మరణాలు అనిపించవచ్చు కానీ ప్రభుత్వం చిద్యుత్తు చోర్యాన్ని ఆపడానికి చొరవ చూపినట్టే విద్యుత్తు పంపిణీ వ్యవస్థను బాగుచేయడానికి కృషి చేసి ఉంటే,

నాణ్యమైన విద్యత్తును అందించడానికి ప్రయత్నించి ఉంటే కొన్ని చావులు జరుగకపోయేవి. కానీ సంస్కరణల యుగంలో ఇప్పి ప్రభుత్వ లక్ష్యాలు కావు. స్వేన పంపిణీ వ్యవస్థ ఉంటే, రైతులకు నాణ్యమైన పరికరాలు కొనడానికి సహాయం చేసి ఉంటే ఇన్ని ప్రమాదాలు జరుగకపోవు. పంపిణీ వ్యవస్థను బాగుచేస్తేనే ప్రమాదాలను నివారించవచ్చను స్పృహ ఉండాలి.

కరెంటు శోకుకూ మరణానికి త్రాన్స్‌కో వారి నిర్వహణ లోపమే కారణమైన చోట కూడా బాధితులకు అతి తక్కువ నష్టపరిహారం ఇచ్చిన వైనం పైన ఉదహరించాము. 2 లక్షల నష్టపరిహారం ఇవ్వాలని ఎలక్ష్మిసిటీ రెగ్యారేటరీ కమిషన్ ఆదేశించిన సంగతి, 1 లక్ష ఇస్తామని అసెంబ్లీలో ఎంఎల్విలు అల్లరి చేయగా ప్రభుత్వం అంగీకరించిన సంగతి పైన చెప్పాము. నిజానికి ఇందులో బేరసారాలకు ఆస్తారమేమీ లేదు. ప్రభుత్వ నిర్వహణలో, లేక ప్రభుత్వ యాజమాన్యంలో ఉన్న సంస్కరణలో, ఆ వ్యవస్థలోని యాజమాన్య షైఫల్యం వల్ల హౌరులవరికైనా హోని జరిగితే ప్రభుత్వమే (ఆ సంస్కరణలోని నష్టపరిహారం చెల్లించాలనేది అనేక కేసులలో మన దేశంలో న్యాయ స్థానాలు ప్రకటించిన న్యాయసూత్రం. ఈ కోవకు చెందిన మొదటి తీర్చు మన రాష్ట్ర షైకోర్స్ చల్లా రామకృష్ణారెడ్డి వర్సన్ స్టేట్ (1989)లో ఇచ్చింది. చల్లా చినుపురెడ్డి అనే షైక్కనిస్సు కర్నాలు జిల్లా కోవెలకుంట్ల సబ్జెక్ట్‌లో ఉండగా అతని ప్రత్యర్థులు సబ్జెక్టులు పైన బాంబులతో దాడిచేసి అతనిని చంపారు. షైక్షిల రక్షణ భాద్యత గల జైలు అధికార్ల షైఫల్యావల్ల అతను చనిపోయాడు కాబట్టి, జైలు వ్యవస్థ రాజ్య వ్యవస్థలో అంతర్భాగం కాబట్టి, రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే నష్టపరిహారం ఇవ్వాలని మన షైకోర్స్ తీర్చు ఇచ్చింది. ఆ తీర్చును 2000 సంవత్సరంలో సుప్రీంకోర్టు సమర్థించింది కూడా. ఇప్పుడిది భారత న్యాయవ్యవస్థ తరచుగా అమలుచేసే మానవ హక్కుల సూత్రం. కాబట్టి త్రాన్స్‌కో నిర్వాకం వల్ల పోయిన ప్రాణాలకు గాను వారి కుటుంబాలకు రాష్ట్ర ప్రభుత్వమే పూర్తి స్థాయి నష్టపరిహారం ఇవ్వాలి. దానిని రాష్ట్ర ప్రభుత్వం త్రాన్స్‌కో నుండి వసూలు చేసుకునేది, లేనిది ప్రభుత్వానికి త్రాన్స్‌కోకూ మధ్యనున్న విషయం. త్రాన్స్‌కో బాధితులకు దానితో నిమిత్తం లేదు.

మృతుల జాబితా పక్కాపేజీల్లో

విద్యుత్ షాక్ ఘుటనల వివరాలు

1.	రామాయంపేట నిజాంపేట		
2.	శంకరంపేట (ఆర్)	శాలిపేట సర్ మల్లేశం	నెప్పెంబర్ 6, 2006
3.	రాయకోడ్	నాగ్యార్	రాజమృ
4.	మునిపల్లి	పెద్దగొపులారం	గొల్లబడ్డనర్సింలు
5.	రామాయంపేట	నిజాంపేట	బెస్తసంసరి లక్ష్మియ్యు
6.	సంగారెడ్డి	ఉత్తర్ పల్లి	మరి రాజరమేశ్,
7.	శంకరంపేట	సూరారం	డప్పుస్వామి
8.	సుధ	మినిపూర్	రుద్ర రవీందర్
9.	మంసార్	ధన్యార్	చాకలి సిద్ధపు
10.	కొల్చురం	సంగాయిపేట	త్రాన్స్ఫార్మర్ దగ్గం
11.	నారాయణభేడ్	జూకల్	సపోర్ట్స్ వైరు షాక్ (మల్లేశ్)
12.	దుబ్బాక	చేర్యాపూర్	మూర్తిమూగారెడ్డి (జూ. లైన్మెన్)
13.	కొల్చురం	పైతర	పుట్టి శంకరయ్య
14.	కౌడిపల్లి	వెంకటాపూర్	సుధాకరెడ్డి (బాలయ్య)
15.	తూప్రాన్	లింగారెడ్డిపేట	పుల్లచంద్రయ్య, ఆగుమయ్య
16.	జిన్నారం	గుమ్మడిదల	సంజీవరెడ్డి
17.	సిద్దిపేట	పొన్నాల	మందపల్లిరాజు
18.	జిన్నారం	గడ్డిపోతారం	గణేశ్
19.	కోకిర్	మునియార్ పల్లి	దండులతీఫ్
20.	రుఱాసంఘం	విదాకులపల్లి	రాజేశ్
21.		వనంపల్లి	నాగయ్య
22.	రాయకోడ్	జిలీకపల్లి	బోజిరెడ్డి
23.	మిరుదొడ్డి	లింగుపల్లి	గడ్డివాము దగ్గం (భూపం)
24.	పాపన్నపేట	అర్చెల పోముల తాండ	లంబాడిగెమ్ము, ఎద్దుల మృతి
			జనవరి 18, 2007
			జనవరి 20, 2007

విద్యుత్ షాక్ ఫుటనల వివరాలు

25.	నారాయణ్ భేడ్	పట్టం	ఇల్లు దగ్గం (అబ్జెక్టర్టె)	జనవరి 23, 2007
26.	చిన్నకోడూర్	విరలాపూర్	సొల్ల బాలవ్వ	జనవరి 24, 2007
27.	పరాన్చెర్పు	ముత్తంగి	సత్యనారాయణ	జనవరి 25, 2007
28.	ములుగు	ఆబ్జెయివల్లి	మనోహరి (14)	జనవరి 27, 2007
29.	దౌల్తాబాద్	మాచిన్సవల్లి	చంద్రయ్య	
30.	కొల్పారం	సంగాయిపేట	తోట దగ్గం (ఎ.సరేందర్చెడ్డి, వెంకటర్చెడ్డి, తిరుపతిర్చెడ్డి)	జనవరి 29, 2007
31.	జగదేవపూర్	వట్టివల్లి	దొమ్మాట మల్లయ్య	జనవరి 31, 2007
32.	దుబ్బాక	తాళ్ళపల్లి	కొట్టెల భూదయ్య	ఫిబ్రవరి 8, 2007
33.	పరాన్చెర్పు		శివరాత్రి సుధాకర్	ఫిబ్రవరి 9, 2007
34.	రామాయంపేట	డి.ధర్మారం	కట్టా అంజయ్య	ఫిబ్రవరి 11, 2007
35.	రామచంద్రాపూర్	తెల్లాపూర్	బాలయ్య (ఎలక్ష్మిషియన్)	
		"		
36.	మణార్	బెదతీపూర్	ఊరంతా షాక్ (అంజాద్మియా)	ఫిబ్రవరి 20, 2007
37.	చిన్నకోడూర్	సికింధ్లాపూర్/ మల్లారం	పీడియో గ్రాఫర్ ప్రకార్	ఫిబ్రవరి 21, 2007
38.	తొగుట	కాన్గల్	ఎ.భూపాల్చెడ్డి	ఫిబ్రవరి 22, 2007
39.	వెల్లట్రి	చెర్లపల్లి	బిక్కపతి	
40.	చేగుంట	చెట్లతిమ్మాయివల్లి	చంద్రం	
41.	దౌల్తాబాద్	సూరంపల్లి	చాకలి రామవ్వ	
42.	శివ్యంపేట	తిమ్మాపూర్	థర్మన్	
43.	సర్పాపూర్	కాగజ్ మద్దార్	పెంటాగాడ్	
44.	కౌడిపల్లి	వెంకట్రావుపేట	నీలం బిక్కపతి	ఫిబ్రవరి 2007
45.	మిరుదొడ్డి	కాస్లాబాద్	కంది మైసయ్య, ఊరుంత షాక్	
				మార్చి 5, 2007
46.	పుల్కెల్, పోచారం		ఊరంతా షాక్ (పిల్లలు అనాధలు) సంగర యాదయ్య, ఈశ్వరమ్మ	
				మార్చి 8, 2007

విద్యుత్ షాక్ ఘుటనల వివరాలు

47.	తూప్రాన్	ఎన్.సి.కాలనీ	ట్ల్యూబ్లు/బీవిలు	మార్చి 11, 2007
48.	దుబ్బాక	రఘుత్తంపల్లి	కంపెరాములు	మార్చి 11, 2007
49.	మెదక్	వాడే (ఎల్టి)	మెగావత్సనోప్పు	
	"			
50.	టెక్స్టాల్	ఆచ్చన్నపల్లి	దుర్గమ్మ	
	"			
51.	దొల్రూబాద్	కొత్తపల్లి	మల్లయ్య	మార్చి 15, 2007
52.	తూప్రాన్	మనోహరాబాద్	నాంచారయ్య, రమేష్	
53.	కొల్లూరం	కిషోర్పూర్	దూదేకుల రఘి	మార్చి 17, 2007
54.	మిరుదొడ్డి	చెప్పేల	గజ్జెల సత్తయ్య.	
			కాలనీ ఆక్	మార్చి 19, 2007
55.	మెదక్	గాజిరెడ్డిపల్లి	రౌత్ వెంకటీ	మార్చి 23, 2007
56.	రుధిసంఘం	పోత్తపల్లి	ఓర్ (16)	మార్చి 25, 2007
57.	దొల్రూబాద్	గొడుగుపల్లి	ఊఱంతా షాక్	మార్చి 25, 2007
58.	కొల్లూరం	అంసానపల్లి	ఎం.డి.జావిద్	ఏప్రిల్ 3, 2007
59.	కల్ఫోర్	మాసానపల్లి	బాలకిష్న గోపాల్	ఏప్రిల్ 4, 2007
60.	తూప్రాన్	కాళ్ళకల్	బండారు	
			వెంకటేశ్వరరావు	ఏప్రిల్ 5, 2007
61.	తూప్రాన్	వెంకటాపూర్	ఎంపిడిం బృందం	
	(అగ్రహరం)		షాక్	ఏప్రిల్ 10, 2007
62.	గజ్యోల్	ముట్రాబ్జెపల్లి	మజార్ సుల్తానా	ఏప్రిల్ 10, 2007
63.	మాత్కూరు	మంగాపూర్	డబ్బు నర్సింలు	ఏప్రిల్ 15, 2007
64.	దొల్రూబాద్	రాయపోల్	అనిత (కుమారులు	
			అనాథలు)	
65.	మెదక్	నాగపూర్	ఊరంతా షాక్	ఏప్రిల్ 18, 2007
66.	జోగిపేట		దుద్యాల శ్రీనివాస్	
			ఇల్లు దగ్గం	ఏప్రిల్
67.	కల్ఫోర్	కడ్యోల్	సురేందర్ రెడ్డి	ఏప్రిల్ 20, 2007
68.	తూప్రాన్		టూరిష్ట్ బన్సషాక్	జూన్ 1, 2007
69.	సిద్ధిపేట	రావురూకుల	పెద్దన గారి రాజు,	
			సిగారం పోచయ్య	జూన్ 2, 2007

విద్యుత్ షాక్ ఫుటనల వివరాలు

70.	సంగారెడ్డి	ప్రశాంతసగర్	ఎంఅర్ఎఫ్ ఉద్యోగి ప్రభాకరరెడ్డి	జూన్ 2, 2007
71.	జిన్మారం	బొల్లారం	అశోక్ సాహుల్ (ఇంద్రాస్మి) చాకలి లక్ష్మీష్ (బిసి కాలనీ)	జూన్ 12, 2007
72.	శివంపేట	తిమ్మాపూర్	గేదె మృతి, ఇరువురికి గాయాలు	జూన్ 12, 2007
73.	కౌడిపల్లి	వెంకటాపూర్(ఆర్)	వెంట్లుం సత్తమ్మ ఊరంతా షాక్	జూన్ 17, 2007
74.	వర్సుల్	వెంటూర్	కమ్మిరి సత్తయ్య (ట్రాన్స్కెప్)	
75.	హత్తూరు	కొనంపేట	కొండలి వీరయ్య	
76.	మెదక్	మద్గంపూర్	మెట్టు సుభావ్	
77.	మెదక్	ఫరీద్పూర్	ఊశయ్య	
78.	టెక్కాల్		పద్మ	
79.	సిద్ధిపేట	పొన్నాల	జక్కులి కనకయ్య	ఖచ్చితమైన
80.	చిన్నకోడూర్	మాదాపూర్	శీలం బలిజ రాములు	తేదీలు తెలియదు
81.	పాపున్ పేట	కొత్తపల్లి	మహేశ్	
82.	పరాన్చెర్పు	నెల్లువ	కిష్టయ్య	
83.	మెదక్	మిషన్ కంపొండ్	వీరకుమార్	
84.	పరాన్చెర్పు	రుద్రారం	శంకర్	
85.	మునిపల్లి		తలారి సంగయ్య	
86.	మునిపల్లి	మల్లిఖార్జునపల్లి	రాములు	
87.	తాండురి	పోతుల తొడుడ	శివయ్య	
88.		క్లీరసాగర్	ఆనంద్కుమార్	
89.	హత్తూరు	రేజింటల్	రవి	
90.	చేగుంట		పోంగార్ రాందాసు	

కాశీర్

మరీండు దుర్భ్రారాల కథ

కాశీర్ గురించి మంచి వార్తలు వినబడడం అరుదు. సైనికులో మిలిటెంట్లో పెద్దెత్తున హత్య కాండకు పాల్పడ్డప్పుడు వార్త అవుతుంది. కాశీర్లో తరీషైన మిలిటెంట్లు ముంబాయిలోనో, డిలీలోనో బాంబుపేలుళ్ళకు పాల్పడ్డట్లు కనుక్కున్నారని పోలీసులు ప్రకటించినప్పుడు వార్త అవుతుంది. భారత పాకిస్తాన్లు కాశీర్ గురించి ఒకరినొకరు తిట్టుకున్నప్పుడు వార్త అవుతుంది.

కాశీరీలకు ఏదైనా మంచి జరిగిందన్న వార్త సాధారణంగా వినం. ప్రత్యేకించి, మిలిటెన్సీని ఎదుర్కొనే పేరిట అక్కడి పాలనా యంత్రాంగం దాదాపు ఇరవై ఏళ్ళగా పాల్పడుతున్న తీవ్ర నిర్మింధం నుంచి ప్రజలకు ఉపశమనం లభించిందనిగానీ, అతమాలకు పాల్పడ అధికారులకు శిక్ష పడిందనిగానీ, ప్రజలే తిరగబడ్డారని గానీ సాధారణంగా వినం.

అందుకే 2007లో కాశీర్లో జరిగిన రెండు ఉదంతాల గురించి చెప్పుకోవాలి. ఒకటి, ఒక పథకి ప్రకారం నిరాయుధ శారులను ‘ఎన్కొంటర్’ పేరిట హతమార్పి వారికి విదేశీ మిలిటెంట్లు అని పేరుపెట్టి అనామకంగా పూడ్చిపెట్టి పారితోషికం పొందిన గండరెబల్ సీనియర్ సూపరింటెం డెంట ఆఫ్ పోలీస్ హన్స్ రాజ్ పరిహార్, సైనిక అధికారి కల్యుల్ విక్రంసింగ్ తదితరులపైన క్రిమినల్ కేసు నమోదు చేసిన ఉదంతం. రెండు, పరమ కిరాతకుడైన ప్రభుత్వ అనుకూల మిలిటెంట్ పాపాకిషప్పారీ ఉరఫ గులాం మహామృద్ లోన్ పైన ఎట్లకేలకు పొంపోర్ వట్టణ ప్రజలు తిరుగు బాటు చేసి అతనిని అరెస్టు చేయించిన ఉదంతం. ఈ తిరుగుబాటు జరిగిన సమయంలో మానవ హక్కుల వేదిక బృందం (ఇతర హక్కుల సంఘాలతో కలిసి) కాశీర్లో పర్యాటిస్తున్న కారణంగా వెంటనే ఆ ఊరికి వెళ్ళి ప్రజలతో విస్తృతంగా మాట్లాడగలిగాము. అంతకుముందు ఆ ఊరిలో కిష్టపారీ ప్రస్తావన తెచ్చినప్పుడు ఏమీ ఎరగనట్లు మౌనంగా ఉండిన జనం ఈసారి కట్టతెగినట్లు అతని దౌర్జన్యాల గురించి వివరించారు.

‘విదేశీ మిలిటెంట్’ ఎన్కొంటర్లో చనిపోయినట్లు కాశీర్లో పైన్యం, పోలీసులు తరచుగా ప్రకటిస్తుంటారు. ఇక్కడ విదేశీయుడు అంటే పాకిస్తాన్, అప్పానిస్తాన్, సౌదీ అరేబియా మొదలైన దేశాలకు చెందిన వారని అర్థం. కాశీరీలు తరచుగా ఈ రకమైన ప్రకటనల పట అవిశ్వాసాన్ని

ప్రకటిస్తారు. చనిపోయన వాడు ‘విదేశీయు’డైతే శవాన్ని ఎవరికీ ఆపగించకుండా సైన్యమే పూఢ్చి పెట్టవచ్చును కాబట్టి అమాయకులను చంపడానికి వారిని విదేశీ మిలిటెంట్లుగా చూపించడం సులువైన మార్గం అని వారి అనుమానం.

విదేశీ మిలిటెంట్లు పెద్ద సంఖ్యలో ఉన్నారని చూపించడం వల్ల ప్రభుత్వానికి వేరే ప్రయోజనాలూ ఉన్నాయి. కాశ్మీర్లో జరుగుతున్నది కాశ్మీరీల స్వయం నిర్దయాధికార పోరాటం కాదనీ, ‘జిహోద్’ అనే వాదించడానికి అది పనికొస్తుంది. పాకిస్తాన్లోని జమ్ము-కాశ్మీర్ భూభాగానికి చెందిన వారిని విదేశీయులుగా వర్షించడాన్ని కాశ్మీరీలు వ్యతిరేకిస్తారు. పొత జమ్ము-కాశ్మీర్నే తమ ‘దేశం’గా తాము భావిస్తున్నామని ఆ ప్రాంత ప్రజలిప్పుడు ఇందియాలో ఉన్న పాకిస్తాన్లో ఉన్న తమకు వారు స్వదేశీయులేనీ వారి వాదన. ఇతర పాకిస్తానీలు, అప్పాన్లు వద్దీరా ఒకవేళ పోరాట కారులలో ఉన్నా, వారు కాశ్మీరీలకు అండగా పోరాడడం ‘ధర్మయుద్ధం’లో పాల్గొనడంగా భావించినా, అందులో తప్పేముండని కాశ్మీరీలు వాడిస్తారు. తమ పోరాటానికి ఎవరు సహాయం చేయవచ్చునో శాసించే నైతిక అధికారం ఇందియాకెక్కడిదని ప్రశ్నిస్తారు.

ఈ ప్రశ్నలు, ప్రత్యుత్తరాలు అట్లాగుంచి, నిరాయధులైన హౌరులను చంపేసి ‘విదేశీ మిలిటెంట్ ఎన్కొంటర్లో మృతి’ అని ప్రకటించడం జరుగుతున్నదన్న సందేహం సహేతుక ఘైనదేని ఇప్పుడు రుజువయింది. ఒక్క ఘుటన కాకతాళీయంగా బయటికొచ్చిందిగానీ ఇంకెన్ని జరిగాయో! 1990 నుంచి ఇప్పటిదాకా 8,000 మంది కాశ్మీరీలు ‘అదృశ్యం’ అయ్యారని కాశ్మీరీ మానవహక్కుల పోరాటకారులు ఆరోపిస్తున్నారు. వారంతా సరిహద్దుదాటి పాకిస్తాన్కు పోయి ఆయుధాల శిక్షణ పొంది ‘జిహోద్’లో భాగం అయ్యారని ప్రభుత్వం అంటుంది. వాళ్ళను పట్టుకొని తీసుకుపోయింది సైన్యం లేక సైన్యానికి అనుకూలంగా వనిచేసే మిలిటెంట్లు అయినప్పుడు ఇదెట్లా సాధ్యం అని కాశ్మీరీలు ప్రశ్నిస్తున్నారు.

అదృశ్యం అయిన ఈ 8,000 మందిలో ఎంతమంది విదేశీ మిలిటెంట్ పేరిట చంప బడ్డారన్నది ఇప్పుడు తలెత్తుతున్న ప్రశ్న. పోలీసు, సైనిక అధికారులమైన క్రిమినల్ కేసు నమోదైన గండరీబల్ హత్యల పరంపర ఈ ప్రశ్నలు లేవదీస్తున్నది.

అబ్బుల్ రెహమాన్ పద్దార్ అనే వ్యక్తి అనంటనాగ్ జిల్లా కొకర్నాగ్ ప్రాంతానికి చెందినవాడు. కార్పొంటర్ (పదంగం) పని చేసుకొని బతికేవాడు. 2006 మార్చి 1వ తేదీన అతనిని శ్రీనగర్ పట్టణంలోని బట్టిమాలు బస్సోండ దగ్గర తెల్లబట్టలలోని వ్యక్తులు అపశారించి తీసుకుపోయారు. ఆ తరువాత అతను కనిపించలేదు.

ఇటువంటి ఫిర్యాదులు పోలీసులకు చాలా వస్తుంటాయి కాబట్టి వారు యథాలాపంగా పరిశోధన చేయసాగారు. పరిశోధన ప్రమంలో అతని మొబైల్ ఫోన్ సిమ్కార్డ్ అబ్బుల్ రపీద్వాగే అనే వ్యక్తి దగ్గర ఉండని తెలింది. నీకెవరిచ్చారంటే బషీర్ అప్పుభేట్ అనే వ్యక్తి ఇచ్చాడని చెప్పాడు. ఆ వ్యక్తిని ప్రతిష్ఠిస్తే తనకు ఘరూథ్ అప్పుద్ పడ్డూ అనే పోలీస్ కానిస్టేబుల్ ఇచ్చాడని చెప్పాడు. ఇతగాడు గండరీబల్ కేంద్రంగా గల పోలీసు సైపల్ ఆపరేషన్స్ గ్రూప్ (ఎస్.బి.జి) సీనియర్ సూపరింపెండం ఆఫ్ పోలీసు హన్స్రాజ్ పరిహర్ నేత్తుత్వంలోని ప్రత్యేక పోలీసు బృందంలో జీపు డ్రైవర్గా పని చేస్తున్నాడు. ‘మిస్సింగ్’ కార్పొంటర్ అబ్బుల్ రెహమాన్ పద్దార్ సెల్ఫోన్ సిమ్ కార్డ్ అతని దగ్గరకు చేరిందంటేనే ఏం జరిగిందో ఊహించుకోవచ్చు.

వద్దార్ ‘అర్ధశ్యామి’ పరిశోధిస్తున్న పోలీసులు ఇక్కడిదాకా వచ్చాక ఇది ఎటో పోతున్నట్టుంది మనకెందుకలే అని ఊరుకుంటే ఈ కథ ఇక్కడితో ఆగిపోయేది. కానీ నిజాయితీగల అధికారి ఎవరో చేతికి చిక్కిన తీగను లాగడం మొదలుపెట్టాడు. దొంకంతా కదిలింది. వద్దార్ను 2006 డిసెంబర్ 9న (అంటే తెమ్మిది నెలల నిర్వంధం అనుతరం) గండర్బల్ సమీపంలోని వస్యార్ వద్ద చంపి, ముల్లాన్కు చెందిన లష్కర్-ఇ-తొయ్యబా కమాండర్ అబుహఫీజ్ ఎన్కోంటర్లో మరణించాడని ప్రకటించి ఖననం చేశారని బయటపడింది. దానితోబాటు అటువంటి మరొక నలుగురు ‘విదేశీ మిలిటెంట్’ ఎన్కోంటర్ కథలు కూడా బయటపడ్డాయి.

అనంత్సాగ్ జిల్లా కొర్కెనాగ్ కే చెందిన అలీ మహముద్ పగ్రూ అనే వ్యక్తిని 2006 మార్చి 7వ తేదీన అరెస్టు చేసి 14వ తేదీన బండిపుర జిల్లాలోని సుంబల్ పోలీస్ స్టేషన్ పరిధిలో కాల్చి చంపి పాకిస్తాన్కు చెందిన షహీద్ భాయి అనే మిలిటెంటు ఎన్కోంటర్లో చనిపోయాడని ప్రకటించారని బయటపడింది.

శ్రీనగర్కు చెందిన నజీర్ అహ్మద్ డెక్కా పాతబట్టలు, అత్తరు అమృకొని బతికేవాడు. అతనిని 2006 ఫిబ్రవరి 16న శ్రీనగర్లోని లాల్చాక్ ప్రాంతంలో అరెస్టుచేసి గండర్బల్ సమీపంలోని రేవ్స్పురా వద్ద గుర్తు తెలియని విదేశీ మిలిటెంట్ పేరిట చంపారు. ఆదే నగరానికి చెందిన గులాం సబీ వాని తోపుడు బండి పెట్టుకొని పాతబట్టలు అమృకునేవాడు. అతనిని 2006 మార్చి 2వ తేదీన లాల్చాక్లోని బిస్ర్యూ స్మాలు ఎదురుగా అరెస్టు చేసి పాకిస్తాన్ ఆక్రమిత కాశ్మీర్కు చెందిన జుల్మికార్ అహ్మద్ అని పేరు పెట్టి బండిపురా ప్రాంతంలోని పసా వద్ద ‘ఎన్కోంటర్లో చంపారు.

అయిదవ మృతుడు ఒక ఇమాం. 27 సంవత్సరాల యువకుడైన వోల్ప్ శోకత్ అహ్మద్ కబరియా జమ్ము ప్రాంతంలోని బనిహాల్ సమీపాన ఉన్న దూలిగాం సకూట్ జార్బి అనే కుగ్రామం నివాసి. అయితే ఇతను శ్రీనగర్లోని ఆలంగిరి మనీదు ఇమాంగా ఉన్నాడు. 2006 అక్టోబర్ 4 రాత్రి అతను నిద్రపోయే ముందు మనీదును గేటు వేయడానికి పోగా అక్కడ అతనిని పట్టుకొని తీసుకుపోయి బండిపుర జిల్లాలోని బాజిపుర ఐజాన్ వద్ద తెల్లవారే లోపల కాల్చేసి, కరాచీకి చెందిన అబు జహీద్ అనే విదేశీ మిలిటెంటు ‘ఎన్కోంటర్లో చనిపోయాడని ప్రకటించారు.

ఈ హత్యతో మొదలైన పరిశోధన అయిదింటిని బయటపెట్టి అక్కడ ఆగిపోవడానికి కారణం ఈ అయిదూ సీనియర్ పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ హన్స్‌రాజ్ పరిపౌర్ ఆధ్వర్యంలో జరిగినవి కావడం. చౌరులను బంధించి తీసుకుపోయి చంపేసి ‘విదేశీ మిలిటెంట్’ అని పేరుపెట్టి రివార్స్ తీసుకునే పథకం అతను రచించాడు. ఈ విషయాలు బయటికొచ్చేసరికి కార్పొంటర్ పద్దార్ మృతికి రూ॥ 1,25,000/- పారితోషికం ఎన్.బి.జికి లభించేసినది కూడా. అతనికి ఈ హత్యకొండలో అతని శాఖకు చెందిన కిందిస్థాయి ఉద్యోగశేకాక భారత సైన్యంలో భాగమైన రాష్ట్రియ రైఫెల్స్ కు చెందిన కల్పుల్ వికంసింగ్ కూడా సహకరించాడని పరిశోధనలో తేలేసరికి అతనిపైన కూడా కేసు నమోదు చేశారు.

ఈ ‘గండర్బల్ హత్య’ల పరిశోధనను ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఘరూఫ్ అహ్మద్ అనే డి.ఐ.జి.కి అప్పగించింది. ఎం.ఎల్.కోల్ అనే రిపోర్టర్ ప్రైస్‌రూప్ న్యాయమూర్తి ఆధ్వర్యంలో న్యాయవిచారణకు కూడా అదేశించింది. అయితే కాకతాళీయంగా బయటికొచ్చిన ఈ అయిదు ఘటనలను దాటిపోవడానికి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఇష్టపడలేదు. ‘మాయం’ అయిన వాళ్ళు విదేశీ మిలిటెంట్లు పేరిట హత

మవుతున్నారన్న సందేహానికిప్పుడు ఊతం లభించింది కాబట్టి, తొలి నుంచి జరిగిన ‘విదేశీ మిలిటెంట్లు ఎన్కోంటర్ హత్యలను సమకాలీన ‘మిస్సింగ్’ కేసులతో సమన్వయపరచి పరిశోధిం చాలన్న డిమాండ్కు అప్పటి రాష్ట్ర ముఖ్యమంత్రి గులాంసభీ ఆజాద్ సనేమిరా అన్నాడు. కాళీరీ శౌరసమాజం మాత్రం ఈ డిమాండ్ బలంగా పెడుతున్నది. కాళీరీలో చాలాచేట్లు ‘విదేశీ మిలిటెంట్లు సమాధులున్నాయి. ఆ సమాధులలో అత్తరు అమ్మకునే ఏ అర్థకుడున్నాడో, ఏ ఇమాం ఉన్నాడో తేలవలసి ఉంది.

ఈక రెండవ ఉదంతానికి వద్దాం.

ప్రభుత్వ అనుకూల (లేక సర్కారీ) మిలిటెంట్లు కాళీరీలో భారతపైన్యం చేపట్టిన అత్యంత విక్షత స్థాషి వీళ్ళలో అదికభాగం మాజీలు. కాళీరీ స్వాతంత్య ఉద్యమానికి శత్రువులుగా మారిన మాజీలు. ఈ కారణంగా కాళీరీలు వారిని ‘విద్రోహులు’ (రివేగెష్ట్) అంటారు. మిలిటెంట్ల వల్ల వారికి ప్రాణాపాయం ఉండగలదని చెప్పి అధికారులు సరండవైన తరువాత వారి తుపకులు వారి దగ్గరే ఉంచుకోనిచ్చారు. తమ వ్యక్తిగత శత్రువులైన దాడులు చేసే స్వేచ్ఛ ఇచ్చారు. దారిదోషించిలు చేసి సంపాదించుకునే అవకాశం ఇచ్చారు. ఎదురు వారు ఇయ్యవలసిందేమిటంబీ భారత ప్రభుత్వం తరఫున ఒక ప్రైవేట్ ముతాగా పనిచేస్తూ ప్రభుత్వ బలగాల చేతికి మట్టంటకుండా కాళీరీ స్వరుం నిర్ణయాధికార పోరాటానికి అనుకూలంగా ఉన్న వారిపైన దాడులు చేయాలి, హతమార్చాలి, టెర్రాంజ్ చేయాలి. వారికి కూడా ఆ పోరాటం పట్ల వ్యతిరేకత ఉంది కాబట్టి ఇష్టపూర్వకంగానే చేస్తారు.

ఈ టెర్రాంకు పేరుపడ్డ ఇద్దరు ప్రముఖులు జంషండ్ పిరాజీ ఉరఫ్ కుకాపరే, గులాం మహమ్మద్ లోన్ ఉరఫ్ పాపాకిష్టహారీ. ఇద్దరూ ఒకప్పుడు మిలిటెంట్లే. కుకాపరే ఇఖ్వాన్ ఉల్ ముస్లిమీన్ అనే మిలిటెంట్ సంస్థలోనూ కిష్టహారీ హర్షత్ ఉల్ అన్యాన్ అనే మిలిటెంట్ సంస్థలోనూ పని చేశారు. వాటి నుంచి బయటికొచ్చిన తరువాత ఇఖ్వాన్ ఉల్ ముస్లిమూన్ అనే సర్కారీ మిలిటెంట్ సంస్థను నెలకొల్పారు. కుకాపరే దాని అగ్రణాయకుడు కాగా పాపాకిష్టహారీ రెండవవాడు. 1995 చివరి భాగం నుంచి వీరి దొర్సుల్యాలు మొదలయ్యాయి. వీరు సైన్యం కనుసన్నలలో ఉంటూ ఒక తెల్లబట్టల సాయిధేనుగా వ్యవహరిస్తారు. వీళ్ళకుడు సంచరిస్తున్నా కనుచూపు మేరలో సైనికులుంటారు - వీళ్ళను కాపాడడానికి. వీళ్ళ దారిదోషించిలు చేస్తారు, కాళీరీ ఉద్యమ సానుభూతి పరులను హతమారుస్తారు, అవహారించి సైన్యానికి అప్పగిస్తారు, సైన్యం చేసే దాడులలో, సోదాలలో, సైన్యంతో బాటు పోయి ఇత్కూ వాడలూ చూపిస్తారు.

కిష్టహారీ స్వప్రలం పుల్వామా జిల్లాలోనీ పాంపార్ పట్టణం. 40 వేల జనాభా గల ఈ ఊరు శ్రీనగర్ - జమ్ము రహదారిపైన ఉంది. దాని పరిసర గ్రామాలు కుంకుమపువ్వు పంటకు ప్రసిద్ధి. అందుపల్లి పాంపోర్ కుంకుమపువ్వు వర్తకానికి కేంద్రం. కిష్టహారీ ఇంచిచుట్టూ సి.ఆర్.పి.ఎఫ్ జపాస్ గస్టీ ఎప్పుడూ ఉంటుంది. ఒకటి రెండు సి.ఆర్.పి.ఎఫ్ ట్రెక్కులు, అతని వినియోగం కోసం ఒక పోలీసుల జిప్పీ ఇంటి బయట ఎప్పుడూ ఉంటాయి. అతని ఇంటిని దాటి రహదారి మీద పోతున్నప్పుడు ఒక హంతకుడికి భద్రతా దళాలు కల్పిస్తున్న ఈ భద్రత వింత లోకంలో ఉన్నామన్న అనుభూతి కలిగిస్తుంది. అయితే మొన్నిచీదాకా ఆ ఊరిలో అతని గురించి ఏ సమా

చారమూ ప్రజల నుంచి రాబట్టడం అసాధ్యంగా ఉందేది. అతని ప్రస్తావన చేస్తే ఆదేదో ఎప్పుడూ విని ఎరుగని పేరయినట్టు తెల్లముఖాలు వేసుకొని చూసేవారు.

రెనగేడ్ ఉపయోగం 1996లో పార్లమెంటు స్థానాలకు జరిపిన ఎన్నికలో ప్రభుత్వానికి తెలిసాచ్చింది. 1989లో కాశీర్ లోయలో మిలిషెన్సీ మొదలైన తరువాత అక్కడ ఎన్నికలు జరప లేదు. 1996లో మెట్టమొదటసారి జరిపారు. ఆ ఎన్నిక విజయవంతంగా జరిపితే (అంటే గౌరవప్రదమైన ఓటింగ్ సంఖ్య సాధిస్తే) మిలిషెన్సీ ప్రభావం తగ్గిందని ప్రపంచానికి భారత పాలకులు చెప్పుకోవచ్చు. అందుకోసం సర్కారీ మిలిషింట్లను రంగంలోకి దింపారు. వారిలో కొందరు స్వయంగా పోటీ చేశారు. కొందరు వివిధ పార్టీల అభ్యర్థుల ప్రచారంలో తుపాకులతో సహ పాల్గొన్నారు. కొందరు సైన్యంతోపాటు గ్రామాలు తిరిగి పోలింగ్ రోజున తప్పనిసరిగా ఓటు వేయాలనీ లేకపోతే తీవ్రపరిణామాలు ఉంటాయనీ బెదిరించారు. ఈ సర్కారీ మిలిషింట్లు స్థానిక సమాజానికి చెందినవారు, ఊరూపాదా ఎరిగినవారు కావడంతో వారివల్ల ప్రజలలో కలిగిన భయం అంతాయింతా కాదు. ఆ ఎన్నిక సందర్భంగా కాశీర్లో పర్యాటించిన హక్కుల సంఘాల బాధ్యలు పాపాకిష్టార్ని కలిసినప్పుడతను గర్వంగా ‘నా తుపాకీ వల్లనే కాశీర్లో ఎన్నికలు, ప్రజాస్వామ్యం సాధ్యమయ్యాయి’ అన్నాడు.

పార్లమెంటుకు ఎన్నికలు జరిపిన తరువాత అదే పద్ధతిలో అసెంబ్లీకి ఎన్నికలు జరిపారు. అప్పటి నుంచి జరువుతూనే ఉన్నారు. ఈ క్రమంలో ఎన్నికలను ‘సమర్థంగా’ నిర్వహించడంలోనే కాక మిలిషెన్సీ తాలూకు సామాజిక పార్స్సున్నే, భూమికను, భయిట్రాంతులను చేసి అణగదొక్కడం లోనూ రెనగేడ్కు అనస్యసాధ్యమైన పాత్ర అని భారత పాలకులు గుర్తించారు, వాడుకున్నారు. వారికివ్వవలసిన స్వేచ్ఛ ఇచ్చారు. 1995 నుండి 2001 దాకా (ఆ తరువాత కొంచెం తక్కువ మోతాడులో) వీరి భయం కాశీర్లో వివరితంగా ఉండింది. బయటిసుంచి వెళ్లిన హక్కుల సంఘాలతోనూ, మీడియాతోనూ మాట్లాడడానికి సహితం జనం భయపడేవారు. ఏ సందులోనుంచి ఏ సర్కారీ మిలిషింట్ చూస్తున్నాడో, ఆ తరువాత ఏం చేస్తాడో అన్నది వారి భయం. తమ ఇళ్ళు, కార్యాలయాల నాలుగు గోడల మధ్య మాట్లాడేవారే తప్ప కనీసం సాగనంపడానికి గేటుదాకా కూడా వచ్చేవారు కారు. 1997లో కాశీర్లో పర్యాటించిన హక్కుల బృందం పుల్సుమా జిల్లాకోర్టు బార్ అసోసియేషన్ రూంలో లాయర్డతో మాట్లాడుతున్నప్పుడు అసోసియేషన్ అధ్యక్షుడు ‘జిక్కుడికొక మానవహక్కుల బృందం వచ్చిందనీ మీతో మేము మాట్లాడుతున్నామనీ పాపాకిష్టారికి తెలిసే ఇప్పటిక్కిప్పుడు ఈ కోర్టు భవనాన్ని పేల్చేసి అందరినీ చంపేస్తాడు’ అన్న వాక్యాలు ఆనాటి వాతావరణానికి అద్దం పడతాయి.

2001 తరువాత ఈ భయం కొద్దిగా తగ్గినప్పటికి ఒక మోతాడులో కొనసాగింది. తగ్గడానికి ఒక కారణం, రెనగేడ్ వినియోగం గురించి సర్వత్రా పెల్లబికిన విమర్శ కారణంగా జమ్ము కాశీర్ పాలనా యంత్రాంగంలోనే కొంత విముఖత ఏర్పడడం. (భారత సైన్యం మాత్రం ఈ విమర్శను ఎప్పుడూ భాతరు చేయలేదు.) రెండవ కారణం, మిలిషింట్లు సర్కారీ మిలిషింగ్ పైన దాడులు చేసి చాలామందిని చంపడం. అగ్నాయకుడైన కుకాపరే సహితం చనిపోయాడు. (అతని ‘సేవలకు’ గుర్తింపుగా భారత సైన్యం అతని స్వగ్రామమైన హజంలో తాము నడుపుతున్న పారశాలకు అతని పేరు పెట్టారు.)

పాపాకిష్టవారీ రాజ్యం మాత్రం పాంపోర్ పట్టణంలో కొనసాగింది. 2001 దాకా ప్రత్యక్షంగా హత్యలకు పాల్పడేవాడు. కాగా ఆ తరువాత అతనిని వ్యతిరేకించినవారు అదృశ్యం కావడం, గుర్తు తెలియని వ్యక్తుల చేతిలో హతం కావడం, పొరుగున ఉన్న జీలం నదిలో శవాలై కొట్టుకురావడం జరిగేది. మొత్తానికి పాంపోర్ పట్టణం, ఆ పరిసరాలలోనే 100 మందిని పాపాకిష్టవారీ చంపి ఉంటాడనీ, 100కు పైగా ఇళ్ళు కాల్చి ఉంటాడనీ మొన్నటి తిరుగుబాటు తరువాత ప్రజలు అన్నారు.

ఆ తిరుగుబాటు కూడా అనుకోకుండా జరిగింది. ఒహుశా అనుకుంటే జరిగేది కాదేమో. పాపాకిష్టవారీ తన అక్రమ సంపాదనలో భాగంగా పాంపోర్లోని ఒక కబరస్టాన్ (శృంగానం)లో షలాట్లు వేసి అమ్ముకోవాలని చూశడు. 2007 ఏప్రిల్ చివరి వారంలో మసీదు వద్ద జరిగిన వాదనలో అతని చర్యకు పెద్దలు అభ్యంతరం తెలుపగా, అబ్బుల్ గప్పార్ దార్ అనే వెడ్డ మనిషిని కిష్టవారీ చెంపమీదకొట్టాడు. ఇది చూసి ఆగ్రహించిన బహీర్ అప్పుద్ అనే యువకుడు కిష్ట వారీని తిరిగి చెంపమీద కొట్టాడు. ఊహించని ఈ సాహసం అక్కడ కూడిన ప్రజలకు దైర్యాన్నిచ్చింది. వాళ్ళ కిష్టవారీకి వ్యతిరేకంగా నినాదాలు ఇచ్చారు. అతని అంగరక్షకుడైన పోలీసు జవాను వారి పైన కాల్పులు జరపగా, ప్రజలు కోపంగా పోలీసు స్టేషన్కు వెళ్లారు. పోలీసులు గుంపు మీదికి కాల్పులు జరిపి అయిదుగురిని గాయపరిచారు. దానితో కోపోద్దిక్కులైన ప్రజలు పోలీసుస్టేషన్ బయట రహదారికి అడ్డంగా బైటాయించారు. పోలీసులు కిష్టవారిని అరెస్టు చేసేదాకా జనం లేవలేదు.

మే 9వ తేదీన హక్కులు బృందం పాంపోర్కు పోయేసరికి కిష్టవారీ ఇంకా జైలులోనే ఉన్నాడు. జనం హక్కులు బృందం చుట్టూ మూగి కిష్టవారీ దౌర్జన్యాలను ఎకరవు పెట్టారు. వాటిలో బాగా ప్రచారమైన ఘుటన గులాం రసూల్ పేథ్ హత్య. ఇతను కుంకుమ పుష్ప వర్తకం చేసేవాడు, రెహనుమా-జీ-కాశీర్ అనే ఉర్రూ పత్రికకు, సాప్రంత్ ట్రైంస్ అనే ఇంగ్లీష్ పత్రికకూ సంపాదకుడు, స్థానిక ధార్మిక ఆస్తుల ప్రశ్నకు అధ్యయను. అప్పట్లో ఇతనాక్కడ కిష్టవారీని బహిరంగంగా విమర్శించే వాడు. ఒకసారి స్థానిక పోలీసుస్టేషన్లోను, ఒకసారి రంజాన్ పండుగ సంబంధాల సందర్భంగానూ అతనితో వాగ్గుర్చానికి దిగాడు. 1996 మార్చి 22న అతను శ్రీనగర్ నుంచి తిరిగి వస్తుండగా, రోడ్లో కిష్టవారీ మనుషులు అతనిని అపహరించారు. ఏప్రిల్ 10 నాడు అతని శవం జీలం నదిలో దొరికింది.

మహముద్ రంజాన్బాన్ అనే బైలరు హక్కులు బృందాన్ని తన ఇంటికి రప్పించుకొని 18 సంవత్సరాల తన కొడుకు అబ్బుల్ రషీద్ ను కిష్టవారీ చంపిన ఉండతాన్ని జ్ఞాపకం చేసుకున్నాడు. ఇతను కిష్టవారీ దౌర్జన్యాలను విమర్శిస్తుండేవాడన్న కోపంతో 5 లక్షల రూపాయలు జార్యానూ కట్టమని ఒత్తిడి చేశాడట. చిన్న ఊరిలో బట్టలు కుట్టుకొని బతికే భాన్కు అది సాధ్యం కాలేదు. 1996 జనవరి 5వ తేదీ రాత్రి కిష్టవారీ ఇతని ఇంటిమీదికొచ్చి, ఒక ప్రైవేట్ బన్ సర్వీస్లో కండక్కర్కగా పనిచేసున్న కొడుకు అబ్బుల్ రషీద్ ను బలవంతంగా లాక్షపోయాడు. తల్లి అడ్డంపోగా అమెను పక్కకు తోసేవాడు. అదే సాయంత్రం అపహరించిన ఘయాజ్ అప్పుద్ వానీ అనే మరొక యువకునితోబాటు ఆ రాత్రి 10.30కు నదిరోడ్డులో రషీద్ ను కిష్టవారీ కాల్చిచెంపాడు. ఇద్దరి శవాలూ రాత్రంతా అక్కడే పడి ఉన్నాయి. కాల్పుల శబ్దం విన్నా జనం వాటి దగ్గరకు పోవడానికి సాహసించలేదు. కిష్టవారీ పొట్టున వచ్చి రెండు శవాలలోనికి తూటాలు నింపి వెళ్ళిపోయాడు.

అతనితో మాటల్లాడుతుండగా మహామృద్ పాఫీసోఫీ అనే వర్తకుడు వచ్చి హక్కుల బృందాన్ని తన ఇంటికి తీసుకుపోయి తన చెల్లెలి హత్య కథ జ్ఞావకం చేసుకున్నాడు. 1995 నవంబర్ 8న పాపాకిష్టవారీ 50 మందితో అతని ఇంటి మీదకొచ్చి అతని ఇంటిని కాలబెట్టాడు. సోఫీ చెల్లెలు పక్కిలాభానో పైపుతో నీళ్ళుకొట్టి మంటలను ఆపే ప్రయత్నం చేసింది. కిష్టవారీ ఆమెపైన నేరుగా కాల్పులు జరిపి చంపాడు. సోఫీ ఆమె శవాన్ని తీసుకొని పోలీన్ స్టేషన్కు పోయి కేసు నమాదు చేయించగా, కిష్టవారీ అతనిని అపహరించి 25,000 రూపాయలు జూర్మానా వసూలు చేసి విడిచిపెట్టాడు.

‘ఇవన్నీ ఇప్పుడు చెప్పున్నారుగానీ గతంలో మేము కిష్టవారీ దౌర్జన్యాల గురించి అడిగితే ఏమీ ఎరుగనట్టు మానంగా ఉండేవారే’ అని హక్కుల బృందం చుట్టూ మూగిన జనంతో అనగా, అక్కడే ఉన్న గులాం మహామృద్ మీర్ అనే వ్యాపారి వైపు చూపించి, ‘మీరు 1997లో వచ్చినప్పుడితను మాటల్లాడాడు. ఆ పాపానికి పాపాకిష్టవారీ ఇతని నుంచి 50,000 రూపాయలు వసూలు చేశాడు’ అన్నారు గుంపులో ఒకరు. మీర్ బహుశా అధ్యప్తవంతుడు. చెల్లించడానికి అతని దగ్గర అంత మొత్తం ఉంది కాబట్టి కిష్టవారీ జూర్మానాతో సరిపెట్టుకున్నాడు. వేదవాడైవుంటే బహుశా హతమార్చి ఉండేవాడు.

ఈ హతుల కుటుంబాలు ఎక్కువ భాగం న్యాయం కోసం పోరాటం చేసే సాహసం చేయలేదు. ఒక్క మినహాయింపు ప్రాస్టాల్ టీచర్ మసూదా పరీస్. తన భర్త హత్యను గురించి ఆమె 1998లో మొదలుపెట్టిన న్యాయ పోరాటం 2007లో సుప్రీంకోర్టులో ఒడిపోయేదాకా సాగింది. ‘ఒకప్పుడు నన్ను నేను ఇండియన్గానే భావించుకున్నాను. నా కొడుకులు భాగా చదువుకొని మంచి ఉద్ఘోషాలు సంపాదించుకోవాలన్నదొక్కటే నా కోరిక, అంటుంది ఆమె. సుప్రీంకోర్టు 2007 మే నెల 2వ తేదీన చాలా అన్యాయమైన తీర్పు ఇస్తూ ఆమె కేసు కొట్టిసిన తరువాతే తనకు భారత్ మీద విశ్వాసం పోయిందంటుంది ఆమె.

ఆమె భర్త గులాం మొహిదీన్ రెగూ వృత్తిరీత్యా లాయరు, కుంకుమ పుప్పు వర్తకుడు. మరొక ఇద్దరు వర్తకులక్షను బాకీ పడ్డాడు. ఆ ఇద్దరు - మహామృద్ సలీంభట్, గులాం మహామృద్ దేవా - బాకీ తీర్మాని వెంటపడ్డారు. రెగూ తన భూమి వాళ్ళకు అప్పగించేశాడు. అది సరిపోతుందని అతను భావించగా, సరిపోదని వారు దబాయించి సతాయించారు. అతని నుంచి బాకీ వసూలు చేసిపెట్టమని వారు హిష్పుల్ ముజాహిదీన్ నాయకులను కోరగా, వారు రెగూను అపహరించి తీసుకుపోయి 20 లక్షలు చెల్లించమని ఒత్తిడిపెట్టారు. అప్పుడు మసూదా పరీస్ హిష్పుల్ ముజాహిదీన్ జిల్లా నాయకుడిని కలిసి తమ కథ మొత్తం వివరించింది. అతను సంతృప్తి చెంది గులాం మొహిదీన్ రెగూను విడిచిపెట్టాడు.

మిలిటెంట్ల వల్ల కాకపోతే పోలీసుల వల్ల అపుతుందని భావించిన అప్పులవాళ్ళు పోలీసుల దగ్గరకు పోయారు. అతను మిలిటెంట్ అనీ ఆ బలాన్ని చూసుకొని బాకీ ఎగ్గిట్టడనీ ఫిర్యాదు చేశారు. పోలీసులు పదే పదే రెగూను తీసుకుపోయి బాకీ తీర్మాని నిర్మంధించసాగారు. మసూదా పరీస్ అడపాదపా పోలీసులకు మొత్తం 50,000 రూపాయలు లంచంగా ఇచ్చి తన భర్తను కాపాడుకుంటూ వచ్చింది. చివరికి విసిగిపోయి అవంతిపుర పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ దగ్గరకు పోయి భూమి అప్పగించడం ద్వారా అప్పా మొత్తం తీర్చేశామనీ ఇంకా ఒత్తిడి పెట్టడం, పోలీసులు

దానికి సహకరించడం బాగా లేదనీ వివరించింది. ఆ అధికారి రంజాన్ సందర్భంగా ఉపవాసం ఉంటున్నాననీ పండగ అయిపోగానే సమస్య పరిషురిస్తాననీ హామీ ఇచ్చాడు. కానీ పండగ అయిపోయేలోగా గులాం మహామృద్ రెగూ హతమయ్యాడు.

1998 ఫిబ్రవరి 2 రాత్రి పాపాకిష్టహారి అనుమయులైన బఫీర్ అప్పుదీలంగలూ, అబ్బుల్ ఖలీద్ భట్ అనే ఇద్దరు యువకులు రెగూ ఇంటికొచ్చి మీ ఇంట్లో మిలిటెంట్లు దాకున్నారని మాకు అనుమానంగా ఉంది, వెతుకుతాం అన్నారు. అంతగా అనుమానం ఉంటే వెతుకొన్నుని మసూదా పరీస్ అనింది. వాళ్ళు కొంచెనేపు ఇల్లు సోదా చేశారు. పోతూ పోతూ ఆమె భర్తను తమతో తీసుకుపోయి ఇంటి బయట గొళ్ళుం వేశారు. కిబికిలో నుంచి బయటకు చూసిన మసూదా పరీస్ కు సమీపంలోని లేత్తపురా క్యాంపు కేంద్రంగా గల 17 జాట్ రెజిమెంట్కు చెందిన మేజర్ డి. ఎస్. పునియా, మరికొందరు జవాస్లు రోడ్డుమీద కనిపించారు. రెనెగెడ్లు ఇంటిబయట గొళ్ళుంపెట్టి వెళ్ళిపోయారని గమనించిన మసూదా తదితర కుటుంబ సభ్యులు కేకలు పెట్టగా, ఇరుగుపొరుగు వచ్చి గొళ్ళుం తీశారు. ఇంటి నుంచి బయటకొచ్చిన మసూదా తన భర్తను తీసుకుపోయిన వారిని వెంబడించే ప్రయత్నం చేసిందిగానీ సైనిక జవాస్లు ఆమెను వెనక్కి నెట్టారు. నీ భర్తకేమీ కాదు లెప్పుని మేజర్ పునియా ఆమెకు హామీ ఇప్పగా ఆమె తప్పనిసరై వెనక్కి వచ్చింది.

అయితే వెనక్కిపుచ్చి భర్త గదిలోకి పోయి చూడగా రక్తం కనిపించింది. తన భర్తను రెనెగెడ్లు గాయపరచారని గ్రహించిన ఆమె బయటకొచ్చి మేజర్ పునియాను కలిసే ఉద్దేశంతో లేత్తపురా క్యాంపుకు పోయింది. క్యాంపు బయట అమెకొక రెనెగెడ్ కనిపించాడు. నీ భర్తకేమీ కాదు, రేపు వెనక్కి వస్తాడని హామీ ఇచ్చాడు. ఆమె మళ్ళీ వెనక్కి వచ్చింది. మరుసటి రోజు ఆమెకు పాంపోర్ పోలీస్ స్టేషన్ నుంచి కబురు వచ్చింది. నీ భర్తను ఇంటికి పంపిస్తాం, ఎవరిమైనా ఇద్దరిని పోలీస్ స్టేషన్కు పంపమని పాంపోర్ ఎస్.ఐ కబురు చేశాడు. మసూదా స్వయంగా బయలుదేరి వెళ్ళింది. పోలీస్ స్టేషన్లో ఆమెతో ఎవ్వరూ మాట్లాడలేదు. కొంతసేపు ఆమె కాచుకొని తిరిగి ఇంటికొచ్చేసరికి ఆమె భర్త శపం అప్పలికే ఇల్లు చేరి ఉంది.

ఆమె భర్తను ఇంట్లోనే కొణ్ణి, గాయపరచి, తీసుకుపోయింది పాపాకిష్టహారి మనములు. వారు ఆ వని చేస్తుండగా ఇంటి బయట కాపలా కాసింది, ఆమె వారిని వెంబడించకుండా ఆపింది, భారత సైన్యానికి చెందిన 17 జాట్ రెజిమెంట్ వారు. ఆమె భర్తను అపహరించిన సర్చారీ మిలిటెంట్లు అతనిని అప్పగించి 17 జాట్ రెజిమెంట్కు ఆ రెజిమెంట్ క్యాంపు బయట కాపలా ఉన్నది, నీ భర్తకేమీ కాదని హామీ ఇచ్చింది ఒక సర్చారీ మిలిటెంటు. చివరికి ఆమె భర్త శవాన్ని ఇంటికి పంపించింది పాంపోర్ పోలీసులు.

భారత పాలకులు కాశీర్లో నడుపుతున్న పాలన నైజానికిది చక్కగా అద్దం పడుతుంది.

మసూదా పరీస్ ఏడుస్తూ కూర్చోలేదు. మొడట్లో చెప్పినట్లు ఆమె వృత్తిరీత్యా స్థూల్ టీచరు. అవంతిపురలోని మంటక్కి ఘోర్యార్ సెకండరీ స్కూల్లో చదువు చెప్పుంది. కాశీరీ, ఉర్దూయేకాక ఇంగ్లీష్ కూడా వచ్చు. అనర్థమైన వాక్సపటిమ ఉంది. తన భర్త హత్య విషయంలో ఎంత దూరమైనా పోవడానికి సిద్ధపడింది. రంజాన్ పండగ అయిపోగానే తన సమస్య పరిషురిస్తానని హామీ యిచ్చిన అవంతిపుర పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ దగ్గరికి మొదటపోయి మొత్తం చెప్పి కేసు నమోదు చేయమనింది. అతను 17 జాట్ రెజిమెంట్ మీద కేసు పెట్టే సాహసం చేయలేదు గానీ

కిష్టవారీ మనుషులను అరెస్టు చేసే ఉద్దేశంతో పట్టుకొచ్చాడు. అయితే పాంపోర్ ఎం.ఎల్.ఎ అయిన నేపనల్ కాస్పరెన్స్ నాయకుడు మహార్ష్ అహృద్ కుచే వారిని విడిపించుకొని పోయాడు. (పాపాకిష్టవారీని ఆ మధ్యనే నేపనల్ కాస్పరెన్స్లో చేర్చుకున్నారు.)

తరువాత మనుశా భారత సుప్రీంకోర్టులో కేసు వేసింది. భారత సైన్యం ఆమెకు జవాబిస్తూ ఆమె భర్త అల్ బర్క్ అనే మిలిటింట్ సంస్కు చెందిన మిలిటింట్ అని చెప్పింది. రనెగ్జెష్చవ్వరూ ఇందులో లేరనీ సైన్యమే అతనిని అరెస్టు చేసిందని చెప్పింది. అతనిని లేత్పురాలోని 17 జాట్ రెజిమెంట్ క్యాంపుకు తీసుకుపోయి ప్రశ్నించగా, తాను మిలిటింటనని ఒప్పుకున్నాడని, దాచిపెట్టిన ఆయుధాలు చూపిస్తానని తీసుకుపోయాడని అనింది. దాచిపెట్టిన ఆయుధాలను సమీపించి బయటకు తీయబోగా పేలుడు జరిగి అతను చనిపోయాడని అతనిని సోదా కోసం తీసుకుపోయిన జవాస్తు సురక్షితంగా ఎనక్కి వచ్చారనీ చెప్పింది.

అతను మిలిటింట్ అని చెప్పడానికి సైన్యం ఏ రుజువు చూపలేదు. అతనే ఒప్పుకున్నాడన్నది ఒక ఆధారం, ఇంటిఇజ్స్స్ వర్గాలు చెప్పాయిన్నది రెండవ ఆధారం. మొదటిది సాక్ష్యంగా చెల్లుబాటు కాదు. రెండవది స్వయం కల్పితం కాదని ఎవరూ నమ్మివసరం లేదు. రెగూ మృతిపైన పోలీసులు కూడా కొంత పరిశోధన జరిపారని సైన్యం చెప్పగా పోలీసు రిపోర్టు సమర్పించమని సుప్రీంకోర్టు ఆదేశించింది. కానీ రిపోర్టు కోసమే కేసు ఎన్నోసార్లు వాయిదా పడినప్పటికీ దానిని ప్రభుత్వం కోర్టుకు సమర్పించలేదు. దానిలో కొన్ని కాగితాలు పోయాయనీ, అవి ఎట్లా పోయాయో తెలుసుకొని తగువర్య తీసుకోవడానికి విచారణ ఇరుపుతున్నామనీ ప్రభుత్వం చెప్పింది. అంతే తప్ప పోలీసు పరిశోధన రిపోర్టు సుప్రీంకోర్టుకు అరందలేదు.

అయినప్పటికీ సుప్రీంకోర్టు సైన్యం కథనే నమ్మి మనుశా పర్స్సన్ వేసిన కేసును కొట్టేసింది. సాధారణంగా ఇటువంటి కేసులలో ఉన్నత న్యాయస్థానాలు, ‘వివాదాస్పదమైన విషయాలు చాలా ఉన్నాయి. కాబట్టి కింది కోర్టులో నేరవిచారణ జరగనిదే ఏమీ తేల్చిలేదు’ అంటాయి. బాధితులను ప్రైవేట్ కేసు వేసుకొని సాక్ష్యాలు ప్రవేశపెట్టి అభియాగం రుజువు చేసుకొమ్మని పురమాయించి కేసు కొట్టేస్తాయి లేదా జిల్లా జిల్లా జిల్లా స్వీకరించి ఇరుపక్కల వాదనలూ విని నివేదిక ఇమ్మని ఆదేశిస్తాయి. ఈ కేసులో సుప్రీంకోర్టు ఈ ఆనవాయితీని పాటించలేదు. పైనిక అధికారి వాంగ్స్యా లాన్ని సత్యంగా భావించి రెగూ మిలిటింటీనీ సైన్యిక అధికారులు చెప్పినట్టే అతని మరణం సంబంధించినీ ప్రకటించింది. మనుశా పిటిషన్లో ‘అవగంజంత’ కూడా సత్యంలేదని నిర్ధారించింది. మనుశా ఆ పాక్ నుంచి నేటికి తేరుకోలేదు. పంతులమ్మగా ఆమె ప్రజాన్యామ్యాన్ని గురించి, చట్టబద్ధ పాలన గురించి, న్యాయస్థానాల నిప్పుక్కిత గురించి పిల్లలకు పారాలు చెప్పి చెప్పి అదంతా నిజమేన్న విశ్వాసం పెంచుకుర్చుట్టంది. దేశంలో వేరేటోట్ల అవి కొంతమేరకు నిజలే అయినా కాళీర్ విషయంలో కాదన్న సత్యాన్ని సులభంగా మింగలేకపోయింది. ఇప్పుడామె ఎవరు కదిలించినా తన కథ యావత్తు గలగలా చెప్పుంది. అప్పటిదాకా ఎన్నడూ కాళీర్ నుంచి బయటకు పోసిది ఇప్పుడు ఏ మీటింగ్కు రమ్మన్నా వచ్చి తన న్యాయపోరాటాన్ని వివరిస్తుంది.

నిజనిర్ధారణ కమిటీ నివేదిక
మే, 2007

భూ సమన్వయాలు

చిత్తారు జిల్లా కలెక్టర్ గారికి,

అయ్యా,

గత 10 సంచారం పైగా చిత్తారు జిల్లాలో అపరిష్కృతంగా ఉన్న అనేక భూసమన్వయాల విషయంలో అనేక అర్జీలు ఇస్తునే ఉన్నాం, ధర్మాలు చేస్తునే ఉన్నాం కాని 10% సమన్వయాలు కూడా పరిష్కారం కాలేదు.

1. సీలింగ్ మిగులు భూములు 16,000 ఎకరాలలో 10 వేల ఎకరాలపైన పంపిణీ చేసినట్టు ప్రభుత్వ లెక్కలు చెప్పుతున్నాయి. కానీ నేటికి పలువురికి తమ పేరున భూమికి పట్ట ఇచ్చినట్టు కూడా తెలియదు. కొండరికి పట్టలు, పొసుపుస్కాలు ఇచ్చినా కూడా వారికి భూమి చూపలేదు. 5 వేల ఎకరాల వరకు వివిధ కోర్టుల్లో ఇరుక్కొని ఉన్నాయి. వీటి వివరాలు ప్రజలకు, ప్రజాసంఘులకు తెలియజేయాలి. ఒక ‘టాన్స్ ఫోర్స్’ ద్వారా పేదల పేర పంపిణీ అయిన సీలింగ్ మిగులు భూములు 1 నెలలోగా వారికి స్వాధీనపరచాలి. (ఉదా: సదుం మండలం సర్వే నెం. 354-1లో 201.87 ఎకరాలకు 100 మందికి పైగా పట్టలు ఇచ్చారు కాని భూమి ఇంతవరకు చూపలేదు).
2. అసైన్సెమెంట్ చేసిన భూములు జిల్లాలో సుమారు 4 లక్షల ఎకరాలు ఉన్నాయి. వీటిలో 40 శాతానికి పైగా అన్యాక్రాంతమైనట్టు లేదా అనర్థులకు ఇచ్చినట్టు వివిధ సర్వేలలో తేలినది. అనగా 1,60,000 ఎకరాలకు పైగా పేదలకు స్వాధీనం చేయవలసి ఉన్నది.
3. ప్రజాసంఘులు గుర్తించి ప్రభుత్వానికి నివేదించిన పేదల అనుభవంలోని 14 వేల ఎకరాల పైగానున్న భూములలో అత్యధికంగా ఇంకా పట్టలు రాలేదు. (ఉదా: పెద్దపంజాణి మండలం బొమ్మలకుంట సర్వే నెం. 387లో 320 ఎకరాలు).
4. పెత్తందారులు, రియల్ ఎస్టేట్ బోర్డుల అక్రమాధినంలో ఉన్న దేవాలయం, మరం, వక్కి బోర్డు భూములు జిల్లాలో 12 వేల ఎకరాల పైనే ఉన్నాయి. వీటిలో చాలాభాగం కోర్టు వివాదాలలో చిక్కుకొని అక్రమదారుల అనుభవంలో ఏండ్ల తరబడి కొనసాగుతున్నాయి. (ఉదా: తిరుపతి, రేణుగుంట పరిసరాలలో టి.టి.డి, హాథీరాంజీ మరం భూములు, పెద్దపంజాణి మండలం బట్టందొడ్డిలో 181 ఎకరాల కాలీవిస్టేషన్ స్వామి భూములు).
5. జిల్లాలో కొన్ని వేల ఎకరాల ఇనామ్, శోత్రుయం భూములు, జమీందారీ ఎస్టేట్ భూములు భూకంజ్జాదారుల అనుభవంలో ఉన్నాయి. అధికారులను అడిగితే కోర్టులో ఉండంటున్నారు. కబ్బాదారులు స్వేచ్ఛగా వీటిని అనుభవిస్తున్నారు లేదా అమ్మకొంటున్నారు. పేదలకు దక్కటం

లేదు. (ఉడా: పుత్రురు మండలం కళ్యాణ వెంకటేశ్వర భూములు 860 ఎకరాలు, వరదయ్య పాశెం మండలం పాండూరు సర్వే నెం. 276/11లో 1165 ఎకరాలు శోత్రియం భూములు, పుంగనూరు వాణి చక్కర ఫౌక్టరీని ఆనుకొని లక్షుంట, మల్లపల్లి సర్వే నెం. 22లో 982 ఎకరాలు).

6. అటవీ శాఖ, రెవిన్యూ శాఖలకు చెందిన వివాదాస్వద భూములు: జిల్లా వ్యాప్తంగా సుమారు 50,000 ఉన్నాయి. ఇందులో 20,000 ఎకరాల వివరాలు గతంలో అర్జీల ద్వారా ఇచ్చాం. కొత్తగా వచ్చిన గిరిజనులు ఇతర సాంప్రదాయ అటవీ నివాసులు (అటవీ హక్కుల గుర్తింపు) చట్టం 2006 కింద పేదల అనుభవంలో 2005 వరకు ఉన్నవన్నీ రుజువైతే వారికి ఆ భూములకు పట్టాలు ఇవ్వాలి. అటవీ, రెవిన్యూ శాఖల ఉమ్మడి సర్వే టీం వేసి 6 నెలల్లోగా ఈ భూసమస్యను తేల్చి పేదలకు పట్టాలు ఇప్పవలెను. ఇప్పటికే రెవిన్యూ వారు పట్టా ఇచ్చిన భూములపై అటవీ శాఖ వారు ఇక పైన రాకూడదు. (ఉడా: సోమల మండలం, నేలపట్టం సర్వే నెం. 492 సుంచి 499 వరకు ఉన్న 70 ఎకరాలు, దేవుల కుపూరు ఆవులపల్లి సర్వే నెం. 6లోని 817 ఎకరాలు భూదాన భూమి).
7. జిల్లాలో బంజరుగా ఉన్న అటవీ భూములు సుమారు 5 లక్షల ఎకరాలలో అడవుల్ని సంరక్షిం చేందుకు స్థానిక పేదలకు వనసంరక్షణ సమితుల ద్వారా కేటాయించవలెను.
8. జిల్లాలో 1 లక్షకు పైగా పోరంబోకు భూములలో ఉన్న చింతచెట్లకు నెంబర్లు వేసి స్థానిక పేదలకు స్వాధీన పరచవలెను.
9. పై సమస్యలపై అర్థీలు ఇచ్చినా, ధర్మాలు చేసినా ఎక్కడ వేసిన గొంగళి అక్కడే ఉన్నది. ఈ భూసమస్యలపై ప్రజాసంఘాలు ప్రత్యక్ష చర్యలకు దిగేలోపన అధికారులు స్పందించి యుద్ధ ప్రాతిపదికన ఒక నిర్దిష్ట గడువులో ఈ సమస్యలను తీర్చుపలసినదిగా, పేదలకు చట్టరీత్యా చెందవలసిన భూములను తక్కణమే స్వాధీనపరచవలసినదిగా కోరుతున్నాం.

చిత్రురు, 23-7-2007

సమాచార సమస్య

చిత్తురు జిల్లా కలెక్టర్ గారికి,

అయ్యా,

సమాచార హక్కు చట్టం అమలులోకి వచ్చి 1 – సంవత్సరం అవుతున్న ఏ తాసిల్దారు కార్యాలయంలో కూడా అడిగిన సమాచారం ప్రజలకు ఇవ్వడం లేదు. ఇచ్చేదానికి అనేక ఆటంకాలు కలిగిస్తున్నారు. సమాచారహక్కు చట్టం 2005, సెక్షన్ 6 కింద ఈ విధంగా డిమాండ్ చేస్తున్నాం.

1. ప్రతి ఊరిలోను రెవిన్యూ అధికారి (వి.ఆర్.ఓ) ఫేర్ అడంగల్, డైగ్లాట్, 10-1 రిజిస్టర్, ఇందులో సాగు, అనుభవం ఎవరిపేరుతో రాస్తున్నది, పట్టా ఎవరి పేరుతో ఉన్నది.. ఏ సర్వే నెంబర్ పైన ఏ భూమికైనా ఎఫ్.ఎమ్.బి. సైచ్చతో సహ అడిగిన వారికి ఒక రోజులోగా చూపించవలయును. కోరిన వారికి కాపీ చార్జ్లు తీసుకొని నకలు ఇవ్వవలెను.
2. గ్రామ పటం సర్వే నెంబర్తో సహ ఊరిలోని పంచాయితీ ఆఫీసు గోదపై లేదా మరి ఏ బహిరంగ ప్రదేశంలోనైనా చిత్రీకరించాలి. ఇందులో గ్రామ నత్తం భూమి, పోరంబోకులు, అసైన్సెంటలు (డి.కె.టి) భూములు, సెటీలెంట, దేవాలయ భూములు, రిజర్వ్యూడ్ అటవీ భూములు, చెరువు, వంక, దారి, రోడ్లు, స్కూలు భూములు వేర్వేరు రంగులతో చిత్రీకరించాలి.
3. ఊరి పోరంబోకులో ఉన్న చింతచెట్లకు, ఇతర చెట్లకు నెంబర్లు వేయాలి. 2-సి రిజిస్టరులో వీటిని పొందుపరచాలి. 2సి పట్టాలు ఎవరి పేరున ఇచ్చినది, ఎవరి అనుభవంలో ఉన్నది రిజిస్టరులో స్పష్టంగా చూపించాలి. అడిగిన వారికి రికార్డు చూపించాలి. నకలుకు తగిన డబ్బు తీసుకొని ఇవ్వాలి.
4. గ్రామంలో గాని, మండల ఆఫీసులో గాని, జిల్లా కార్యాలయంలో గాని సమాచారపు హక్కు కింద సమాచారం అడిగిన వారిసుంచి డబ్బు తీసుకొని రసీదు ఇవ్వడానికి అధికారులు వెనుకాడుతున్నారు. ముఖ్యంగా ప్రభుత్వ భూముల (డి.కె.టి, పోరంబోకు, దేవాలయ, అటవీ సంబంధం) విషయాలలో ఉన్న కేసుల వివరాలు తెలుపటం లేదు.
5. పై అంశాలపై వివరాలు గ్రామ, మండల, డివిజన్, జిల్లా స్థాయిలో ప్రజలకు అందుబాటులో ఉండేటట్టు సంబంధిత అధికారులకు కలెక్టరు వారు ఒక సర్క్యూలర్ ఇచ్చి అన్ని ప్రభుత్వ కార్యాలయాలలో బహిరంగంగా పెద్ద ఆక్షరాలతో పోస్టర్లు అంటించేటట్టు చర్చ తీసుకొన వలయును. ఈ విషయమై పత్రికా ప్రకటన కూడా ఇవ్వవలెను.

చిత్తురు, 23-7-2007

610 జీవో: ఎవర్లు పొమ్మంటోంది ఎందుకు పొమ్మంటోంది అర్థం చేసుకోండి

ప్రజలారా!

జీవో 610 అమలు గురించి జరుగుతున్న రచ్చ మీరందరూ ప్రతిరోజూ దినవత్తికలలో చదువుతున్నారు, తీవిలో చూస్తున్నారు. మన రాజకీయ నాయకులు మాట్లాడేటప్పుడు ప్రశ్నలు, జవాబులు, తిట్లు, సవాళ్ళు, శాపనార్థాలు, వెక్కిరింత అన్నే ఎంతగా కలగలిసి పోతాయంటే విషయమేమిటో ఎవరికీ అర్థంకాదు.

అయితే ఇది ఉద్యోగ రంగంలో సమాన అవకాశాలు అనే ముఖ్యమైన హక్కుకు సంబంధించిన విషయం కాబట్టి రాష్ట్రంలో అన్ని ప్రాంతాల ప్రజలూ ఈ విపాదంలోని విషయాలను అర్థం చేసుకోవడం అవసరం అని మేము భావిస్తున్నాం.

ముందు కొన్ని అపోహలు తొలగించుకుంటే మంచిది.

1. ఉద్యోగాలలో స్థానిక రిజర్వేషన్లు తెలంగాణకు ప్రత్యేకం కాదు. స్థానిక రిజర్వేషన్లు అతిక్రమించబడ్డాయన్న తెలంగాణవారి ఫిర్యాదు మేరకు జీవో 610 జారీ అయి నప్పలీకీ, ఇందులోని సూత్రం అన్ని ప్రాంతాలకూ వర్తిస్తుంది. చట్టం ప్రకారం స్థానికులను నియమించవలసిన పోస్టులలో స్థానికేతరులను నియమించి ఉంటే వారిని తొలగించి ఆ భాశీని స్థానికులతో నింపాలి అనేది దీని సారాంశం. అటువంటి జీవో ఆంధ్ర ప్రాంతం వాళ్ళూ అడగొచ్చు, పొందవచ్చు.
2. ఎప్పటి నుండో తెలంగాణలో ఉద్యోగాలు చేస్తున్న వాళ్ళను అకస్మాత్తుగా వెళ్లిపొమ్మ నడం లేదు. జీవో 610 డిసెంబర్ 30, 1985 నాడు జారీ అయింది. చట్ట విరుద్ధంగా తెలంగాణ ప్రాంతంలో నియమించబడ్డ స్థానికేతరులను మార్చి 31, 1986లోగా పంపించి వేయాలని ఆ జీవో చెప్పుంది. ఆ గడువు దాటి 20 సంవత్సరాలు గడిచాయి. అది అమలు కావలసి ఉంటుందని, ఏదో ఒక రోజు అవుతుందని ఉద్యోగులకు తెలియకుండా ఉండే అవకాశం లేదు.
3. ఆంధ్ర, రాయలసీమ ప్రాంతాలకు చెందిన వాళ్ళందరినీ వెళ్లిపొమ్మనడం లేదు. స్థానిక రిజర్వేషన్ అంటే నూటికి నూరు శాతం రిజర్వేషన్ కాదు. అటెండర్ నుండి ఎల్లదిసి (జూనియర్ అసిస్టెంట్) దాకా ఉన్న కింది స్థాయి ఉద్యోగాలలో 80 శాతం, ఎల్లదిసి కంటే ఎక్కువ హోదా ఉన్న ఎన్జినో ఉద్యోగాలలో 70 శాతం, గజిబెడ్ పోస్టులలో 60 శాతం ఉంటుంది. కిందిస్థాయి పోస్టులకు ఆ జిల్లాకు చెందినవారే

స్థానికులు. ఆ పైస్థాయి వాటికి రెండు లేక మూడు జిల్లాలతో కూడిన జోన్స్ కు చెందిన వారు స్థానికులు. ఇంకా పైస్థాయి పోస్టులకు అసలు స్థానిక రిజర్వేషన్ వర్తించదు. రిజర్వేషన్ పోస్టు మిగిలిన పోస్టులకు ఎక్కడి వారైనా పోటీపడవచ్చు. స్థానికులు కూడా ఈ పోస్టులకు పోటీ పడవచ్చు).

- ముఖ్య ఏళ్ళ ప్రౌదరాబాద్ లో ఉద్యోగం చేసినా ఇంకా స్థానికేతరులనడం అన్యాయం అని ఆవేశపడ నక్కరలేదు. స్థానికేతరులు అనేది నిందకాదు, తిట్టుకాదు, బహిపురణకాదు. ఉద్యోగ నియామకంలో స్థానిక రిజర్వేషన్ కు విరుద్ధంగా నియమించబడ్డ వారని మాత్రమే దాని అథ. నియామకంలోనే ఉన్న ఆ లోపం ఎన్ని సంవత్సరాలు పనిచేసినా పోదు కదా! అయినా అక్రమంగా నియమించబడ్డ వాళ్ళ ఉద్యోగాలు తీసేయరు. వారికోసం అదనపు పోస్టు ('సూపర్ స్కూలర్సరీ' అని ఇంగ్లీష్ అంటారు) కల్పిస్తారు. అయితే అది వారి జిల్లాలో, లేక జోన్లో ఉంటుంది. వారి కుటుంబ సభ్యులందరూ స్థానిక ఉద్యోగాలకు అనర్పులు కారు. నిజానికి 20, 30 ఏళ్ళకాదు అంతకంటే చాలా తక్కువ కాలం ఒక జిల్లాలో ఉన్న ఉద్యోగుల పిల్లలు ఆ జిల్లాకు స్థానికులు అయిపోగలరు. ఒక ఉద్యోగానికి ఉండే విద్యార్థులకు సంబంధించిన చివరి సంవత్సరంతో లెక్కగట్టి నాలుగు సంవత్సరాలు అక్కడ చదువుకుని ఉంటే చాలు, వాళ్ళు స్థానికులే.

ఆపోహాలు అటుంచి, అసలు జీవో 610 ఎందుకొచ్చిందో తెలుసుకోవడం అవసరం. తెలంగాణవాసులు దాని అమలు గురించి ఎందుకు ఆవేశపడుతున్నారో తెలుసుకోవడం అవసరం. 'విశాలాంధ్ర' ఏర్పాటువట్ల తెలంగాణవాసులు తొలిసుండి విముఖంగా ఉండడానికి గల ఒక ముఖ్య కారణం, విద్య విషయంలో తెలంగాణ వెనుకబడి ఉండడం. ఆధునిక పాలనా యంతొంగంలోనూ, ఆర్థిక రంగంలోనూ ఉద్యోగాలు పొందాలంటే బ్రిటిష్ వాడు ప్రవేశపెట్టిన నమూనాలో విద్యాపంతులై ఉండాలి. అందుకే దేశ వ్యాప్తంగా బ్రిటిష్ పాలిత ప్రాంతాలు స్థానిక సంస్థానాల కింద ఉన్న ప్రాంతాల కంటే స్వాతంత్యం వచ్చేనాటికి విద్య, ఉద్యోగ విషయాలలో ముందు ఉన్నాయి (బ్రిటిష్ నమూనాలో విద్యావ్యవస్థను ముందునుండి పెంపాందించిన సంస్థానాలను మినహాయించి). చాలా విషయాలలో తెలంగాణ కంటే వెనుకబడి ఉన్న రాయలసీమ కూడా 'విశాలాంధ్ర' ఏర్పడే నాటికి విద్య విషయంలో మాత్రం తెలంగాణ కంటే ముందు ఉంది. ఆభివృద్ధిలో విద్యకుండే ప్రాముఖ్యాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకున్నప్పుడు ఈ అసమానత అసమాన అభివృద్ధికి దారితీయగలదన్న అందోళన రాప్రోవతరణ నాటి నుండి వ్యక్తం అయింది. మొదటి ఎన్సారెసి నివేదికలోను, అంద్రప్రదేశ్ ఏర్పాటుకు ముందుపరిత అయిన పెద్దమనుషులు ఒప్పందంలోనూ ఇది స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. రాప్రోవతరణ తరువాత విద్య, ఉద్యోగ రంగాలలో ఉన్న ఈ అన మానతను తగించడానికి సంకల్ప పూర్వకమైన ప్రయత్నం జరిగి ఉంటే సమస్య క్రమంగానైనా పరిష్కారం అయ్యేదేమాగానీ అటువంటి దేమీ జరగలేదు. అప్పటికే ఆభివృద్ధి చెందినవారు అందినకాడికి అవకాశాలు వాడుకొని ఇంకెంత అభివృద్ధి చెందాలన్నదే లక్ష్యంగా ఉండింది, ఉంది.

ఈ స్థితిలో విద్య, ఉద్యోగ రంగాలలో తెలంగాణప్రాంత ప్రజల హక్కులను కాపాడగలిగింది 'ముల్కు' నిబంధనలొక్కటే. ముల్కు అంటే ప్రదేశం అని అర్థం. ముల్కు అంటే ప్రాదేశికులు. 12 సంవత్సరాలు ప్రౌదరాబాద్ రాష్ట్రవాసులై ఉంటేనే ఉద్యోగ నియామకం విషయంలో స్థానికులుగా

పరిగణించబడతారన్న నియమం హైదరాబాద్ సంస్థానంలో ఉండింది. అయితే హైదరాబాద్ నిజాము లొంగిపోయిన మరుసటి రోజు నుండి దీనిని అతిక్రమించి అప్పబి మద్రాసు రాష్ట్రంలోని తెలుగు జిల్లాల వాసులను యదేచ్చగా హైదరాబాద్‌లో నియమించ సాగారు.

1969లో మొదలైన మొదలీ ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం లేవదీనిన ముఖ్యమైన ప్రశ్నలలో ముల్కి నిబంధనల ఉల్లంఘన ఒకటి. పైన చెప్పినట్టు, ఇదేదో ఒక ప్రత్యేక హాదాను కోల్పోయారన్న దుగ్గాకుడు. విద్యా ఉద్యోగ రంగాలలో సమాన అవకాశాలు దక్కలేదన్న ఆవేదన. తెలంగాణసు కలుపుకున్న ఆంధ్రప్రదేశ్ ఏర్పాటుకు ముందుపరటుగా ప్రకటించుకున్న పెద్దమనుషుల ఒప్పందంలో సమాన అవకాశాలు ఉండాలన్న దృష్టితోనే ముల్కి నిబంధనలు కొనసాగాలని రాసుకున్నారు. ఆంధ్ర రాయలీసు ప్రాంత నాయకులు ఒప్పుకున్నారు.

కానీ తెలంగాణ ఉద్యమం ముల్కి నిబంధనలు సత్రమంగా అమలుకా లేదన్న అభ్యంతరం లేవదీయగానే ఆ నిబంధనలే రాజ్యాంగ విరుద్ధం అని హైకోర్టులో కేసు వేయడం, హైకోర్టు అవి రాజ్యాంగ విరుద్ధమేనని ప్రకటించడం జరిగింది. దీనితో సమాన విద్యా ఉద్యోగ అవకాశాలు శాశ్వతంగా సమాధి అయ్యేవేమాగానీ 1977లో సుప్రీంకోర్టు హైకోర్టు తీర్చును కొట్టేసి ముల్కి నిబంధనలు రాజ్యాంగ బద్దమేనని తీర్చు జచ్చింది.

రాజకీయంగానూ అంగీకరించి సుప్రీంకోర్టు ఆమోదముద్ర వేసిన ఈ సమానతా సూత్రాన్ని తెలంగాణేతరులు గౌరవించి ఉంటే రాష్ట్రంలో పరిష్కారించి అన్ని రకాలుగా మెరుగుగా ఉండేది. కానీ దానిని గౌరవించవపోగా వారు భ్లక్ మెయిల్కు దిగారు. అప్పటికే తెలంగాణ ఉద్యమం నాయకత్వపు బలహీనతవల్ల చల్లుబోయిన విషయాన్ని అలసుగా తీసుకొని ముల్కి నిబంధనలతో సహా తెలంగాణ ప్రాంతానికి ఏ ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి, రక్షణా ఉండడానికి వీలులేదనీ, అన్నీ తొలగించవపోతే ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం ఇచ్చేయాలనీ డిమాండు చేస్తూ ‘జై ఆంధ్ర’ ఉద్యమం లేవదీశారు. (ఈ రోజు కూడా జీవో 610ని సంపూర్ణంగా అమలుచేయాలని పట్టబ్లట్టినట్టుయితే ప్రత్యేక ఆంధ్ర రాష్ట్రం కోరుకుంటామని ఆంధ్ర ప్రాంత నాయకులుగా చలామణి అవుతున్న వారు అంటున్నారు. విద్యా ఉద్యోగ రంగాలలో చారిత్రక కారణాలవల్ల సంక్రమించిన ఆధిపత్యాన్ని శాశ్వతంగా కొనసాగించాలన్న ఆరాటం తప్ప ఈ దబాయింపులో న్యాయం ఏమైనా ఉండా?)

సుప్రీంకోర్టు ముల్కి నిబంధనలు రాజ్యాంగబద్దమేనని ప్రకటించినప్పటికీ ఈ దబాయింపుకు లొంగి వాతిని రద్దుచేసి వాటి స్థానంలో జీవో 610కి మూలమైన రాష్ట్రపతి ఆదేశాలు జారీచేశారు. వాతిని మళ్ళీ న్యాయ వివాదాలలోకి లాగకుండా ఉండగలందుకు రాజ్యాంగాన్ని సవరించి, ఆర్డికల్ 371డిని ప్రవేశపెట్టి ఆంధ్రప్రదేశ్లో ప్రాంతీయ అసమానతలను నివారించడానికి ప్రత్యేక ఆదేశాలు జారీచేసే అధికారం రాష్ట్రపతికి (అంటే కేంద్ర ప్రభుత్వానికి అని అర్థం) ఇచ్చారు. దాని ననుసరించి 1975లో జారీచేసిన రాష్ట్రపతి ఆదేశంలో ఒక్క తెలంగాణలోనేకాక రాష్ట్రమంతటా కూడా ఉద్యోగాలలో స్థానికులకు రిజర్వేషన్లు కల్పించారు. ఈ స్థానిక రిజర్వేషన్ అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ఒకే రకంగా అమలపుతుంది. అందులో తెలంగాణకు ప్రత్యేక ప్రతిపత్తి ఉండన్న అభిప్రాయం అపోహ

అని మొదట్లోనే చెప్పాము. ఈ రోజు విజయనగరం జిల్లాలోనూ, చిత్తూరు జిల్లాలోనూ అన్ని ప్రభుత్వ కార్యాలయాలలోనూ అటెండర్ పోస్టుల నుండి ఎల్సిసి పోస్టులదాకా నూటికి 80 శాతం ఆ జిల్లావారే ఉన్నారంటే అది తెలంగాణ ఉద్యమం చలవే. లేకపోతే ఆ జిల్లాలలో కిందిస్థాయి పోస్టులు పైతం బయటివాళ్ళు తీసుకుంచురనడంలో సందేహమేమీ లేదు.

1975లో జారీఅయిన రాష్ట్రపతి ఆదేశం సక్రమంగా అమలుకాలేదు. ముఖ్యంగా రాజధానిలో బతకడంలో ఉన్న ఇతర ఆకర్షణల కారణంగా హైదరాబాద్లో దాని ఉల్లంఘన పెద్దెత్తున జరిగింది. దినికి వ్యతిరేకంగా 1980లలో అందోళన జరిగింది. టి.ఐ.వెంకట్రే గారికి తెలియకపోవచ్చను గానీ అక్రమంగా నియమించబడ్డ స్థానికేతరులను పంచించేయాలన్న అందోళన రాయల సీమలోనే మొదట జరిగింది. దానికి స్పందించి రాష్ట్ర ప్రభుత్వం జీవో 564ను జారీచేసింది. అది చాలావరకు అమలయింది కూడా. అంతకంటే పెద్ద సంఖ్యలో - ప్రధానంగా హైదరాబాద్లో జరిగిన అక్రమ నియమకాలకు వ్యతిరేకంగా తెలంగాణానులు లేవదీసిన అందోళనకు జవాబుగా 1985లో జీవో 610 జారీ అయింది. అది 20 సంవత్సరాలైనా అమలుకాకపోవడం వల్ల రెండవసారి పెల్లచీకిన ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమం దానికోసం పట్టుబడుతున్నది.

ఇందులో అన్యాయం ఏముంది? అభ్యంతరం చెప్పడానికి ఏముంది? విద్యా, ఉద్యోగ రంగాలలో సమాన అవకాశాలు ఉండనక్కర లేదనుకునే వాళ్ళతో మాట్లాడేదేమీ లేదు. ఉండాలనుకునే వాళ్ళు తెలంగాణాను ప్రతినిధిలుగా చలామణి అవుతున్న రాజకీయ నాయకులు చేస్తున్న రచ్చను మానంగా ఎందుకు స్వీకరిస్తున్నారు?

25-6-2007

హంద్రి - నీవా ప్రాజెక్టును

పూర్తిస్థాయిలో నిర్మించాలి

కరువు వీడిత రాయలసీమలోని అత్యంత కరువు వీడిత ప్రాంతానికి చాలా కాలంగా ఆశాదీపంగా ఉంది హంద్రి - నీవా ప్రాజెక్టు. ఒకబీకి మూడుసార్లు పునాదిరాక్షు వేసిన ఈ ప్రాజెక్టు నిర్మాణం ఎట్లకేలకు మొదలైందని సంతోషించాలో, లేక నీటి భరోసా గానీ కనీసం స్పష్టమైన మిగులు నీటి కేటాయింపు గాని లేని ఈ ప్రాజెక్టు తీర్చువలసిన కరువులో నాలుగోపంతయినా తీరుస్తుందా అని అందోళన చెందాలో తెలియని స్థితిలో ప్రజలున్నారు.

కర్నూలు, అనంతపురం జిల్లాల పడమటి ప్రాంతానికి, అనంతపురం జిల్లా దక్కణ భాగానికి, చిత్తూరు జిల్లా పడమటి ప్రాంతానికి, కడప జిల్లాలో నీటితడి ఎరుగని తూర్పు భాగానికి నీటియ్యపలసి ఉంది. హంద్రి - నీవా, 40 టి.ఎం.సి.ల కేటాయింపులో 4 టి.ఎం.సి.లు తాగు నీటికి పోగా 36 టి.ఎం.సి.లతో నాలుగు జిల్లాలలో 6 లక్షల ఎకరాలకు సాగునీరివ్యాలని తొలినాటి ప్రతిపాదన. 36 టి.ఎం.సి.లతో 6 లక్షల ఎకరాలంటే ఆరుతడి పంట కంటే తక్కువ నీటిస్తారని అర్థం. ఈ ప్రాజెక్టు కావలసిందేనని ప్రజలు చాలాకాలంగా పట్టుబడుతున్నారు.

నీట్చు తగు మాత్రం ఉండడం ఎంత ముఖ్యమో, ఆ నీటి మీద హక్కు ఉండడం అంతే ముఖ్యం. కానీ హంద్రి - నీవాతో సహి రాయలసీమ, తెలంగాణ జిల్లాలలో కృష్ణా నది మీద చేపడుతున్న తొమ్మిది ప్రాజెక్టులకు నీటిహక్కు అడగబోమని, నీట్చున్నప్పుడే పొలాలకు పారించుకుంటామని, మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం రెండవ కృష్ణా జలాల బ్రియ్యనల్కు హామీ ఇచ్చివచ్చింది. ప్రతి సంవత్సరం కృష్ణానది నీట్చు అపారంగా సముద్రం పాలవు తున్నాయని మీడియా ప్రచారం చేస్తుండడం వల్ల రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఆ హామీ ఇచ్చి ఎంత సప్టం చేసిందో ప్రజలు గ్రహించడం లేదు. సంవత్సరంలో కొర్కెలోజులు నదిలో వరద వచ్చి, పెద్దెత్తున నీట్చు పరవళ్ళు తొక్కుతూ సముద్రంలోకి పోతున్న అభిప్రాయం మీడియా ధృత్యాలు మనకు కలిగిస్తుండవచ్చును. కానీ ప్రస్తుతం నిర్మాణంలో ఉన్న మిగులు జలాల ప్రాజెక్టులన్నీ కట్టే ఈ వరద వాటి అవసరాలకు ఎంతమాత్రం సరిపోదు. ఎప్పుడో ఒకసారి తప్ప ఈ ప్రాజెక్టులు హామీ ఇచ్చిన నీటి పారకాన్ని రైతులకీయవు. నాలుగింట మూడు సంవత్సరాలు రైతులు వట్టి కాలవలను చూస్తూ కాలం గడవవలసి ఉంటుంది.

రాయలసీమ, తెలంగాణ జిల్లాల కరువు ప్రాంతాలకు ఎక్కుడికకడ్డ విడివిడిగా హిమీలిస్తూ సంతృప్తిపరచడం మన పాలకులు నేర్చుకున్నారు. ప్రజలకు తమ గురించే తప్ప ఇతరుల గురించి అవగాహన లేకపోవడం వల్ల ఈ మాయలో పడుతున్నారు. కానీ నిజానికి ఇవన్నీ కరువు ప్రాంతాలే కాబట్టి అన్నిటి అవసరాలు తీర్చువలసిందే. సమభావంతో

శీర్ఘవలసిందే. అధికార బలం ఉన్న నాయకులు తమ ప్రాంతానికి నీళ్ళిచ్చే ప్రాజెక్టుకు ప్రత్యేక హక్కులు కల్పించాలని చూడడం సమన్యాయం కాదు, సమంజసమూ కాదు. వెనుకబడిన ప్రాంతాలను ఒకే తాబీమీద ముందుకు నడిపించినప్పుడే సమన్యాయమూ జరుగుతుంది, ప్రజల మధ్య సామురస్యమూ నెలకొంటుంది.

కృష్ణ నది జలాలపైన ఆధారపడి నిర్మిస్తున్న మిగులు జలాల ప్రాజెక్టులన్నిటినీ కలిపి లెక్కించి నట్టయితే 300 నుంచి 350 టి.ఎం.సి.ల నీరు అవసరమవుతుంది. అది కూడా చాలదని ప్రజలు ఆయా ప్రాంతాలలో భావిస్తున్నారు. నాలుగు జిల్లాలలోనీ తీవ్ర దుర్బిష్క ప్రాంతాలకు నీళ్ళియ్యవలసిన హంద్రీ-నీవాకు 40 టి.ఎం.సి.లు చాలవనీ 100 టి.ఎం.సి.లు కావాలనీ డిమాండ్ ముందు కొచ్చింది. అటు తెలంగాణలో కృష్ణనది బేసిన్ ఉండి కూడా ఆ నది నుంచి ఒక చుక్కనీరు పొందని రంగారడ్డి జిల్లాకు నీళ్ళివ్వాలన్న డిమాండ్ ముందుకొస్తున్నది. ఇవనీ లెక్కలోకి తీసుకు నుట్టయితే 'వేల క్యాసెక్యులు వృధాగా సముద్రంలోకి పోతున్నాయంటూ' ఎన్ని ప్రాజెక్టులయినా కట్టుకోవచ్చునన్న అభిప్రాయం కలిగిస్తున్న మీదియూ వ్యాఖ్యలు, తెలిసీ తెలియని రాజకీయ నాయకులు చేస్తున్న వ్యాఖ్యలు, అర్థరహితమైనవని గ్రహిస్తాం. అప్పుడు ఇన్ని ప్రాజెక్టులకూ నీళ్ళెక్కడి నుంచి ఇవ్వాలన్న ప్రశ్న వస్తుంది.

వర్రప్రాతం తక్కువ ఉన్న ప్రాంతాలకు నదీ జలాలు ఎక్కువ ఇవ్వాలి, వర్రప్రాతం ఎక్కువ ఉన్న ప్రాంతాలకు తక్కువ ఇవ్వాలి, అన్న ప్రాథమిక సమానతా సూత్రానికి విరుద్ధంగా మన రాష్ట్రంలో వర్రప్రాతం ఎక్కువ ఉన్న కోస్తా ప్రాంతానికే నదీజలాలు ఎక్కువ ఇవ్వడం జరుగుతున్నది. అతి తక్కువ వర్రప్రాతం ఉన్న రాయలసీమ, దక్కిణ తెలంగాణ జిల్లాలకు నీలి హక్కే లేకుండా ఎప్పుడుంటే అప్పుడే ఇస్తాం అనే ప్రాతిపదిక మీద తెచ్చిది మిగులు జలాల ప్రాజెక్టులను కడుతున్నది రాష్ట్ర ప్రభుత్వం. బాగున్న వాళ్ళకు 75 శాతం భరోసాతో ప్రాజెక్టులు, దొర్చుగ్యులకు ఏ భరోసా లేని 'ఎక్కి ద్రా' ప్రాజెక్టులు కట్టడం ఏం న్యాయం?

అందుకే కృష్ణనది జలాల పునఃపంపిణీ జరగాలని చాలాకాలంగా డిమాండ్ చేస్తున్నాం. నాగార్జునసాగర్ ఎగువన నదిలో చేరే నీరంతా ఎగువ ప్రాంతపు కరువు జిల్లాలకే కేటాయించి నట్టయితే కృష్ణ డెల్ఫ్టుకు పోతున్న 80 టి.ఎం.సిల నికరజలం రాయలసీమ, తెలంగాణ జిల్లాలలో కడుతున్న కొత్త ప్రాజెక్టులకు దక్కుతుంది. కృష్ణ డెల్ఫ్టు, నాగార్జునసాగర్ తదితర పాత ప్రాజెక్టుల నీలి భరోసాను 75 నుంచి 60 శాతానికి తగ్గిస్తే అదే భరోసాతో ఇంకొక 200 టి.ఎం.సిలపైన కూడా నీటిపాక్షు లభిస్తుంది. గోదావరి నుంచి నీళ్ళు తరలించే ఆలోచన ప్రభుత్వం చేస్తున్నదిగానీ అది ఉత్తర తెలంగాణ జిల్లాల ప్రయోజనాలకు దెబ్బతీస్తుందని ఆ ప్రజల ఆందోళన చెందుతున్నారు. ఇప్పటికే పోలవరం ప్రాజెక్టు ద్వారా భారీగా గోదావరి జలాలను కోస్తా జిల్లాలకు తరలిస్తున్నారు కాబట్టి వారి ఆందోళన సహాతుకమైనదే.

అనఱు ప్రభుత్వానికి వ్యవసాయదారుల సంక్లేషం పట్టిందా, లేక కైతుల పేరు మీద కడుతున్న ప్రాజెక్టులన్నీ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలాలకూ, పరిప్రేకలకూ నీళ్ళివ్వడానికా అన్న సందేహమూ వస్తున్నది. పోలవరం ఎడమ కాలువ నీళ్ళు సాగునీటికి కాదు, తూగునీటికి కాదు. కాకినాడ ప్రత్యేక ఆర్థిక మండలి నుంచి ఎస.కోటలో జిందాల్ వారి బాక్టెన్ట్ రిప్పెనరీ దాకా కార్బోరేట్ కంపెనీల

అవసరాలకోసం అనేది స్పష్టంగా ఉంది. గండికోట రిజర్వ్యూయర్ కోసం అని పోతిరెడ్డిపాడు సామర్థ్యాన్ని ఏకపక్ష నిర్ణయం ద్వారా పెంచింది. కడవ జిల్లా రైతుల ప్రయోజనాల కోసం సహాతంకాదు, బ్రాహ్మణీ స్టీల్స్కు, పులివెందల యాదేనియం ప్రాజెక్టుకు నీళ్ళివ్వడానికి అన్న విషయమూ స్పష్టం అవుతున్నది. తాగునీటికీ, సాగునీటికీ ఇచ్చిన తరువాత వేరే అవసరాలకు నీళ్ళివ్వాలన్న న్యాయబద్ధమైన సూత్రాన్ని ప్రభుత్వం ఉద్దేశ్య పూర్వకంగా పక్కన పెట్టింది.

హంద్రి - నీవా ప్రాజెక్టును సమగ్రంగా నిర్మించి నాలుగు జిల్లాలలో 6 లక్షల ఎకరాలకు తగుమాత్రం నీళ్ళివ్వాలనీ, తొలి ప్రతిపాదన ప్రకారం తాగునీరు ఇవ్వాలనీ, కరువు ప్రాంతాలన్నిటి నీటి అవసరాలనూ సమఖావంతో తీర్చాలనీ డిమాండ్ చేస్తూ జరిపే బహిరంగ సభకు ప్రజలు పెద్దవెత్తున పాల్గొని విజయవంతం చేయాలని విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం.

ఆదోని, కర్నూలు జిల్లా

21-8-2007

ఓట్టం రూ

123 ఒప్పందాన్ని ఏ విధంగా అర్థం చేసుకోవాలి?

భారత అమెరికా అణు ఒప్పందాన్ని అనేక రాజకీయ పక్కాలూ ఆలోచనాపరులూ వ్యతిరేకిస్తున్నారు. వామపక్క పార్టీలైతే కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని సంక్షోభంలో పడేయడానికి కూడా వెనుకాడడం లేదు. ఆ ఒప్పందం చాలా ముఖ్యమైనదని మన్సోహన్సింగ్ స్వయంగా అంటున్నప్పుడు దానిగురించి కనీసం పార్శవమెంటులో సమగ్రమైన చర్చ జరగకుండా సంతకం చేయడం న్యాయం కాదనీ, ఆ చర్చ జరిగేదాకా దాని అమలును అపమని వామపక్క పార్టీలు అంటున్నాయని మీకందరికి అర్థమయ్యే ఉంటుంది. చాలామందికి ఈ మేరకు అంగికారమూ ఉంటుంది. పార్శవమెంటు ఆమోదించని ఒప్పందానికి చట్టబద్ధత లేదని రిటైర్డ్ సుట్రీంకోర్స్ జడ్జి జీవన్రెడ్డిగారు రాజ్యంగాన్ని విశ్లేషించి వ్యాఖ్యానిస్తున్నారు. అయితే కేవలం చర్చ జరగకుండా సంతకం చేయడమేమిటి ఆన్న అభ్యంతరమే కాక ఒప్పందం నైజానికి సంబంధించిన అభ్యంతరాలూ వామపక్క పార్టీలు వ్యక్తం చేస్తున్నాయి. భారతీయ జనతాపార్టీ కూటమీ వ్యక్తం చేస్తున్నది. చాలామంది విశ్లేషకులూ, శాస్త్రవేత్తలూ కూడా వ్యక్తం చేస్తున్నారు.

భారత పాలకులు ఏ లక్ష్యం కోసమైతే ఈ ఒప్పందానికి ఒడిగట్టారో ఆ లక్ష్యం సమర్థంగా నెరవేరదన్నది ఎక్కువమంది అభ్యంతరం. అణుశాస్త్ర నిపుణులూ భారతీయ జనతాపార్టీ కూటమీ ఈ కోణం నుండి దీనికి అభ్యంతరం వ్యక్తం చేస్తున్నారు. కాగా, ఆ లక్ష్యమే సమర్థనీయం కాదనేది మరొక అభ్యంతరం. వామపక్క కూటమి విమర్శలో కొంచెం అది కొంచెం ఇది ఉన్నాయంటే వారు ఆక్రోపించరని ఆశిస్తాం.

అణ్ణాయుధాలు తయారు చేసుకునే సామర్థ్యం తమ దగ్గరే ఆగిపోవాలనేది మొట్టమొదట అణుబాంబులు తయారు చేసుకున్న అగ్రరాజ్యాల వైఫలి. అందరి కంబే మొదట తయారు చేసింది, మొదట ప్రయోగించిని అమెరికా అన్నది తెలిసిన విషయమే. రెండవ ప్రపంచయుద్ధం చివరి దశలో అమెరికా అణుబాంబు తయారు చేసుకుంది. చివరిఘట్టంగా జపాన్లోని హిరోషిమా, నాగసాకి సగరాలపైన ప్రయోగించి మూడున్నర లక్షల మందిని చంపి ఇంకెంతో మందిని వికలాంగులను చేసింది. యుద్ధంలో ఇంకా ఎక్కువ మంది చావకుండా త్వరగా యుద్ధాన్ని ముగించడానికి ఇది తప్పనిసరి అయిదని అమెరికా ఆనాడు దబయించినప్పటికీ, అది నిజం కాదని చరిత్ర పరిశోధకులు చెప్పున్నారు. హిరోషిమా, నాగసాకిల పైన అణుబాంబు వేయకున్న జపాన్ లౌంగిపోయేదే. యుద్ధానంతరం నెలకొనబోతున్న కొత్త సమీకరణలలో తన సత్తాను చాటుకోవడం కోసమే ఆ రెండు సగరాలపైన అమెరికా అణుబాంబు వేసింది.

త్వరలోనే మరికొన్ని పారిక్రామిక దేశాలు కూడా అణుబాంబును తయారు చేసుకున్నాయి. ఈ అణ్ణప్రదేశాలు అణ్ణప్ర సామర్థ్యం తమ దగ్గరే ఆగిపోవాలని భావించి ఇతర దేశాలపైన ఒత్తిడి పెట్టసాగాయి. అణ్ణప్ర వ్యాప్తి నిరోధక ఒప్పందం (ఎన్పిటి) రూపొందించి, ప్రపంచ దేశాలస్నేధానిపైన సంతకం చేయాలని ఒత్తిడి పెట్టాయి. ఇండియా పెట్టడానికి నిరాకరించింది. మాకు అణుబాంబు తయారుచేసే ఉద్దేశం లేదుగానీ, మీ దగ్గర పుష్టలంగా బాంబులు పెట్టుకొని వేరే

ఎవ్వరూ తయారు చేయెద్దని ఒట్టు పెట్టించుకోవడం ఏమిటని మన పాలకులప్పుడు అన్నారు. మనం బాంబు తయారు చేసుకోనంతకాలం ఈ అభ్యంతరంలోని నైతికత అందరినే ఆకర్షించింది.

ఆయితే 1974లో ఇందిరాగాంధీ ప్రభుత్వం పోర్ట్‌ఫ్రాన్‌వద్ద అణువిస్టోటనం చేసి బాంబుల తయారీకి మనం కూడా రెడీ అని ప్రపంచానికి సంకేతం ఇచ్చింది. దానిని ‘శాంతియుత అణువిస్టోటనం’ అని అప్పటి నుండి ఇప్పటిదాకా మనం అంటూనే ఉన్నాముగానీ ప్రపంచంలో ఎవరూ నమ్మలేదు.

అమెరికాకు కోపం వచ్చింది. అప్పటిదాకా అణువిద్యుత్ ఉత్పత్తికి ఇస్తున్న సహకారాన్ని తాను బంద్ చేయడమేకాక మరొక 44 దేశాలు కూడా భారతీకు అణుజంధనం (ప్రధానంగా యురేనియం) గానీ అణుసాంకేతిక పరికరాలూ ప్రక్రియలు గానీ ఎగుమతి చేయడానికి నిరాకరించేటట్లు చేయగలిగింది. భారతదేశ అణుసాంకేతిక పరిత్రమ ఈ నిషేధం కింద నలిగిపోయిందని మన పాలకులు మనకు చెప్పానే ఉన్నారు. అయినప్పటికీ వాజీపీయ పాలనలో 1998లో పోర్ట్‌ఫ్రాన్‌లో మళ్ళీ విస్టోటనం చేయగలిగారు. ఎన్పిటి మీద సంతకం చేయడానికి మాత్రం మన పాలకులు నిరాకరిస్తూనే ఉన్నారు. 30 ఏళ్ళ నిషేధం నుంచి దేశాన్ని బయటవేయడం కోసమే అమెరికాతో ద్వైప్రాక్షిక అణు ఒప్పం దాన్ని భారత్ ఆహారానించిందనీ, సాధించిందనీ మన్మోహన్‌సింగ్ అంటున్నాడు. పూర్తిగా సాధించలేదనీ, అణుబాంబులు తయారు చేసుకనే స్వేచ్ఛను తాకట్టుపెట్టి అణు దిగు మతులు సాధించుకున్నామని భారతీయ జనతాపార్టీ వారూ, అనేకమంది అణు శాస్త్రవేత్తలూ అంటున్నారు. వామపక్షాల విమర్శలో ఈ ధ్వనికూడా కొంత ఉన్నప్పటికీ, అంత ర్ధాతీయ రాజకీయలలో ప్రత్యేకించి ఇరాన్ విపయంలో అమెరికాకు ఏజెంటుగా మారే పరటు మీద అణునిషేధాన్ని ఎత్తివేయించుకున్నామని వారు ప్రధానంగా విమర్శిస్తున్నారు. చెప్పుకోదగ్గ ఏపయం ఏమిటంటే బిజెపి వారి విమర్శకు జవాబుగా అణుబాంబులు పెద్దెత్తున తయారు చేసుకనే ఉద్దేశం మనకు లేదని మన్మోహన్‌సింగ్ అనడం లేదు. ఆ స్వేచ్ఛను పూర్తిగా వదులుకోలేదనీ, వదులుకున్నామనడం అబద్ధమనీ అన్నాడు.

దీని భావం ఏమిటని మన దేశ రాజకీయ విశ్లేషకులెవరూ వ్యాఖ్యానించడం లేదుగానీ, పాకిస్తాన్కు చెందిన విశ్లేషకులంతా మొదటి రోజు నుండి దీని భావాన్ని వేలెత్తి చూపుతున్నారు. అణుబాంబులు మరిన్ని తయారు చేసుకోవాలన్న కోరికే ఇండియాకు లేకపోతే భారత-అమెరికా అణు ఒప్పందాన్ని గురించి జరుగుతున్న సంవాదం ఈ రూపంలో ఉండేదా అని వారు ప్రశ్నిస్తున్నారు. ఈ ప్రశ్న వేసుకోవడానికి మన పత్రికా వ్యాసకర్తలకు దేశభక్తి అడ్డంపచ్చి ఉండవచ్చను గానీ ఇది న్యాయమైన వ్యాఖ్య కాదనగలమా?

పోనీ ఈ ఒప్పందం ఆవశ్యకత ఏమిటని మన్మోహన్‌సింగ్ అంటున్నాడు? వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న భారతీకు విద్యుత్తు అపోరంగా కావాలట. పరిమితమైన పరిమాణంలో ఉన్న బోగ్గు, సహజ వాయివులపైన ఎక్కువ కాలం ఆధారపడలేమట. పైగా ధర్మల్ విద్యుత్తుతో కాలుప్పం చాలావస్తుందట. జలవిద్యుత్తుంటూరా, దానికోసం ప్రాజెక్టులు కట్టాలి, ముంపు సమస్య చాలా ఉంటుందట. వాటన్నిటికీ బదులు అణువిద్యుత్తు మీద

ప్రధానంగా ఆధారపడడం సరైనదట. కొద్ది ఇంధనంతో చాలా విద్యుత్తు ఉత్పత్తి చేయవచ్చను, పైగా అఱు విద్యుత్తు 'శుభ్రమైనది కూడా' అంటున్నాడు. (అఱువిద్యుత్తు 'క్లిష్ట' అన్న అబ్బిప్రాయం విశేషంగా ప్రచారంలో ఉంది. అంటే ఆర్థం ధర్మల్లాగ బూడిదను బయటకు వదలదని. కంటికి కనిపించని రేడియేషన్ విడుదల అవుతుంటుందని అందరికి తెలిసినా అఱువిద్యుత్తు 'శుభ్రమైనదసే ప్రచారం జరుగుతునే ఉంటుంది).

ఈ లక్ష్యంతోనే అఱునిపేధాన్ని ఎత్తివేయించుకొని విద్యుదుత్పత్తి అవసరాల కోసం అఱు ఇంధనం, సాంకేతిక పరికరాలు విరివిగా దిగుమతి చేసుకునే అవకాశం పొందామని ఆయన అంటున్నాడు. ఇది పచ్చి మోసం అని శాస్త్రవేత్తలు అనడమేకాక, ఈ మధ్యనే భారత ప్రణాలికా సంఘం స్వయంగా విడుదల చేసిన ఒక నివేదిక కూడా తెలుపుతున్నది. ప్రస్తుతం దేశంలో ఉత్పత్తి అవుతున్న మొత్తం విద్యుత్తులో అఱువిద్యుత్తు 3 శాతం మాత్రమే కాగా దానిని ఎంత పెంచినా కనుచూపు మేరలో అది 7 శాతం దాటదని అత్యధికం 9 శాతం చేరుకోగలదని ఆ నివేదిక అంటుంది. పైగా అఱువిద్యుత్తు ఖరీదెక్కువ. దేశీయ పరికరాలతోనే ఉత్పత్తి చేసినా అది ధర్మల్ కంటే రెండు రెట్లు ఖరీదైనది. దిగుమతి చేసుకున్న పరికరాలతో ఉత్పత్తి చేసినట్టయితే మూడు రెట్లు ఎక్కువ అవుతుంది. (ధర్మల్ విద్యుత్తు ఖరీదే జలవిద్యుత్తు ఖరీదు కంటే మూడు రెట్లు ఎక్కువని గుర్తుంచుకోవాలి).

కాబట్టి ఏ రకంగా చూసినా దేశ విద్యుత్తు ఉత్పత్తిలో అఱు విద్యుత్తు ప్రముఖపాత్ర వహించే అవకాశం లేదు. మరైతే ఇంత హడావడి చేసింది ఎందుక? అణ్ణాయుధ సామర్జ్యాన్ని పెంచు కోవడమే అనలు లక్ష్యమా? అందుకేనా దానికి ప్రేకు పడిందా లేదా అన్నదే ప్రధాన వర్ష అయింది? దిగుమతి చేసుకున్న అఱు ఇంధనముంతా అమెరికా కనుసస్యలలో విద్యుత్తు అవసరాల కోసమే వాడుకుంటూ దేశీయ యుదేనియం (కొంచెమే అయినా) మొత్తంగా బాంబుల తయారీ పైపు మళ్ళించే అవకాశం లేకపోలేదని దేశభక్తి కరువైన కొద్దిమంది విశేషకులలో ఒకడైన ప్రపుల్ బిద్యాయి అననే అన్నాడు. ఈ ఒప్పందం ఫలితంగా భారతీకు అణ్ణప్ప సామర్జ్యం ఉన్న దేశంగా గుర్తింపు లభించినది మనోహన్సింగ్ అనడం, అమెరికా అఱువంటి గుర్తింపేం ఇప్పడం లేదని అతని విమర్శకులు అనడం, ఈ అనుమానానికి బలం చేకూరుస్తుంది.

కేవలం అణ్ణప్ప దేశంగా గుర్తింపు పొందాలనేదే కాదు, అగ్రరాజ్యంగా గుర్తింపు పొందాలన్న కాంక్ష కూడా మన దేశ పాలకులను పట్టుకుంది. ఒక్క కాంగ్రెస్ పార్టీనే కాదు, భారతీయ జనతాపార్టీ వంటి ప్రధాన ప్రతిపక్ష పార్టీల్లే కాదు, ఆస్తులు, హోదా, పెద్ద పెద్ద చదువులు, సామాజిక జీవితంలో ప్రధానపాత్ర ఉన్న వారందరినీ పట్టుకుంది. అందుకే, ఐక్యరాజ్య సమితి నిర్మాణంలో భద్రతా మండలి అనేదొకటి ఉండడమే అసమతల్యానికి కారణం అని ఒకనాడు అన్న వాళ్ళం, దాని బలాన్ని పెంచి మనకూ చేటు కల్పించాలని ఈ రోజు కోరుతున్నాం. వీటో అధికారం అప్రజా స్వామికం అని ఒకనాడు అన్నవాళ్ళం, ఇప్పుడు వీటో అధికారంతో సహా భద్రతా మండలిలో మనకు సభ్యత్వం కావాలంటున్నాం. పెద్ద సంఖ్యలో అణ్ణాయుధాలున్న వారు వేరేవాళ్ళను అఱుపుచేయడం అనైతికం అని ఒకనాడు అన్న వాళ్ళం, ఇరాన్సు సతాయించే అమెరికా ప్రయ త్వంలో భాగం అయ్యాం. పదేపదే మీడియా - ముఖ్యంగా ఇంగ్లీష్ మీడియా - ఇండియా ఒక సూపర్ పవర్ అయిపోతున్నదని వ్యాఖ్యానించడం వింటున్నాం.

అగ్రరాజ్యం కావాలన్న కోరిక ఎప్పుడైనా ఆభ్యంతరకరమైనదే గానీ జనాభాలో సగం మండికి తిండిలేని దేశం ఆ హోదా కోసం ఉవ్విళ్లారడం తుచ్ఛమైన కోరిక. కానీ భారత అమెరికా అఱు ఒప్పందం వెనక ఉన్న కీలకమైన ప్రోదృగులం ఈ కాంక్షే మనం ప్రధానంగా అభ్యంతరం చెప్పవలసింది రానికే.

చరిత్రలోకి కొంచెం వెనక్కిపోయి చూస్తే భారతదేశం అగ్రరాజ్యం కావాలన్న కోరిక 60 ఏళ్ల కింద ఒక్క రాష్ట్రయు స్వయం సేవక సంఘానికి (ఆర్ఎవ్ఎస్‌ఎస్) మాత్రమే ఉండింది. వేరే అందరూ, వారి వారి పద్ధతులలో, భారతదేశం ఒక న్యాయబద్ధమైన సమాజంగా రూపొందాలనే కోరుకున్నారు. కాంగ్రెస్ వారు, కమ్యూనిస్టులు, సోపలిస్టులు, సర్వోదయ వాదులు, కులనిర్మాలున వాదులు అందరూ ఇటువైపు ఉన్నారు. రాజకీయ స్వాతంత్ర్య ద్వయమంలోనూ, సౌమాజిక ఆర్థిక మార్పుకోసం కృషి చేసిన ఉద్యమంలోనూ పాల్గొన్నది వీరే. వీరమ్మరూ భారత అగ్రరాజ్యం కావాలని కోరుకోలేదు. ఏ ఉద్యమంలోనూ, ఏ సంస్కర ణాత్మక కృషిలోనూ ఆర్ఎవ్ఎస్ పాల్గొనకపోగా, హైందవ సమాజంలో సంస్కరణాత్మక కృషిని గట్టిగా వ్యుతిరేకించింది. వారాక్కరే స్వాతంత్ర్యానంతరం భారత అగ్రరాజ్యం దిశగా పయనించాలని కోరుకున్నారు. దానికి తగిన రాజ్యాంగం రాసుకోలేదని నిందించారు.

ఈ గోల్పుల్లూర్ భారజాలమే నేడు భారత పాలకపర్మాల ఉమ్మడి దృక్కథం అయింది. వామపక్ష పార్టీలు సైతం దీనిని ఏ మేరకు నిర్ద్యంద్వంగా తిరస్కరిస్తున్నాయో తెలీదు. ఈ కీలకమైన విషయాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకుంటే తప్ప అఱు ఒప్పందానికి సంబంధించిన చర్చ మనకు సంపూర్ణంగా అర్థంకాదు.

అందుకే భారత అణ్ణప్ప వ్యాప్తి నిరోధక ఒప్పందం (ఎన్పిటి) పైన సంతకం చేసి, అంతర్జాతీయ నియమాల పరిధిలోకి వచ్చాము కాబట్టి మాపైన నిపేధం ఎత్తివేయమని అడిగే ప్రయత్నం చేయలేదు. అమెరికా అఱుళక్తి చట్టంలోని సెక్షన్ 123 కింద అమెరికాతో దైవపాక్షిక ఒప్పందం చేసుకొని అమెరికా గొడుగు కింద అణ్ణప్ప సామర్థ్యం గల దేశంగా గుర్తింపు పొంది తన అఱుళక్తి ప్రయోజనాలను కాపాడుకోవాలని చూసింది. ఎన్.పి.టి ఎంత వివక్కా పూరితమైన ఒప్పందమైనా దానికి అంతర్జాతీయ స్వభావం ఉంది. దాని బదులు అమెరికాతో దైవపాక్షిక ఒప్పందం చేసుకుని తద్వారా అంతర్జాతీయ అఱుళక్తి సంస్థ (పెఱిపీ) పర్యవేక్షణను అంగీకరించి (అదనంగా అమెరికా పర్యవేక్షణను కూడా అంగీకరించి) దిగుమతుల పైన నిపేధాన్ని ఎత్తివేయంచుకోవడం అంటే ప్రపంచంలోని ఏకైక అగ్రరాజ్యానికి భారత్తును ఉపగ్రహంగా ప్రకటించుకోవడమే తప్ప వేరే ఏమీకాదు. అంటే ఒప్పందం వివరాలోకి పోనవసరం లేకుండానే, ఈ ‘123’ మార్గాన్ని ఎంచు కోవడంలోనే అమెరికా నెరపుతున్న ప్రపంచాధిపత్యానికి భారత జేచేలు పలికి దాని నీడన తానూ చిన్నపాటి అగ్రరాజ్యంగా గుర్తింపు పొందాలని చేసిన ప్రయత్నాన్ని గుర్తించవచ్చు.

అమెరికా దీనిని ఆసరా చేసుకొని ఒక పక్క దైవపాక్షిక ఒప్పందం తీరుతెన్నుల గురించి చర్చలు జరుగుతుండగానే, ఆ తీరుతెన్నులను నిర్దేశించే ప్రైట్ చట్టాన్ని చేసింది. ప్రధానంగా, ఇరాన్ విషయంలో అమెరికా అనుసరిస్తున్న విధానాలకు భారత్తే సహా సహకారాలు తప్పనిసరిగా ఉండాలన్న నియమం ఒప్పందంలో భాగంగా ఉండాలని చట్టం

చేసి మరీ ఆదేశించింది. రెండు సార్వబోష దేశాల మధ్య ఒక విషయం పైన సమానతా ప్రాతిపదికన చర్చలు జరుగుతుండగా, ఆ చర్చలు ఏ విధంగా ఉండాలో నీర్దేశిస్తూ ఆ రెండింటిలో ఒక దేశం చట్టాన్ని చేయడాన్ని మామూలుగానైతే రెండవ దేశం చెంప దెబ్బగా భావిస్తుంది. మన వాళ్ళు ఆ చెంప తుడి చేసుకొని రెండవ చెంప చూపించారు.

భారత్ గొప్ప పట్టుదలతో చర్చలు జరిపి అద్భుతమైన ఒప్పందాన్ని సాధించుకుండన్న అభి ప్రాయం కలిగించడానికి రెండు దేశాలూ కలిసి నాటకం ఆడాయిని ఏ ప్రతిపక్ష నాయకుడో కాదు, ఒకప్పుడు భారత ప్రభుత్వానికి భూద్రుతా విషయంలో ఉపసలవోదారుగా ఉండిన సతీశచంద్ర స్వయంగా అన్నారు. నిషేధం ఎత్తివేసిన తరువాత భారత్ దిగుమతి చేసుకునే అఱు ఇంధనాన్ని ‘రీప్రాసెన్’ చేసుకునే హక్కు ఇయ్యలసిందేనని భారత్ పట్టుబట్టిందన్నారు. అఱు ఇంధనాన్ని వాడినప్పుడు వెలువడే వ్యాఘ పదార్థంలో అఱుధార్మిక శక్తి చాలా ఉంటుంది. దానిని మళ్ళీ మళ్ళీ ఇంధనంగా వాడుకునే ప్రక్రియను రీప్రాసెసింగ్ అంటారు. దీనివల్ల ఆ ఇంధనం నుండి వచ్చే శక్తిని 50 లేక 60 రెట్లు పెంచుకోవచ్చును. అయితే రీప్రాసెన్ చేసుకోనిస్తే ఆ విధంగా లభ్యమైన ఇంధనాన్ని భారత్ అణ్ణప్రాల తయారీకోసం వాడుకుంటుందన్న భయాన్ని వ్యక్తంచేస్తూ అమెరికా ఈ హక్కును నిరాకరిస్తున్నదన్నారు. రెండవది ఎమిటంబే ఒక వేళ ఇండియా మరొకసారి అఱు విస్మేటునానికి పాల్పడిందనో, ఇంస్ పట్ల మెతకపైఖరి ప్రదర్శించిందనో, ఇతర విషయాలలో తన మాటకు కట్టుబడి లేదనో అమెరికా ఈ ఒప్పం దాన్ని రద్దుచేసుకుని తాను ఇచ్చిన అఱు సాంకేతిక పరికరాలూ, ఇంధనమూ వెనక్కి ఇచ్చేయమని డిమాండ్ చేసినట్టుయితే, అప్పటికి ఇండియా దిగుమతి చేసుకున్న అఱు రియాక్షరకు ఇంధనం చివరికంటా లభ్యమయ్యే మార్గాన్ని చూపాలని ఇండియా అంటోందని, అమెరికా దానికి సుముఖంగా లేదని.

చివరికి ఒప్పందంలో రాసుకున్నదేమిటంబే ఐపిఇఎల్ పర్యవేక్షణ కింద ‘రీప్రాసెసింగ్’ హక్కును సూత్రప్రాయంగా అమెరికా అంగీకరించింది. కానీ దాని వివరాలు భారత్ కోరినప్పుడు నిర్ణయించుకోవలసి ఉంటుంది. ఒప్పందాన్ని అమెరికా రద్దుచేసుకుని తానిచ్చిన పరికరాలు, ఇంధనం వెనక్కి తీసుకుపోయినా కూడా అప్పటికి భారత్ దిగుమతి చేసుకున్న అఱు రియాక్షరకు చివరిదాకా ఇంధనం లభ్యమయ్యే ఏర్పాటుకోసం క్షమి చేయవలసి ఉంటుంది. ఇవి రెండూ అస్పష్ట పైన హామీలే అయినప్పటికి వీటికి అమెరికాను ఒప్పించడం ద్వారా ఇండియా గొప్ప విజయం సాధించిందన్న అభిప్రాయం దేశానికి కలిగించారు.

చివరిగా,

ఈ ఒప్పందం చేసుకోకపోతే ఇండియా ఏం కోల్పోయేది? విద్యుదుత్వత్తి కోసం అఱు ఇంధనం, సాంకేతిక పరికరాలు దిగుమతి చేసుకునే హక్కును పునరుద్దరించుకునే అవకాశాన్ని కోల్పోయేది. పైన చెప్పినట్టు, అధికార సమాచారం ప్రకారమే అఱువిద్యుత్తు దేశ విద్యుత్ అవసరా లలో 7 శాతం, అత్యధికమంబే 9 శాతం, మించి తీర్చుదు. పైగా దాని ఖరీదూ ఎక్కువ. అంతేకాక రేడియోఫ్న్ వల్ల వచ్చే దీర్ఘకాలిక ప్రమాదమూ చిన్నదికాదు. అటువంటప్పుడు ఏం మహో కోల్పోయి నట్టు? ఈ ఒప్పందం చేసుకోవడం వల్ల ఇండియా ఏం కోల్పోయింది? అణ్ణయుధాలు మరిన్ని తయారు చేసుకునే స్పేష్చ కోల్పోయిందంటున్నారు. ఎందుకంటే ఒక్క విస్మేటునానికి పాల్పడినా అమెరికా ఈ ఒప్పందాన్ని రద్దు చేసుకొని ఇచ్చినవన్నీ వెనక్కి తీసుకొనిపోవచ్చు, మళ్ళీ నిషేధం

పెట్టివచ్చు.

బాంబులు చేసుకోకపోతే ఏం పోయింది లెమ్ముంటో మీకు దేశ భద్రత పట్టదా అంటారు. కానీ భారత్ బాంబులు తయారు చేసుకోకూడదని అమెరికా అనిందేగానీ భారత్ భద్రతను గాలికొదిలేస్తాననలేదు. అమెరికా ఈ రోజు భారత్తును ఒక ముణ్ణిమేతర రాజ్యంగా చూస్తూ ఉంది. ‘ఇస్లామిస్తు తీవ్రవాదం’ పైన తాను చేస్తున్న పోరాటంలో ఒక మిత్ర దేశంగా భావిస్తున్నది. ఆ పాత్ర మన పాలకులకు అభ్యూతరకరంగా తోచకపోవడం సమస్యగానీ, ఆ పాత్రను అగికరించినట్టయితే భారత్ భద్రత కొచ్చిన సమస్యలీ లేదు.

ఆ పాత్రలో భారత్ మరింత స్థిరవదడమే ఈ ఒప్పందం సారాంశం. దానివల్ల మనం కోల్పోయేది కేవలం మన స్వాతంత్ర్యాన్ని, సార్వభౌమత్వాన్ని మాత్రమే కాదు. దేశం లోపలా బయటా న్యాయబ్ధమైన సామాజిక వ్యవస్థకోసం నిలబడాలనే తొలినాటి లక్ష్మీన్ని కోల్పోతాము. దాని స్థానంలో ఒక ‘గ్లోబల్ పవర్’ కావాలన్న లక్ష్మీన్ని స్వీకరించిన వాళ్ళ మపుతాము. గోల్వ్యాల్ఫ్ర్ట శిమ్ములివాళ కేవలం ప్రతిపక్షంలో ఉన్నందుకో లేక అణబాంబులు మరిన్ని తయారు చేసుకోలేక పోతామన్న భయం వల్లనో ఈ ఒప్పందాన్ని వ్యతిరేకిస్తుండ వచ్చును గానీ, ఇది నిజానికి వారి గుర్తుణి అజెండాయే. వారి సలహోదారులు వారికి స్వీన సలహోలు ఇస్తున్నట్టు లేరుగానీ ఈ ఒప్పందం వల్ల భారత్ సైనిక రంగంలో అణ సాంకేతిక సామర్జ్యాన్ని కోల్పోకపోగా తెలివిగా వ్యవహరించినట్టయితే పెంచుకోగలదు. ఈ ఒప్పందం భారతదేశపు అణుశక్తి రంగాన్ని సైనిక రంగం, హారరంగం అని రెండుగా విభజిస్తుంది. ఒప్పందం యావత్తు హారరంగానికి వర్తిస్తుంది. రేపు ఇంధనం దిగుమతులు, సాంకేతిక దిగుమతులు జరగబోయేది హారరంగంలోనే. ఐఐఐ పర్యవేక్షణ, అమెరికా పర్యవేక్షణ ఉండబోయేది, హారరంగంపైనే. సైనిక రంగంలో ఏదీ ఉండదు. నిజమే, బాంబు విస్మేటనం జరిపినట్టయితే అమెరికా ఈ హార ఒడంబడికను రద్దుచేసుకోగలదు. అయితే ఆ ఒక్కటి చేయకపోతే, లేదా చేయవలసి వస్తే అది అనివార్యమయిందని అమెరికాను నయానో భయానో ఒప్పించినట్టయితే, ఇతర రూపాలలో అణుశక్తి ఆధారిత సైనిక వ్యవస్థను యదేచ్చగా అభివృద్ధి చేసుకోవచ్చు. హారరంగంలో దిగుమతి చేసుకున్న ఇంధనమే వాడుకున్నట్టయితే ఇఖ్వాళ రెండు రంగాలలో వాడుతున్న దేశీయ యుద్ధానియం ఇంధనం యావత్తు సైనిక రంగంలోనే వాడవచ్చు. మన వాళ్ళ దీన్ని చేయబోతారు కూడా అనడంలో సందేహం లేదు.

ఈ క్రమంలో ‘ఇండియా’ అనే భావనకు ఏం గతి పట్టిస్తున్నారన్నది మన సమస్య కావాలి. మానవత పునాదిగా గల నమూనా కోరుకుంటున్నామా లేక అధికారం పునాదిగా గల నమూనా కోరుకుంటున్నామా అని నిర్ణయించుకొని ఈ చర్చలో అందరం పాల్గొందామని ఆహ్వానిస్తూ ...

31.8.2007

హత్యచేసి ఎదురుకాల్పలంటే సరివేశితుందా?

ఎన్కొంటర్లై పైకోర్టు తీర్మాను నిరసించండి

‘ఎన్కొంటర్లై పోలీసు హత్యలే’ అన్న నినాదం వినని వారు రాష్ట్రంలో ఉండరు. దాదాపు నలబై సంవత్సరాలుగా ఈ వ్యాఖ్య ఒక నినాదం రూపంలో హక్కుల ఉద్యమం, ప్రజాతంత్ర ఉద్యమాలు ప్రచారంలో పెట్టాయి.

ఇది కేవలం ఒక రాజకీయ నినాదం కాదనీ, ఇది చట్ట సంబంధమైన వ్యాఖ్య అనీ కూడా ఈ ఉద్యమాలు స్పష్టం చేశాయి. అంటే చట్టమే ‘ఎన్కొంటర్’ అనే దానిని హత్యగా గుర్తిస్తుందని అర్థం. ఇందులో పెద్ద రహస్యమేమి లేదు. నిగూఢమైన న్యాయ సిద్ధాంతమూ లేదు. ఆయుధాలు ధరించిన ఒక వ్యక్తిని తాము అరెస్టు చేయబోగా అతను లొంగిపోకుండా తమమైన దాడి చేశాడనీ, దానివల్ల తమకు ప్రాణాపాయం ఏర్పడిందనీ, ఆత్మరక్షణలో తాము ఎదురుకాల్పలు జరపగా అతను చని పోయాడని ప్రతి ‘ఎన్కొంటర్’లోనూ పోలీసులు అంటుంటారు. ఆత్మరక్షణలో చేసిన హత్యకూడా చట్టం కళ్ళలో హత్యలే. అది నిజంగా ఆత్మరక్షణలో జరిగినట్టయితే దానికి శిక్ష ఉండడు గానీ అది హత్య కాకుండా పోదు. అది ఆత్మరక్షణలో జరిగిందా లేదా అనేది తేలవలసింది నేర విచారణలోనే తప్ప చంపిన వాడే ప్రకటించుకొని స్వేచ్ఛగా వెళ్లిపోవడానికి వీలులేదు. అతని పైన హత్య కేసు నమోదు కాపాలి, నేర విచారణ జరగాలి, ఆత్మరక్షణలో ప్రాణం తీసే అగత్యం తనకు ఏర్పడిందని అతను రుజువు చేసుకోవాలి. ఈ విషయంలో పోలీసులకూ, మామూలు పోరులకూ తేడా ఏమీలేదు. చంపినవాడు ‘ఆత్మరక్షణలో చేశాను’ అని ప్రకటించి నంతమాత్రాన స్వేచ్ఛ పొందే టట్టయితే జీవించే హక్కుకు అర్థమేమైనా ఉంటుందా?

ఇది ఎవరికైనా సులభంగా అర్థం అయ్యే విషయమేనని మేము భావిస్తున్నాం. అయితే న్యాయ స్థానాలకు అర్థం చేయించడానికి చాలా కష్టతరమైన ప్రయత్నం చేయవలసి వచ్చింది. అది ఒక దశాబ్దం కింద సఫలమైనట్టే అయి చివరికి విఫలమయింది. ఎన్కొంటర్ అనేది దానంతటదే హత్యకాదనీ, ఫలానా పోలీన్ అధికారి ఫలానా వ్యక్తిని ఉచ్చేశ్య పూర్వకంగా చంపి దానికి ఎదురు కాల్పల కథ అల్లాడు’ అని ఎవరికైనా నిర్దిష్టంగా ఫిర్యాదుచేస్తేనే ఆ పోలీసు అధికారిపైన హత్యకేసు నమోదు చేయవలసి ఉంటుందనీ మన రాష్ట్ర పైకోర్టు ఇప్పుడు తీర్చు చెప్పింది. పోలీసులు ముఖానికి ముసుగువేసుకొని ఎవరికైనా చంపేసినా, చీకటిలో మాటువేసి చంపేసినా, లేదా ఫిర్యాదు చేసే నాథుడు లేని ఏ పాకిస్తానీనో, బంగ్లాదేశీనో పైదారాబాద్లో కాల్చేసినా, నిర్దిష్టమైన ఫిర్యాదు ఉండజాలదు. కాబట్టి అది హత్యకాదు. మరి అటువంటి కేసులలో ఏం జరగాలంటే మేజిస్ట్రియల్ విచారణలో ఏమైనా అనుమానస్పదంగా తేలితే అప్పుడు తదనుగణంగా చర్యలు చేపట్టాలంటుంది పైకోర్టు.

ఇది చట్టవిరుద్ధము, రాజ్యాంగ విరుద్ధమైన తీర్పేకాక ‘జీవించే హక్కు’కు చాలా నష్టకరమైనది కూడా. ఈ తీర్మాను తిరస్కరించి జీవించే హక్కును కాపాడుకుండాం రమ్మని మేము ప్రజలకు

పీలుపునిస్తున్నాం. ఒకరిని చంపేసి, ఫిర్యాదుచేయగల వాళ్ళను బెదిరించి ఫిర్యాదు లేకుండా, మేజీసీరియల్ విచారణకు ఎవరూ హోరుకూకుండా, చేసుకునేటట్టుయితే ఏ కేసూ ఉండడని పోలీసులు హోమీ పొందడం సాధారణ శారుల మనుగడకు అత్యంత ప్రమాదకరం. మొన్సైలికి మొన్సు విశాఖపట్టంలో జిరిగిన ఘటన అందరికీ గుర్తుండే ఉంటుంది. నిజాయితీవరుడైన ఒక బ్యాంక్ అధికారిని ఎవరో దుర్మార్గులు చాలా కిరాత కంగా హత్యచేశారు. పోలీసులు ఇద్దరు అనుమానితులను పట్టుకొని కాల్చిచంపి ‘తమ మీద తిరగబడితే ఆత్మరక్షణలో కాల్చి చంపాం’ అని ప్రకటించారు. భయంవల్లనో, ఏ కారణంగానో మృతుల కుటుంబాలు ఫిర్యాదు చేయలేదు. మేజీసీరియల్ విచారణలో ఏం చెప్పారో, అనలేమైనా చెప్పారో లేదో తెలీదు. ఇక అంతేనా? ఆ బ్యాంకు అధికారిని చంపిన వారికి తప్పక శిక్షపడవలసిందే. కానీ శిక్ష వేయవలసింది న్యాయస్థానమా పోలీసులా? ఈ ఇద్దరే హంతులని వాదన కోసం అనుకుండాం. పోలీసులివాళ ఆ దుర్మార్గులను చంపారు. రేపు సన్మార్గులను చంపుతారు. అప్పుడు కూడా తమకు అల వాళ్ళన పథ్థతిలో ‘న్యిర్పిష్టమైన ఫిర్యాదు’ లేకుండా చేసుకుంటారు. మేజీసీరియల్ విచారణకు సాక్షులు రాకుండా చేసుకుంటారు. అప్పాడేం గతి?

‘ఆత్మరక్షణ’లో ఎదుటివారిపైన ఎదురుదాడి చేసేహక్కు పోలీసులకే కాదు శారు లందరికీ ఉంది. ఎంతటి ప్రమాదం ఏర్పడితే అంత మేరకు మాత్రమే ఎదురుదాడి చేసే హక్కు ఉందని చట్టం అంటుంది. అంతకు మించి చేస్తే అది నేరం అవుతుంది. అందుకే ఆత్మరక్షణలో హింసకు పాల్పడ్డాను అని చెప్పుకున్న వ్యక్తి స్వేచ్ఛగా వెళ్ళిపోవడానికి వీలులేదు. అతనికి ఎంత ప్రమాదం ఏర్పడింది, దానిని ఎదుర్కొప్పడానికి ఎంతటి ఎదురు దాడి చేశాడు అనేది నేర విచారణలో తేలవలసిందే. పైగా అవసరమైన మేరకే చేశానని అతనే రుజువు చేసుకోవాలి అని చట్టం అంటుంది. అంటే అతని పైన కేసు నమోదు కావాలి, నేర విచారణ జరగాలి, ఏ సంగతీ విచారణలో తేలాలి.

సాధారణ శారుల విషయంలో ఇది న్యాయస్థానాలు అంగీకరించే సూత్రమే. ప్రతి రోజుం అమలుచేసే సూత్రమే. పోలీసులకు ఈ విషయంలో భిన్నమైన సూత్రం వర్తిస్తుందని చట్టంలో ఎక్కడా లేదు. అయినప్పటికీ భిన్నమైన సూత్రం వర్తించాలని హైకోర్టు భావిం చింది. శాంతిభద్రతల నిర్వహణలోనూ, నేరాల అదుపులోనూ పోలీసులకు ఉండే విధు లన్సైలీని ఏకరపు పెట్టి ‘ఇంత బ్యాత్రమైన పాత్రను పోలీసు యంత్రాగానికి అప్పగించి నప్పుడు, విధి నిర్వహణ క్రమంలో వారు పాల్పడే తప్పిదాలను సాధారణ శారులు చేసే నేరాలతో సమానంగా చూడాలన్న వాదనను అంగీకరించడం కష్టం’ అంటుంది హైకోర్టు. అటువంటి నిర్ణయానికి వచ్చే అధికారం శాసనకర్తలకు ఉండేమాగానీ న్యాయస్థానాలకు ఉండా? పోలీసులు విధినిర్వహణ పేరిట చేసే నేరాలకు వేరే నేరస్మృతి వర్తించాలని శాసనకర్తలు భావించలేదు. నేరస్మృతిలో ఎక్కడా ఆ తేడా లేదు. చట్టాలలో లేనిదానిని ఊపాంచే అధికారం కోర్టులకేక్కడిది?

‘హింస చేసే వారికి హక్కు లెక్కడివి?’ అన్న ప్రశ్న తరచుగా వింటుంటాం. అది విన దానికి న్యాయంగానే తోస్తుందిగానీ మంచివాళ్ళకు మాత్రమే హక్కులుండే సమాజం

నాగరికం అనిపించుకుంటుందా? మంచి కారణంగానో సమాజం కట్టడిని అతిక్రమించే వాళ్ళను కూడా అందరితో సమానంగా హౌరులుగా గుర్తించి, సమానంగా హక్కులు కల్పించి, వారిని అదుపు చేసినా కూడా ఆ హక్కుల పరిధిలో మాత్రమే చేసే సమాజమే నాగరికం అనిపించుకుంటుంది. మన రాజ్యంగక్రతులు ఆ విధంగా భావించారు కాబట్టే హక్కులు అందరికీ ఒకే రకంగా కల్పించారు. వాళ్ళమీ ప్రశాంత వాతావరణంలో కూర్చొని రాజ్యంగాన్ని రాయలేదు. విపరీతమైన హింసాకాండ మధ్య భారత రాజ్యంగం రాయబడింది. దేశ విభజన సందర్భంగా హిందువులు, ముస్లింలు, సిక్కులు మతం ప్రాచివడికన పెద్దత్తును నరకున్నారు, చంపుకున్నారు. ఊళ్ళకు ఊళ్ళ భాళీ అయ్యాయి, కనీసం 10 లక్షల మంది చనిపోయారు. ప్రపంచం అప్పటికెక్కడా చూసి ఎరుగని బలాత్మారు జనాభా మార్పిడీ జరిగింది. ఇదంతా జరుగుతుండగా రాసినదైనా సరే రాజ్యంగం అందరికీ ఒకే రకంగా హక్కులు కల్పించింది, అనులూంఘు నీయమైన హక్కులు కల్పించింది. ఆ స్వార్థిని న్యాయస్థానాలు మరిచిపోవడం విచారకరం.

‘చట్టన్ని అందరూ గౌరవించి నడుచుకునే స్థితి ఉంటే చాలా భాగుండేది. అయితే కొంత మంది తాము ఇతరులకు హనిచేస్తేము గానీ తమకు ఎట్టి పరిస్థితిలోనైనా చట్టబడ్డ పాలనే వర్తిం చాలనుప్పుడు సమస్య వస్తుంది. నిజమే, న్యాయంగా వర్తించిన వాడికే న్యాయంకోరే హక్కు ఉంది అన్న సూత్రం నేరస్యాతిలో లేదు. చట్టన్ని గౌరవించని వారికి రాజ్యంగ రక్షణ ఉండడన్న సూత్రమూ లేదు. అయితే ఈ మేరకు మాత్రం చెప్పగలం. ఒక వ్యక్తిగానీ, బృందంగానీ అమాయకు లను చంపుతూ, చంపుతామని ప్రచారం చేసుకుంటూ తమ చర్యలను అదుపుచేసే విషయంలో అన్ని రకాల రక్షణ తమకు కావాలని కోరదానికి వీలులేదు’ అని పైకోర్చు అభిప్రాయపడింది. ఇది పూర్తిగా రాజ్యంగ విరుద్ధమైన అభిప్రాయం. రాజ్యంగం సంగతి అటుంచి, ఎటువంటి వారితో పైనా నాగరికంగా వ్యవహారించే సమాజమే నాగరికమైనది. తన నియమాలను గౌరవించే వాళ్ళతో మాత్రమే నాగరికంగా వ్యవహారించేది నాగరిక సమాజం కాదు.

అయినా పోలీసులు ‘అమాయకులను’ చంపడాన్ని కార్యక్రమంగా పెట్టుకున్న వాళ్ళను మాత్రమే ఎన్కోంటర్ల పేరిట చంపడం లేదు. కోర్చులు విచారించి శిక్షించగల ముద్దాయిలను పైతం తామే న్యాయినిర్మితతలై చంపుతున్నారు. ‘నక్కల్టో’ అన్న ముద్ద ఉన్న వారెవ్వరినై అరెస్టు చేసే అవకాశం ఉండి ఆ ప్రయత్నం చేయకుండా నేరుగా కాల్చి చంపుతున్నారు. ముదిగొండలో లాగా తాము విరమించమన్నప్పుడు ఆందోళన విరమించలేదన్న కక్షతో కాల్చి చంపుతున్నారు. నేరాలు ఎక్కువగా జరుగుతున్నాయనుకున్నప్పుడూ, ‘దొంగ వెదవలకు భయం లేకుండా పోయిం’ దనుకున్నప్పుడూ కూడా ఒకరిద్దరిని కాల్చి చంపి భయం కల్పిస్తున్నారు.

పైకోర్చు న్యాయముఱ్ఱులు చట్టన్ని తప్పుగా అర్థం చేసుకోవడం కూడా ఈ తప్పుడు తీర్చుకు దారితీసింది. పార్లమెంటుపైన 2001 డిసెంబర్ 13 నాడు జరిగిన దాడిని, ఆ దాడికి పాల్పడిన అయిదుగురిని సితెర్సిఎఫ్ జవాస్సు కాల్చిచంపిన విషయాన్ని ప్రస్తావిస్తూ వారిపైన కూడా హత్య కేసు నమోదు చేయాలా? అని ప్రశ్నించారు. నమోదు చేసినట్టుయితే, దాడి చేసిన వారు చంప దలచుకుండి పార్లమెంటు సభ్యులనే తప్ప ఈ జవాస్సు కాదు కాబట్టి వారిచర్య ఆత్మరక్షణ కిందికి రాదనీ వారికి శిక్షపడి ఉండేదనీ అభిప్రాయపడ్డారు. కానీ చట్టంలో ఉండే ఆత్మరక్షణ హక్కు మన ప్రాణాన్ని కాపాడుకునే హక్కే కాదు, పక్కపారి ప్రాణాన్ని కాపాడే హక్కు కూడా. అంతేకాక, పోలీసు

నిబ్బందికి నేరాలను నిరోధించడానికి అవసరమైన బలప్రయోగానికి పాల్పడే అధికారమూ చట్టంలో ఉంది. ఎటోచ్చి ఆత్మరక్షణలోనైనా, విధి నిర్వహణలోనైనా అవసరమైన మేరకే బలప్రయోగానికి పాల్పడ్డారా లేదా అన్నది తేలాలి. దానికోసం కేసు నమోదు చేయాలి, నేరపరిశోధన జరపాలి. జపాన్ కాల్యూలలో చనిపోయిన అయిదు గురిలో నలుగురు మాత్రమే పార్దుమంటు పైన దాచిచేసిన దుండగులై ఉంటే? అయిదవ వ్యక్తి స్థానికంగా పరియాలేవి లేని పర్యాటకుడు అయివుంటే? అతన్ని కూడా దుండగుడిగా భావించి అన్యాయంగా కాల్చేశారని ఫిర్యాదు చేసేవాళ్ళపరూ లేకపోతే ఆ చావు ఈ చావులతో కలిసి పోవలసిందేనా? అందుకే మాత్రకేసు నమోదు, స్వతంత్రమైన నేరపరిశోధన, అవసరం. అంత మాత్రం చేత ఆ సిఆర్పిఎఫ్ జపాన్ ను అరెస్టు చేయనక్కర లేదు, ఉద్దేశ్య గాల నుండి బజ్రరఫ్ చేయనక్కరలేదు. కేసు నమోదైన వెంటనే అరెస్టు చేసి తీరాలని, ఉద్దేశ్యగం నుంచి తీసివేయాలని నియమం లేదు. నేరపరిశోధన మాత్రం స్వతంత్రంగా, నిప్పుణ్ణికంగా జరగాలి. చివరికి ఆత్మరక్షణ (ఇందులో చట్టం ప్రకారం పక్కారి ప్రాణరక్షణ కూడా మిత్తిత్పానై ఉండని మరొకసారి చెప్పాలి)లో గానీ విధి నిర్వహణలో గానీ కాల్యూలు సహాతుకంగా జరిపారన్న నిర్ధారణకు వస్తే, విచారణ ఆదిలోనే వారిని నిర్దోషులుగా ప్రకటించవచ్చు. ఈ రకమైన ప్రక్రియను అనుసరించడం నాగరికం అనిపించుకుంటుంది గానీ అయిదు ప్రాణాలు పోయిన ఆ ఘటనను ఏ విచారణ లేకుండా మూనేయడం సరైనది కాదు.

మెజ్సిస్టీరియల్ విచారణ పట్ల ప్రోకేర్పు ప్రదర్శించిన విశ్వాసాన్ని దానికి ఆపాదించిన ప్రాముఖ్యాన్ని ప్రస్తావించి ముగిస్తాము. ఆ విచారణ చేపట్టేది ఆర్డిఎస్ స్థాయి అధికారులు. వారికి న్యాయస్థానాలకుండే ఏ అధికారమూ లేదు. ఏ సాక్షినీ విచారణకు రప్పించలేరు. రాకపోతే ఎవరిని దండించలేరు. ఆ విచారణలో సాక్షుల క్రాన్ - ఎగ్జిమినేషన్ ఉండదు. విచారణాధికారి అభిప్రాయం తీర్చు కాదు. అన్నిటినీ మించి, కోర్టులంబోనే అంతంత మాత్రం గౌరవం ఉన్న పోలీసులకు ఈ విచారణలంబో అసలు గౌరవం లేదు. ఆర్డిఎస్ కార్యాలయాన్ని, మృతుని గ్రామాన్ని చుట్టుముట్టి ఎవ్వరూ విచారణకు రాకుండా చేయగలరు, తరచూ చేస్తారు కూడా. అటువంటి విచారణలో నిజం తేలిత్తేనే కేసు పెట్టాలనడం కేసు పెట్టనే అక్కర లేదనడంతో సమానం.

ఏ రకంగా చూసినా అన్యాయమైన ఈ తీర్చు ప్రజల జీవించే హక్కుకు తీవ్ర విఘ్ాతం. దీనిని నిరసిస్తూ మానవ హక్కుల వేదిక రాష్ట్ర వ్యాపితంగా చేపడుతున్న కార్యక్రమంలో అందరూ పాల్గొని విజయవంతం చేయాలని కోరుతూ -

1-12-2007

ఈ తీర్చు ఇచ్చింది ముగ్గురు జడ్డిల బెంచి. అందులో ఇద్దరు మెజారిటీ అభిప్రాయంగా దీనిని ప్రకటించారు. ఆ న్యాయమూర్ఖులు ఎల్.ఎస్.ఎస్.ఎర్.ఎల్.ఎస్.ఎర్.ఎల్.ఎస్. జి.ఎస్.ఎల్.ఎస్. గార్లు. మూడవ జడ్డి అయిన బిలాల్ నాజీగ్గారు ఈ తీర్చుతో విభేదించి, హక్కుల సంఘాల వాదనే సరైనదన్నారు. అయితే మెజారిటీ తీర్చే కోర్టు తీర్చుగా భావించబడుతుంది.

మనీషా నీ యాదిలో....

మనీషా

ఎవరమ్మా నిన్ను చంపింది

మనీ (డబ్బు) చంపిందా?

మనిషి చంపాడా?

మనిషైతే ఎవరమ్మా?

తోకల రాజు, ల్యాడల్ అశోక్, బండి నరేష్లు చంపారా?

నీ నాన్న సదానందం చంపలేదా?

రక్షక భట్టులు చంపలేదంటావా?

నిన్ను లింగంపల్లిలో దాచిపెట్టినప్పుడు మాలాంటి వారే చూశారట కదా

వాళ్ళు నిన్ను చంపలేదా!

నీవు చంపబడి నేటికి సరిగ్గా నెల రోజులైంది. నిన్ను కిడ్న్యాప్ చేసింది పోయిన నెల 10వ తారీఖున కదా! ఆనాడు నిన్ను కన్సుత్తల్ని ఎంత తల్లడిల్లిందనుకున్నావు? నీ తమ్ముడు కూడా అక్క... అక్కా అని ఎంత ఎడ్డాడో? ఇక మీ నాన్న ఎప్పుడూ ఏడుపు మొఖంతోనే ఉన్నాడు. కానీ అమ్మ మాదిరిగా కడుపు కోతతో తల్లడిల్లినట్టు కనిపించలేదు. ఏ మాటకు ఆ మాట చెప్పాలి. మీ అమ్మ బాధ ఏ తల్లికీ రావాడ్దు. నీ లెక్క ఎవ్వరు కూడా డబ్బుల కోసమని కిడ్న్యాప్ కావాడ్దు మనీషా! నీకు తెలుసో, తెలియదో గీమధ్యనే నీలాంటి పిల్లల్ని ఎత్తుకుపోయి డబ్బులు సంపాదించాలని చూస్తాండ్లు ఎందుకుమ్మా?

తిరుపతిలోనట బంధువులే నీలాంటి పొపను ఎత్తుకుపోయి చంపించడ్ల. ఆస్తి తగాదాలు పరిష్కారం చేసుకోలేక పొపను చంపడం ఎంత దారుణమమ్మా. చిట్టచివరికి పొపను చంపిన వాళ్ళను పోలీసు మామయ్యలు పట్టుకొని కేసు నమోదుచేసి జైలుకు పంపారట. ఇట్ల అస్తులకోసం, డబ్బుకోసం మీలాంటి పిల్లల్ని ఎత్తుకుపోయి బెదిరించడం, భ్లాక్ మెయిల్ చేయడం పెరిగిందమ్మ. మనకున్న పోలీసు మామయ్యలు నక్సలైట్లు వేటలో, పెద్దవాళ్ళ నేపలో చాలా బిజీగా ఉంటారాయే. ఇటువంటివి పెరగకుండా చురుగ్గా పని చేయరాయే!

ఏ మాటకు ఆ మాటే చెప్పాలి మనీషా.

మన రక్షకభటులు జరగబోయే నేరాన్ని నిరోధించడంలో కన్నా నేరం జరిగినంక పెద్ద హంగామా చేస్తారు. వాళ్ళు మన రాజకీయ నేరస్తులకు రక్షణనిచ్చే సత్తా ఉన్నవాళ్ళు, నక్సలైట్లు మామయ్యలను ఏరిపారేనే దాంట్లో బాగా పేరు సంపాదించుకునకన వాళ్ళు, నక్సలైట్లు అడివిలో ఉన్నాసరే, పట్టుకొనో, చుట్టుముట్టో, పారిపోతాంటనో కాల్చిచంపి ఎన్కోంటర్ల సచ్చింఢని నమ్మబలికి బాగా పేరు తెచ్చుకున్నారు. మరిగట్ల ఎక్కడో దాక్కున్నోల్లను పట్టుకోగలిగొళ్ళు నిన్ను లింగంపల్లిలో దాస్తే పసిగట్టలేదు. నిన్ను దాసినోల్లను కనీసం అనుమానించలేదు. ఎందుకు గిట్లయ్యంది మనీషా?

దిసెంబర్ 10వ తేదీన నీ సుగ్గలు కాడికి నీకు ఆటోలో ఎదురొచ్చిన వాళ్ళ నిన్ను సూడంగనే నువ్వు సదానందం బీడ్డువు కదా అని అడిగించడట కదా!? నాన్న పేరు వినంగనే సంబరపడి అవునన్నవట కదా. అప్పుడు వాళ్ళు మీ ఇల్లు సూపెట్టవా అని అడిగితే చూపి స్తునని ఆటోలో కూర్చుంటివి. వాళ్ళు నీ అమాయకత్తున్నీ, మోసమంటే తెలియని స్వచ్ఛమైన నీ హసి హృదయాన్ని డబ్బుల కోసమని ఎరగా వాడుకుంటున్నట్లు నీకెలా తెలుస్తుది? డబ్బుకోసం ఏమైనా, ఎవరిమైనా వాడుకునే నేర సంస్కృతి బాగా పెరిగిందని నీ కిడ్న్యాప్ ఎందరికి తెలిపింది మనీషా? పొపం వసిపిల్లలు తల్లిదండ్రులు ఎంత తల్లిడిల్లు రనుకున్నావు? ఈ పరిస్థితి రావడ్నని ఎన్ని పూజలు చేశారనుకున్నావు? ఇక విద్యార్థి సంఘులైతే ఊరేగింపులు, ప్రదర్శనలు చేసినవి. తిరుపతిలో కిడ్న్యాప్ చేసి పంపినట్టగా నిన్ను చంపడ్ని, కిడ్న్యాపర్డ ఆచాకి కనుక్కొని నీ ప్రాణం కాపాడాలని పోలీసు మామయ్య లను, సొమ్య అంటేని వేడుకున్నారు. పొలిటికల్ మావయ్యత్తే ప్రకటనలిచ్చించ్చ అయినా నిన్ను కనుక్కోలేదు. ఒక్కరోజు కాదు రెండు రోజులు దాచినా నీ జాడను పోలీసు మామయ్యలు కనుక్కోలేదు. నిజంగానే వాళ్ళు కష్టపడితే, అన్ని విధాలుగా ప్రయత్నిస్తే నీ జాడను కనుక్కొనే వాళ్ళేనని మాకనిపిస్తుంది.

మనీషా! నివస్యుడు ఇంకా చిన్న పిల్లలు. మన పార్లమెంటు మీద ఉగ్రవాడులనే వాళ్ళు తుపాకులతో దాడి చేసింద్లు. అప్పుడేమో వాళ్ళతో తలపడి జవాను మావయ్యలు చంపించ్చ. గది నిజంగానే ఎన్కొంటర్. గా దాడి చేసింది ఎవరు? చేయించింది ఎవరు? ఇంక వాళ్ళు ఎక్కడున్నారు? అనే ప్రత్యులు వేసుకొని సచ్చినోల్ల సెల్ ఫోస్టలో ఉన్న నెంబర్లతో చాలా ఫాస్ట్గా దర్శాత్తు చేస్తే మిగతా వాళ్ళు దొరికారు. మరి గట్టాంటి తెలివితేటలు మన పోలీసు మావయ్యలు నీ విషయంలో చూపలేదాయి. మనీషా సువ్వే చెప్పు పోలీసు మావయ్యలు గా వనిచేస్తే నీవు సమ్మేళనివా!? ఈ ప్రత్యు ఎందుకేసినంటే మనీషా, నిన్ను ఆటోలో కూర్చో పెట్టుకున్నంక అర్థగంటకే మీ నాన్నకు ఫోను చేసింద్లు. ఆ నెంబరు మీ నాన్న సెల్ఫోన్లలో ఉంటుంది. నిన్ను విడిచిపెట్టలంటే 25 లక్షలు ఇవ్వాలని డిమాండ్ చేసించ్చంట! ఈ ఫోన్ వరంగల్ బస్టాండు దగ్గరిదేనట. రెండోసారి సుబేదారి సుంచి ఫోను చేసింద్లు ప్రజా ప్రతిఫుటన నక్కలైటుమని, 25 లక్షలిస్తేనే నిన్ను విడిచిపెడతామని హాచ్ రించించ్చంట. మీ అమ్య ఏడుపును నీకెట్ల సిప్పొల్నో మాకు తోస్తులేదు. పోలీసోల్లు వచ్చిందు. పత్రికలోల్లు, పెలివిజనోల్లు అందరు వచ్చి వివరాలడిగించ్చ.

ప్రజాప్రతిఫుటన నక్కలైటు పేరుతో 25 లక్షలడిగించ్చని చెప్పించట. దాంతో పోలీసు మావయ్యలు గిద్దో నక్కలైటు డంపు తగాదా అనుకున్నారట. గీ తగాదా నిజమైతే డబ్బంతా తమకే గదా! అని ఆలోసించింద్రు. దాంతో నీ ప్రాణం ఉంటదా, పోద్దు అనే ఆలోచన పోయి ఎన్ని డంపులున్నవి? ఎక్కడెక్కడ ఉన్నవి? సదానందంకు ఎన్ని తెలుసునో? మాకెన్ని లక్షలొస్తో... అని పోలీసు మావయ్యలు లెక్కలేసుకున్నారు. మన వరంగల్లో గీ మధ్యన ఏ నక్కలైటు దొరికినా డంపులెక్కడ ఉన్నవో చూపెట్టమనే ప్రత్యు మొదటిదే బందంటే నమ్ము. అయ్యా నీకు డంపు అంటే తెలియదు కదూ!?

‘డంపు’ అంటే నక్కలైట్ అంకుల్నో జమ చేసిన డబ్బును, బంగారంను, తుపాకులను ... ఇంకా ... మందుగుండు సామగ్రిని, సాహిత్యంను భూమిలో బొంద తోడి పెడ్డారు.

దాన్నే దంపు అని పిలుస్తాండ్లు. ఓ పదేండ్ల నుంచి నక్కలైట్ల వేట పేరు మీద పోలీసు మావయ్యలు చేసే దాడుల్లో ఇదే ముఖ్యమంటే నమ్మి. అంటే ‘కిడ్న్యాప్’ డబ్బు కోసమే అయినా. నక్కలైట్ల దంపు సంగతి సదానందంకు తెలుసు కాబట్టి నిన్ను ఎత్తుకుపోయిందని పోలీసు మావయ్యలు అనుమానించింద్లు, మనీపో! వాళ్ళు గిట్లు ఆలోచించవచ్చా! అని పేపర్డు రాసింద్లు.

నిన్ను కిడ్న్యాప్ చేసింది ఎవరైనా వాళ్ళు అడిగింది 25 లక్షలు. 25 లక్షలు కాకపోయినా ఐదో, పదో లక్షలిస్తునని మీ నాన్న ఎందుకనలేదని అందరికి అనుమానం. పోనీ డబ్బు సంగతి పక్కన పెడదాం. మీ నాన్నకు ఎవరెవరు శత్రువులు ఉన్నాలో వాళ్ళ గురించి పోలీసులకు చెప్పాలా! వద్దా! మనీపో!

మీ నాన్నే స్వయంగా రాజును అనుమానించి రెండు లక్షలిస్తా, నిన్ను విడిచిపెట్టమని అన్నాడట. అందుకు రాజేమో నీ బిడ్డ, నా బిడ్డ వేరా నే? అని ప్రశ్నించాడట.

మీ నాన్న తనకు వ్యాపారంలో, కుటుంబంలో, రాజకీయాల్లో ఉన్న శత్రువుల గురించి, జరిగిన తగాదాల గురించి గనుక వెల్లడిస్తే నిన్ను కనుక్కోవడం సుఖువయ్యేదని పోలీసు ఆంటీ, మీడియా అంకుల్ని అంటాండ్లు. నిజమేనంటావా మనీపో!

ఏ మాటకు ఆ మాటే చెప్పుకోవాలి మనీపో!

కిడ్న్యాప్ చేసిన వాళ్ళు నిన్నగూక నీ తమ్మున్ని కిడ్న్యాప్ చేస్తే మీ నాన్న కిడ్న్యాపర్ బాబాయ్లతో బ్యారం కుదుర్చుకోవాలునా!? నిజం చెప్పు బ్యారం కుదిరితే డబ్బుపోయినా తన కొడుకు తనకు దక్కుతే చాలని అనుకోవాలునా!? మాక్కుతే మీ నాన్న సరిగ్గా ఆ పని చేసేవాడని అనిపిస్తుంది.

మీ నాన్న మీ బందువు జనార్థన్ అంకులతో తగాదా పడించంట కదా! ఆ తగాదాలో మీ నాన్న పగపట్టి ఆయన్ని తోకల రాజుతో కౌట్టించాలనుకున్నాడట. మరి గీ విషయం పోలీసు మావయ్యలకు చెప్పుద్దా! ఎందుకు చెప్పలేదు. జనార్థన్ అంకులతో తగాదాలున్నవని చెప్పేదు కాని, జనార్థన్ ను కొట్టమని తోకల రాజుతో కుదుర్చుకున్న ఒప్పందం గురించి ఎందుకు చెప్పలేదు? తోకల రాజు మీద తనకున్న అనుమానం ఎందుకు చెప్పలేదు. నిజం చెబితే తన పరువు పోతుం దనుకున్నాడా? నీ ప్రాణం పోతే బాయినా?

మీ నాన్న గనుక నిజం చెబితే తోకల రాజు గురించి పోలీసులకు తెలిసేది. ఓ రౌడీషిటర్, ఓ హత్య కేసులో ఉన్నవాడు మీ నాన్నకు సహాయం చేసిందని తెలిస్తే తప్పనిసరిగా పోలీసు మావయ్యలు అనుమానించే వారే కదా!? నిన్ను కిడ్న్యాప్ చేసిన తర్వాత నుంచి నీ ఇంటి మీదనే నిఘా వేసి, మధ్య మధ్యలో మీ నాన్నను కలిసి డబ్బులడుక్కోయిన రాజును పోలీసులు నిర్వం ధించే వారే కదా! విచారించేవారే కదా! అప్పుడు నిజం తెలిపేవాడే కదా! నీ ప్రాణం దక్కేదే కదా! మనీపో?

ఇప్పుడు కూడా ఏ మాటకు ఆ మాటే చెప్పుకోవాలి మనీపో. మేమేదో మీ నాన్న సదానందమే నీ ప్రాణం పోవడానికి కారణమంటున్నామని బాధపడకు. నిజం చెప్పుకోవాలి కదా!

పోలీసు మావయ్యలు కూడా సరిగ్గా ఆలోచించినట్లు కనిపిస్తుందేదు. ‘నక్కలైట్లంటే దంపులు, దంపులంటే లక్షలు’ అనే ఆలోచనలో పడ్డారే కాని వాళ్ళు గనుక మీ నాన్నను నీకు ఎవరితో శత్రుత్వం ఎందుకుంది? అని నిలదీసి అడిగి ఉంటే అప్పుడు మీ నాన్న ‘పరువు’ గురించి కాక

భయంతోనేనా నిజం చెప్పేవాడే కదా! అంటే పోలీసు మావయ్యలు కూడా డబ్బు గురించే ఆలోచించింద్ను కాని నీ ప్రాణం గురించి ఆలోచించిందని అనగలమా మనీషా!? నీ పసి ప్రాణం తీయడానికి ముగ్గురు పూసుకోవడమేమిటి? ఒకరు నీ కాళ్ళు పట్టి, ఇంకొకరు చేతులు పట్టి, వేరొకడు నోరుమూసి ఉపిరి ఆడకుండా చేసి చంపడమేమిటి మనీషా!? నిన్ను చంపినంక కూడా తోకల రాజు మీ నాన్న దగ్గర డబ్బులు అడుక్కుని పోవడమేమిటి మనీషా? ఇదెంత దారుణం ... నిన్ను చంపించిన వాడి చేతులే మీ నాన్న చేతుల నుంచి జల్ములకోసం డబ్బులు తీసుకున్నాయంటే ... మీ నాన్న సదానందం మరియు తోకల రాజుల జీవన రీతులలో తేడాలుండవచ్చు కాని నేర ప్రపృత్తిలో తేడా ఏముంది మనీషా!?

అందుకే మేమంటాము డబ్బు ... డబ్బు ... డబ్బు ... ఎల్లాగైనా సంపాదించాలనే ధోరణి, వ్యాపారం పేరుతో ఎల్లాగైనా సంపాదించాలనే మీ నాన్న, డబ్బు రావడానికి ఏ పవ్వెనా చేయవచ్చనే తోకల రాజు. చట్టం బాధ్యతలు ఏమైతే ఏముంది? డబ్బు చట్టం మాటున ఎల్లాగైనా సంపాదించవచ్చనే కొంతమంది పోలీసు మావయ్యల ఆలోచనలు నీ ఆచూకి తెలుసుకోడానికి మరియు నిన్ను రక్కించుకోవాలనే ఆలోచనకు అడ్డం వచ్చిన యంటే .... డబ్బే (మనీ) నీ ప్రాణం తీసిందంటే అబద్ధమంటావా మనీషా?

డబ్బే ... డబ్బే చంపిందని, కాబట్టి రాజు, అశోక్లది ఏమి తప్ప లేదంటారా అని నీవు ప్రశ్నిస్తున్నావు కదూ! నిజమే డబ్బు నీ చావుకు కారణమంటే మనుషులెవరికి సంబంధంలేదని చెప్పడం కాదు. డబ్బును మనిషి స్థాపించాడు. కాని ఆ డబ్బే మనిషి జీవితాన్ని శాసిస్తున్నది మనీషా! తోకల రాజు చెప్పినట్లుగా నిన్న ఓ ముగ్గురు దారుణంగా ఉపిరి అపి చంపారు. తోకల రాజు ఎవడు? ఒక నేరస్తుడు. అతడు నేరస్తుడెందుకయ్యాడు అనే చర్చలోకి వెళ్ళడం లేదు మనీషా. కావుంటే అతని నేర స్వభావం ఓ ప్రపృత్తిగా మారడానికి ఎన్నో కారణాలున్నావి. పోలీసులు రాజు నేర ప్రపృత్తికి ఎరువులు వేసి బలంగా పెంచారు. దానిని మీ నాన్న ఉపయోగించుకొన్నాడు. ఘటితం నీ కిడ్న్యాప్. కాదంటావా?

తోకల రాజు తనకున్న సామాజిక, ఆర్థిక పరిస్థితుల్లో ఓ లుంపెన్గా పెరిగాడు. అంటే కష్టపడకుండానే సుఖజీవనం గడపాలనే ధోరణి, క్రమంగా దురుసుతనాన్ని పెంచింది, నేర స్వభావాన్ని పెంచింది. ఈ క్రమంలోనే తనను భాతరుచేయడం లేదని పసునూరి సూరిని మూడేళ్ళ క్రితం చంపాడు. సూరిని చంపింది రాజేనని తెల్పినా, ఆధారాలున్న కోర్టులో నిరాపించే ఉద్యోగ ధర్మాన్ని పోలీసులు పాటించలేదు. పైగా రాజుకే మధ్యతిచ్చారు. రాజుపై కేసు ఓడిపోయే విధంగా పోలీసులు లాలూచీ పడ్డారు. ఎందుకు? డబ్బు కోసమే మనీషా! దానితో రాజు ‘నీర్భేగా ప్రకటింపవేసుకొని చిల్లర మల్లర రౌడీ పసులు చేస్తూ జీవిస్తున్నాడు. అంటే రాజుకు శిక్షపడే విధంగా మూడేళ్ళ క్రితమే పోలీసులు చట్టాన్ని అమలుచేస్తే మీ నాన్న రాజును ఉపయోగించుకోవాలనుకునేవాడా? నీ కిడ్న్యాప్ జరిగి ఉండేదా!

మనీషా! ఓ మాట చెబుతాను విను. ఇవ్వాల జరిగే ప్రతి కిడ్న్యాప్ వెనుక మన సమాజంలో, మన చట్ట యంత్రాంగాలలో ఉన్న నేరపూరిత పరిస్థితి, ఆచరణలో భాగంగానే రాజు ఓ రౌడీ పీటరయ్యాడు. పోలీసులు వాడిని పెంచారు! మీ నాన్న వాడిని వాడు

కున్నాడు. వాడేమో తన ఆర్థిక అవసరాలకు నిన్ను కిడ్న్యూప్ చేశాడు. ఈ మాటలనే మన పత్రికల వాళ్ళు కూడా రాశారు. మనిషాను చంపింది డబ్బీని కొండరంలే, పాముకు పాలు పోసి పెంచితే కాటు వేసిందని కొండరన్నారు. పోలీసు మామయ్యలు ఆధునిక పరిజ్ఞానాన్ని ఉపయోగించి నేర విచారణ జరిపితే కిడ్న్యూపర్లు దొరికేవారే. కానీ వాళ్ళు ఆ పని చేయలేదు. అందుకే మేమంటున్నాము నేర స్వభావం నుంచి నాగరిక స్వభావంలోకి మారని స్థితిలో మనం ఉన్నాం. మన యంత్రాంగం ఉంది. అందుకే వీళ్ళను నేర రక్కక భట్టులంటున్నాము మనిషా!

కిడ్న్యూప్ చేసిన మూడు రోజులకు నిన్ను చంపి, ఆ తర్వాత రెండు రోజులకు వాళ్ళు చెబితే తప్ప ఆచూకి కనుక్కోలేక పోయిరి మరి!

మనిషా! నిన్ను చంపి బావిలో వేశారని తెల్పి పల్లెపల్లె రోదించింది. తాటికాయల పల్లె తల్లడిల్లింది. ప్రజలందరి గుండెలు ఆవిసిపోయినవి. తాము కన్న బీడ్డే చంపబడ్డరని రోదించారు. ఇంతటి మానవీయ ఆవిష్కరణ పక్కనే హంతుకులను చంపాలి, ఉరితీయాలని కూడా గొంతెత్తారు. ఇంకో తల్లికి ఇలాంటి కడుపు కోత రాకుండా ఉండాలంటే వాళ్ళను బహిరంగంగా ఉరితీయాలని సాక్షాత్తూ ఎమ్మెల్చేలే అన్నారు. నిజమే మనిషా! నేరం జరుగనేకూడదు. జరిగాక నేరస్ఫులకు మన నాగరిక సమాజం ఒప్పుకున్న మేరకు చట్ట ప్రకారం శిక్ష విధించాలి. దానిలో మినహయింపులేమీ లేవు. ఈ హంతుకులకు మన చట్టుల ప్రకారం గరిష్ట శిక్ష వేయవల్సిందేనని మా అభిప్రాయం కూడా. అయితే నేరస్ఫులను ఏదోవేధంగా శిక్షలు అనుభవించకుండా చేసున్నది ఎవరు? మన రాజకీయ పాలకులు, పాలనా యంత్రాంగం. వీళ్ళే నేరాల రక్కకులు, ఉత్సత్తిదారులైనంక మన చట్టులు ఎలా అమలవుతవి?

తోకల రాజు అనే గరిష్ట రౌడ్ పీటర్ గట్టనే పుట్టుకోచ్చాడు కదా! నిజానికి రోజుకో అబద్ధం చెబితే తప్ప, రోజుకో నేరం చేసే తప్ప అడుగు మండుకు వేయలేనిది మన రాజకీయ నాయకత్వం. వాళ్ళే ఇప్పుడు నిన్ను చంపినోళ్ళను బహిరంగంగా ఉరి తీయాలంటున్నారు. మరి అలాంటి చట్టులు ఎందుకు చేయలేదు మనిషా! తోకల రాజును ఏ చట్టం ప్రకారం రౌడ్ పీటరన్నారో ఆ చట్టం ప్రకారమే వాడికి శిక్షపడే విధంగా పోలీసు మామయ్యలు కష్టపడి వాడి పాతపూత్యా నేరాన్ని బుజువు చేస్తే వాడుకాని వాడిలాంటి వాళ్ళు కాని ఇలా కిడ్న్యూల్లు చేసి ప్రాణాలు తీసే దుస్థితి కాస్తుయినా తగ్గేది కదా మనిషా!? అంటే మేమేమంటున్నాముంటే మనం ఒప్పుకున్న విలువలకు - విధానాలకు లోబిటి మన విధి విధానాలు ఉన్నట్టయితే నేరాలు పెరగకుండానన్నా నిరోధించవచ్చు కదా. నిజానికి పోలీసు యంత్రాంగం చేయవలసిన మొదటి విధి ఏమిటి మనిషా? వాళ్ళు ఎక్కుడైనా, ఎప్పుడైనా నేరం జరుగబోతుందని తెలిస్తే దానిని నిరోధించడానికి తమ శక్తిని, యుక్తిని ఉపయోగించాలి. మరి నీ విషయంలో ఏం చేశారు? 10వ తారీఖున నిన్ను కిడ్న్యూప్ చేశారు. 13న చంపారు. 15న వాళ్ళే నీ శవం బావిలో ఉండని వెల్లడించారు. అంటే కిడ్న్యూవైన రెండు రోజుల వరకు పోలీసులకు నిన్ను బతికించే అవకాశం ఉంది. అంటే జరగబోయే (సీ) హత్యా నేరాన్ని నిరోధించడంలో వారు విఫలం చెందారు. అంటే వాళ్ళు విధిలో వాళ్ళు విఫలమయ్యారు. నీవు ఘలానా బావిలో ఉన్నావని తలిశాక మాత్రమే మంది మర్మలంతో వెళ్ళి హడవిడి చేసి బయటికి తీశారు.

మనిషా, 15వ తారీఖున నీవు శవంగా బావిలో తేలి ఉన్నావని తాటికాయల గ్రామస్థలే పోలీసులకు, హంతులే మీ నాన్నకు పోన్న చేసి చెప్పేదాకా తెలియలేదు. మీ అమ్మ కడుపు కోతక పోలీసుల చేతకానితనమే కాదు మీ నాన్న పరువు భయంతో నిజాలు చెప్పక పోవడమూ

కారణమేనని మీడియానే కాదు మాలాంటి వాళ్ళందరూ అన్నారు. అప్పుడు కాని తోకల రాజు మీద సదానందంకు, పోలీసులకు అనుమానం బలపడలేదు. నిన్ను చంపిన వాళ్ళను పట్టుకుంటామని పోలీసులు పోస్టర్లు వేసి మరీ ప్రచారం చేశారు.

మనీషా నీడి తెలియదు. 16, 17 తారీఖులలో పోలీసులు తోకల రాజును విలి పించుకొని విచారిస్తే మీ నాన్నే స్వయంగా పోలీసుస్టేషన్ నుంచి అతడ్ని తీసుకెళ్ళాడు. అంటే తోకల రాజు మీ నాన్నను బెదిరించి ఉండాలి కదా! మీ నాన్న ఇంకా పరువు, మర్యాదల మధ్య ఊగిసలాడుతూ ఉండాలి. 18, 19 తారీఖులలో రాజు ప్రైదాబాద్కు వెళ్ళాడంట. పోలీసులు 19వ తారీఖున రాజు ఇంటికి వెళ్ళి పౌచ్చరించి వచ్చారు. దానితో రాజు అన్నే రాజును పోలీసులకు అప్పగించాడు. ఆ తర్వాతగాని పోలీసులు నీ హత్యలో రాజే కిలకమని నిర్మారించుకోలేకపోయింట్లు. 21, 22 తేదీలలో మిగతా వారిని నిర్వం ధించి విచారించారు. నిన్ను ఎప్పుడు, ఎవ్వరు కిడ్న్యూప్ చేసింది, ఆ తర్వాత ఎప్పుడు, ఎక్కడ ఉన్నదీ, ఎవరెవరు ఏమి చేసింది అప్పుడు వాళ్ళ పోలీసులకు చేపేశారు. నిన్ను ప్రాణంతో విధిచి పెట్టాలని అనుకున్నా నీవు వాళ్ళ గురించి చెపుతావనే భయంతో చంపాలనుకున్నామని కూడా చెప్పారు. ఆశ్చర్యం కదా! హంతకులకు చట్టమంటే గౌరవం లేదు కాని భయం ఉండటం! మూడు రోజులు విచారణ చేసి అన్ని ఆధారాలు నేకరించుకున్న పోలీసు మావయ్యలు, మిక్రో అంటీ 24న ఎట్టుకేలకు హంతకులను నిర్వధించామని మీడియా ముందు ప్రవేశపెట్టారు. మీ నాన్న పోలీసుల దర్శావ్యక్త సహకరించలేదని, నిజాలు చెప్పేలేదని తాము చేయుచ్చుట్టు చేయలేదని కూడా మిక్రో అంటీ చెప్పింది. నీ చాపును నిరోధించకున్నా హంతకులను పట్టుకున్నందుకు పోలీసు మావయ్యలకు బిరుదులు, బహుమతులు ప్రకటించాడని కూడా యస్.పి. అంటే అనుకున్నదట! ఎందుకంటే నీ ప్రాణం పోయినా వారి పరువు దక్కిందంట. నిజమే కదా మనీషా!?

మీడియా ముందు నిన్ను ఎలా చంపింట్లో పూసగుచ్చినట్లు చెప్పింట్లు. పోలీసులకు అన్ని విధాలైన ఆధారాలు అందించారు. కాబట్టి వాళ్ళను కోర్టు ముందు ప్రవేశపెట్టి గరిష్ట శిక్ష విధించే ఆవకాశం పోలీసు మావయ్యల చేతుల్లో ఉండని అంతా అనుకున్నాము. కానీ మనీషా! ఎవరూ ఊహించని విధంగా నిన్ను చంపిన నేరంలో భాగస్తులైన ముగ్గురూ ఎన్కొంటర్లో చనిపోయారని 25 ఉదయం 7-00 గంటలకే టి.విలలో ప్రైలింగ్ వచ్చింది.

ఈ వార్త సుడిగాలిగా జనం చెవుల్లో మోగింది. తాటికాయల గ్రామస్థులు శవాలను చూడ్డానికి పరుగులు తీశారు. తోకల రాజు, అశోక్, నరేశ్ల శవాలు చూసి పోలీసులు మంచి పని చేసింట్లు. ఇంకొడకు గిట్ల చేయకుండా ఉంటది. ఏ కన్నతల్లి కూడా నీ తల్లి లెక్క బాధపడ్డన్నారు. నీవెపరో తెలియదు, నీ ఊరు తెలియదు, నీ పేరు కూడా విని ఉండరు. అయినా ప్రజల గుండెలు తల్లడిల్లినవి. మనీషా, ప్రజలెప్పుడూ ఎవరి గుండె కోత్కెనా కస్టిషన్లు పెద్దారు. సాపనార్థాలు ప్రకటిస్తారు. అందుకే నిన్ను చంపినోళ్ళు బతించి ఉండ్డాడన్నారు. శిక్ష వేయాలన్నారు. నీతో నిజం చెప్పాలి మనీషా, ‘నిన్ను చంపినోళ్ళు నచ్చింది ఎన్కొంటర్లో కాదు పోలీసులే కాల్చి చంపారని అంటే అయితే ఏంది పోలీసులు గిఫ్టుడైనా మంచిపనే చేసింట్లు కదా అని విసుకున్నారు.

మనీపా, సి.ఐ. దక్షిణామూర్తి శవాల వక్కన నిలబడి మీడియాటో మాట్లాడుతుంటేనే నిజమేమిటో తెలిసిపోతుంది. ఆయన ఉదయం 6-00 గంటలకు నిందితులను పట్టుకొని నిన్ను ఎట్లూ చంపించ్చో, ఎక్కడ పడవేసించ్చో చూపెట్టాలని తీసుకొచ్చారట. అక్కడికి రాగానే సి.ఐ. ఆత్మరక్షణ కోసమని కాల్చాడట. ఆ ముగ్గురు చనిపోయారట. చలికాలం 7-00 గంటల పరకు మనకు చీకట్టంటాయి. ఈయన 6-00 గంటలకే పోయి చూసే సౌక్ష్మ్యాలు ఏమిటో అని మేము ప్రశ్నించడం లేదు. సి.ఐ. రివాల్ఫర్ గుంజాకొని తోకల రాజు పారిపోతుంటే ఇంకొక రివాల్ఫర్ దక్షిణామూర్తి దగ్గర ఎందుకుందని కూడా మేము అడగటం లేదు. మిగతా ఇద్దరు ఎవరి రివాల్ఫర్ గుంజాకొని పారిపోతే ఎవరు కాల్చి చంపారని కూడా అడగడం లేదు. సి.ఐ. గారు తోకల రాజు మీద గురిపెట్టి కాల్చితే మనక చీకటో కూడా నిన్ను చంపిన ముగ్గురిలోంచి దూసుకుపోయిన ఆ తూటాలకు దివ్యచూపు ఎలా వచ్చిందాని కూడా అనుకోవడం లేదు! లేదా వారు గురితప్పని నైపుణ్యం గల వారని కూడా బ్రహ్మవడటం లేదు.

సి.ఐ. గారి మాటల్లోనే తేలిపోయింది అది ఎన్కొంటర్ కాదు పారిపొమ్మని చెప్పి కాల్చి వేశారని. దీనిమీద మీ స్పందన ఏమిటని ఎలక్ట్రోనిక్ మీడియా, ప్రింటు మీడియా వాళ్ళు అడిగారు మనీపా. మేమేమన్నామంటే, మనది నాగరిక సమాజం. నాగరికత అంటే ఒప్పుకున్న విలువలు, చట్టలకు కట్టుబడి విధులు నిర్వించడం. పోలీసులు జరుగబోయే ఘారనేరాన్ని అరికట్టే అవకాశం ఉండికూడా విఫలం చెందారు. నేరస్తులు నేరాన్ని ఒప్పుకుని అన్ని సౌక్ష్మ్యాలు అందించారు కాబట్టి నేరం బుజువు చేసి కినంగా శిక్షించి తమ రెండవ విధిని కూడా నిర్వించడం పోలీసుల బాధ్యత. చట్టాన్ని తమ చేతుల్లోకి తీసుకొని కాల్చి, హత్యచేసి ఎదురు కాల్పులనడం సరైంది కాదన్నాము. మరి ప్రజలంతా పోలీసుల చర్యకు జెపేలు పలుకుతున్నారు కదా, మీరెందుకు దానిని సమర్థించరని చాలామంది అడిగారు మనీపా!

అప్పున ప్రజలు ఎప్పుడూ నేరాలు చేసేవారు శిక్షింపబడాలని కోరుకుంటారు. అది సహజం. సహజంగా వ్యక్తికరించే పరిపోర్చాన్ని నాగరికంగా అమలుజరిపేలా చూడటం ప్రభుత్వం యంత్రాంగం బాధ్యత.

పోలీసులు చేసిన ఈ పనినే ఇంకెర్చెనా చేస్తే? చంపింది నిజమే కాబట్టి, ప్రజలు పూర్తిస్తు న్నారు కాబట్టి మరి పోలీసులు తామే చంపామని చెప్పుకుండా ఎన్కొంటర్ అని అబద్ధం ఆడవలసిన అవసరం ఏమిటి? ప్రజలు కోరుకున్న పనిచేశాం అని సి.ఐ. ప్రకటిస్తే అతన్ని అభినందించడానికి హక్కుల సంఘాలలో ఉన్నవాళ్ళు కూడా కోరదరు ముందుకు రావచ్చ). కాని మానవహక్కుల వేదిక మాత్రం దానిని సమర్థించడన్నాము. మేమన్న రీతిలోనే ఎమ్ముల్యే ప్రకాశీర్చి గారు, సి.పి.యం. పార్టీ వారు, ఇంకా కొందరు అన్నారు.

ఇట్లు అస్పందుకు మనీపా, మమ్మల్ని చాలామంది ప్రశ్నించారు. మానవ మృగాలు ఎన్ కొంటర్లో చనిపోతే, పోలీసులే చంపారని మానవహక్కుల సంఘం అనడం బాధాకరమని సంగెం మండలంలోని కొంతమంది సర్వంచేలన్నారు మనీపా. హన్సుకొండ ఎమ్ముల్యేయేమో ప్రజలు కోరుకునే పనిని పోలీసులు చేస్తే తప్పు పట్టడం సరికాదన్నారు. పోలీసుల ప్రతి పనిని తప్పగా అర్థం చేసుకొనే మూస సిద్ధాంతకారులను ఖండించాలన్నారు.

మనీపా, మానవతావాదులనే ఓ బోగ్సు సంస్థ పేరు మీర నీ పోటోతో పాటు ఆ హంతకుల ఫోటోలు తరాజులో వేసి ‘కసాయి కిరాతకులకు మరణ శాసనమే నిజమైన, చివరి శిక్ష’ అని

అచ్చువేసి అతికించారు. నిజంగానే వీళ్ళందరికి నేరస్తులు శిక్షించబడాలనే కోరిక ఉందా! లేక పోలీసులతో స్నేహంగా ఉంటే తమ నేరాలకు రక్షణగా ఉంటారని అనుకుంటున్నారో తెలియదు.

వీళ్ళందరికి మేమిచ్చే సమాధానం ఒక్కటే మనీషా. నేరస్తులకు శిక్షపడవలసిందే, ఆ శిక్షలు చట్టం ఆమోదించిన మేరకు చట్ట పద్ధతులలో అమలుకావాలి. ఎందుకంటే మనం నాగరికులం.

ఒకరిని బహిరంగంగా శిక్షిస్తే, ఇంకొకరు ఆ నేరం చేయరు కదా అని తరచూ అనుకుంటాం. కానీ కొన్ని దేశాలలో నేరాలు చేసేవారిని బహిరంగంగానే రాళ్ళతో కొట్టడం, చంపడం లాంటి శిక్షలు వేసినా నేరాల సంఖ్య పెరుగుతూనే ఉంది. కొన్ని దేశాలలో శిక్షలు కలినంగా లేకున్నా నేరాల సంఖ్య పెరగడం లేదు. అంటే నేరాలకు, శిక్షలకు ప్రత్యుత్త సంబంధం లేదని మాత్రం చెప్పగలం మనీషా!

నిజానికి నేరాలు చేసే పరిస్థితులు దూరం కావాలని కోరుకోవాలి. ఆర్థిక నేరాలు చేసే పరిస్థితులున్నంత కాలం అమాయకులు బలికావలసి ఉంటూనే ఉంటుంది. కాబట్టి ఆ పరిస్థితి దూరం చేయకుండా ఇలా బహిరంగంగా పోలీసులే చట్టాలను అవమానపర్చే విధంగా ప్రవర్తిస్తే ఎలా అనేదే మా ప్రశ్న ఇక్కడ ఓ ప్రశ్న వేస్తాం మనీషా!

నేరస్తులను కలినంగా శిక్షించాలనే వీరిలోనే నేరస్తులు ఎక్కువ లేరా? నిజమైన నేరస్తులు రాజకీయ నాయకుల్లో, ప్రభుత్వ యంత్రాంగంలో, ప్రజల సామృతో ఉద్యోగాలు చేసే వారిలో తక్కువేమీ లేరు కదా అని మా మాట. వీరిలో చాలామంది చట్టానికి దొరకకుండా నేరాలు చేస్తారు. దొరికినా తప్పించుకునే మార్గాలను సృష్టించుకుంటారు. పెద్దమనుషులుగా ప్రచారం పొందుతూనే ఉంటారు ... ఇదంతా ఎందుకు మనీషా. నీ ఘోరమైన చావుకు కారకులైన వారిని అందరినీ శిక్షిద్దామా? అందరూ అంటే ఎవరను కున్నావు. నీ చావుకు మొదటి నేరస్తుడు నీ తండ్రి సదానందం. ఇక రెండవ నేరస్తులే కాదు, నేరస్తునికి జవసత్యాలు ఇచ్చిన వారు పోలీసులు. నిన్ను చంపించిన తోకల రాజు సూరి అనే ఆటో ట్రైవర్ను చంపితే సాక్ష్యాలున్న నిర్దోషిగా విడిచిపెట్టారు. అది తోకల రాజుకు నేర జీవితాన్ని ఎంచుకోవడానికి బలాన్నివ్వలేదా!? కాబట్టి పోలీసులే గరిష్ట నేరస్తులు కదా. వాళ్ళు ఈ నేరగాళ్ళి పెంచి పెద్ద చేస్తే, వాన్నే రక్షకునిగా మీ నాన్న పెట్టు కుంటే అతను ఆర్థిక అవసరాల కోసం నిన్ను కిడ్చావ్ చేశాడు. మీ నాన్న దిగి రాలేదు కాబట్టి చంపారు. కాబట్టి నీ చావుకు కారణమైన మూడు గుంపులలో ఒక గుంపును నిర్మాలించి చేతులు కడుక్కుంటే పాపం పోతుండా మనీషా! ఒక నేరస్తుల మురా ఇంకో నేరస్తులను చంపారే తప్ప ప్రజలు కోరుకున్నట్లుగా నీ చావుకు కారణమైన వాళ్ళనందరినీ చంపలేదు కదా! అయినా నేరస్తులను చంపి పరిష్కారం చూపిస్తామనుకోవడానికి ఇదేమీ సినిమానా? చిరంజీవి, బాలక్రిష్ణ, మహేష్వలలాగా పోలీసులు సినీ హోరేలు కాదు కదా! వాళ్ళ డబ్బుకోసం నటిస్తారు. పోలీసులు డబ్బు కోసమే విధులు నిర్వర్తిస్తారా! నాగరిక సమాజం నేర పరిస్థితిని నిర్మాలించే దశలో పయనించాలి. నేరస్తులకు సంస్కరింపబడే అవ కాశాలను కలిగించాలి. చిన్నజియర్స్‌స్టామి లాంటి ఛైదిక ధర్మ ప్రచారకులు కూడా జైళ్ళను సందర్శించి నేరస్తులలో మనసిక ప్రవర్తనకు కృషి చేయాలని అంటున్నారు. మరి

చట్టానికి లోబడి పని చేయవలసిన పోలీసు యంత్రాంగమే నేరస్తుల నిర్మాలన కార్బూకమాన్ని ప్రజలు కోరు కుంటున్నారని చేస్తే, ఎమ్మెల్చేలే సమర్థిస్తే ఏమనాలి మనీషా? నిజానికి ప్రజలు కోరుకునే దానిని, చట్టాలకు లోబడి రాజకీయ ఉద్యమమే పుట్టుకపోవునని పి.వి.నర్సింహరావు తాతయ్య అన్నాడు. ప్రజలు కోరుకునే పనిని నక్షత్రేట్లు చేసినప్పుడు వేలమందిని బూటకపు ఎన్కొంటర్లో చంపే చట్టరాహిత్య పనిని నిరాఫూటంగా పోలీసులు ఎందుకు ఎంచుకున్నారు? అట్లాని నక్షత్రేట్లు అందరూ ఎల్లప్పుడూ ప్రజలు కోరుకున్నదే చేసింద్నని కాదు. చివరికి ఓ మాట అని ఊరుకుంటాం మనీషా. తోకల రాజు నేర ప్రవృత్తితో, పోలీసులు చట్టరాహిత్యంతో హత్యలు చేశారు. ఈ కిరాతక మైన పరిణితి ఏ తల్లికీ, పిల్లలకు రాకూడదని కోరుకుంటున్నాము. మనీషా అమ్మకు, తమ్మునికి మరియు రాజు, అశోక్ల పిల్లలకు మా సాసుభూతి తప్ప ఏం ప్రకటించగలం మనీషా. దుఃఖం ఎవరిదైనా దుఃఖమే కదా మనీషా.

నీ యాదిలో మా మాట

నిన్ను మీ నాన్న ఏం చదివించాలనుకున్నాడో మాకు తెలియదు. నీవు క్లాసులో అందరికన్నా ఎక్కువ మార్పులు తెచ్చుకునే దానివట. నీవు బతికుంటో మీ నాన్న నిన్ను అమెరికాకు పంపేవాడే కావచ్చ. నీలాంటి వాళ్ళలో మేము మాత్రం ఓ మీరాబాయిని చూస్తాం. ఆమె రాజరికాల సుభాన్ని కాలుతో తన్ని ప్రజలకోసం భక్తి మార్గాన్ని ఎంచుకుంది. కాకుంటే ఓ సావిత్రీబాయి పూలేసు చూస్తాం. ఆమె చదువుకు దూరంగా ఉంచబడ్డ అతిశూద బొలికలకు చదువు చేపే సేవలు చేసింది. మీ నాన్న నిన్నో కలక్కర్ను చేయాలనుకున్నాడేమో తెలియదు. నీలాంటి వాళ్ళు కలక్కర్తె బలహీనులకు, మహిళలకు అండగా ఉండి ధైర్యాన్నివ్వాలని కోరుకుంటాం. మీ నాన్న నిన్ను సౌమ్యమిత్రా ఆంటీలాగ యన్.పి.ని చేయాలనుకున్నాడో ఏమో తెలియదు. నీలాంటి వాళ్ళు యన్.పి.లైతే చట్టానికి కట్టబడి పోర, మానవహక్కుల రక్షకురాలిగా పనిచేయాలని ఆశిస్తాం. నీలాంటి వాళ్ళు డాక్టర్తె ప్రజల ఆరోగ్యాన్ని రక్షించే నిజమైన మనిషిగా నిలవాలని ఆశపడతాం. ఒకవేళ నీ లాంటి వారు రాజకీయాల్సోకి వెళితే ఇందిరాగాంధీలా పోరహక్కులను రద్దుచేసే విధంగానో లేదా భర్తలు చెప్పితే చేసే నాయకురాళ్ళగానో కాకుండా రాజ్యాంగ విలువలకు కట్టుబడి పనిచేసే లక్షణం ఉండాలని కోరుకుంటాం.

మీ అమ్మ నిన్ను మంచి స్థానంలో ఉంటే చూడాలనుకోవచ్చ. ఆ తల్లి కోరికను ఇక ఎవ్వరూ తీర్చలేరు. నీలాంటి అమ్మాయిలు ఇంట్లో ఆడ, మగ తేడా లేకుండా పిల్లల్ని పెంచే సంస్థారాన్ని కలిగి ఉండాలని కోరుకుంటున్నాం మనీషా. మనీషా, అవసరమైతే కాకతీయుల రాజ్యాధికారాన్ని ఎదిరించిన సమ్మక్క లాగా నీలాంటి అమ్మాయిలు ప్రజలందరూ సమత్వాంగా జీవించే హక్కులు కలిగి ఉండాలని ఆశించాలని, పని చేయాలని కోరుకుంటాం.

మాకు పునర్జన్మ మీద సమ్మకం లేదు కాని మనీషా నీవు మళ్ళీ పుడితే మీ అమ్మకు తల్లిగా పుట్టాలని ఆ తల్లి దుఃఖాన్ని తుడవాలని కోరుకుంటున్నాం.

మనీషా నీ యాదిలో....

పిల్లలు వికసిస్తూ జీవించే అవకాశాలను కలిగి ఉండాలని, మీ తల్లిలాంటి కడుపు కోత ఎవ్వరికి రావడ్నానీ కోరుతూ.... సెలవ్.

తాటికాయల, ధర్మసాగర్, వరంగల్

13-1-2008

సంఘుపరివార్ హింసాకాండను వ్యతిరేకిద్ధాం రండి

ఒరిస్సా రాష్ట్రంలోని కంధమాల్ జిల్లాలోనూ దానిని ఆనకొని ఉన్న ఇతర జిల్లాలలోనూ ఆగాణ్ ప్రార్థనలోని అనుకొని ఉన్న ఇతర జిల్లాలలోనూ ఆగాణ్ 24వ తేదీన మొదలయి ఈనాటికీ ఆగకుండా క్రైస్తవులవైపు జరుగుతున్న దాడులలో 41 మంది (ప్రభుత్వ లెక్కలు ప్రకారం) చనిపోయారు. దాడులు మొదలయిన వారం రోజులలోనే 24,000 మంది తమ ఊర్లు వదిలివెట్టి ప్రభుత్వము, క్రైస్తవ సంస్కలు నిర్వి హింసన్న శిబిరాలను చేరారు. సరయిన లెక్కలు లేవు గానీ ప్రస్తుతం 40 నుండి 50 వేల మంది దాకా జిల్లా బయట ఎక్కడో ఒకచోట తలదాచుకొని ఉండవచ్చునని అంచనా. తగలబడిన, ద్వ్యాంసమైన క్రైస్తవుల ఇళ్లు, ప్రార్థనా స్థలాలు వేల సంఖ్యలో ఉంటాయి.

దాడి చేసినవారు బజరంగీదక్ష నాయకత్వంలో సమీకరించబడ్డ ప్రజలు. అధికభాగం కంధ లేక కంధో (మన దగ్గర కోండు) తెగకు చెందిన ఆదివాసులు. అయితే వారితోబాటు వైపు అగ్రకులాలకూ, విసిలకూ చెందినవారు ఉన్నారు. దాడికి గురయిన వారంతా క్రైస్తవులే. అందులో అధికభాగం పాటోలనే దళిత కులానికి చెందినవారు. తక్కినవారు మళ్ళీ కోండులే - అయితే క్రైస్తవ కోండులు.

దాడి ఎందుకు జరిగింది? బజరంగీదక్ష, దాని రాజకీయ సంరక్షకులయిన భారతీయ జనతాపార్టీ రెండు కారణాలు చెప్పున్నాయి. లక్ష్మీజ్ఞానంద సరస్వతి అనే స్వామీజీని క్రైస్తవులు హత్య చేసిన కారణంగా, ఆయన చేసిన సంఘసేవా కార్యక్రమాలవల్ల ప్రయోజనం పొందిన ఆదివాసులు క్రైస్తవులవైన ప్రతీకిరం తీర్మానాన్నారనేది ఒక కారణం. ఎన్సటీలు అయిన కోండులు ఎన్.సిలయిన పాటోల కుతంత్రాలవల్ల సఫ్టపోయారు. ఆ వైరుధ్యం కారణంగా వారు పాటోలవైన తిరుగుబాటు చేశారు, క్రైస్తవులయిన పాటోలు క్రైస్తవ మిషనరీలకు అడ్డుతగులుతున్న ‘స్వామీజీ’ని చంపటం ఈ తిరుగుబాటుకు ప్రేరణ ఇచ్చింది. ఇది రెండవ కారణం. ఇది నిజమా?

పాటోలవైన కోండుల తిరుగుబాటు అన్న వాదనే మొదట తీసుకుంటే, దాడులు కేవలం క్రైస్తవం పుచ్చుకున్న పాటోలవైన జరిగాయి. ఇతర పాటోలవైన జరగలేదు. అంతేకాక క్రైస్తవులుగా మారిన కోండులవైన కూడా జరిగాయి. కాబట్టి ఇది క్రైస్తవులవైన దాడే తప్ప పాటోలవైన తిరుగుబాటు కాదు.

‘స్వామీజీ’ని చంపినదుకే క్రైస్తవులవైన దాడులు చేశారా? కానీ స్వామీజీని చంపింది క్రైస్తవుల కాదు, మావోయిస్టులు. ఆ విషయం మావోయిస్టులు వెంటనే ప్రకటించారు. ఎందుకు చంపారో వివరిస్తూ కరపత్రమూ వేశారు. అయినప్పటికీ క్రైస్తవులవైన దాడులు కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి. ‘స్వామీజీ’ అనుయాయుల సంగతేమో గానీ సంఘపరివార్ సంస్కలు మాత్రం చంపింది మావోయిస్టులు కారనీ, మావోయిస్టులే చెప్పినా నమ్మేది లేదనీ, క్రైస్తవ మిషనరీలే చంపారనీ ఇవాటి దాకా అంటున్నారు. మావోయిస్టులను విమర్శిం

క
ర
ష
త

చడంలో మామూలుగా అందరికంటే ముందుండే సంఘపరివార్ వారు ఇట్లా అంటున్నారంటే చంపింది క్రైస్తవులేని నమ్మడంలో వారికి ఏదో ప్రయోజనం ఇమిది ఉండనుకోవాలి. ఆ ప్రయోజనం ఏమిటంటే ఆ మత్యును కారణంగా చూపించి క్రైస్తవులపైన దాడులు చేయడం, దాడులను సమర్థించుకోవడం.

మూడు వారాల తర్వాత కర్ణాటక రాష్ట్రంలోని మూడు పశ్చిమ జిల్లాలలో సెప్టెంబర్ 14వ తేదీన ఒకే సమయంలో 17 వేరు వేరు చర్చిలపైన దాడులు జరిగాయి. విధ్వంసం చేశారు. పాపర్స్రదను తీవ్రంగా కొట్టారు. కొన్ని చర్చిలను పూర్తిగా నేలపట్టం చేశారు. అన్నిచోట్లా ముఖాలకు ముసుగులేసుకున్న వ్యక్తులు అయిదారు మోటార్ సైకిల్లాపైన వెళ్లి దాడిచేశారు. జై బజరంగ్ బలి అనీ భారత మాతాకీ జై అనీ నినాదాలు ఇచ్చారు. దాడి చేసింది బజరంగ్ దశ్ కార్యకర్తలేననటంలో సందేహం లేదు. దీనినెవరు కాదనడమూ లేదు.

ఈ దాడులు ఎందుకు జరిగినట్లు? ‘స్వా లైఫ్’ అనే క్రైస్తవ సంస్కారం దేవతలను కించపరిచే ప్రచురణ తెచ్చిందనీ, మనసు గాయపడిన హిందువులు దాడి చేశారనీ సంఘపరివార్ వ్యాఖ్యానం. ఒక మతం వారు మరొక మతాన్ని విమర్శించేటప్పుడు కించపరిచే వ్యాఖ్యలు, అనశ్శ కరమైన వ్యాఖ్యలు చేయటం అనుచితం అనడంలో సందేహం అక్కరలేదు. అయితే ఆ తప్ప చేసింది స్వాలైఫ్ అనే చర్చి కాగా దాడి చేసింది వారి మీద మాత్రమే కాదు. కాథోలిక్, బాష్పిస్టు, సివిస్, పెంటెకోస్టు, సకల క్రైస్తవ శాఖల చర్చిలపైనా దాడి చేశారు. చర్చిలపైననే కాదు, మంగు జూరు పట్టణంలో క్రైస్తవ సన్మానిసులు బాహ్య ప్రపంచానికి శాశ్వతంగా దూరమై దైవ ధ్యానంలో కాలం గడిపే అడోరేషన్ సెంటర్సైన కూడా దాడి జరిపారు. స్వాలైఫ్ వారు ప్రచారం చేశారని చెప్పున్న ప్రచురణ వారిదేనా, వారు దానిని ఉపయోగించి ప్రచారం చేసినట్లు ఫిర్యాదులేవయినా ఉన్నాయా అని స్థానిక ఐ.జి.ని ప్రశ్నిస్తే ఫిర్యాదులేవి లేవనీ, ఆ ప్రచురణ ఎవరిదన్న విషయం ఇంకా పరిశోధనలో ఉండనీ అంటున్నారు. కాగా అన్ని వారు చెప్పినట్టే అనుకొన్న మనసు దెబ్బతిన్న హిందూ ప్రజలు వారంతట వారు ఒకే రోజు ఒకే ఘడియలో దక్కిం కన్నడ, ఉడిపి, చికమగశారు అనే మూడు వేరు వేరు జిల్లాలలో 17 చర్చిలపైన దాడులు చేశారనడం నమ్మడగ్గ విషయమేనా? స్వాలైఫ్ అనే సంస్కారంకాలంగా ప్రచార కార్యక్రమాలు చేపట్టి నడుపుతుండగా, దానివల్ల మనసు గాయపడ్డ హిందువులు రాష్ట్రంలో యొద్యారపు ప్రభుత్వం ఏర్పడే దాకా ఎందుకాగినట్టా!

ఒక పద్ధతి ప్రకారం బజరంగ్ దశ్ చేసిన దాడికి ఇది కూడా ఒక సాకేని అర్థం అవుతుంది.

ఒరిస్సాకు తిరిగి వద్దాం. లక్ష్మీఖానంద సరస్వతి సంస్కర్త అనీ, ఆదివాసులకు చదువు చెప్పే పొరశాలలు నెలకొల్పాడనీ, శుభ్రంగా ఆరోగ్యంగా బతకడానికి కావలసిన నియమాలు నేర్చాడనీ అంటున్నారు. క్రైస్తవ మిషనరీలూ అదేవని చేశారు మరి. వారిని తప్పుపట్టడం ఎందుకు? వారు ప్రజలను ఆకర్షించి క్రైస్తవంలోకి చేర్చుకోవటం కోసం సేవా కార్యక్రమాలు చేపట్టారని వారిపైన ఆరోపణ. లక్ష్మీఖానందకూ అదే వర్తిస్తుంది కదా. ఆదివాసులకు మంచిబతుకు నేర్చుతూ వారిలో హిందూమత వ్యాపికోసం ఆయన కృషి చేశాడు. హిందూ దేవతలు ప్రవేశపెట్టాడు, బౌట్లు పెట్టి జంధ్యం వేసి స్నానం చేయించి మాంసాహారాన్ని ((ప్రత్యేకించి గోమాంసాన్ని) తినబోమని ప్రతిజ్ఞ చేయించాడు. క్రైస్తవ మిషనరీలు దళితులను క్రైస్తవంలోకి తీసుకుపోతే మతమార్పిడి అయినప్పుడు,

లక్ష్మణంద ఆదివాసులలో ప్రాందవాన్ని వ్యాపింపజేస్తే అది మతమార్పిడి ఎందుకు కాదు? ఆదివాసులు హిందువులు కారని సామాజిక పరిశోధనలే కాదు, చట్టాలు కూడా అంటాయి. వారి మతమార్పిడి క్రైస్తవ మిషనరీల విషయంలో తప్పయితే లక్ష్మణంద చేసినప్పుడు తప్పుందుకు కాదు? ఈయన చేసింది ఒప్పుయితే వారు చేసింది ఒప్పొందుకు కాదు?

ఈ మేరకు లక్ష్మణంద సరస్వతికి క్రైస్తవ మిషనరీలకూ తేడా ఏమీ లేదు. అయితే వారు చేయని పని అదనంగా ఈయనాకటి చేశాడు. క్రైస్తవం ఉనికినీ వ్యాఖ్యానిస్తే బలప్రయోగంతో అడ్డుకోవడం ఒక కార్బూకమంగా తీసుకొన్నాడు. 1971లో ఆయన కంధమాల్ జిల్లాలో తన కార్బూకలాపాలు మొదలుపెట్టిన తరువాత క్రైస్తవులపైన తాను ప్రాందవీకరించిన ఆదివాసులను రెచ్చగొట్టడం ఒక పనిగా పెట్టుకున్నాడు. దానికోసం కోందులకూ పాణాలకూ మధ్యమన్న వైర్యాన్ని నిర్మాపమాటంగా వాడుకున్నాడు. ఈమధ్య కాలంలో ప్రతీ సంవత్సరం గుడ్డపై క్రైస్తవున్న సంబరాలను అడ్డుకోవడం ఆయన ఆనుయాయిలు తప్పనిసరిగా చేస్తున్నారు. పండగ దగ్గరికొచ్చినప్పుడు ఏదో ఒక అల్లరి చేస్తారు. పండగ సంబరాలు జరుపుకోవాలన్న ఉత్సాహాన్ని భయంతో కప్పేస్తారు. 2007 క్రైస్తవున్న వేడుక లప్పుడు దరింగబాణీ భూక్తలోని బ్రాహ్మణిగ్రామలో అక్కరకునాని వివాదం లేవదీసి జిల్లా వ్యాప్తంగా క్రైస్తవులపైన దాడులు చేశారు. ఒకపక్క ఈ పనులు చేస్తూ, తమతో సఖ్యతకోరుకునేట్టయితే క్రైస్తవాన్ని విడిచిపెట్టి వెనక్కిరావాలని బలవంతం చేస్తున్నారు. ఈ ‘ఘుసుహాసీ’ (పునరాగమనం) కోసం లక్ష్మణంద ఒక కర్మకాండను కూడా రూపొందించాడు. ఆపువేడతో కలిపిన నీళ్ళు తాగాలి, గుండు గీయించుకొని స్నానం చేసి గుడిలో దండం పెట్టుకొని బ్లోబిల్సు చింపేసి ఇంకెప్పుడయినా చర్చికి పోతే చచ్చిపోయినట్టేనని రాసివ్యాపి. ఇప్పుడు కంధమాల్ జిల్లా నుండి పారిపోయి వచ్చిన క్రైస్తవులు వెనక్కిపోయి తమ ఊర్లలో బతకడలచుకుంటే ఈ కర్మకాండను ఆచరించి హిందువులుగా మారాలన్నది బజరంగ్ దళ పెదుతున్న పరతు. బిజెపి భాగస్యామిగా ఉన్న ఆ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ఈ దుర్మార్గాన్ని ఉపేఖ్యించడమేకాక, కాలిపోయిన, కూలిపోయిన ఇళ్ళ తిరిగి కట్టుకోవడానికి సహాయం అందియుడం మాత్రమే తమ పని అనీ ఆ తరువాత పోయి ఊర్లో ఉండ వలసిందేననీ ఒత్తిడి పెదుతున్నది. వారిని బలిపశువులుగా అలంకరించి బజరంగ్ దళకు అప్పగిస్తున్నది. డళితులను ఎన్నడూ హిందూ సమాజంలో భాగంగా చూడని వారు, అంట రానితనానికి వెలివేతకూ జవాబుగా డళితులు ఎంచుకున్న క్రైస్తవ మతం నుండి వారిని బలవంతంగా వెనక్కి రప్పించడం ఒక గొప్ప కార్బూకమంగా పెట్టుకున్నారు.

బలవంతపు మత మార్పిడులు, ప్రలోభాలు అంటూ వారు ప్రచారం చేసుకొంటున్నారు గానీ ఆ మేరకు ఒక్క కేసు లేదు, ఒక్క ఫిర్యాదు లేదు. ఇది భారతదేశాన్ని హిందూ దేశంగా, భారత రాజ్యాన్ని హిందూ రాష్ట్రంగా తయారు చేయడానికొక కుటుంబ వేరే ఏమీ కాదని ప్రజలు గుర్తించాలి. అమాయుకులయిన ఆదివాసులనూ, ఇతర అణగారిన పర్మాలనూ దీనికి పాపులుగా వారు ఉపయోగించుకుంటున్నారు. ఇది ఒరిస్సాలో మాత్రమేకాదు, ఇతర ప్రాంతాలలోనూ జరుగుతున్నది. ఛత్రీన్ గణ్ఠలో సల్వ్జుడుం సృష్టికర్త

కాంగ్రెస్ నాయకుడు కావచ్చును గానీ దాని పోవకులు, దానిని ప్రభుత్వం చేతిలో సాధనంగా మలచుకున్నారు ఆ రాష్ట్ర బిజెపి పాలకులు. మావోయిస్టుల అనుయాయులయిన ఆదివాసులకూ వారి రాజకీయ ప్రత్యర్థులయిన ఆదివాసులకూ మధ్యనున్న వైరుధ్యాన్ని వాడుకొని, ప్రత్యేకి వర్గానికి ఆయుధాలిచ్చి, చంపే లైసెన్స్ ఇచ్చి బిభత్త కొండ స్పెషియల్చారు. గుజరాత్‌లోని ఆదివాసీ ప్రాంతాలలో కిరాణా వర్తకులయిన బోప్రోముస్టింల పట్ల కిరాణా కొట్లో అప్పులు చేయకపోతే గడవని వేదలకుండె నిరసనను వాడుకొని ముస్లింల పోపులు లూటీ చేయించారు, తగలబెట్టించారు. కంఠమాల్‌లో ఎన్సెటిలకూ వారి కంటే చదువులో కొంత మెరుగుగా ఉన్న ఎన్సెసిలకూ వైరుధ్యాలున్నాయి. క్రైస్తవ సంస్థలు తమ సుకృతులనూ, ఆస్తుర్చులనూ క్రైస్తవులకే ఎక్కుడా పరిమితం చేయక పోయినప్పటికీ క్రైస్తవులయిన వారిలో చదువుపట్ల అన్తి పెరగడం, చదువులో ప్రవేశం మెరుగు పడడం మామూలే. చదువుతో వచ్చిన తెలివితేటిలతో ఆదివాసుల భూములను పాణోలు స్వంతం చేసుకున్న ఘుటనలు, దొంగ సర్టిఫికేట్లు పెట్టి ఉద్యోగాలు పొందిన ఘుటనలూ కొన్ని లేకపోలేదు. ప్రజా శ్రేయస్సు కోరేవారెవరయినా అణగారిన వర్గాల మధ్యనున్న ఈ వైరుధ్యానికి చట్టపరమైన పరిపూర్ణమో, రాజీ మార్గమో ఎంచుకుంటారు. కానీ సంఘ పరిహార అజెండా ప్రజా శ్రేయస్సు కాదు, సమాజంపైన తమ ఆధిపత్యం. అందువల్ల ఆ వైరుధ్యాన్ని వాడుకొని రక్తపాతం స్పెషియల్చారు.

వారి లక్ష్యమైన హిందూ రాష్ట్రానికి అర్థం కేవలం మత రాజ్యంకాదు. కరడుగట్టిన నిచ్చెన మెట్ల సమాజాన్ని రూపొందించి ఇండియాను సైనిక అగ్రరాజ్యంగా మలచడం. మనుధర్మాన్ని పెట్టుబడిదారీ ధర్మాన్ని రంగరించిన అసమ సమాజాన్ని నెలకొల్పి ప్రపంచంలో అగ్రరాజ్యంగా వెలుగొందడం. విక్ష్యతమైన ఈ లక్ష్యం దిశగా సాగుతున్న సంఘపరిహార హింసాకాండను వ్యతిరే కించడానికి ప్రజాతంత్ర వాదులంతా ముందుకు రావాలని విలువునిస్తున్నాం.

7, నవంబర్ 2008

